

KRIVIČNO PRAVO

Posebni dio

Izdavač:
EVROPSKI UNIVERZITET BRČKO DISTRIKT
049-590-605 <http://www.evropskiuniverzitet-brcko.com/>

Za izdavača:
Mr. Albina Abidović

Autor:
dr Nedeljko Stanković

Recezeni:
Prof. dr Mirko Kulić,
redovni profesor Pravnog fakulteta i rektor Univerziteta Privredna
akademija u Novom Sadu

Prof. dr Branko Vučković,
redovni profesor, sudija i predsjednik Osnovnog suda u Kotoru - Crna
Gora

Prof. dr Vesna Vučković,
redovni profesor i sudija Upravnog suda Crne Gore

Lektor:
Marijana Džombić

Priprema za štampu i dizajn korica:
Mr Smiljana Bijelović

Štampa:
Markos, Banja Luka

Tiraž:
200

ISBN 978-99955-99-20-1

dr Nedeljko Stanković

KRIVIČNO PRAVO

POSEBNI DIO

EVROPSKI UNIVERZITET

Brčko, 2017.

SADRŽAJ

UVOD.....	21

GLAVA PRVA

KRIVIČNA DJELA PROTIV SLOBODE I PRAVA ČOVJEKA I GRAĐANINA I KRIVIČNA DJELA PROTIV IZBORNIH PRAVA

(GLAVA XV KZ BiH, GLAVA XVII KZ FBiH, GLAVA
XVII, XVIII i XXVII KZ RS i GLAVA XVII KZ BD BiH)

I OPŠTE KARAKTERISTIKE	29
II POJEDINA KRIVIČNA DJELA	30
1. Povreda ravnopravnosti čovjeka i građanina (član 145 KZ BiH, član 177 KZ FBiH, član 162 KZ RS i član 174 KZ BD BiH) ..	30
2. Sprečavanje povratka izbjeglica i raseljenih lica (član 146 KZ BiH, član 178 KZ FBiH, član 167 KZ RS i član 175 KZ BD BiH).....	32
3. Protivpravno lišenje slobode (član 147 KZ BiH, član 179 KZ FBiH, član 166 KZ RS i član 176 KZ BD BiH)	33
4. Povreda prava na podnošenje žalbi i molbi (član 148 KZ BiH, član 192 KZ FBiH, član 177 KZ RS i član 189 KZ BD BiH) ..	35
5. Nedozvoljeno korišćenje ličnih podataka (član 149 KZ BiH, član 193 KZ FBiH, član 176 KZ RS i član 190 KZ BD BiH) ..	36
6. Uskraćivanje biračkog prava (član 150 KZ BiH, član 194 KZ FBiH, član 186 KZ RS i član 191 KZ BD BiH)	37
7. Povreda slobode opredjeljenja birača (član 151 KZ BiH, član 195 KZ FBiH, član 187 KZ RS i član 192 KZ BD BiH).....	38
8. Prevara pri glasanju (član 152. KZ BiH, član 196. KZ FBiH, član 193. KZ BD BiH) / Zloupotreba biračkog prava (član 188. KZ RS)	39
9. Povreda tajnosti glasanja (član 153 KZ BiH, član 197 KZ FBiH, član 190 KZ RS i član 194 KZ BD BiH)	40
10. Izborna prevara (član 154 KZ BiH, član 198 KZ FBiH, član 191 KZ RS i član 195 KZ BD BiH).....	41
11. Uništenje izbornih isprava (član 155 KZ BiH, član 199 KZ FBiH, član 192 KZ RS i član 196 KZ BD BiH)	41
12. Prinuda (član 164. KZ RS).....	42
13. Otmica (član 180 KZ FBiH, član 165 KZ RS i član 177 KZ BD	

	BiH).....	43
14.	Iznuđivanje iskaza (član 181 KZ FBiH, član 358 KZ RS i član 178 KZ BD BiH).....	44
15.	Zlostavljanje u obavljanju službe (član 182 KZ FBiH i član 179 KZ BD BiH)/Zlostavljanje, mučenje i drugo neljudsko i ponižavajuće postupanje (član 168 KZ RS).....	45
16.	Ugrožavanje sigurnosti (član 183 KZ FBiH, član 169 KZ RS i član 180 KZ BD BiH).....	46
17.	Narušavanje nepovredivosti stana (doma) (član 184 KZ FBiH, član 170 KZ RS i član 181 KZ BD BiH).....	48
18.	Povreda tajnosti pisma ili druge pošiljke (član 186 KZ FBiH, član 172 KZ RS i član 183 KZ BD BiH).....	49
19.	Neovlašćeno prisluškivanje i tonsko snimanje (član 188 KZ FBiH, član 174 KZ RS i član 185 KZ BD BiH).....	50
20.	Sprečavanje ili ometanje javnog okupljanja (član 190 KZ FBiH i član 187 KZ BD BiH)/Povreda prava na javno okupljanje (član 183 KZ RS).....	51

GLAVA DRUGA
KRIVIČNA DJELA PROTIV INTEGRITETA BOSNE I
HERCEGOVINE, PROTIV USTAVNOG PORETKA
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE, PROTIV
USTAVNOG UREĐENJA REPUBLIKE SRPSKE I
PROTIV STATUTOM UTVRĐENOG PORETKA BRČKO
DISTRIKTA

GLAVA XVI KZ BIH, GLAVA XV KZ FBiH, GLAVA XXV
KZ RS i GLAVA XV KZ BD BiH

I	OPŠTE KARAKTERISTIKE	53
II	POJEDINA KRIVIČNA DJELA	55
1.	Napad na ustavni poredak (član 156 KZ BiH, član 149 KZ FBiH, član 293 KZ RS i član 149 KZ BD BiH).....	55
2.	Ugrožavanje teritorijalne cjeline (član 157 KZ BiH, član 150 KZ FBiH, član 294 KZ RS i član 150 KZ BD BiH).....	55
3.	Sprečavanje borbe protiv neprijatelja (član 158 KZ BiH, član 152 KZ FBiH i član 152 KZ BD BiH).....	56
4.	Služba u neprijateljskoj vojsci (član 159 KZ BiH, član 153 KZ FBiH i član 153 KZ BD BiH).....	57

5.	Pomaganje neprijatelju (član 160 KZ BiH, član 154 KZ FBiH i član 154 KZ BD BiH)	58
6.	Podrivanje vojne i odbrambene moći (član 161 KZ BiH i član 155 KZ FBiH)	59
7.	Oružana pobuna (član 162 KZ BiH, član 156 KZ FBiH, član 298 KZ RS i član 155 KZ BD BiH).....	59
8.	Špijunaža (član 163 KZ BiH, član 157 KZ FBiH, član 304 KZ RS i član 156 KZ BD BiH)	61
9.	Odavanje tajnih podataka (član 164 KZ BiH)/Odavanje tajne Federacije, odnosno Republike Srpske, odnosno Brčko distrikta (član 158 KZ FBiH, član 305 KZ RS i član 157 KZ BD BiH).	63

GLAVA TREĆA
KRIVIČNA DJELA PROTIV ČOVJEČNOSTI I
VRIJEDNOSTI ZAŠTIĆENIH MEĐUNARODNIM
PRAVOM I KRIVIČNA DJELA TERORIZMA

GLAVA XVII KZ BIH, GLAVA XVIII KZ FBiH, GLAVA
XXV KZ RS i GLAVA XVIII KZ BD BiH

I OPŠTE KARAKTERISTIKE	67
II POJEDINA KRIVIČNA DJELA	68
1. Genocid (član 171 KZ BiH).....	68
2. Zločini protiv čovječnosti (član 172 KZ BiH)	69
3. Ratni zločin protiv civilnog stanovništva (član 173)	71
4. Ratni zločin protiv ranjenika i bolesnika (član 174 KZ BiH) ...	73
5. Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika (član 175 KZ BiH)	74
6. Organizovanje grupe ljudi i podstrekavanje na izvršenje krivičnih djela genocida, zločina protiv čovječnosti i ratnih zločina (član 176 KZ BiH).....	74
7. Protivpravno ubijanje i ranjavanje neprijatelja (član 177 KZ BiH).....	75
8. Protivpravno oduzimanje stvari od ubijenih i ranjenih na ratištu (član 178 KZ BiH)	76
9. Povrede zakona ili običaja rata (član 179 KZ BiH)	77
10. Povreda parlamentara (član 181 KZ BiH)	78
11. Neopravdano odlaganje povratka ratnih zarobljenika (član 182 KZ BiH)	78
12. Uništavanje kulturnih, istorijskih i religijskih spomenika (član	

	183 KZ BiH)	79
13.	Zloupotreba međunarodnih znakova (član 184 KZ BiH)	79
14.	Međunarodna trgovina ljudima (član 186 KZ BiH).....	80
15.	Uzimanje talaca (član 191 KZ BiH, član 200 KZ FBiH, član 300 KZ RS i član 197 KZ BD BiH).....	81
16.	Neovlašćeni promet opojnim drogama (član 195 KZ BiH).....	82
17.	Otmica vazduhoplova ili broda ili zauzimanje fiksne platforme (član 197 KZ BiH)	83
18.	Terorizam (član 201 KZ BiH, član 201 KZ FBiH, član 299 KZ RS i član 198 KZ BD BiH)	84
19.	Finansiranje terorističkih aktivnosti (član 202 KZ BiH, član 202 KZ FBiH, član 301 KZ RS i član 199 KZ BD BiH).....	85

GLAVA ČETVRTA
KRIVIČNA DJELA PROTIV PRIVREDE, JEDINSTVA
TRŽIŠTA, POSLOVANJA I SIGURNOSTI PLATNOG
PROMETA, TE KRIVIČNA DJELA IZ OBLASTI
CARINA I POREZA

GLAVA XVIII KZ BIH, GLAVA XXII i XXIII KZ FBiH,
GLAVA XIV KZ RS, GLAVA XXII i XXIII KZ BD BiH

I OPŠTE KARAKTERISTIKE	89
II POJEDINA KRIVIČNA DJELA	91
1. Povreda ravnopravnosti u vršenju privredne djelatnosti (član 204 KZ BiH, član 241 KZ FBiH, član 260 KZ RS i član 235 KZ BD BiH)	91
2. Nesavjesno privredno poslovanje (član 242 KZ FBiH, član 264 KZ RS i član 236 KZ BD BiH).....	92
3. Lažni stečaj/Zloupotreba lažnog stečaja (član 244 KZ FBiH, član 258 KZ RS i član 238 KZ BD BiH)	93
4. Zloupotreba u stečajnom postupku/Zloupotreba u stečajnom postupku ili postupku prinudnog poravnanja (član 245 KZ FBiH, član 261 KZ RS i član 239 KZ BD BiH)	94
5. Oštećenje povjerilaca/Oštećenje ili povlašćivanje povjerilaca (član 246 KZ FBiH, član 262 KZ RS i član 240 KZ BD BiH).	95
6. Zloupotreba ovlašćenja u privrednom poslovanju/Zloupotreba ovlašćenja u privredi (član 247 KZ FBiH, član 263 KZ RS i član 241 KZ BD BiH).....	96

7.	Sklapanje štetnog ugovora (član 252 KZ FBiH, član 266 KZ RS i član 246 KZ BD BiH)	97
8.	Stvaranje monopolističkog položaja na tržištu (član 253 KZ FBiH, član 257 KZ RS i član 247 KZ BD BiH)	98
9.	Odavanje i neovlašćeno pribavljanje poslovne tajne (član 254 KZ FBiH, član 269 KZ RS i član 248 KZ BD BiH).....	98
10.	Falsifikovanje ili uništenje poslovnih ili trgovačkih knjiga ili isprava (član 261 KZ FBiH, član 274 KZ RS i član 255 KZ BD BiH).....	99
11.	Obmanjivanje kupaca (član 265 KZ FBiH, član 282 KZ RS i član 259 KZ BD BiH)	100
12.	Krivotvorenje novca (član 205 KZ BiH)	101
13.	Krivotvorenje vrijednosnih papira (član 206 KZ BiH, član 256 KZ FBiH i član 250 KZ BD BiH).....	102
14.	Krivotvorenje znakova za vrijednost (član 207 KZ BiH, član 258 KZ FBiH, član 277 KZ RS i član 252 KZ BD BiH).....	103
15.	Krivotvorenje znakova za obilježavanje robe, mjera i tegova (član 208 KZ BiH, član 259 KZ FBiH, član 279 KZ RS i član 253 KZ BD BiH)	105
16.	Pranje novca (član 209 KZ BiH, član 272 KZ FBiH, član 280 KZ RS i član 265 KZ BD BiH).....	106
17.	Poreska utaja (član 210 KZ BiH, član 273 KZ FBiH, član 287 KZ RS i član 267 KZ BD BiH).....	107
18.	Nedozvoljena trgovina (član 212 KZ BiH, član 267 KZ FBiH, član 281 KZ RS i član 261 KZ BD BiH)	109
19.	Krijumčarenje (član 214. KZ BiH)	110
20.	Carinska prevara (član 216 KZ BiH)	111

GLAVA PETA
KRIVIČNA DJELA KORUPCIJE I KRIVIČNA DJELA
PROTIV SLUŽBENE I DRUGE ODGOVORNE
DUŽNOSTI

GLAVA XIX KZ BIH, GLAVA XXXI KZ FBIH, GLAVA
XXVII I XXIX KZ RS i GLAVA XXXI KZ BD BiH

I OPŠTE KARAKTERISTIKE	113
II. POJEDINA KRIVIČNA DJELA	114
1. Primanje dara i drugih oblika koristi/Primanje mita (član 217	

	KZ BiH, član 380 KZ FBiH, član 351 KZ RS i član 374 KZ BD BiH).....	114
2.	Davanje dara i drugih oblika koristi/Davanje mita (član 218 KZ BiH, član 381 KZ FBiH, član 352 KZ RS i član 375 KZ BD BiH).....	117
3.	Zloupotreba položaja ili ovlašćenja (član 220 KZ BiH, član 383 KZ FBiH, član 347 KZ RS i član 377 KZ BD BiH).....	119
4.	Pronevjera u službi (član 221 KZ BiH, član 384 KZ FBiH, član 348 KZ RS i član 378 KZ BD BiH).....	120
5.	Prevara u službi (član 222 KZ BiH, član 385 KZ FBiH, član 349 KZ RS i član 379 KZ BD BiH).....	121
6.	Posluga u službi (član 223 KZ BiH, član 386 KZ FBiH, član 350 KZRS i član 380 KZ BD BiH).....	122
7.	Nesavjestan rad u službi (član 224 KZ BiH, član 387 KZ FBiH, član 354 KZ RS i član 381 KZ BD BiH)	123
8.	Odavanje službene tajne (član 388 KZ FBiH, član 355 KZ RS i član 382 KZ BD BiH)	124
9.	Krivotvorenje službene isprave/Falsifikovanje ili uništavanje službene isprave (član 226 KZ BiH, član 389 KZ FBiH, član 379 KZRS i član 383 KZ BD BiH).....	125
10.	Protivzakonita naplata i isplata (član 227 KZ BiH, član 390 KZ FBiH, član 356 KZ RS i član 384 KZ BD BiH)	126
11.	Protivzakonito oslobođenje lica lišenog slobode/Protivzakonito oslobođenje lica kome je oduzeta sloboda (član 228 KZ BiH, član 391 KZ FBiH, član 357 KZ RS i član 385 KZ BD BiH)	127

GLAVA ŠESTA

KRIVIČNA DJELA PROTIV PRAVOSUĐA

GLAVA XX KZ BIH, GLAVA XXIX KZ FBIH, GLAVA XXVIII KZ RS i GLAVA XXIX KZ BD BiH

I	OPŠTE KARAKTERISTIKE	129
II.	POJEDINA KRIVIČNA DJELA	130
1.	Neprijavljivanje krivičnog djela ili učinioca (član 230 KZ BiH, član 345 KZ FBiH, član 362 KZ RS i član 339 KZ BD BiH)	130
2.	Neprijavljivanje lica koje je optuženo od strane međunarodnog krivičnog suda (član 231 KZ BiH).....	131
3.	Pomoć učiniocu poslije učinjenog krivičnog djela (član 232 KZ BiH, član 346 KZ FBiH, član 363 KZ RS i član 340 KZ BD BiH)	

	BiH).....	132
4.	Pomoć licu optuženom od strane međunarodnog krivičnog suda (član 233 KZ BiH)	133
5.	Lažno prijavljivanje (član 234 KZ BiH, član 347 KZ FBiH, član 364 KZ RS i član 341 KZ BD BiH).....	134
6.	Davanje lažnog iskaza (član 235 KZ BiH, član 348 KZ FBiH, član 365 KZ RS i član 342 KZ BD BiH)	135
7.	Povreda tajnosti postupka (član 237 KZ BiH, član 350 KZ FBiH, član 367 KZ RS i član 344 KZ BD BiH)	136
8.	Kršenje zakona od strane sudije (član 238 KZ BiH, član 357 KZ FBiH, član 376 KZ RS i član 351 KZ BD BiH)	137
9.	Neizvršenje sudske odluke (član 239 KZ BiH, član 351 KZ FBiH, član 371 KZ RS i član 345 KZ BD BiH)	138
10.	Otkrivanje identiteta zaštićenog svjedoka (član 240 KZ BiH, član 352 KZ FBiH, član 368 KZ RS i član 346 KZ BD BiH)	139
11.	Ometanje rada pravosuđa (član 241 KZ BiH)	141
12.	Pobuna lica lišenih slobode (član 354 KZ FBiH, član 373 KZ RS i član 348 KZ BD BiH)	141
13.	Bjekstvo lica lišenog slobode (član 355 KZ FBiH, član 374 KZ RS i član 349 KZ BD BiH)	142

GLAVA SEDMA

KRIVIČNA DJELA POVREDE AUTORSKIH PRAVA

GLAVA XXI KZ BIH

I OPŠTE KARAKTERISTIKE	143
II POJEDINA KRIVIČNA DJELA	144
1. Zloupotreba autorskih prava (član 242 KZ BiH)	144
2. Nedozvoljeno korišćenje autorskih prava (član 243 KZ BiH)	145

GLAVA OSMA

KRIVIČNA DJELA PROTIV ORUŽANIH SNAGA BOSNE I HERCEGOVINE

GLAVA XXI A KZ BIH

I OPŠTE KARAKTERISTIKE	147
II. POJEDINA KRIVIČNA DJELA	149

1.	Neizvršenje i odbijanje izvršenja naređenja (član 246a KZ BiH)	149
2.	Odbijanje primanja i upotrebe oružja (član 246b KZ BiH)	150
3.	Protivljenje nadređenom (član 246c KZ BiH)	150
4.	Napad na vojno lice u obavljanju službe (član 246f KZ BiH)	151
5.	Zlostavljanje podređenog ili mlađeg (član 246g KZ BiH)	152
6.	Podnošenje neistinitih prijava i izvještaja (član 246h KZ BiH)	152
7.	Nepreduzimanje mjera za zaštitu vojne jedinice (član 246i KZ BiH).....	153
8.	Samovoljno udaljenje i bijeg iz vojne jedinice ili službe (član 246o KZ BiH)	154
9.	Prelazak i predaja neprijatelju (član 246r KZ BiH)	155
10.	Neispunjenje dužnosti za vrijeme borbe (član 246s KZ BiH)	156
11.	Neosiguranje vojne jedinice (član 246x KZ BiH)	156

GLAVA DEVETA DOGOVOR, PRIPREMANJE, UDRUŽIVANJE I ORGANIZOVANI KRIMINAL

GLAVA XXII KZ BiH, GLAVA XXIX KZ FBiH, GLAVA
XXX KZ RS, GLAVA XXIX KZ BD BiH

I OPŠTE KARAKTERISTIKE	159
II. POJEDINA KRIVIČNA DJELA	159
1. Dogovor za izvršenje krivičnog djela (član 247 KZ BiH, član 338 KZ FBiH, član 384 KZ RS, član 332 KZ BD BiH)	159
2. Pripremanje krivičnog djela (član 248 KZ BiH, član 339 KZ FBiH i član 333 KZ BD BiH)	160
3. Udrživanje radi činjenja krivičnih djela (član 249 KZ BiH, član 340 KZ FBiH, član 383 KZ RS i član 334 KZ BD BiH)	161
4. Organizovani kriminal (član 250 KZ BiH, član 342 KZ FBiH, član 383a KZ RS i član 336 KZ BD BiH)	162

GLAVA DESETA KRIVIČNA DJELA PROTIV ŽIVOTA I TIJELA

GLAVA XVI KZ FBiH, GLAVA XIV KZ RS, GLAVA XVI
KZ BD BiH

I OPŠTE KARAKTERISTIKE	165
II. POJEDINA KRIVIČNA DJELA	166
1. Ubistvo (član 166 stav 1 KZ FBiH, član 148 KZ RS i član 163 stav 1 KZ BD BiH)	166
2. Teško ubistvo (član 166 stav 2 KZ FBiH, član 149 KZ RS i član 163 stav 2 KZ BD BiH).....	167
3. Ubistvo na mah (član 167 KZ FBiH, član 150 KZ RS i član 164 KZ BD BiH).....	168
4. Ubistvo iz nehata (član 168 KZ FBiH, član 152 KZ RS i član 165 KZ BD BiH).....	169
5. Ubistvo djeteta pri porođaju (član 169 KZ FBiH, član 151 KZ RS i član 166 KZ BD BiH)	170
6. Navođenje na samoubistvo i pomaganje u samoubistvu (član 170 KZ FBiH, član 153 KZ RS i član 167 KZ BD BiH).....	170
7. Protivpravni prekid trudnoće (član 171 KZ FBiH, član 154 KZ RS i član 168 KZ BD BiH)	172
8. Teška tjelesna povreda (član 172 KZ FBiH, član 156 KZ RS i član 169 KZ BD BiH)	173
9. Laka tjelesna povreda (član 173 KZ FBiH, član 155 KZ RS i član 170 KZ BD BiH)	175
10. Učestvovanje u tuči (član 174 KZ FBiH, član 157 KZ RS i član 171 KZ BD BiH).....	176
11. Napuštanje nemoćnog lica (član 176 KZ FBiH, član 160 KZ RS i član 173 KZ BD BiH).....	176

**GLAVA JEDANAESTA
KRIVIČNA DJELA PROTIV POLNE SLOBODE I
MORALA**

GLAVA XIX KZ FBiH, GLAVA XIX KZ RS, GLAVA XIX
KZ BD BiH

I OPŠTE KARAKTERISTIKE	179
II. POJEDINA KRIVIČNA DJELA	180
1. Silovanje (član 203 KZ FBiH, član 193 KZ RS i član 200 KZ BD BiH)	180
2. Polni odnos s nemoćnim licem (član 204 KZ FBiH, član 194 KZ RS i član 201 KZ BD BiH).....	182
3. Obljuba zloupotrebom položaja (član 205 KZ FBiH, član 196 KZ RS i član 202 KZ BD BiH).....	183

4. Polno nasilje nad djetetom (član 207 KZ FBiH, član 195 KZ RS i član 204 KZ BD BiH) 184
5. Rodoskrvjenje (član 213 KZ FBiH, član 201 KZ RS i član 210 KZ BD BiH) 186

**GLAVA DVANAESTA
KRIVIČNA DJELA PROTIV BRAKA, PORODICE I
OMLADINE**

GLAVA XX KZ FBiH, GLAVA XX KZ RS, GLAVA XX KZ
BD BiH

- I OPŠTE KARAKTERISTIKE** 187
- II. POJEDINA KRIVIČNA DJELA** 188
1. Dvobračnost (član 214 KZ FBiH, član 202 KZ RS i član 211 KZ BD BiH) 188
  2. Omogućavanje sklapanja nedozvoljenog braka (član 215 KZ FBiH, član 203 KZ RS i član 212 KZ BD BiH) 189
  3. Vanbračna zajednica s mlađim maloljetnikom (član 216 KZ FBiH, član 204 KZ RS i član 213 KZ BD BiH) 189
  4. Oduzimanje djeteta ili maloljetnika (član 217 KZ FBiH, član 205 KZ RS i član 214 KZ BD BiH) 190
  5. Promjena porodičnog stanja (član 218 KZ FBiH, član 206 KZ RS i član 215 KZ BD BiH) 191
  6. Zapuštanje ili zlostavljanje djeteta ili maloljetnika (član 219 KZ FBiH, član 207 KZ RS i član 216 KZ BD BiH) 192
  7. Nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici (član 222 KZ FBiH, član 208 KZ RS i član 218 KZ BD BiH) 193

**GLAVA TRINAESTA
KRIVIČNA DJELA PROTIV ZDRAVLJA LJUDI**

GLAVA XXI KZ FBiH, GLAVA XXI KZ RS, GLAVA XXI
KZ BD BiH

- I OPŠTE KARAKTERISTIKE** 197
- II. POJEDINA KRIVIČNA DJELA** 198
1. Prenošenje zarazne bolesti (član 225 KZ FBiH, član 211 KZ RS i član 221 KZ BD BiH) 198
  2. Nesavjesno pružanje ljekarske pomoći (član 229 KZ FBiH, član

	214 KZ RS i član 225 KZ BD BiH).....	199
3.	Nedozvoljeno presađivanje dijelova ljudskog tijela (član 231 KZ FBiH, član 217 KZ RS)	200
4.	Nepružanje medicinske pomoći (član 232 KZ FBiH, član 215 KZ RS, član 226 KZ BD BiH).....	202
5.	Nadriljekarstvo (član 233 KZ FBiH, član 216 KZ RS i član 227 KZ BD BiH).....	203
6.	Proizvodnja i stavljanje u promet škodljivih životnih namirnica (član 234 KZ FBiH, član 221 KZ RS i član 228 KZ BD BiH).....	204
7.	Neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga (član 238 KZ FBiH, član 224 KZ RS i član 232 KZ BD BiH).....	205
8.	Posjedovanje i omogućavanje uživanja opojnih droga (član 239 KZ FBiH, član 225 KZ RS i član 233 KZ BD BiH).....	206

GLAVA ČETRNAESTA KRIVIČNA DJELA PROTIV RADNIH ODNOSA

GLAVA XXIV KZ FBiH, GLAVA XXII KZ RS, GLAVA XXIV KZ BD BiH

I OPŠTE KARAKTERISTIKE	209
II POJEDINA KRIVIČNA DJELA	210
1. Povreda prava iz radnog odnosa (član 280 KZ FBiH, član 226 KZ RS i član 274 KZ BD BiH).....	210
2. Povreda prava iz socijalnog osiguranja (član 282 KZ FBiH, član 228 KZ RS i član 276 KZ BD BiH).....	211
3. Zloupotreba prava iz socijalnog osiguranja (član 283 KZ FBiH, član 229 KZ RS i član 277 KZ BD BiH)	211
4. Nepreduzimanje mjera zaštite pri radu (član 285 KZ FBiH, član 230 KZ RS i član 279 KZ BD BiH).....	212

GLAVA PETNAESTA KRIVIČNA DJELA PROTIV IMOVINE

GLAVA XXV KZ FBiH, GLAVA XXIII KZ RS, GLAVA XXV KZ BD BiH

I OPŠTE KARAKTERISTIKE	215
II. POJEDINA KRIVIČNA DJELA	216
1. Krađa (član 286 KZ FBiH, član 231 KZ RS i član 280 KZ BD	

	BiH).....	216
2.	Teška krađa (član 287 KZ FBiH, član 232 KZ RS i član 281 KZ BD BiH)	217
3.	Razbojnička krađa (član 288 KZ FBiH, član 234 KZ RS i član 282 KZ BD BiH).....	219
4.	Razbojništvo (član 289 KZ FBiH, član 233 KZ RS i član 283 KZ BD BiH).....	220
5.	Utaja (član 290 KZ FBiH, član 235 KZ RS, član 284 KZ BD BiH).....	221
6.	Oštećenje tuđe stvari (član 293 KZ FBiH, član 249 KZ RS i član 287 KZ BD BiH).....	222
7.	Prevara (član 294 KZ FBiH, član 239 KZ RS i član 288 KZ BD BiH).....	223
8.	Iznuda (član 295 KZ FBiH, član 242 KZ RS, član 289 KZ BD BiH).....	225
9.	Ucjena (član 296 KZ FBiH, član 243 KZ RS i član 290 KZ BD BiH).....	226
10.	Zelenaštvo (član 298 KZ FBiH, član 245 KZ RS i član 292 KZ BD BiH)	227
11.	Paljevina (član 301 KZ FBiH, član 250 KZ RS i član 295 KZ BD BiH)	228
12.	Zloupotreba osiguranja (član 302 KZ FBiH, član 240 KZ RS i član 296 KZ BD BiH)	229

**GLAVA ŠESNAESTA
KRIVIČNA DJELA PROTIV ŽIVOTNE SREDINE,
POLJOPRIVREDE I PRIRODNIH DOBARA**

GLAVA XXVI KZ FBiH, GLAVA XXXIII KZ RS, GLAVA XXVI KZ BD BiH

I OPŠTE KARAKTERISTIKE	231
II. POJEDINA KRIVIČNA DJELA	232
1. Zagadivanje životne sredine (član 303 KZ FBiH, član 415 KZ RS i član 297 KZ BD BiH)	232
2. Ugrožavanje životne sredine otpadom (član 305 KZ FBiH, član 416 KZ RS i član 299 KZ BD BiH).....	234
3. Nesavjesno pružanje veterinarske pomoći (član 308 KZ FBiH, član 425 KZ RS i član 302 KZ BD BiH)	235
4. Nepostupanje po propisima za suzbijanje bolesti životinja i bilja	

	(član 310 KZ FBiH, član 423 KZ RS i član 304 KZ BD BiH) 236
5.	Šumska krađa (član 316 KZ FBiH, član 430 KZ RS i član 310 KZ BD BiH)..... 237
6.	Protivzakoniti lov (član 319 KZ FBiH, član 436 KZ RS i član 313 KZ BD BiH)..... 238
7.	Protivzakoniti ribolov (član 320 KZ FBiH, član 437 KZ RS i član 314 KZ BD BiH) 239

**GLAVA SEDAMNAESTA
KRIVIČNA DJELA PROTIV OPŠTE SIGURNOSTI
LJUDI I IMOVINE**

GLAVA XXVII KZ FBiH, GLAVA XXXI KZ RS, GLAVA XXVII KZ BD BIH

I OPŠTE KARAKTERISTIKE	241
II. POJEDINA KRIVIČNA DJELA	242
1. Izazivanje opšte opasnosti (član 323 KZ FBiH, član 402 KZ RS i član 317 KZ BD BiH).....	242
2. Uništenje ili oštećenje važnih privrednih objekata ili javnih naprava (član 324 KZ FBiH, član 405 KZ RS i član 318 KZ BD BiH).....	244
3. Oštećenje zaštitnih naprava na radu (član 325 KZ FBiH, član 404 KZ RS i član 319 KZ BD BiH).....	245
4. Nepropisno i nepravilno izvođenje građevinskih radova (član 326 KZ FBiH, član 403 KZ RS i član 320 KZ BD BiH).....	246
5. Nepropisni prevoz eksplozivnog ili zapaljivog materijala (član 329 KZ FBiH, član 407 KZ RS i član 323 KZ BD BiH).....	247

**GLAVA OSAMNAESTA
KRIVIČNA DJELA PROTIV BEZBJEDNOSTI JAVNOG
SAOBRAĆAJA**

GLAVA XXVIII KZ FBiH, GLAVA XXXII KZ RS, GLAVA XXVIII KZ BD BIH

I OPŠTE KARAKTERISTIKE	249
II. POJEDINA KRIVIČNA DJELA	250

1. Ugrožavanje javnog saobraćaja (član 332 KZ FBiH, član 410 KZ RS i član 326 KZ BD BiH)..... 250
2. Nesavjestan nadzor nad javnim saobraćajem (član 335 KZ FBiH, član 413 KZ RS i član 329 KZ BD BiH) 251
3. Neukazivanje pomoći licu povrijeđenom u saobraćajnoj nesreći (član 337 KZ FBiH, član 414 KZ RS i član 331 KZ BD BiH)252

GLAVA DEVETNAESTA KRIVIČNA DJELA PROTIV JAVNOG REDA I PRAVNOG SAOBRAĆAJA

GLAVA XXX KZ FBiH, GLAVA XXIX, XXX i XXXI KZ
RS, GLAVA XXX KZ BD BiH

I	OPŠTE KARAKTERISTIKE	255
II.	POJEDINA KRIVIČNA DJELA	256
1.	Sprečavanje službenog lica u vršenju službene radnje (član 358 KZ FBiH, član 387 KZ RS i član 352 KZ BD BiH).....	256
2.	Učestvovanje u grupi ljudi koja spriječi službeno lice u vršenju službene radnje (član 360 KZ FBiH, član 389 KZ RS i član 354 KZ BD BiH).....	257
3.	Organizovanje otpora (član 361 KZ FBiH, član 391 KZ RS i član 355 KZ BD BiH)	258
4.	Neučestvovanje u otklanjanju opšte opasnosti (član 365 KZ FBiH, član 409 KZ RS i član 359 KZ BD BiH)	258
5.	Skidanje ili povreda službenog pečata ili znaka (član 366 KZ FBiH, član 394 KZ RS i član 360 KZ BD BiH)	259
6.	Oduzimanje ili uništenje službenog pečata ili službenih spisa (član 367 KZ FBiH, član 395 KZ RS i član 361 KZ BD BiH).....	260
7.	Lažno predstavljanje (član 369 KZ FBiH, član 396 KZ RS i član 363 KZ BD BiH).....	260
8.	Samovlašće (član 370 KZ FBiH, član 397 KZ RS i član 364 KZ BD BiH)	261
9.	Falsifikovanje isprave (član 373 KZ FBiH, član 377 KZ RS i član 367 KZ BD BiH)	262
10.	Navođenje na ovjeravanje neistintog sadržaja (član 375 KZ FBiH, član 381 KZ RS i član 369 KZ BD BiH)	264

11. Nadripisarstvo (član 377 KZ FBiH i član 371 KZ BD BiH) .. 264

**GLAVA DVADESETA
KRIVIČNA DJELA PROTIV BEZBJEDNOSTI
RAČUNARSKIH PODATAKA**

GLAVA XXXII KZ FBiH, GLAVA XXIV A KZ RS, GLAVA
XXXII KZ BD BiH

I OPŠTE KARAKTERISTIKE	267
II. POJEDINA KRIVIČNA DJELA	268
1. Oštećenje računarskih podataka i programa (član 393 KZ FBiH, član 292a KZ RS i član 387 KZ BD BiH)	268
2. Računarska prevara (član 395 KZ FBiH, član 292g KZ RS i član 389 KZ BD BiH)	270
3. Ometanje rada sistema i mreže elektronske obrade podataka (član 396 KZ FBiH i član 390 KZ BD BiH).....	271
4. Neovlašćeni pristup zaštićenom sistemu i mreži elektronske obrade podataka (član 397. KZ FBiH, član 292d KZ RS i član 391 KZ BD BiH).....	271
5. Računarska sabotaza (član 398 KZ FBiH, član 292b KZ RS i član 392 KZ BD BiH)	272
 POGOVOR	
 LITERATURA	275

RECENZIJA PROFESORA KULIĆA

Posebni deo krivičnog prava, zbog svog praktičnog značaja, zahteva da mu se posveti odgovarajuća pažnja, i zato pisanje udžbenika za ovaj deo krivičnog prava zahteva veliku studioznost. Takvu studioznost, u svim segmentima, pokazao je autor ovog udžbenika, profesor Stanković.

Materija posebnog dela krivičnog prava u Bosni i Hercegovini sadržana je u četiri krivična zakona, i to u: Krivičnom zakonu Bosne i Hercegovine, Krivičnom zakonu Republike Srpske, Krivičnom zakonu Federacije Bosne i Hercegovine i Krivičnom zakonu Brčko distrikta. Koliko je meni poznato, ovo je prvi udžbenik u Bosni i Hercegovini u kome se celovito obrađuje materija posebnog dela krivičnog prava, koja je sadržana u sva četiri navedena krivična zakona, što mu daje poseban kvalitet. Ovakvo celovito obrađivanje materije posebnog dela krivičnog prava za teritoriju cele Bosne i Hercegovine autora je neminovno dovodilo do velikih poteškoća. Naime, bića mnogih krivičnih dela u navedenim krivičnim zakonima različito su određena, te je trebalo uložiti mnogo truda da se u takvim slučajevima određeno krivično delo obradi na jasan i sistematičan način, uz primenu udžbeničkog načina obrade i poštovanje određenih didaktičkih razloga. Ovaj problem autor je veoma uspešno rešio.

Važno pitanje koje se javlja pri obradi posebnog dela krivičnog prava je pitanje sistematike krivičnih dela. U ovom udžbeniku pošlo se od sistematika koje su usvojili zakonodavci u Bosni i Hercegovini.

Autor je krivična dela pregledno i jasno obradio, polazeći od njihovih oblika, zaštitnog objekta, radnje izvršenja, posledice, objekta radnje i dr. Prikazani su svi bitni elementi bića pojedinih krivičnih dela. U udžbeniku je, kako to, s pravom, čine i drugi autori, izostavljen jedan mali broj krivičnih dela koja su inkriminisana u krivičnim zakonima, za koja je autor smatrao da nemaju veći značaj.

U udžbeniku je prevashodno korišćen pravno-dogmatski metod. Šire korišćenje i drugih metoda zahtevalo bi proširenje obima udžbenika, što bi bilo u suprotnosti sa prihvaćenim standardom o obimu udžbenika, o čemu je autor, očigledno, vodio računa. Autor je, ipak, neka krivična dela, kod kojih je to bilo neophodno, obradio i sa kriminalno-političkog aspekta.

Udžbenik je namenjen izučavanju posebnog dela krivičnog prava, prvenstveno studentima prava na Evropskom univerzitetu Brčko distri-

ka i Evropskom univerzitetu „Kallos“ Tuzla. Međutim, udžbenik po svojoj sadržini i kvalitetu prevazilazi svoju prevashodnu namenu. Pošto je u njemu obrađena materija posebnog dela krivičnog prava države Bosne i Hercegovine, oba entiteta i Brčko distrikta, udžbenik se može koristiti i na drugim visokoškolskim ustanovama širom Bosne i Hercegovine, na kojima se izučava problematika krivičnog prava. Udžbenik se može koristiti i za pripremanje pravosudnog ispita, kao i za rešavanje svakodnevnih problema i dilema u sudovima, tužilaštvima, advokaturi, policiji, privredi i sl.

Imajući u vidu sve dobre strane rukopisa za udžbenik Krivično pravo – Posebni dio, autora prof. dr Nedeljka Stankovića, sa zadovoljstvom preporučujem njegovo objavljivanje, verujući da će naići na dobar prijem kod studenata, kao i kod šire naučne i stručne javnosti.

U Beogradu, 4. januara 2017. godine.

Prof. dr Mirko Kulić

RECENZIJA PROFESORA BRANKA I VESNE VUČKOVIĆ

Knjiga autora dr Nedeljka Stankovića, vanrednog profesora Pravnog fakulteta Evropskog univerziteta Brčko distrikt, potreban je udžbenik i stručna publikacija u nauci krivičnog prava.

Posebnost ove knjige, je u tome, što je autor na vrlo znan način obradio problematiku krivičnog prava – Posebni dio, u Bosni i Hercegovini. Krivično zakonodavstvo Bosne i Hercegovine čine četiri Krivična zakona: Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko distrikta. Stoga, nije ni jednostavno, ni zahvalno uhvatiti se u „koštac“ i analizirati krivična djela propisana u ovim zakonima, jer su u jednom broju slučajeva krivična djela različito propisana, po radnji, posljedici i propisanoj krivičnoj sankciji. To predstavlja posebnu složenost, koju je autor ovog djela na vrlo detaljan način analizirao i izvršio njihovu komparaciju.

Posmatrano u sadržajnom smislu, knjiga je podijeljena na uvod i dvadeset glava i na kraju dat je popis korišćene literature.

Analiza krivičnih djela ide logičnom putanjom. Od opštih karakteristika jedne grupe krivičnih djela, do analize pojedinih krivičnih djela iz te glave. Iako se autor u radu ne poziva na pojedinačne slučajeve iz sudske prakse, kao ni na sudske presude, iz analize krivičnih djela se konstatuje da je to prisutno. Čitalac ni u jednom trenutku nije uskraćen ni za jedno sporno pitanje u analizi krivičnih djela – u radnji, posljedici i izvršiocu.

Knjiga je izvrsno pedagoški struktuirana, predstavlja visok standard za literaturu iz ove oblasti, uz navođenje bogate literature, kao i analitičkih pitanja za brojne dodatne izvore, na koje upućuju pojedina krivična djela u opisu bića tih djela.

Kolega dr Nedeljko Stanković vrlo lijepo piše, lako razumljivim jezikom, izvrsno sistematizovanim i uzorno pedagoški prezentovanim stilom. Piše sa lakoćom, stilom jasnim za svakog čitaoca.

Osobito najveća vrijednost knjige je u njenom naučnom značaju. Predstavlja vrijedno naučno djelo i vrlo dobar udžbenik, ne samo za studente pravnih fakulteta, već i za sve one koji se bave naukom krivičnog prava, koji ga primjenjuju u praksi, ali isto tako i za širu čitalačku publiku. U njemu je obrađena vrlo zahtjevna tema - analiza krivičnih djela u krivičnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine, a po svom

sadržaju ova knjiga prelazi granice prosječnog djela – korisno je štivo za svaku preporuku.

Na kraju, zbog svoje sadržine, sistematike i stila, knjiga autora dr Nedeljka Stankovića – Krivično pravo – Posebni dio, ima sve kvalitete literature iz materijalnog krivičnog prava, zbog čega je preporučujemo za objavljivanje.

Kotor, Crna Gora
Dana, 29. decembra 2016. godine
Prof. dr Branko Vučković
Prof. dr Vesna Vučković

U V O D

Krivično pravo dijeli se na opšti i posebni dio. Opšti i posebni dio nauke krivičnog prava su dva osnovna dijela u sistemu nauke krivičnog prava kao jedinstvene grane pravnih nauka.

U opštem dijelu krivičnog prava proučavaju se osnovni pojmovi i instituti krivičnog (materijalnog) prava, a u posebnom dijelu krivičnog prava se proučavaju grupe krivičnih djela i pojedina krivična djela, krivične sankcije predviđene za ta djela, jednog određenog sistema. Dakle, opšti dio krivičnog prava kao grane zakonodavstva predstavlja skup odredaba kojima se određuju zajednički ili opšti uslovi za primjenu krivičnih sankcija za sva krivična djela.

Posebni dio krivičnog prava sadrži norme čija primjena treba da obezbijedi ostvarivanje osnovnih funkcija krivičnog prava, prije svega, njegovu zaštitnu funkciju. U posebnom dijelu se određuju pojedina ponašanja kao krivična djela, propisuju se sankcije za ta krivična djela koja se mogu izreći njihovim učinocima, kako fizičkim, tako i pravnim licima. Ako se posmatra istorijski, posebni dio krivičnog prava je nastao mnogo prije opšteg dijela, odnosno izgradnja posebnog dijela je prethodila izgradnji opšteg dijela. Tek početkom druge polovine 18. vijeka dolazi do podjele krivičnog prava na opšti i posebni dio. Krivični zakonik Bavarske (1751.) je prvi zakonik koji jasno odvajanje odredbe opšteg i posebnog dijela. Kasnije se javlja zakonik po-znat kao Theresiana (1768.), pa slijedi Josephina (1787.), Code Napoleon (1810.), a potom slijede krivična zakonodavstva drugih zemalja.

Odredbe posebnog dijela krivičnog prava sadržane su kod najvećeg broja zemalja u istom zakonu ili zakoniku. Naše krivično zakonodavstvo, takođe, prihvata ovu podjelu, tako da krivični zakoni u Bosni i Hercegovini imaju opšte i posebne dijelove. Kroz odredbe posebnog dijela, zakonodavac određuje zonu kažnjivosti, jer te odredbe u svojoj ukupnosti utvrđuju granice i mjere krivičnopravne zaštite, predviđajući za koja ponašanja može biti primijenjena krivična sankcija. Što znači, da zakonodavac određuje za koja ponašanja smatra da je potrebno da ih propiše kao krivična djela, s tim da se za svako od tih djela propisuje vrsta i visina kazne koja se može izreći učiniocu. Posebni dio krivičnog prava svake zemlje predstavlja specifičan izraz opštih stavova o primjeni krivične represije, njenim granicama i oblicima. Odredbe posebnog dijela krivičnog prava imaju veliki značaj kada je u

pitanju sprovođenje načela zakonitosti u određivanju krivičnih djela i propisivanju krivičnih sankcija. Da bi se dosljedno sprovodila načela zakonitosti, krivična djela moraju da budu jasno određena, što podrazumijeva precizno propisane krivične sankcije. Zajedničko im je da se najveći broj odredaba posebnog dijela sastoji iz dva dijela i to: 1) **dispozicije** (u kojoj je dat opis djela), i 2) **sankcije** (u kojoj je propisana kazna koja se za to djelo izriče).

1) Dispozicija je onaj dio zakonske odredbe koji sadrži opis zabranjenog ponašanja, nešto što zakon zabranjuje ili naređuje. Dispozicije se klasifikuju na različite načine i prema različitim kriterijumima, ali je najznačajnija njihova podjela na: jednostavne i složene, te alternativne i blanketne.

Jednostavne dispozicije su one koje se najčešće koriste kod krivičnih djela i koje ne treba opisivati, odnosno čiji je pojam poznat i uobičajan.

Složene dispozicije se dijele na *alternativne* i *kumulativne*.

Alternativna dispozicija je ona kod kojih je jedno ili više obilježja nekog krivičnog djela određeno na alternativni način.

Kumulativne dispozicije su rjeđi slučajevi, što znači da moraju biti preduzete dvije kumulativno određene radnje izvršenja.

Blanketne dispozicije su one kojima se u zakonskom opisu ne daju svi elementi krivičnog djela, odnosno kod kojih se radi o nepotpunom zakonskom opisu krivičnog djela, radi čijeg se kompletiranja mora upućivati na neke druge propise.

2) Sankcija je dio odredbe u kome su utvrđene granice kazne ili druge sankcije, i to veoma često na način koji pretpostavlja primjenu odredbi opšteg dijela o granicama izricanja te sankcije. U posebnom dijelu za svako krivično djelo propisana je kazna ili druga sankcija, s tim da kod većeg broja krivičnih djela nije propisana i gornja i donja granica te kazne, nego samo posebni minimum ili posebni maksimum. U odredbama posebnog dijela može biti propisano da, ukoliko su ispunjeni određeni uslovi, ili su se formirale određene okolnosti, može doći do ublažavanja kazne ili čak do osobađanja učinioaca od kazne. Kod nekih krivičnih djela zakonodavac je propisao i obaveznu primjenu mjere bezbjednosti oduzimanja predmeta. Postojanje stanja uračunljivosti, smanjene uračunljivosti ili neuračunljivosti, procjenjuje se na osnovu odredbi opšteg dijela krivičnog prava.

Dakle, nauka krivičnog prava mora da izvrši analizu pojedinih krivičnih djela, izdvajanjem pojedinih elemenata krivičnog djela i

njegovim opisom, kao i definisanjem pojma svakog krivičnog djela.¹ Krivična djela su sistematski obrađena s obzirom na njihove oblike, radnju izvršenja, posljedicu, objekt radnje i dr.

---

¹ B. Čejović, M. Kulić, Krivično pravo, Beograd, 2011, str. 404.

GLAVA PRVA

KRIVIČNA DJELA PROTIV SLOBODE I PRAVA ČOVJEKA I GRAĐANINA I KRIVIČNA DJELA PROTIV IZBORNIH PRAVA

Glava XV KZ BiH, Glava XVII KZ FBiH, Glava XVIII, XVII i XXVII KZ RS i Glava XVII KZ BD BiH

I OPŠTE KARAKTERISTIKE

Ako gledamo istorijski, čovjek se uvijek borio za svoje dostojanstvo i svoja prava. To je suština ljudske prirode, jer se radi o vrijednostima koje su nametnute ljudskoj ličnosti i pripadaju svakom čovjeku u podjednakoj mjeri od njegovog rođenja kao prirodna prava. Još od antike poznati su naponi da se utvrde slobode i prava čovjeka koji bi bili priznati svakom čovjeku koji se smatraju imanentnim ljudskoj ličnosti. Sloboda i prava čovjeka i građanina posebno su naglašena u Povelji Organizacije ujedinjenih nacija iz 1945. godine i Opštoj deklaraciji o pravima čovjeka iz 1948. godine, te u Konvenciji Vjeća Evrope o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, i protokolima iz 1950. godine. Danas postoje i djeluju posebna međunarodna tijela za zaštitu ljudskih prava i Evropski sud za ljudska prava. Krivična djela iz ove grupe su od posebnog značaja ako se ima u vidu važnost zaštite sloboda i prava čovjeka u našem društvu. Krivičnim djelima iz ove glave ostvaruje se zaštita sloboda i prava čovjeka i građanina kao dobra bez kojih nema ljudske ličnosti dostojne života ni društva dostojnog poštovanja. Dakle, zaštita čovjeka i drugih osnovnih društvenih vrijednosti predstavlja osnov i granice za određivanje krivičnih djela. Slobode i prava građana koja se ovdje zaštićuju, jesu takozvane lične slobode i prava. Prava i slobode građanina nisu objekat samo ove, već i mnogih drugih grupa krivičnih djela u krivičnom zakonodavstvu, kojima se štite upravo ova

prava. Tako, na primjer, krivično djelo ubistva nije inkriminisano u ovoj glavi, iako se njime štiti ljudski život kao osnovno i, bez sumnje, najznačajnije pravo koje podjednako pripada svakom čovjeku. Svi navedeni razlozi doveli su do potrebe da se krivična djela koja se tiču sloboda i prava čovjeka i građanina svrstaju u jednu grupu, i pored toga što postoje velike razlike između pojedinih krivičnih djela. U pitanju su krivična djela sa dvostrukim grupnim zaštitnim objektom, s obzirom da se ne povređuju samo slobode i prava građana, već i službena dužnost. Međutim, primat je dat zaštiti sloboda i prava građanina, pa su ta krivična djela svrstana u ovu grupu. Kao objekt zaštite kod ovih krivičnih djela javljaju se lične slobode i lična prava koja uživa svaki čovjek odnosno građanin. Dakle, slobode i prava su dvije samostalne ljudske i društvene vrijednosti, a koje su nerazdvojno povezane.

Sloboda je mogućnost čovjeka da samostalno odlučuje o svom ponašanju i da se ponaša po svom nahodaenju (npr. da nešto čini, ne čini, trpi ili ne trpi). *Prava* predstavljaju ovlašćenja data zakonima i drugim propisima za preduzimanje ili nepreduzimanje određenih radnji.

Krivična djela protiv slobode i prava građanina se mogu vršiti na razne načine (npr. neovlašćeno, protivpravno, silom, prijetnjom i sl.). Kao izvršioc i krivičnih djela protiv slobode i prava čovjeka i građanina mogu se pojaviti sljedeća lica: a) svako lice, b) službeno ili odgovorno lice, c) svako lice–službeno lice, ali je u pitanju teži oblik kada je izvršilac službeno lice, d) ljekar, advokat, ili drugo lice koje neovlašćeno otkrije tajnu. Krivična djela iz ove glave mogu se izvršiti samo sa umišljajem.

II POJEDINA KRIVIČNA DJELA

1. Povreda ravnopravnosti čovjeka i građanina (član 145 KZ BiH, član 177 KZ FBiH, član 162 KZ RS i član 174 KZ BD BiH)

Osnovni oblik ovog krivičnog djela iz člana 145 stav 1 KZ BiH, člana 177 stav 1 KZ FBiH, člana 162 stav 1 KZ RS i člana 174 stav 1 KZ BD BiH vrši onaj ko na osnovu razlike u rasi, boji kože, nacionalnoj ili etničkoj pripadnosti, vjeroispovijesti, političkom ili drugom uvjerenju, polu, seksualnom opredjeljenju, jeziku, obrazovanju, društvenom položaju ili socijalnom porijeklu, uskrati ili ograniči građanska

prava utvrđena ustavom, ratifikovanim međunarodnim ugovorom, zakonom, drugim propisom ili opštim aktom, ili ko na osnovu ove razlike ili pripadnosti ili kojem drugom položaju daje pojedincima neopravdane povlastice ili pogodnosti.

Radnja izvršenja ovog krivičnog djela je alternativno određena i to kao uskraćivanje, odnosno kao ograničavanje prava građanina, ili kao davanje pojedincima povlastica i pogodnosti koje im ne pripadaju, a sve to na osnovu pomenutih razlika. Očigledno, riječ je o diskriminaciji ali ne samo po rasnoj ili vjerskoj osnovi, nego uopšte. Uskraćivanje, u smislu ovog krivičnog djela, znači nedavanje prava građanima u potpunosti, dok ograničavanje znači davanje prava građanima, ali ne u onom obliku u kome oni na to imaju pravo. Davanje neopravdanih povlastica ili pogodnosti označava favorizovanje jednih građana u odnosu na druge, tako što se daju povlastice onome ko na njih nema pravo. I u jednom i drugom slučaju, bez značaja je zbog čega se to čini i da li se time pričinjava šteta, ili korist nekome. Posljedica krivičnog djela se sastoji u povredi prava građanina ili u povredi njihovog pravnog interesa, a krivično djelo je svršeno samim uskraćivanjem nekog prava ili davanjem neopravdane povlastice ili pogodnosti.

Izvršilac ovog oblika krivičnog djela iz KZ BiH može da bude službeno ili odgovorno lice u institucijama BiH, dok izvršilac djela iz KZ FBiH, KZ RS i KZ BD BiH može da bude svako lice koje umišljajno vrši neku od navedenih djelatnosti, ali po prirodi ovog krivičnog djela proizilazi da njegov učinilac može da bude samo ono lice koje je po funkciji koju obavlja u mogućnosti da građanima uskrati ili ograniči pravo koje im pripada ili da pojedinim građanima daje povlastice ili pogodnosti koje im ne pripadaju.

Za ovo krivično djelo u KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH predviđena je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina, dok je u KZ RS predviđena kazna zatvora do tri godine.

Drugi osnovni oblik djela iz člana 162 stav 2 KZ RS izvršava onaj ko vrši proganjanje lica ili organizacija zbog njihovog zalaganja za ravnopravnost ljudi. Za ovaj oblik djela predviđena je ista kazna kao i za prvi osnovni oblik.

Lakši oblik djela iz člana 145 stav 2 KZ BiH, člana 177 stav 3 KZ FBiH i člana 174 stav 3 KZ BD BiH nastaje kada službeno ili odgovorno lice u institucijama Bosne i Hercegovine, odnosno Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Brčko distrikta, koje suprotno propisima o ravnopravnoj upotrebi jezika i pisama konstitutivnih naroda i ostalih koji žive na teritoriji BiH, uskrati ili ograniči građaninu da pri ostvari-

vanju svojih prava ili pri obraćanju organima vlasti i institucijama Bosne i Hercegovine, odnosno Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Brčko distrikta, privrednim društvima i drugim pravnim licima upotrijebi svoj jezik ili pismo. Za ovaj oblik djela predviđena je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

Prvi teži oblik djela iz člana 177 stav 2 KZ FBiH i člana 174 stav 2 KZ BD BiH izvršava službeno ili odgovorno lice u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno Brčko distriktu, koje učini krivično djelo iz stava 1. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do osam godina.

Prvi teži oblik djela iz člana 145 stav 3 KZ BiH i drugi teži oblik iz člana 177 stav 4 KZ FBiH i člana 174 stav 4 KZ BD BiH izvršava službeno ili odgovorno lice u institucijama Bosne i Hercegovine, odnosno Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Brčko distrikta, koje uskrati ili ograniči pravo građaninu na slobodno zapošljavanje na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine i pod jednakim propisanim uslovima. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Teži oblik djela iz člana 162 stav 3 KZ RS nastaje kada iz stava 1 i 2 učini službeno lice zloupotrebom službenog položaja ili ovlaštenja. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

2. Sprečavanje povratka izbjeglica i raseljenih lica (član 146 KZ BiH, član 178 KZ FBiH, član 167 KZ RS i član 175 KZ BD BiH)

Osnovni oblik krivičnog djela sprečavanja povratka izbjeglica i raseljenih lica iz člana 146 stav 1 KZ BiH, nastaje kada neko silom, ozbiljnom prijetnjom ili na drugi protivpravan način, u većem razmjeru ili sa širim posljedicama, spriječi izbjeglice ili raseljena lica da se vrate u svoj dom ili da koriste svoju imovinu koje su bili lišeni u toku neprijateljstava od 1991. godine.

Osnovni oblik ovog djela iz člana 178 stav 1 KZ FBiH i člana 175 stav 1 KZ BD BiH nastaje kada neko silom, ozbiljnom prijetnjom ili na drugi protivpravan način spriječi izbjeglicu ili raseljeno lice da se vrati u svoj dom ili da koristi svoju imovinu koja mu je bila oduzeta tokom neprijateljstava od 1991. godine.

Osnovni oblik djela iz člana 167 stav 1 KZ RS nastaje kada neko upotrebom sile, ozbiljnom prijetnjom ili na drugi protivpravan način

uskrati ili ograniči raseljenom, izbjeglom ili drugom licu pravo da se vrati u mjesto prethodnog boravka ili drugo mjesto na području Republike Srpske ili pravo da koristi svoju imovinu.

Izvršilac ovog krivičnog djela može da bude svako lice. Za postojanje djela potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina, dok je KZ RS propisana kazna zatvora od od šest mjeseci do pet godina.

Teži oblik djela iz člana 146 stav 2 KZ BiH, člana 178 stav 2 KZ FBiH i člana 175 stav 2 KZ BD BiH vrši onaj ko učestvuje u grupi ljudi koja učini krivično djelo iz stava 1. Za ovaj oblik djela predviđena je kazna zatvora najmanje tri godine.

Teži oblik djela iz člana 167 stav 2 KZ RS postoji ako je djelo iz stava 1 učinjeno organizovanim djelovanjem ili u grupi ljudi, ili je nekom licu nanesena teška tjelesna povreda. Za ovaj oblik djela predviđena je kazna zatvora od jedne do osam godina.

Drugi teži oblik djela iz člana 146 stav 3 KZ BiH, člana 178 stav 3 KZ FBiH i člana 175 stav 3 KZ BD BiH vrši onaj ko organizuje ili bilo kako rukovodi grupom ljudi koja učini krivično djelo iz stava 1. Za ovaj oblik djela predviđena je kazna zatvora najmanje pet godina.

Drugi teži oblik djela iz člana 167 stav 3 KZ RS postoji ako je pri izvršenju djela iz stava 1 i 2 neko lice lišeno života. Za ovaj oblik djela predviđena je kazna zatvora najmanje deset godina.

3. Protivpravno lišenje slobode (član 147 KZ BiH, član 179 KZ FBiH, član 166 KZ RS i član 176 KZ BD BiH)

Ovim krivičnim djelom zaštićuje se sloboda kretanja koja podrazumijeva slobodu ostvarivanja volje da se napusti mjesto boravka.² Dakle, djelo se sastoji u protivpravnom zatvaranju, držanju zatvorenim ili na neki drugi način oduzimanju slobode kretanja nekom licu, odnosno u njegovom onemogućavanju da prema svojoj slobodnoj volji odlazi na određena mjesta, da se na njima zadržava i da ih po svojoj volji napušta i ponovo na njih vraća.

Radnja krivičnog djela se sastoji u protivpravnom zatvaranju, držanju zatvorenim ili na drugi način protivpravnom oduzimanju ili ograničenju slobode kretanja. Pri tome nije od značaja na koji način se to vrši. Radnja se može preduzeti na različite načine: zatvaranjem, dr-

---

² T. Živanović, o.s., sveska I, str. 81.

žanjem zatvorenim ili na bilo koji drugi način. Razlika između zatvaranja i držanja zatvorenim sastoji se u tome što držanje zatvorenim podrazumijeva zatvaranje koje bi vremenski duže trajalo. Dakle, zatvaranje je onemogućavanje nekom licu da izađe iz zatvorenog prostora. Zatvaranje se čini različitim radnjama (npr. zaključavanjem lica u određenu prostoriju ili zgradu, ostavljanje u zaključanoj prostoriji, postavljanje straže ispred vrata, stavljanje prepreka na izlaz itd.). Izlazak iz prostorije kroz prozor, preko krova, terase, niz oluk, koji u sebi nosi povećani rizik, uz poseban napor, ne isključuje radnju zatvaranja. Takođe, protivpravno lišenje slobode može biti izvršeno i na druge načine (npr. vezivanjem, vezivanjem za neki predmet koji je nepokretan ili težak, oduzimanjem odjeće, primjenom hipnoze, psihičkom prinudom, oduzimanjem raznih pomagala za kretanje invalidnim osobama itd.).

Pasivni subjekt može da bude svako lice bez obzira da li se ono kreće samostalno ili uz pomoć tehničkih pomagala. Prema paralizovanim ili nepokretnim licima ovo djelo može biti izvršeno samo kad im se onemogućava kretanje uz pomoć drugih lica. Oduzimanje slobode kretanja treba da bude izvršeno na protivpravan način, tj. da ne postoji neki pravni osnov za lišenje slobode. Lišenje slobode u slučaju nužne odbrane i krajnje nužde neće biti protivpravno. Isto tako, neće biti protivpravno kratkotrajno lišenje slobode maloljetnog lica od strane roditelja, staraoca, usvojioca, ili vaspitača koje je preduzeto kao vaspitna mjera.

Protivpravno lišenje slobode je trajno krivično djelo i postoji dok je pasivni subjekt lišen slobode kretanja. Zastarjelost krivičnog djela počinje teći od momenta prestanka posljedice. Djelo je svršeno samim lišenjem slobode drugog lica bez pravnog osnova. Za postojanje djela nije od značaja koliko je trajalo protivpravno stanje, ali dužina trajanja može biti od značaja za kvalifikaciju djela i za odmjeravanje kazne.

Izvišilac djela prema KZ BiH može biti samo službeno ili odgovorno lice zaposleno u institucijama Bosne i Hercegovine, dok prema drugim krivičnim zakonima to može biti svako lice koje umišljajno izvrši krivično djelo. Ovo krivično djelo može se izvršiti samo sa umišljajem. Pobude iz kojih je djelo izvršeno od značaja su za odmjeravanje kazne.

Za ovo djelo u KZ RS propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine, dok je u ostalim KZ predviđena novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

Prvi teži oblik krivičnog djela iz člana 147 stav 2 KZ BiH, člana 179 stav 2 KZ FBiH i člana 176 stav 2 KZ BD BiH postoji ako je pro-

tivpravno lišenje slobode trajalo duže od trideset dana ili je učinjeno na svirep način ili je licu koje je protivpravno lišeno slobode usljed toga teško narušeno zdravlje ili su nastupile druge teške posljedice. Za ovo djelo propisana je kazna zatvora od dvije do osam godina.

Prvi teži oblik djela iz člana 166 stav 2 KZ RS postoji ako djelo iz stava 1 učini službeno lice zloupotrebom službenog položaja ili ovlašćenja. Za ovo djelo propisana je kazna zatvora do tri godine. U členu 166 stav 5 KZ RS propisano je da je pokušaj osnovnog i prvog težeg oblika ovog djela kažnjiv.

Drugi teži oblik djela iz člana 166 stav 3 KZ RS postoji ako je protivpravno lišenje slobode iz stava 1 i 2 učinjeno prema djetetu ili maloljetnom licu, ili je trajalo duže od petnaest dana, ili je izvršeno na svirep način, ili je licu koje je protivpravno lišeno slobode usljed toga teško narušeno zdravlje ili su nastupile druge teške posljedice. Za ovo djelo propisana je kazna zatvora od jedne do pet godina.

Najteži oblik ovog krivičnog djela iz člana 147 stav 3 KZ BiH, člana 179 stav 3 KZ FBiH, člana 166 stav 4 KZ RS i člana 176 stav 3 KZ BD BiH postoji ako je nastupila smrt lica koje je bilo protivpravno lišeno slobode. Za ovo djelo u KZ RS propisana je kazna zatvora od dvije do dvanaest godina, dok je u ostalim KZ predviđena kazna zatvora najmanje pet godina.

4. Povreda prava na podnošenje žalbi i molbi (član 148 KZ BiH, član 192 KZ FBiH, član 177 KZ RS i član 189 KZ BD BiH)

Djelo se sastoji u sprečavanju drugog da koristi pravo na podnošenje nekog pravnog sredstva ili podneska. Objekt zaštite je pravo čovjeka na podnošenje žalbe ili drugog pravnog sredstva koje je zagarantovano propisima, a koja su usmjerena protiv odluka kojima se rješava o nekom njegovom pravu ili nekom interesu zasnovanom na zakonu.

Radnja izvršenja u KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH sastoji se u sprečavanju drugog da se koristi svojim pravom podnošenja žalbe, prigovora, molbe, predstavke ili pritužbe. Radnja izvršenja u KZ RS sastoji se u sprečavanju drugog da koristi pravo na podnošenje tužbe, žalbe, prigovora ili nekog drugog pravnog sredstva ili podneska. Sprečavanje se sastoji o preduzimanju takvih radnji kojim se drugo lice sprečava u korišćenju svog prava (npr. odbijanje da se podnesak primi, ili pogrešno upućivanje podnosioca u pogledu nadležnosti i sl.). Djelo

će postojati ako izvršilac stvarno spriječi pasivnog subjekta da se koristi svojim pravom podnošenja pravnog sredstva koje mu po zakonu pripada.

Izvršilac djela iz KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH može biti samo službeno ili odgovorno lice u institucijama Bosne i Hercegovine, odnosno Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Brčko distrikta. Da bi postojalo krivično djelo neophodno je da službeno ili odgovorno lice sprečavanje vrši zloupotrebom svog položaja ili ovlašćenja. Izvršilac osnovnog oblika djela iz KZ RS može da bude svako lice.

U pogledu krivice potreban je direktni umišljaj kojim je obuhvaćena svijest o tome da se preduzima neka radnja kojom se drugo lice sprečava da koristi pravo na podnošenje nekog pravnog sredstva ili podneska. Umišljajem kod krivičnih djela iz KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH treba da bude obuhvaćena i svijest da se djelo čini zloupotrebom položaja ili ovlašćenja, što podrazumijeva svijest da je učinilac službeno ili odgovorno lice.

Za ovo djelo u KZ BiH i KZ FBiH predviđena je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine, dok je u KZ RS i KZ BD BiH predviđena novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

U članu 177 stav 2 KZ RS predviđen je teži oblik ovog djela, koji nastaje kada djelo iz stava 1 učini službeno lice zloupotrebom službenog položaja ili ovlašćenja. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora do tri godine.

5. Nedoizvoljeno korišćenje ličnih podataka (član 149 KZ BiH, član 193 KZ FBiH, član 176 KZ RS i član 190 KZ BD BiH)

Krivično djelo nedozvoljenog korišćenja ličnih podataka sastoji se u prikupljanju, obrađivanju ili korišćenju ličnih podataka nekog lica bez pristanka tog lica i protivno zakonskim uslovima, ili u korišćenju tih podataka suprotno dozvoljenoj svrsi utvrđenoj zakonom radi koje se ti podaci prikupljaju.

Objekt zaštite su lična prava i slobode građana. Svaki građanin ima pravo da mu se garantuje sigurnost i tajnost ličnih podataka. Lični podaci bez pristanka pojedica mogu se prikupljati, obrađivati i koristiti samo pod uslovima koji su određeni zakonom.

Radnja krivičnog djela alternativno je određena, i to kao: a) prikupljanje ličnih podataka nekog lica bez pristanka tog lica i protivno zakonskim uslovima, b) obrađivanje ličnih podataka nekog lica bez pristanka tog lica i protivno zakonskim uslovima, c) korišćenje ličnih

podataka nekog lica bez pristanka tog lica i protivno zakonskim uslovi-
ma, ili d) korišćenje ličnih podataka nekog lica suprotno dozvoljenoj
svrsi utvrđenoj zakonom radi koje se ti podaci prikupljaju.

U članu 176 stav 2 KZ RS predviđen je drugi oblik ovog djela,
koji nastaje kada neko neovlašćeno uđe u tuđu zaštićenu kompjutersku
bazu podataka sa namjerom da njihovim korišćenjem za sebe ili dru-
goga pribavi kakvu korist ili da drugome nanese kakvu štetu.

Izvršilac djela iz KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH može biti samo
službeno ili odgovorno lice u institucijama Bosne i Hercegovine, od-
nosno Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Brčko distrikta. Izvrši-
lac oba navedena oblika djela iz KZ RS može da bude svako lice.

Za krivičnu odgovornost potreban je direktni umišljaj, kojim je
obuhvaćena svijest o nekom od ostvarenih modaliteta radnje izvršenja,
kao i svijest o protivpravnosti takvog postupka. Umišljajem izvršioca
djela iz KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH treba da bude obuhvaćena i
svijest o vlastitom ličnom svojstvu, odnosno izvršilac treba da bude
svjestan činjenice da je on službeno ili odgovorno lice.

Za djela iz KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je novčana
kazna ili kazna zatvora do šest mjeseci, dok je za oba navedena oblika
djela iz KZ RS propisana novčana kazna ili kazna zatvora do jedne
godine.

U članu 176 stav 3 KZ RS predviđen je teži oblik ovog djela, koji
nastaje kada djelo iz st. 1 i 2 učini službeno lice zloupotrebom položaja
ili ovlašćenja. Za ovaj oblik djela predviđena je kazna zatvora do dvije
godine. U članu 176 stav 4 KZ RS propisano je da je pokušaj svih
oblika ovog krivičnog djela kažnjiv.

6. Uskraćivanje biračkog prava (član 150 KZ BiH, član 194 KZ FBiH, član 186 KZ RS i član 191 KZ BD BiH)

Krivično djelo se sastoji u protivzakonitom neupisivanju drugog
u birački spisak, brisanju iz tog spiska ili na drugi protivpravan način
uskraćivanju vršenja biračkog prava, u namjeri da mu onemogući vr-
šenje biračkog prava. Objekt zaštite je pravo građanina da bude uveden
u popis birača kao preduslov za vršenje biračkog prava.

Radnja izvršenja krivičnog djela alternativno je određena kao: a)
neupisivanje drugog u birački spisak, b) brisanje drugog iz biračkog
spiska ili c) na drugi protivpravan način uskraćivanje drugom vršenja
biračkog prava. Radnja djela je određena kao činjenje ili nečinjenje, pa
samim tim ovo djelo spada u komisio-omisivne delikte. Svi navedeni

elementi radnje moraju biti protivzakoniti, a djela neće biti ako postoji neki od osnova koji taj element isključuju.

Izvršilac djela iz KZ RS može da bude svako lice, dok izvršilac djela iz KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH može da bude samo lice koje obavlja povjerene dužnosti u vezi s izborima za institucije Bosne i Hercegovine, odnosno Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Brčko distrikta.

Krivično djelo je dovršeno kada je neko lice onemogućeno u vršenju biračkog prava. Za krivičnu odgovornost potreban je direktni umišljaj kojim je obuhvaćena svijest o nekom od modaliteta radnje izvršenja, kao i svijest o protivpravosti takvog postupanja. Kod izvršioaca djela iz KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH treba da postoji i svijest o tome da djelo čini u obavljanju povjerene mu dužnosti u vezi s izborima za institucije Bosne i Hercegovine, odnosno Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Brčko distrikta.

Za djela iz KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine, dok je za djelo iz KZ RS propisana novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

7. Povreda slobode opredjeljenja birača (član 151 KZ BiH, član 195 KZ FBiH, član 187 KZ RS i član 192 KZ BD BiH)

Krivično djelo se sastoji u uticanju na drugog na protivpravan način da na izborima ili glasanju glasa za ili protiv određenog prijedloga, da uopšte ne glasa ili da glasa u određenom smislu.

Radnja izvršenja djela iz člana 151 stav 1 KZ BiH, člana 195 stav 1 KZ FBiH i člana 192 stav 1 KZ BD BiH sastoji se u uticanju na birača u Bosni i Hercegovini, odnosno Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno Brčko distriktu, silom, ozbiljnom prijetnjom, prinudom, podmićivanjem ili korišćenjem njegovog teškog ekonomskog stanja ili na drugi protivpravan način, da na izborima za institucije Bosne i Hercegovine, odnosno Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Brčko distrikta, ili prilikom glasanja o opozivu ili na referendumu, glasa za ili protiv pojedine liste, pojedinog kandidata, odnosno da glasa za ili protiv opoziva, za ili protiv prijedloga o kome se odlučuje referendumom, ili da uopšte ne glasa.

Radnja izvršenja djela iz člana 187 stav 1 KZ RS sastoji se u prinudavanju drugog ili uticanju na njega silom, ozbiljnom prijetnjom, podmićivanjem, obmanom ili na drugi protivpravan način, da na izbo-

rima ili glasanju glasa za ili protiv određenog prijedloga, da uopšte ne glasa ili da glasa u određenom smislu.

Izvršilac djela može biti svako lice, a krivično djelo je dovršeno preduzimanjem bilo koje radnje kojom je izvršen uticaj na protivpravan način na birača. Za krivičnu odgovornost je potreban direktni umišljaj, kojim je obuhvaćena svijest o protivzakonitom djelovanju na slobodu odlučivanja birača.

Za ovo krivično djelo propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

U članu 151 stav 2 KZ BiH, članu 195 stav 2 KZ FBiH, članu 187 stav 2 KZ RS i članu 192 KZ BD BiH predviđen je teži oblik ovog djela, koji nastaje kada krivično djelo iz stava 1 izvrši član biračkog odbora ili drugo lice u vršenju povjerene joj dužnosti u vezi sa izborima, glasanjen ili referendumom. Za ovo djelo propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina. U članu 187 stav 3 KZ RS propisano je obavezno oduzimanje datih poklona ili druge imovinske koristi.

8. Prevara pri glasanju (član 152. KZ BiH, član 196. KZ FBiH, član 193. KZ BD BiH)/Zloupotreba biračkog prava (član 188. KZ RS)

U KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH ovo djelo nosi naziv *prevara pri glasanju*. Djelo izvršava onaj ko na izborima za institucije Bosne i Hercegovine, odnosno Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Brčko distrikta, ili pri glasanju o opozivu predstavnika u institucijama Bosne i Hercegovine, odnosno u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno u Brčko distriktu, ili na referendumu u Bosni i Hercegovini, odnosno u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno u Brčko distriktu, ponovo glasa, glasa umjesto drugoga pod njegovim imenom. Prema KZ FBiH i KZ BD BiH djelo izvršava i onaj ko pokušava ponovo da glasa iako je već glasao, a prema KZ BD BiH i onaj ko glasa iako zna da nema biračko pravo, odnosno pravo glasa.

U KZ RS ovo krivično djelo nosi naziv *zloupotreba biračkog prava*. Djelo ima dva oblika. Prvi oblik djela iz člana 188 stav 1 izvršava onaj ko na izborima ili glasanju glasa umjesto drugog lica pod njegovim imenom ili na istom glasanju ponovo glasa ili pokušava da glasa iako je već glasao. Drugi oblik djela iz stav 2 izvršava onaj ko učestvuje na izborima ili glasanju, iako zna da nema biračko pravo.

Izvršilac svih navedenih oblika krivičnih djela može da bude svako lice, a za krivičnu odgovornost potreban je direktni umišljaj.

Za ovo djelo u KZ BiH i KZ FBiH propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do pet godina. U KZ RS za oba oblika djela predviđena je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine, dok je u KZ BD BiH predviđena novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

9. Povreda tajnosti glasanja (član 153 KZ BiH, član 197 KZ FBiH, član 190 KZ RS i član 194 KZ BD BiH)

Ovim krivičnim djelom se štiti tajnost glasanja, tj. sankcionišu se postupci i radnje kojima se ovaj princip povređuje.

Prema članu 153 stav 1 KZ BiH, članu 197 stav 1 KZ FBiH i članu 194 stav 1 KZ BD BiH ovo djelo izvršava onaj ko pri izboru za institucije Bosne i Hercegovine, odnosno u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno u Brčko distriktu, ili pri glasanju o opozivu predstavnika u institucijama Bosne i Hercegovine, odnosno u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno u Brčko distriktu, ili na referendumu u Bosni i Hercegovini, odnosno u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno u Brčko distriktu, povrijedi tajnost glasanja.

Prema članu 190 stav 1 KZ RS ovo krivično djelo nastaje povredom tajnosti glasanja na izborima ili glasanju.

Radnja izvršenja krivičnog djela sastoji se u povredi tajnosti glasanja, a ono može biti izvršeno na različite načine (npr. označavanjem glasačkog listića, tajnim posmatranjem, ili na neki drugi način). Krivično djelo je dovršeno kada je usljed preduzete radnje došlo do povrede tajnosti glasanja.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice. Za krivičnu odgovornost potreban je umišljaj.

Za ovo djelo propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do šest mjeseci.

U članu 153 stav 2 KZ BiH, članu 197 stav 2 KZ FBiH i članu 194 stav 2 KZ BD BiH predviđen je prvi teži oblik djela, koji nastaje kada neko silom, ozbiljnom prijetnjom ili na drugi protivpravan način traži od građanina da kaže za koga je glasao ili kako je glasao ili da li je glasao za ili protiv opoziva. Za ovaj oblik djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

U članu 190 st. 2 i 3 KZ RS predviđena su dva teža oblika ovog djela. Prvi teži oblik iz stava 2 nastaje ako djelo iz stava 1 učini član biračkog odbora, izborne komisije ili drugo lice u vršenju dužnosti u vezi sa izborima ili glasanjem. Drugi teži oblik iz stava 3 vrši onaj ko silom, ozbiljnom prijetnjom, iskorišćavanjem službene, radne ili ekono-

mske zavisnosti ili na drugi način, izdejstvuje od drugog da kaže da li je glasao ili kako je glasao. Za oba ova oblika djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do dvije godine.

U članu 153 stav 3 KZ BiH, članu 197 stav 3 KZ FBiH i članu 194 stav 3 KZ BD BiH predviđen je najteži oblik djela, koji može izvršiti član biračkog odbora ili drugo lice koje učini krivično djelo iz stava 1 u vršenju povjerene mu dužnosti u vezi s izborima ili glasanjem. Za ovaj oblik djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

10. Izborna prevara (član 154 KZ BiH, član 198 KZ FBiH, član 191 KZ RS i član 195 KZ BD BiH)

Prema KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH ovo krivično djelo vrši se falsifikovanjem rezultata izbora ili glasanja za institucije Bosne i Hercegovine, odnosno Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Brčko distrikta, dodavanjem, oduzimanjem ili brisanjem glasova ili potpisa, netačnim brojanjem glasova, neistinitim upisivanjem rezultata u izborne isprave ili na drugi način, ili objavljivanjem kao konačne rezultate izbora ili glasanja koji ne odgovaraju obavljenom glasanju.

Prema KZ RS ovo krivično djelo vrši se falsifikovanjem rezultata izbora ili glasanja dodavanjem, oduzimanjem, brisanjem glasova ili na neki drugi način.

Radnja krivičnog djela je alternativno određena. Ona se može izvršiti na različite načine – npr. dodavanjem ili brisanjem glasova, netačnim brojanjem glasova, i sl. Krivično djelo je dovršeno kada su preduzimanjem neke od navedenih radnji falsifikovani rezultati izbora ili glasanja.

Izvršilac ovog krivičnog djela može biti svako lice. To će po pravilu biti lice koje je član biračkog odbora ili neko drugo lice koje vrši dužnost u vezi sa izborima ili glasanjem. Za krivičnu odgovornost potreban je direktan umišljaj.

Za ovo djelo propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

11. Uništenje izbornih isprava (član 155 KZ BiH, član 199 KZ FBiH, član 192 KZ RS i član 196 KZ BD BiH)

Ovom inkriminacijom štite se dokumenti o izborima ili glasanju i predmeti koji su tome namijenjeni.

Prema KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH ovo krivično djelo vrši onaj ko na izborima za institucije Bosne i Hercegovine, odnosno Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Brčko distrikta, pri glasanju o opozivu predstavnika u institucijama Bosne i Hercegovine, odnosno Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Brčko distrikta, ili na referendumu u Bosni i Hercegovini, odnosno Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno Brčko distriktu, uništi, prikrije, ošteti ili oduzme kakvu ispravu o izborima ili o glasanju o opozivu ili kakav predmet koji služi za izbor ili za glasanje o opozivu.

U članu 192 stav 1 KZ RS propisan je osnovni oblik ovog djela koji izvršava onaj ko na izborima ili glasanju uništi, ošteti, prikrije, falsifikuje ili neovlašćeno odnese kakvu ispravu o izborima ili glasanju ili kakav predmet namijenjen izborima ili glasanju.

Radnja krivičnog djela je alternativno određena. Krivično djelo je dovršeno kada je neka izborna isprava ili predmet koji služi za izbor ili glasanje uništen, oštećen, prikriven ili oduzet.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice. U pogledu krivice, krivično djelo može da bude izvršeno samo sa umišljajem.

Za ovo djelo u KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina, dok je u KZ RS propisana novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

U članu 192 stav 2 KZ RS propisan je teži oblik ovog djela, koji nastaje kada djelo iz stava 1 učini član biračkog odbora, izborne komisije ili drugo lice u vršenju dužnosti u vezi sa izborima ili glasanjem. Za ovaj oblik djela predviđena je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

12. Prinuda (član 164 KZ RS)

Ovo krivično djelo predviđeno je samo u KZ RS. Djelo čini onaj ko drugog silom ili ozbiljnom prijetnjom prinudi da nešto učini ili ne učini ili trpi. Prinuđivanje, kao oblik nedopuštenog ponašanja sastoji se u prisilnom uticaju na volju drugog čovjeka čime mu se onemogućava sloboda izbora ponašanja. Kod nekih krivičnih djela, prinuda se pojavljuje kao sredstvo za izvršenje krivičnih djela (npr. kod krivičnog djela iznude). Kod nekih krivičnih djela, prinuda se javlja kao poseban element koji mijenja kvalifikaciju određenog krivičnog djela, dajući pojam jednog novog krivičnog djela (npr. razbojništva).³

---

³ B. Čejović, M. Kulić, Krivično pravo, Beograd, 2011, str. 425.

Objekt krivičnog djela je sloboda odlučivanja, pa se smatra da se ovo krivično djelo ne može izvršiti prema licima koja su duševno bolesna, ili iz drugih razloga nisu sposobna za slobodno odlučivanje. Po drugom mišljenju, i lica koja nisu sposobna da odlučuju o značaju svojih postupaka, kao, na primjer, djeca ili duševno bolesna lica, mogu biti pasivni subjekt krivičnog djela.⁴

Za postojanje krivičnog djela prinude bez značaja je u čemu se sastoji činjenje, nečinjenje ili trpljenje na koje se prinuđavanje odnosi. Neće postojati krivično djelo prinude ukoliko se ono odnosi na sprečavanje izvršenja krivičnog djela. Djelo je dovršeno sa preduzimanjem radnji činjenja, nečinjenja ili trpljenja od strane prinuđenog.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice koje postupava sa umišljajem.

Za ovo djelo propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

U stavu 2 predviđen je teži oblik djela, koji nastaje kada se djelo iz stava 1 učini prijetnjom ubistvom, teškom tjelesnom povredom, otmicom ili u sastavu grupe ili zločinačke organizacije. Za ovaj oblik djela predviđena je kazna zatvora do tri godine.

13. Otmica (član 180 KZ FBiH, član 165 KZ RS i član 177 KZ BD BiH)

Otmica je relativno novo krivično djelo, ne samo u našem, nego i u stranim krivičnim zakonodavstvima. Ovo krivično djelo uvedeno je šezdesetih godina s pojavom pojačanog vršenja krivičnih djela sa elementima terorizma.

Prema KZ FBiH i KZ BD BiH djelo vrši onaj ko drugog protivpravno zatvori, drži zatvorenim ili mu na drugi način oduzme ili ograniči slobodu kretanja s ciljem da njega ili koga drugog prisili da što učini, ne učini ili trpi.

Prema KZ RS djelo vrši onaj ko silom, prijetnjom, obmanom ili na drugi način odvede ili zadrži neko lice u namjeri da od njega ili drugog lica iznudi novac ili kakvu drugu imovinsku korist ili da njega ili koga drugog prinudi da nešto učini, ne učini ili trpi.

Radnja izvršenja se sastoji u otmici nekog lica, što podrazumijeva i zadržavanje takvog lica. Krivično djelo je svršeno samom otmicom, u pomenutoj namjeri.

---

⁴ M. Radovanović, M. Đorđević, o.s. str. 84.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice koje umišljajno preduzima radnju izvršenja.

Za ovo djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina, dok je u KZ RS predviđena kazna zatvora od jedne do osam godina.

U članu 180 stav 2 KZ FBiH, članu 165 stav 2 KZ RS i članu 177 stav 2 KZ BD BiH predviđen je prvi teži oblik ovog djela, koji nastaje kada se djelo iz stava 1 učini prema djetetu ili maloljetniku, ili kada izvršilac radi ostvarivanja cilja otmice iz stava 1 prijeti da će oteto lice lišiti života ili da će ga teško tjelesno povrijediti, ili kada je krivično djelo učinjeno u sastavu grupe ljudi ili organizovane grupe ljudi. Prema KZ RS ovaj oblik djela postoji i kada se djelo iz stava 1 izvrši na svirep način. Za ovaj oblik djela predviđena je kazna zatvora od jedne do deset godina.

U članu 165 stav 3 KZ RS predviđen je drugi teži oblik ovog djela, koji nastaje kada je oteto lice zadržano duže od petnaest dana, ili je licu koje je oteto teško narušeno zdravlje ili su nastupile druge teške posljedice. Za ovaj oblik djela predviđena je ista kazna kao i za prvi teži oblik djela, odnosno predviđena je kazna zatvora od jedne do deset godina.

U članu 165 stav 4 KZ RS predviđen je najteži oblik ovog djela, koji nastaje kada usljed djela iz st. 1, 2 i 3 nastupi smrt otetog lica, kada će se učinilac kazniti zatvorom od dvije do petnaest godina.

U članu 180 stav 3 KZ FBiH, članu 165 stav 5 KZ RS i članu 177 stav 3 KZ BD BiH predviđeno je da se učinilac djela iz st. 1 i 2, a u KZ RS i učinilac djela iz stava 3, koji dobrovoljno pusti na slobodu oteto lice prije nego što je ostvaren njegov zahtjev zbog kojeg je izvršio otmicu, može se osloboditi od kazne.

14. Iznudivanje iskaza (član 181 KZ FBiH, član 358 KZ RS i član 178 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo čini službeno lice koje u vršenju službe upotrijebi silu, prijetnju ili drugo nedopušteno sredstvo ili nedopušten način u namjeri da iznudi iskaz ili neku drugu izjavu od okrivljenog, svjedoka, vještaka ili drugog lica. Objekt zaštite je sloboda odlučivanja lica koja daju iskaz ili na bilo koji način učestvuju u sudskom ili nekom drugom postupku.

Radnja izvršenja sastoji se u upotrebi sile, prijetnje, ili nekog drugog nedopuštenog sredstva ili načina dobijanja iskaza od lica koje se ispituje. Radnja krivičnog djela je alternativno određena, i to kao: a) upotreba sile, b) upotreba prijetnje, ili c) upotreba nekog drugog protivpravnog načina. Krivično djelo je svršeno samom primjenom sile, prijetnje, ili drugog protivpravnog načina prema navedenim licima u namjeri da se iznudi iskaz ili izjava. Kod ovog krivičnog djela pokušaj nije moguć.

Sila i prijetnja čine srž prinude. U vezi sa nedopuštenim sredstvima i načinima dobijanja iskaza, naročito se mnogo govori o primjeni medicinskih sredstava kojima se utiče na volju lica koja daju iskaz (npr. narkoanaliza, primjena „seruma istine“- amitil, pentotal, i sl.). Iskaz dat u takvim uslovima nije odraz njegove slobodne volje. Pasivni subjekt djela su osumnjičeni, optuženi, svjedok, vještak, ili neko drugo licu koje učestvuje u postupku.

Iznuđivanje iskaza treba da se čini u okviru službe. Izvršilac djela može biti samo službeno lice koje vrši neku funkciju ili radnju u prikupljanju i utvrđivanju dokaza i njihovog provjeravanja. Krivično djelo se može izvršiti samo sa umišljajem.

Za ovo djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do pet godina, a u KZ RS – kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Teži oblik djela iz člana 181 stav 2 KZ FBiH, člana 358 stav 2 KZ RS i člana 178 stav 2 KZ BD BiH nastaje kada je iznuđivanje iskaza ili izjave praćeno teškim nasiljem ili ako su usljed iznuđenog iskaza nastupile naročito teške posljedice za okrivljenog u krivičnom postupku. Za ovaj oblik djela u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina, a u KZ RS – kazna zatvora od od jedne do osam godina.

15. Zlostavljanje u obavljanju službe (član 182 KZ FBiH i član 179 KZ BD BiH)/Zlostavljanje, mučenje i drugo neljudsko i ponižavajuće postupanje (član 168 KZ RS)

Ovo krivično djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH naziva se *zlostavljanje u obavljanju službe*, a u KZ RS – *zlostavljanje, mučenje i drugo neljudsko i ponižavajuće postupanje*.

Prema KZ FBiH i KZ BD BiH djelo vrši službeno lice koje u obavljanju službe drugog zlostavlja, nanosi mu teže tjelesne ili duševne patnje, zastrašuje ga ili vrijeđa.

Prema KZ RS djelo vrši onaj ko zlostavlja drugog ili prema njemu postupa na način kojim se vrijeđa ljudsko dostojanstvo.

Ovim krivičnim djelom povređuje se sloboda ličnosti i pravo građana da druga lica prema njima postupaju na način kojim se ne vrijeđa njihovo ljudsko dostojanstvo. Objekt zaštite su sloboda i dostojanstvo ljudske ličnosti.

Radnja izvršenja je alternativno određena. Posljedica djela sastoji se u povredi ljudskog dostojanstva. Ona nastaje samim izvršenjem neke od navedenih djelatnosti.

Izvršilac djela iz KZ FBiH i KZ BD BiH može biti samo službeno lice koje djelo preduzima u vršenju službe, dok izvršilac djela iz KZ RS može da bude svako lice. Djelo se može izvršiti samo sa umišljajem.

Za ovo djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do pet godina, a u KZ RS – kazna zatvora do dvije godine.

U članu 168 st. 2 i 3 KZ RS propisani su teži oblici ovog djela. Teži oblik iz stava 2 vrši onaj ko primjenom sile, prijetnje ili na drugi nedozvoljen način drugome nanese veliku bol ili teške patnje s ciljem da od njega ili nekog drugog lica dobije priznanje, iskaz ili obavještenje, ili da se on ili neko drugo lice zastraši ili nezakonito kazni ili to učini iz bilo kojeg drugog razloga zasnovanog na bilo kom obliku diskriminacije. Za ovaj oblik djela predviđena je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina. Drugi teži oblik djela iz stava 3 nastaje kada djelo iz st. 1 i 2 učini službeno lice u vršenju službe, u kom slučaju će se izvršilac kazniti za djelo iz stava 1 – zatvorom od šest mjeseci do pet godina, a za djelo iz stava 2 – zatvorom od jedne do deset godina.

16. Ugrožavanje sigurnosti (član 183 KZ FBiH, član 169 KZ RS i član 180 KZ BD BiH)

Prema KZ FBiH ovo krivično djelo izvršava onaj ko ugrozi sigurnost nekog lica ozbiljnom prijetnjom da će napasti na život ili tijelo tog lica ili na taj način izazove uznemirenje građana.

Prema KZ RS i KZ BD BiH ovo krivično djelo izvršava onaj ko ugrozi sigurnost nekog lica ozbiljnom prijetnjom da će njega ili njemu blisko lice lišiti života, teško tjelesno povrijediti, lišiti slobode ili oteti,

ili nanijeti zlo podmetanjem požara, eksplozijom ili nekom drugom opšteopasnom radnjom ili sredstvom.

Objekt zaštite kod ovog djela je lična sigurnost čovjeka koja predstavlja osnov i uslov postojanja svake slobode i ostvarivanje prava. Pod ugrožavanjem sigurnosti, u smislu ovog krivičnog djela, podrazumijeva se stvaranje nespokojstva, straha i narušavanje osjećanja da postoji pravna sigurnost u tom smislu što se lice kome se ozbiljno prijeti nekim zlom osjeća ugroženo i usljed straha, lišeno onog osjećanja slobode koje predstavlja osnovni psihološki osnov za osjećaj lične sigurnosti.⁵

Radnja izvršenja je ozbiljna prijetnja da će se nanijeti određeno zlo nekom licu. Prijetnja koja se iznosi treba da bude ozbiljna, što znači da treba da bude takva da je podobna da izazove kod oštećenog osjećanje ugrožene sigurnosti. Međutim, sigurno je da jedna ista prijetnja kod dva lica različitih psihičkih osobina neće izazvati isti osjećaj ugrožavanja sigurnosti.

Izvršilac djela može da bude svako lice koje umišljajno vrši ovo djelo.

Za ovo djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora do šest mjeseci, a u KZ RS – novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

U članu 183 stav 2 KZ FBiH propisan je prvi teži oblik ovog djela koji vrši onaj ko ugrozi sigurnost više lica ozbiljnom prijetnjom da će napasti na život ili organ tih lica ili na taj način izazove uznemirenje građana. Za ovaj oblik djela predviđena je kazna zatvora od tri mjeseca do pet godina.

U članu 169 stav 2 KZ RS i članu 180 stav 2 KZ BD BiH predviđen je teži oblik ovog djela koji nastaje kada je djelo iz stava 1 učinjeno prema službenom licu u vezi sa vršenjem njegove funkcije, ili prema više lica, ili je učinjeno u sastavu grupe ili zločinačke organizacije. Za ovaj oblik djela u KZ RS predviđena je kazna zatvora do tri godine, a u KZ BD BiH – kazna zatvora od tri mjeseca do pet godina.

U članu 183 stav 3 KZ FBiH i članu 180 stav 3 KZ BD BiH predviđen je drugi teži oblik ovog djela, koji izvršava onaj ko prikradanjem, učestalim praćenjem ili uznemiravanjem na drugi način ugrožava sigurnost bračnog partnera, lice s kojim živi u vanbračnoj zajednici, roditelja svog djeteta ili drugo lice s kojim održava ili je održavao

---

⁵ B. Čejović, M. Kulić, Krivično pravo, Beograd, 2011, str. 428.

bliske veze. Za ovaj oblik djela predviđena je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

17. Narušavanje nepovredivosti stana (doma) (član 184 KZ FBiH, član 170 KZ RS i član 181 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo nastaje neovlašćenim prodiranjem u tuđi stan (dom) ili druge zatvorene prostore ili neudaljavanjem iz stana (doma) ili drugih prostorija na zahtjev ovlašćenog lica. Objekt zaštite je tuđi stan ili druga zatvorena prostorija. Ovim krivičnim djelom pruža se zaštita pravu na nepovredivost stana koje predstavlja jedno od osnovnih prava. Niko bez rješenja donijetog na osnovu zakona ne može ući u tuđi stan ili druge zatvorene prostorije, niti u njima vršiti pretresanje protiv volje lica koje ih koristi. Pod stanom se podrazumijeva svaki prostor koji služi ili je namijenjen stanovanju (npr. sobe, kuhinje, kupatila, mansarde, šupe i druge prostorije, kao i kabine na brodovima, prikolice na motornim vozilima, kolibe i sl.).

Radnja izvršenja je prodiranje u tuđi stan ili zatvorenu prostoriju ili neudaljavanje iz ovih na zahtjev ovlašćenog lica, odnosno držaoca stana.

Radnja krivičnog djela može se pojaviti u dva oblika i to: a) kao neovlašćeno prodiranje u tuđi stan ili zatvorene prostorije, i b) kao neudaljavanje iz tih prostorija na zahtjev ovlašćenog lica. U pravnom smislu, prodiranje se označava kao svako neovlašćeno ulaženje u tuđi stan ili zatvoreni prostor, bez obzira na to da li se to čini fizičkim uklanjanjem prepreka ili na drugi način (npr. uvlačenjem kroz postojeće otvore, korištenjem nekih naprava i sl.).⁶ U slučaju neudaljavanja iz stana ili zatvorenih prostorija, radi se o tome da je lice ušlo u stan na dozvoljen način, ali da se nije udaljilo iz tih prostorija i pored zahtjeva ovlašćenog lica. Za postojanje djela potrebno je da su stan ili prostorija tuđi. Krivično djelo je svršeno samim prodiranjem u tuđi stan ili neudaljavanjem na zahtjev ovlašćenog lica (držaoca stana).

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora do tri godine, a u KZ RS – novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

---

⁶ J. Tahović, o. s. str. 122.

U članu 170 stav 2 KZ RS predviđen je drugi oblik ovog djela, koji nastaje neovlašćenim pretresanjem tuđeg stana ili druge zatvorene prostorije. I za ovaj oblik djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

U članu 184 stav 2 KZ FBiH, članu 170 stav 3 KZ RS i članu 181 stav 2 KZ BD BiH predviđen je teži oblik djela, koji nastaje kada djelo iz stava 1 učini službeno lice u obavljanju službe. Za ovaj oblik djela u KZ FBiH i KZ BD BiH predviđena je kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine, a u KZ RS – kazna zatvora do tri godine.

U članu 170 stav 4 KZ RS propisano je da je pokušaj krivičnog djela iz st. 1 i 2 kažnjiv.

18. Povreda tajnosti pisma ili druge pošiljke (član 186 KZ FBiH, član 172 KZ RS i član 183 KZ BD BiH)

Krivično djelo nastaje neovlašćenim otvaranjem tuđeg pisma ili telegrama ili kakvog drugog zatvorenog pisma ili pošiljke, ili povredom njihove tajnosti na drugi način, ili neovlašćenim zadržavanjem, prikrivanjem, uništavanjem ili predajom drugome tuđeg pisma, telegrama, zatvorenog pisma ili pošiljke.

Ovom inkriminacijom štiti se nepovredivost tajnosti pisama i drugih sredstava saopštavanja i komuniciranja. Objekt zaštite su tuđa pisma i pošiljke, tj. tuđe pismo, telegram, ili drugo zatvoreno pismo, odnosno elektronska pošta. Sam sadržaj pisma ili pošiljke nije od značaja za postojanje ovog krivičnog djela.

Radnja krivičnog djela je alternativno određena, i to kao: a) neovlašćeno otvaranje tuđeg pisma ili telegrama ili kakvog drugog zatvorenog pisma ili pošiljke, b) povreda tajnosti tuđeg pisma ili telegrama ili kakvog drugog zatvorenog pisma ili pošiljke na drugi način, i c) neovlašćeno zadržavanje, prikrivanje, uništavanje ili predaja drugome tuđeg pisma, telegrama, zatvorenog pisma ili pošiljke.

Izvršilac ovog djela može da bude svako lice. Za krivičnu odgovornost potreban je umišljaj.

Za ovo djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora do šest mjeseci, a u KZ RS – novčana kazna ili kazna zatvora do šest mjeseci. U članu 172 stav 4 KZ RS predviđeno je da se gonjenje za djelo iz stava 1 preduzima po prijedlogu.

U članu 186 stav 2 KZ FBiH i članu 183 stav 2 KZ BD BiH propisan je posebni oblik ovog djela, koji nastaje neovlašćenim prodiranjem u kompjutersku bazu ličnih podataka, ili neovlašćenim korište-

njem tih podataka, ili činjenjem dostupnim tih podataka drugom licu. Za ovaj oblik djela predviđena je kazna zatvora do šest mjeseci.

U članu 172 stav 2 KZ RS predviđen je teži oblik djela koji izvršava onaj ko u namjeri da sebi ili drugom pribavi kakvu korist ili da drugom nanese kakvu štetu, saopšti drugom sadržinu koju je saznao povredom tajnosti tuđeg pisma, telegrama ili kakvog drugog zatvorenog pismena ili pošiljke, ili se tom sadržinom posluži. Za ovaj oblik djela predviđena je novčana kazna ili kazna zatvora do dvije godine.

U članu 186 stav 3 KZ FBiH i članu 183 stav 3 KZ BD BiH propisan je teži oblik djela koji vrši onaj ko djelo iz st. 1 i 2 učini s ciljem da sebi ili drugom pribavi kakvu korist ili da drugom nanese kakvu štetu. Za ovaj oblik djela predviđena je kazna zatvora do tri godine.

U članu 172 stav 3 KZ RS predviđen je drugi teži oblik djela koji nastaje kada djelo iz st. 1 i 2 učini službeno lice zloupotrebom položaja ili ovlašćenja, poštanski ili drugi službenik kome je povjereno preuzimanje, prenos ili uručivanje tuđih pisama, telegrama ili drugih pošiljki, u kom slučaju će se izvršilac kazniti za djelo iz stava 1 – zatvorom do tri godine, a za djelo iz stava 2 – zatvorom od tri mjeseca do pet godina.

U članu 186 st. 4 i 5 KZ FBiH i članu 183 stav 4 KZ BD BiH propisani su teži oblici ovog djela, koji nastaju kada službeno lice učini djelo iz st. 1, 2 i 3 u obavljanju službe, u kom slučaju će se izvršilac kazniti za djelo iz st. 1 i 2 – zatvorom od tri mjeseca do tri godine, a za djelo iz stava 3 – zatvorom od šest mjeseca do pet godina.

19. Neovlašćeno prisluškivanje i tonsko snimanje (član 188 KZ FBiH, član 174 KZ RS i član 185 KZ BD BiH)

Ovo djelo nastaje neovlašćenim prisluškivanjem posebnim uređajima od strane nekog lica ili tonskim snimanjem razgovora ili izjave koja mu nije namijenjena, ili omogućavanjem nepozvanom licu da se upozna sa razgovorom ili izjavom koja je neovlašćeno prisluškivana ili snimana. U KZ FBiH i KZ BD BiH djelo nastaje i neovlašćenim prisluškivanjem ili snimanjem tuđe poruke u računarskom sistemu.

Objekt zaštite kod ovog djela je lična tajna koja se može otkriti time što se prisluškuje ili tonski snima neki razgovor, izjava ili neko saopštenje.

Radnja izvršenja je alternativno određena. Djelo je svršeno izvršenjem neke od navedenih radnji.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice. U pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine, a u KZ RS – novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

U članu 174 stav 2 KZ RS propisan je drugi oblik ovog djela, koji čini onaj ko tonski snimi izjavu koja je njemu namijenjena, bez znanja i odobrenja onoga ko je daje, u namjeri da takvu izjavu zloupotrijebi, ili ko omogući nepozvanom licu da se upozna sa takvom izjavom. Za ovaj oblik djela predviđena je, kao i za prvi oblik djela, novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

Službeno lice koje učini krivično djelo iz stava 1 ovoga člana u obavljanju službe, kazniće se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

U članu 188 stav 2 KZ FBiH, članu 174 stav 3 KZ RS i članu 185 stav 2 KZ BD BiH propisan je teži oblik ovog djela, koji nastaje kada djelo iz stava 1, a u KZ RS i iz stava 2, učini službeno lice u vršenju službe. Za ovo djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina, a u KZ RS – kazna zatvora do tri godine.

20. Sprečavanje ili ometanje javnog okupljanja (član 190 KZ FBiH i član 187 KZ BD BiH)/Povreda prava na javno okupljanje (član 183 KZ RS)

Sloboda okupljanja je jedno od garantovanih ustavnih prava građana, pa stoga, onemogućavanje ovakvog prava građana zahtijeva odgovarajuću krivičnopravnu zaštitu. Ovo djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH ima naziv *sprečavanje ili ometanje javnog okupljanja*, a u KZ RS *povreda prava na javno okupljanje*.

U KZ FBiH i KZ BD BiH djelo nastaje uskraćivanjem ili ometanjem prava građana na javno okupljanje. U KZ RS djelo nastaje uskraćivanjem ili ograničavanjem prava građana na mirno okupljanje ili javno održavanje skupa koji su u skladu sa zakonom.

Radnja krivičnog djela je alternativno određena, i to kao: a) sprečavanje, ili b) ometanje, odnosno ograničavanje javnog skupa na koji građani imaju pravo po zakonu. Sprečavanje se vrši upotrebom sile, ozbiljne prijetnje, obmane ili na drugi način. Ometanje znači svaku radnju koja je usmjerena na onemogućavanje ili otežavanje sazivanja ili

održavanja javnog skupa. Posljedica krivičnog djela se sastoji u neodržavanju javnog skupa ili u njegovom otežanom održavanju.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice koje umišljajno vrši neku od navedenih radnji.

Za osnovni oblik ovog djela u KZ FBiH i KZ BD BIH propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine, a u KZ RS – novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

U članu 190 stav 2 KZ FBiH i članu 187 stav 2 KZ BD BIH predviđen je teži oblik ovog djela, koji nastaje kada djelo iz stava 1 učini službeno lice zloupotrebom svoga položaja ili ovlašćenja. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

U članu 183 stav 2 KZ RS propisan je teži oblik djela, koji izvršava onaj ko silom, ozbiljnom prijetnjom, obmanom ili na drugi način spriječi ili omete mirno okupljanje ili održavanje javnog skupa koji su u skladu sa zakonom. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora do dvije godine.

GLAVA DRUGA

KRIVIČNA DJELA PROTIV INTEGRITETA BOSNE I HERCEGOVINE, PROTIV USTAVNOG PORETKA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE, PROTIV USTAVNOG UREĐENJA REPUBLIKE SRPSKE I PROTIV STATUTOM UTVRĐENOG PORETKA BRČKO DISTRIKTA

**Glava XVI KZ BiH, Glava XV KZ FBiH, Glava
XXV KZ RS i Glava XV KZ BD BiH**

I OPŠTE KARAKTERISTIKE

Krivična djela protiv integriteta Bosne i Hercegovine, protiv ustavnih poredaka njenih entiteta i protiv Statutom utvrđenog poretka Brčko distrikta usmjerena su na ugrožavanje ili povredu onih vrijednosti na kojima počiva društveno i državno uređenje u Bosni i Hercegovini. Država je već od svog nastanka, i u gotovo svim etapama svog razvoja, propisivanjem i primjenom strogih krivičnih sankcija, nastojala da zaštiti svoje osnovne institucije, postojeći sistem vlasti i njene nosioce od svih napada koji bi je mogli ugroziti. To su, prije svega, ustavno uređenje i bezbjednost.

Osnovne karakteristike tog uređenja su: demokratsko i zakonito vršenje vlasti, razvijen i ustavom garantovan sistem sloboda, prava i dužnosti građana, sistem pravosuđa i dr. Prema tome, objekt krivično-pravne zaštite je široko postavljen. Krivičnim djelima iz ove glave štite se ustavni poredak Bosne i Hercegovine, kao i njena spoljna i unutrašnja bezbjednost. Ova djela spadaju u red političkih krivičnih djela čiji je nastanak usko povezan sa nastankom države i potrebom zaštite njenih najznačajnijih dobara i vrijednosti. Imajući ovo u vidu, inkriminisano je pripremanje svih krivičnih djela iz ove glave, bilo da se radi o

stvaranju udruženja za njihovo činjenje, ili da se radi o nabavljanju sredstava za njihovo izvršenje.

Zaštitni objekt kod ovih krivičnih djela jeste društveno i državno uređenje Bosne i Hercegovine kao subjekta međunarodnog prava, entiteta u njenom sastavu, kao i uređenje Brčko distrikta. Pored radnje izvršenja i pokušaja, kažnjavaju se i pripremne radnje (npr. osnivanje udruženja ili nabavljanje sredstava za izvršenje krivičnog djela). Zaštita društveno-ekonomskog, političkog i državnog uređenja i očuvanje bezbjednosti zemlje zahtijeva da budu inkriminisane sve one djelatnosti koje realno mogu ugroziti ove vrijednosti pa i pripremne radnje. Kod najvećeg broja djela iz ove grupe posljedica se sastoji u ugrožavanju ustavnog poretka i bezbjednosti. Vrijeme izvršenja krivičnog djela predstavlja posebno značajnu karakteristiku, tako da neka od ovih krivičnih djela mogu biti izvršena samo u određeno vrijeme (npr. u vrijeme rata ili oružanog sukoba).

Motivi napada na ove vrijednosti su podrivanje društvenog, političkog i ekonomskog poretka zemlje. Kod nekih krivičnih djela iz ove glave pojedini oblici saučesništva određeni su kao samostalne radnje izvršenja (npr. Sprečavanje borbe protiv neprijatelja, pomaganje i služenje u neprijateljskoj vojsci).

Izvršilac krivičnog djela iz ove glave može biti svako lice, kako domaći tako i strani državljanin, ili lice bez državljanstva. U nekim slučajevima učinilac može biti samo državljanin Bosne i Hercegovine (npr. dovođenjem države u potčinjeni položaj, sprečavanje borbe protiv neprijatelja, služenje u neprijateljskoj vojsci, pomaganje neprijatelju i sl.).

Ova krivična djela mogu biti izvršena samo sa umišljajem, a neka djela samo sa direktnim umišljajem (npr. ubistvo predstavnika najviših institucija ili otmica predstavnika najviših vlasti).

Za krivična djela iz ove glave propisane su stroge kazne zatvora, dok je za kvalifikovane oblike nekih krivičnih djela alternativno, uz kaznu zatvora, propisana i kazna dugotrajnog zatvora.

II POJEDINA KRIVIČNA DJELA

1. Napad na ustavni poredak (član 156 KZ BiH, član 149 KZ FBiH, član 293 KZ RS i član 149 KZ BD BiH)

Ovo djelo u KZ BiH nosi naziv *napad na ustavni poredak*, u KZ FBiH – *napad na ustavni poredak Federacije Bosne i Hercegovine*, u KZ RS – *napad na ustavno uređenje*, a u KZ BD BiH – *napad na ustavno uređenje i Statutom utvrđeni poredak Brčko distrikta Bosne i Hercegovine*.

Prema KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH ovo djelo nastaje upotrebom fizičke sile ili prijetnjom upotrebe fizičke sile radi promjene ustavnog poretka Bosne i Hercegovine, odnosno Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Ustavom BiH i Statutom Brčko distrikta utvrđeni poredak Brčko distrikta, ili radi svrgavanja njihovih najviših institucija. Prema KZ RS ovo djelo nastaje upotrebom sile ili prijetnjom upotrebe sile ili primjenom drugog protivpravnog sredstva radi promjene ustavnog uređenja Republike Srpske.

Napad na ustavni poredak (veleizdaja) predstavlja osnovno krivično djelo u ovoj grupi krivičnih djela. Objekt zaštite kod ovog djela je ustavni poredak u Bosni i Hercegovini. Pod ustavnim poretkom se podrazumijeva organizacija vlasti, njena nadležnost i funkcionisanje kroz institucionalne forme, kao što su zakonodavna, izvršna i sudska vlast.

Radnja izvršenja ovog krivičnog djela predstavlja svaki pokušaj nasilne promjene ustavnog poretka u Bosni i Hercegovini, odnosno svrgavanje njenih najviših institucija. Krivično djelo je svršeno kada su preduzete radnje nasilne promjene ustavnog uređenja ili svrgavanje najviših državnih organa i njihovih predstavnika.

Izvršilac ovog krivičnog djela može da bude svako lice. Krivično djelo se može izvršiti samo sa direktnim umišljajem.

Za ovo djelo u KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora najmanje pet godina, a u KZ RS – kazna zatvora od dvije do dvanaest godina.

2. Ugrožavanje teritorijalne cjeline (član 157 KZ BiH, član 150 KZ FBiH, član 294 KZ RS i član 150 KZ BD BiH)

Prema KZ BiH djelo vrši onaj ko upotrebom sile ili prijetnjom

upotrebe sile pokuša da otcijepi dio teritorije Bosne i Hercegovine ili da dio njene teritorije pripoji drugoj državi. Prema KZ FBiH djelo vrši onaj ko upotrebom sile ili prijetnjom upotrebe sile pokuša da otcijepi dio teritorije Federacije Bosne i Hercegovine ili da dio njene teritorije pripoji drugom entitetu. Prema KZ RS djelo vrši onaj ko silom ili drugim protivustavnim putem pokuša da otcijepi dio teritorije Republike Srpske ili da dio njene teritorije pripoji drugom entitetu. Prema KZ BD BiH djelo vrši onaj ko upotrebom sile ili prijetnjom upotrebe sile pokuša da otcijepi dio teritorije Brčko distrikta ili da dio njegove teritorije pripoji jednom od entiteta.

Objekt napada, odnosno zaštite kod ovog krivičnog djela je teritorijalna cjelina Bosne i Hercegovine, odnosno njenih entiteta, odnosno Brčko distrikta.

Radnja krivičnog djela je alternativno određena. Djelo je dovršeno preduzimanjem bilo koje navedene radnje izvršenja. Posljedica djela je ugrožavanje u vidu apstraktne opasnosti teritorijalnog integriteta Bosne i Hercegovine, odnosno njenih entiteta, odnosno Brčko distrikta.

Izvršilac ovog krivičnog djela može da bude svako lice. Za krivičnu odgovornost potreban je umišljaj.

Za ovo djelo u KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora najmanje pet godina, dok je u KZ RS propisana kazna zatvora od tri do petnaest godina.

3. Sprečavanje borbe protiv neprijatelja (član 158 KZ BiH, član 152 KZ FBiH i član 152 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo predviđeno je u svim KZ, osim u KZ RS. Njega izvršava građanin Bosne i Hercegovine, odnosno građanin Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno građanin Brčko distrikta, koji za vrijeme rata ili oružanog sukoba sprečava građane Bosne i Hercegovine ili građane njenih saveznika, odnosno građane Federacije Bosne i Hercegovine ili građane njenih saveznika, odnosno građane Brčko distrikta ili građane njegovih saveznika, da vode borbu protiv neprijatelja.

Radnja krivičnog djela sastoji se u sprečavanju borbe protiv neprijatelja. Sprečavanje znači svako onemogućavanje građana da se bore protiv neprijatelja, a može se ostvariti na razne načine (npr. Pridnom, razoružavanjem, uništavanjem oružja, itd.). Za postojanje ovog djela potrebno je da se to čini u odnosu na najmanje dvije osobe, građane Bosne i Hercegovine, odnosno Federacije Bosne i Hercegovine,

odnosno Brčko distrikta, ili građane njihovih saveznika. Vrijeme izvršenja je posebno obilježje ovog krivičnog djela, što znači da treba da se vrši za vrijeme rata ili oružanog sukoba. Posljedica krivičnog djela je ugrožavanje odbrambene moći Bosne i Hercegovine, s tim da je djelo dovršeno samim preduzimanjem radnje koja znači sprečavanje borbe protiv neprijatelja.

Izvršilac krivičnog djela može da bude samo građanin Bosne i Hercegovine, odnosno građanin Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno građanin Brčko distrikta. Za krivičnu odgovornost potreban je umišljaj.

Za ovo djelo propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina.

4. Služba u neprijateljskoj vojsci (član 159 KZ BiH, član 153 KZ FiH i član 153 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo nije predviđeno u KZ RS, dok je sadržano u ostalim KZ. Njega vrši građanin Bosne i Hercegovine, odnosno građanin Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno građanin Brčko distrikta, koji za vrijeme rata ili oružanog sukoba služi u neprijateljskoj vojsci ili drugim neprijateljskim oružanim formacijama, ili sudjeluje u ratu ili oružanom sukobu boreći se protiv Bosne i Hercegovine, odnosno Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Brčko distrikta ili njihovih saveznika.

Radnja krivičnog djela je alternativno određena, i to kao: a) služenje u neprijateljskoj vojsci ili drugim neprijateljskim oružanim formacijama, ili b) sudjelovanje u ratu ili oružanom sukobu boreći se protiv Bosne i Hercegovine, odnosno Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Brčko distrikta ili njihovih saveznika. Pod služenjem u neprijateljskoj vojsci podrazumijeva se, na primjer, snabdijevanje neprijateljske vojske sanitetskim ili intendantskim materijalom, čuvanje objekata, održavanje reda i sl. Pod učestovanjem u ratu ili oružanom sukobu podrazumijeva se neposredno učešće u ratu ili oružanom sukobu na strani neprijatelja. Vrijeme izvršenja je bitno obilježje ovog djela, što znači da se ono može izvršiti samo za vrijeme rata ili oružanog sukoba, s tim da se u ratu ili oružanom sukobu nalazi Bosna i Hercegovina ili njeni saveznici.

Izvršilac ovog krivičnog djela može da bude samo građanin Bosne i Hercegovine, odnosno građanin Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno građanin Brčko distrikta. Za krivičnu odgovornost potreban je umišljaj.

Za ovo djelo propisana je kazna zatvora najmanje tri godine.

U članu 159 stav 2 KZ BiH, članu 153 stav 2 KZ FiH i članu 153 stav 2 KZ BD BiH predviđen je teži oblik ovog djela, koji vrši onaj ko vrbuje građane Bosne i Hercegovine, odnosno građane Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno građane Brčko distrikta, za službu u neprijateljskoj vojsci ili drugim neprijateljskim oružanim formacijama ili za sudjelovanje u ratu ili oružanom sukobu protiv Bosne i Hercegovine, odnosno Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Brčko distrikta, ili njihovih saveznika. Za ovaj oblik djela predviđena je kazna zatvora najmanje pet godina.

5. Pomaganje neprijatelju (član 160 KZ BiH, član 154 KZ FBiH i član 154 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo nije predviđeno u KZ RS, dok je sadržano u ostalim KZ. Njega vrši građanin Bosne i Hercegovine, odnosno građanin Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno građanin Brčko distrikta, koji za vrijeme rata pomaže neprijatelju u sprovođenju prinudnih mjera prema stanovništvu Bosne i Hercegovine, odnosno stanovništvu Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno stanovništvu Brčko distrikta. Objekt zaštite kod ovog djela je ustavni poredak i bezbjednost zemlje.

Radnja izvršenja sastoji se u različitim oblicima pomaganja neprijatelju. Ovu radnju može predstavljati djelatnost kojom se omogućava ili olakšava trgovina sa neprijateljem, ili se vrši kreditiranje neprijatelja, ili se na bilo koji drugi način doprinosi sprovođenju prinudnih mjera, a na štetu domaćeg stanovništva. Djelo može biti izvršeno samo za vrijeme rata, odnosno za vrijeme i u uslovima djelimične ili potpune okupacije teritorije Bosne i Hercegovine. Posljedica ovog krivičnog djela se sastoji u slabljenju otpora stanovništva protiv neprijatelja, čime se ugrožava uspostavljanje suvereniteta Bosne i Hercegovine.

Izvršilac ovog krivičnog djela može da bude samo građanin Bosne i Hercegovine, odnosno građanin Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno građanin Brčko distrikta. Za krivičnu odgovornost potreban je umišljaj.

Za ovo djelo propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina.

U članu 160 stav 2 KZ BiH, članu 154 stav 2 KZ FBiH i članu 154 stav 2 KZ BD BiH predviđen je teži oblik ovog djela, koji vrši građanin Bosne i Hercegovine, odnosno građanin Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno građanin Brčko distrikta, koji u cilju pomaganja ne-

prijatelja politički ili privredno saraduje s neprijateljem za vrijeme rata. Za ovaj oblik djela predviđena je kazna zatvora najmanje tri godine.

6. Podrivanje vojne i odbrambene moći (član 161 KZ BiH i član 155 KZ FBiH)

Ovo djelo predviđeno je samo u KZ BiH i KZ FBiH. Njega vrši onaj ko u namjeri da umanja odbrambenu moć Bosne i Hercegovine, odnosno Federacije Bosne i Hercegovine, uništi, učini neupotrebljivim ili omogući da pređu u ruke neprijatelja odbrambena postrojenja, objekti, položaji, naoružanje ili druga vojna i odbrambena sredstva ili preda trupe neprijatelju, ili ko u istoj namjeri omete ili dovede u opasnost vojne ili odbrambene mjere.

Radnja krivičnog djela je alternativno određena, i to kao: a) uništenje vojnih i odbrambenih sredstava, b) činjenje neupotrebljivim vojnih i odbrambenih sredstava, c) omogućavanje da pređu u ruke neprijatelja vojna i odbrambena sredstva, d) predaja trupa neprijatelju, e) ometanje vojnih ili odbrambenih mjera, ili f) dovođenje u opasnost vojnih ili odbrambenih mjera. Krivično djelo je dovršeno kad je preduzeta neka od navedenih radnji izvršenja.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice, a djelo se može izvršiti samo sa umišljajem. Za postojanje djela neophodno je da kod izvršioca postoji namjera, odnosno cilj da umanja odbrambenu moć Bosne i Hercegovine, odnosno Federacije Bosne i Hercegovine.

Za ovo djelo propisana je kazna zatvora od najmanje tri godine.

U članu 161 stav 2 KZ BiH i članu 155 stav 2 KZ FBiH predviđen je teži oblik ovog djela, koji vrši onaj ko nabavlja sredstva za vršenje krivičnog djela iz stava 1. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina.

7. Oružana pobuna (član 162 KZ BiH, član 156 KZ FBiH, član 298 KZ RS i član 155 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo čini onaj ko učestvuje u oružanoj pobuni koja je usmjerena protiv ustavnog poretka Bosne i Hercegovine, odnosno koja je usmjerena protiv ustavnog poretka Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno koja je upravljena na ugrožavanje ustavnog uređenja ili bezbjednosti Republike Srpske, odnosno koja je upravljena protiv, Ustavom Bosne i Hercegovine i Statutom Brčko distrikta, utvrđenog poretka Brčko distrikta ili koja je usmjerena protiv najviših institucija

Bosne i Hercegovine, odnosno Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Republike Srpske, odnosno Brčko distrikta. Ovdje se radi o jednom klasičnom političkom deliktu, koji u sebi podrazumijeva skup više neodređenih lica, čija je zajednička aktivnost usmjerena da uz upotrebu oružja djeluje na ugrožavanje ustavnog uređenja, bezbjednosti ili teritorijalne cijeline.

Oružanu pobunu čine sljedeći elementi: a) da postoji oružana akcija većeg broja individualno neodređenih ljudi, b) da je ta oružana akcija organizovana i usmjerena na određene ciljeve, i c) da se politički ciljevi sastoje u ugrožavanju ustavnog poretka ili najviših institucija Bosne i Hercegovine, odnosno Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Republike Srpske, odnosno Brčko distrikta. Cilj oružane pobune je rušenje, odnosno nasilna promjena ustavnog poretka, odnosno rušenje najviših organa vlasti. Za postojanje djela nije neophodno da su ciljevi oružane pobune ostvareni. Objekt zaštite kod ovog djela je ustavni poredak i najviše institucije Bosne i Hercegovine, odnosno Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Republike Srpske, odnosno Brčko distrikta. Djelo je dovršeno samim učestovanjem u oružanoj pobuni. Pokušaj ovog krivičnog djela nije moguć.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice koje je učesnik oružane pobune. Za krivičnu odgovornost potreban je umišljaj. Za odgovornost učesnika u oružanoj pobuni dovoljan je eventualni umišljaj, dok je za odgovornost organizatora potreban direktni umišljaj.

Za ovo djelo u KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od najmanje tri godine, a u KZ RS – kazna zatvora od tri do petnaest godina.

U članu 162 stav 2 KZ BiH, članu 156 stav 2 KZ FBiH, članu 298 stav 2 KZ RS i članu 155 stav 2 KZ BD BiH predviđen je teži oblik ovog djela, koji vrši onaj ko organizuje ili bilo kako rukovodi vršenjem krivičnog djela iz stava 1. Za ovaj oblik djela u KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od najmanje pet godina, a u KZ RS – kazna zatvora od pet do petnaest godina.

U članu 162 stav 3 KZ BiH, članu 156 stav 3 KZ FBiH i članu 155 stav 3 KZ BD BiH predviđen je lakši oblik ovog djela, koji čini onaj ko nabavlja sredstva za vršenje krivičnog djela iz stava 1. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina.

8. Špijunaža (član 163 KZ BiH, član 157 KZ FBiH, član 304 KZ RS i član 156 KZ BD BiH)

Krivično djelo špijunaže sastoji se u saopštavanju, predaji ili činjenju dostupnim tajnih podataka stranoj državi, stranoj organizaciji ili licu koje im služi. Prema KZ FBiH potrebno je da se radi o tajni Federacije Bosne i Hercegovine ili vojnoj ili službenoj tajni, prema KZ RS – o tajnim vojnim, ekonomskim ili službenim podacima ili dokumentima, a prema KZ BD BiH – o tajni Brčko distrikta ili službenoj tajni. Objekt zaštite je bezbjednost zemlje, a objekt krivičnog djela su tajni vojni, ekonomski, ili službeni podaci ili dokumenta.

Radnja izvršenja osnovnog oblika špijunaže se sastoji u saopštavanju, predaji ili činjenju dostupnim tajnih podataka ili dokumenata stranoj državi, stranoj organizaciji ili licu koje im služi. Krivično djelo se smatra svršenim kada su tajni podaci ili dokumenta saopšteni ili predati ili učinjeni dostupnim stranoj državi, stranoj organizaciji ili licu koje im služi.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice, domaći ili strani državljanin, ili lice bez državljanstva. Djelo se može izvršiti samo sa umišljajem.

Za osnovi oblik djela u KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina, a u KZ RS – kazna zatvora od tri do petnaest godina.

U članu 163 stav 2 KZ BiH, članu 157 stav 2 KZ FBiH, članu 304 stav 2 KZ RS i članu 156 stav 2 KZ BD BiH predviđen je poseban oblik ovog djela koji nastaje kada se na štetu Bosne i Hercegovine, odnosno Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Republike Srpske, odnosno Brčko distrikta, za stranu državu ili organizaciju stvara obavještajna služba u Bosni i Hercegovini, odnosno u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno u Republici Srpskoj, odnosno u Brčko distriktu, ili njom rukovodi. Stvaranje obavještajne službe za stranu državu ili organizaciju znači organizovanje obavještajne mreže na teritoriji Bosne i Hercegovine radi prikupljanja tajnih podataka. Mreža se organizuje pronalaženjem, vrbovanjem, povezivanjem pojedinih lica u raznim krajevima zemlje radi prikupljanja podataka ili dokumenata, koji predstavljaju državnu ili vojnu ili službenu tajnu, te da te podatke dostavljaju određenom licu ili na određeno mjesto radi njihovog saopštavanja ili predaje stranoj državi ili stranoj organizaciji. Lica koja se vrbuju mogu biti domaći i strani državljani. Pored stvaranja obavje-

štajne službe, kažnjava se i za samo rukovođenje ovom službom. Kao i kod osnovnog oblika, izvršilac krivičnog djela može biti svako lice koje umišljajno stvori obavještajnu službu ili njome rukovodi. Za ovaj oblik djela u KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od najmanje pet godina, a u KZ RS – kazna zatvora od pet do petnaest godina.

U članu 163 stav 3 KZ BiH, članu 157 stav 3 KZ FBiH, članu 304 stav 3 KZ RS i članu 156 stav 3 KZ BD BiH predviđen je drugi poseban oblik ovog djela koji nastaje stupanjem u stranu obavještajnu službu, prikupljanjem za nju podataka ili na drugi način pomaganjem njenog rada. Riječ je o stupanju u stranu obavještajnu službu koja je već stvorena. Pored stupanja u stranu obavještajnu službu, djelo se može sastojati i u prikupljanju podataka za nju, odnosno u pomaganju njene aktivnosti na bilo koji način. Izvršilac ovog oblika krivičnog djela može da bude svako lice koje sa umišljajem stupa u stranu obavještajnu službu ili na bilo koji način pomaže njenu aktivnost. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina.

U članu 163 stav 4 KZ BiH, članu 157 stav 4 KZ FBiH, članu 304 stav 4 KZ RS i članu 156 stav 4 KZ BD BiH predviđen je treći poseban oblik ovog djela koji nastaje pribavljanjem tajnih podataka u cilju saopštavanja ili predaje stranoj državi, stranoj organizaciji ili licu koje im služi. Prema KZ FBiH potrebno je da se pribavlja tajna Federacije Bosne i Hercegovine ili vojna ili službena tajna, prema KZ RS – da se pribavljaju tajni podaci ili dokumenti, a prema KZ BD BiH – da se pribavlja tajna Brčko distrikta ili službena tajna. Za ovaj oblik djela u KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina, a u KZ RS – kazna zatvora od jedne do osam godina.

U članu 163 stav 5 KZ BiH, članu 157 stav 5 KZ FBiH i članu 156 stav 4 KZ BD BiH predviđen je četvrti poseban oblik ovog djela koji nastaje nabavljanjem sredstava za vršenje djela iz st. 1 i 2. U ovom slučaju pripreme radnje predviđene su kao samostalna radnja izvršenja. Ovdje se radi o nabavljanju sredstava (npr. mašina, uređaja, tehničkih sredstava veze, novca i sl.), kojima se omogućava lakše izvršenje djela. I kod ovog krivičnog djela potreban je umišljaj učinioaca. Za ovaj oblik djela predviđena je kazna zatvora od jedne do deset godina.

U članu 304 stav 5 KZ RS propisan je teži oblik ovog djela, koji nastaje ako usljed djela iz st. 1 i 2 nastupe teške posljedice za bezbjednost, ekonomsku ili vojnu moć zemlje, kada se izvršilac može kazniti zatvorom najmanje pet godina.

9. Odavanje tajnih podataka (član 164 KZ BiH)/Odavanje tajne Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Republike Srpske, odnosno Brčko distrikta (član 158 KZ FBiH, član 305 KZ RS i član 157 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo u KZ BiH nosi naziv *odavanje tajnih podataka*, u KZ FBiH – *odavanje tajne Federacije Bosne i Hercegovine*, u KZ RS – *odavanje tajne Republike Srpske*, a u KZ BD BiH – *odavanje tajne Brčko distrikta*. Prema KZ BiH ovo djelo čini službeno ili odgovorno lice u institucijama Bosne i Hercegovine ili vojno lice, koje je ovlašćeno za određivanje tajnosti podataka ili za pristup tajnim podacima a koje bez ovlašćenja drugome saopšti, preda ili na drugi način učini dostupnim tajni podatak, ili pribavi tajni podatak s ciljem da ga saopšti ili preda neovlašćenom licu. Prema KZ FBiH i KZ BD BiH ovo djelo čini ovlašćeno lice koje protivno zakonu ili drugom propisu donešenom na osnovu zakona, drugome saopšti, preda ili učini dostupnim tajnu Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Brčko distrikta, koja joj je povjerena. Prema KZ RS ovo djelo čini onaj ko neovlašćeno nepozvanom licu saopšti, preda ili učini dostupnim podatke ili dokumente koji su mu povjereni ili do kojih je na drugi način došao, a koji predstavljaju tajnu Republike Srpske.

Objekt zaštite kod ovog djela je unutrašnja i spoljna bezbjednost zemlje. Objekt napada su podaci ili dokumenti koji predstavljaju tajnu. Za razliku od odavanja drugih vrsta tajni, ovdje je riječ o podacima i dokumentima koji imaju opšti značaj, tako da se njihovim odavanjem nanosi ili može nanijeti velika šteta cijeloj društvenoj zajednici.

Radnja krivičnog djela je alternativno određena, i to kao: a) saopštavanje, b) predaja, ili c) činjenje dostupnim podataka ili dokumenata koji se smatraju tajnom, a u KZ BiH i d) pribavljanje tajnih podataka s ciljem da se saopšte ili predaju neovlašćenom licu. Krivično djelo će postojati samo ako su ovi oblici radnje preduzeti protivno zakonu ili propisu koji je donešen na osnovu zakona.

Za razliku od špijunaže, kod ovog krivičnog djela saopštavanje, predaja ili činjenje dostupnim odgovarajućih podataka vrši se drugom licu, a ne stranoj državi, stranoj organizaciji ili licu koje im služi, kako je to slučaj kod špijunaže.

Izvršilac ovog krivičnog djela prema KZ BiH može da bude službeno ili odgovorno lice u institucijama Bosne i Hercegovine ili vojno lice. Prema KZ FBiH izvršilac djela može da bude ovlašćeno lice, a prema KZ RS izvršilac djela može da bude svako lice.

Za krivičnu odgovornost potreban je umišljaj, s tim da je predviđena i odgovornost za njegovo nehatno činjenje.

Za ovo djelo u KZ BiH propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina, a u ostalim KZ–kazna zatvora od jedne do deset godina.

Drugi oblik djela iz člana 164 stav 2 KZ BiH vrši onaj ko, s ciljem da ga neovlašćeno upotrijebi, protivpravno pribavi tajni podatak ili ko drugome saopšti, preda ili na drugi način učini dostupnim tajni podatak bez dozvole, kao i ko drugome saopšti, preda ili na drugi način učini dostupnim ili posreduje u saopštavanju, predaji ili na drugi način drugome učini dostupnim činjenice ili sredstva koje sadrže informaciju i za koje zna da su tajni podatak a u čiji je posjed došao protivpravno. Za ovaj oblik djela predviđena je ista kazna kao i za prvi osnovni oblik, odnosno predviđena je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

U članu 164 stav 3 KZ BiH predviđen je prvi teži oblik ovog djela koji nastaje kada neko počini krivično djelo iz st. 1 i 2 ovog člana: a) iz koristoljublja; ili b) u pogledu podatka koji je u skladu sa zakonom označen kao „strogo povjerljivo“ ili stepenom „tajno“ ili kao „državna tajna“ ili stepenom „vrlo tajno“; ili c) radi saopštavanja, predaje ili na drugi način činjenja dostupnim tajnog podatka ili njegove upotrebe izvan Bosne i Hercegovine. Za ovaj oblik djela predviđena je kazna zatvora od jedne do deset godina.

U članu 164 stav 4 KZ BiH predviđen je drugi teži oblik ovog djela koji nastaje kada krivično djelo iz st. 1 i 3 počini lice koje, po Zakonu o zaštiti tajnih podataka, ima zakonsko ovlaštenje za određivanje tajnosti podatka ili za pristup tajnim podacima onog stepena u pogledu kojeg je počinjeno krivično djelo, kada će se izvršilac kazniti: a) za krivično djelo iz stava 1 kaznom zatvora najmanje tri godine, i b) za krivično djelo iz stava 3 – kaznom zatvora najmanje pet godina.

U članu 158 stav 2 KZ FBiH i članu 157 stav 2 KZ BD BiH propisan je lakši oblik ovog djela, koji nastaje saopštavanjem ili predajom drugome, ili posredovanjem u saopštavanju ili predaji podatka ili isprave za koju izvršilac zna da je tajna Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Brčko distrikta, a do koje je protivpravno došao. Za ovaj oblik djela predviđena je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

U članu 164 stav 5 KZ BiH predviđen je treći teži oblik djela, koji nastaje kada je krivično djelo iz st. 1, 2 i 3 izvršeno za vrijeme ratnog stanja ili neposredne ratne opasnosti ili vanrednog stanja ili kada je izdata naredba za angažovanje i upotrebu Oružanih snaga Bosne i

Hercegovine. Za ovaj oblik djela predviđena je kazna zatvora najmanje pet godina.

U članu 158 stav 3 KZ FBiH i članu 157 stav 3 KZ BD BiH predviđen je teži oblik djela, koji nastaje kada se djelo iz stava 1 izvrši za vrijeme ratnog stanja ili neposredne ratne opasnosti, ili ako je dovelo do ugožavanja sigurnosti, privredne ili vojne moći Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Brčko distrikta. Za ovaj oblik djela predviđena je kazna zatvora najmanje tri godine.

U članu 305 stav 2 KZ RS propisan je teži oblik djela, koji nastaje kada je djelo iz stava 1 izvršeno za vrijeme ratnog stanja ili neposredne ratne opasnosti ili oružanog sukoba, ili je dovelo do ugrožavanja bezbjednosti, ekonomske ili vojne moći zemlje. Za ovaj oblik djela predviđena je kazna zatvora od tri do petnaest godina.

U članu 164 stav 6 KZ BiH predviđen je lakši oblik djela, koji nastaje kada je djelo iz st. 1 i 4 izvršeno iz nehata, kada se izvršilac može kazniti: a) za krivično djelo iz stava 1 novčanom kaznom ili kaznom zatvora najmanje tri godine, i b) za krivično djelo iz stava 4 – kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine. Ako je krivično djelo iz stava 6 počinjeno u pogledu podatka koji je u skladu sa zakonom označen kao „strogo povjerljivo“ ili stepenom „tajno“ ili kao „državna tajna“ ili stepenom „vrlo tajno“, izvršilac će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina (stav 7).

U članu 164 stav 8 KZ BiH predviđeno je da se odredbe st. 1 i 3-7 primjenjuju i na lice koje bez ovlašćenja drugome saopšti, preda ili učini tajne podatke dostupnim nakon što mu je prestala dužnost službenog ili odgovornog lica u institucijama Bosne i Hercegovine ili vojnog lica ili lica ovlašćenog za određivanje tajnosti podatka ili za pristup tajnim podacima.

U članu 158 stav 4 KZ FBiH, članu 305 stav 3 KZ RS i članu 157 stav 4 KZ BD BiH predviđen je lakši oblik djela, koji nastaje kada je djelo iz stava 1 izvršeno iz nehata. Za ovaj oblik djela predviđena je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

U članu 305 stav 4 KZ RS predviđen je lakši oblik djela, koji nastaje kada je djelo iz stava 2 učinjeno nehatno, kada će se izvršilac kazniti zatovorom od jedne do osam godina.

U članu 164 stav 9 KZ BiH navedeno je da nema krivičnog djela odavanja tajnih podataka ako neko objavi ili posreduje u objavljivanju tajnih podataka čiji je sadržaj suprotan ustavnom poretku Bosne i Hercegovine, s ciljem da javnosti otkrije nepravilnosti vezane uz organizovanje, djelovanje ili vođenje službe ili s ciljem da javnosti otkrije

činjenice koje predstavljaju povredu ustavnog poretka ili međunarodnog ugovora, ako objavljivanje nema ozbiljne štetne posljedice za Bosnu i Hercegovinu.

U članu 158 stav 5 KZ FBiH i članu 157 stav 5 KZ BD BiH navedeno je da nema krivičnog djela iz stava 2 ako neko objavi ili posreduje u objavljivanju tajne Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Brčko distrikta, čija je sadržina suprotna ustavnom poretku Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno čiji je sadržaj suprotan Ustavu Bosne i Hercegovine i Statutom utvrđenom poretku Brčko distrikta, s ciljem da javnosti otkrije povredu ustavnog poretka Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno utvrđenog poretka Brčko distrikta, ako objavljivanje nema štetne posljedice za sigurnost Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Brčko distrikta.

GLAVA TREĆA

KRIVIČNA DJELA PROTIV ČOVJEČNOSTI I VRIJEDNOSTI ZAŠTIĆENIH MEĐUNARODNIM PRAVOM I KRIVIČNA DJELA TERORIZMA

**Glava XVII KZ BiH, Glava XVIII KZ FBiH,
Glava XXV KZ RS i Glava XVIII KZ BD BiH**

I OPŠTE KARAKTERISTIKE

Krivična djela protiv čovječnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom predstavljaju djelatnosti kojima se krše međunarodni ugovori, sporazumi ili konvencije i narušava ili ugrožava mir među narodima, bezbjednost čovječanstva, kao i druge vrijednosti koje su zaštićene međunarodnim pravom, ili kojima se krše ratna pravila o ponašanju zaraćenih strana prema ratnim zarobljenicima, ranjenicima, bolesnicima i civilnom stanovništvu. Nastankom međunarodnog krivičnog prava u drugoj polovini XIX vijeka nastoji se da se međunarodnim ugovorima utvrde određena pravila kojima bi se regulisali odnosi između država u doba rata, odnosno da se utvrde određena pravila ratovanja kojih bi se pridržavale strane koje su u sukobu. Cilj ovih pravila je humano postupanje kako sa učesnicima u sukobu tako i postupanje prema neboračkom stanovništvu. Tako je pravo država na apsolutnu slobodu započinjanja i vođenje rata postepeno ograničeno, odnosno nepotrebna razaranja, ubijanja i mučenja su zabranjena. Države potpisnice su prihvatile međunarodne obaveze da na osnovu potpisivanja i ratifikovanja navedenih međunarodnih konvencija, preuzmu obavezu osiguranja primjene pravila sadržana u tim konvencijama. Kršenjem ratnih pravila i običaja nastaju ratna krivična djela. Dakle, krivična djela iz ove glave nastaju kršenjem pravila sadržanih u međunarodnim konvencijama.

Objekt zaštite kod ovih krivičnih djela su čovječnost i druge univerzalne, odnosno opšte civilizacijske vrijednosti zaštićene međunarodnim pravom. Zaštita čovječnosti je u stvari zaštita osnovnih ljudskih dobara kao što su: život, tjelesni integritet, svjetski mir, pravo na opstanak nacionalnih, rasnih, etničkih ili vjerskih grupa, itd. Najveći broj krivičnih djela iz ove grupe može se izvršiti za vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije.

Izvršilac ovih krivičnih djela može biti svako lice, a mogu biti izvršena samo sa umišljajem. Pojedina krivična djela iz ove glave ne zastarjevaju u pogledu krivičnog gonjenja ili izvršenja izrečenih kazni, kao što je slučaj sa genocidom, zločinom protiv čovječnosti, ratnim zločinima, kao ni ostala krivična djela za koja po međunarodnom pravu ta zastarjelost ne može nastupiti.

II POJEDINA KRIVIČNA DELA

1. Genocid (član 171. KZ BiH)

Riječ „genocid“ predstavlja grčko-latinsku kovanicu, i to od grčke riječi *genos* (rod ili narod) i latinske riječi *occidere* (ubiti), usvojen je na zasjedanju Generalne skupštine UN-a 1946. godine i označava uskraćivanje prava na opstanak cijelim ljudskim grupama, kao što je ubistvo (*homicid*), odnosno uskraćivanje prava na život pojedinim ljudskim bićima.⁷

Ovo krivično djelo nastaje naređivanjem da se učini ili činjenjem, u cilju da se potpuno ili djelimično istrijebi nacionalna, etnička, rasna ili vjerska grupa ljudi, koje od ovih djela: a) ubijanje pripadnika grupe ljudi; b) nanošenje teške tjelesne povrede ili duševne povrede pripadnicima grupe ljudi; c) smišljeno nametanje grupi ljudi ili zajednici takvih životnih uslova koji bi mogli prouzrokovati njeno potpuno ili djelimično istrebljenje; d) uvođenje mjera kojima je cilj sprečavanje rađanja unutar grupe ljudi, ili e) prisilno preseljenje djece iz te u drugu grupu ljudi. Objekt zaštite kod ovog djela je čovječnost i međunarodno pravo.

Radnja izvršenja može se ostvariti na dva načina, i to: a) izdavanjem naređenja, i b) neposrednim preduzimanjem određenih djelatnosti. Krivično djelo genocida se uglavnom vrši organizovano i po

---

⁷ Z. Tomić, Krivično pravo, posebni dio, Sarajevo, 2007, str. 416.

utvrđenom planu, gdje naređenje pretpostavljenog ima posebnu snagu dejstva, pa je, prema tome, i njegova odgovornost samostalne prirode. Zbog toga se s pravom ističe da genocid predstavlja plansko i sistematsko uništenje jedne određene grupe ljudi, a ne jedan prolazni akt, kao kod ostalih krivičnih djela iz ove grupe.⁸ Naredbodavac će biti odgovoran kao izvršilac ovog djela i u slučaju da njegova naredba nije izvršena, pa i onda kada nije ni pokušano njeno izvršenje. Krivično djelo je svršeno samim izdavanjem naređenja da se izvrši neka od navedenih djelatnosti.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je direktni umišljaj koji karakteriše „genocidna namjera“. Genocid se može izvršiti za vrijeme rata ili oružanog sukoba pa i za vrijeme mira, pa se po tom obilježju, osim postojanja genocidne namjere, razlikuje od ratnih zločina.

Za ovo djelo propisana je kazna zatvora od najmanje deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora.

Zakonom je izričito predviđeno (član 19 KZ BiH) da za ovo djelo krivično gonjenje i kažnjavanje ne zastarjevaju.

U pogledu ekstradicije ovo djelo se smatra političkim krivičnim djelom prema odrebi članu VI Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida.

2. Zločini protiv čovječnosti (član 172 KZ BiH)

Zločin protiv čovječnosti čini onaj ko, kao dio širokog ili sistematičnog napada usmjerenog bilo protiv kojeg civilnog stanovništva, znajući za takav napad, učini koje od ovih djela: 1) lišenje drugog lica života (ubistvo); 2) istrebljenje; 3) odvođenje u ropstvo; 4) deportacija ili prisilno preseljenje stanovništva; 5) zatvaranje ili drugo teško oduzimanje fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava; 6) mučenje; 7) prisiljavanje drugog lica na seksualni odnos ili s njim izjednačenu seksualnu radnju (silovanje), seksualno ropstvo, prisilnu prostituciju, prisilnu trudnoću, prisilnu sterilizaciju ili bilo koji drugi oblik teškog seksualnog nasilja; 8) progon bilo koje grupe ljudi ili kolektiva na političkoj, rasnoj, nacionalnoj, etničkoj, kulturnoj, vjerskoj, polnoj ili drugoj osnovi koja je univerzalno prihvaćena kao nedopustiva po međunarodnom pravu, u vezi s bilo kojim krivičnim djelom koje spada u zločin protiv čovječnosti, bilo kojim krivičnim djelom

---

⁸ M. Radovanović, M. Đorđević, o.s. str.48.

propisanim u KZ BiH, ili bilo kojim krivičnim djelom u nadležnosti Suda Bosne i Hercegovine; 9) prisilni nestanak osoba; 10) zločin aparthejda, ili 11) druga nečovječna djela slične prirode, učinjena u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede ili narušenja zdravlja.

U članu 172 stav 2 KZ BiH definisani su pojedini pojmovi koji su upotrijebljeni pri određivanju bića ovog krivičnog djela. Tako je određeno da napad usmjeren bilo protiv kojeg civilnog stanovništva jeste ponašanje koje uključuje višestruko činjenje ovog djela bilo protiv kojeg civilnog stanovništva na osnovi ili u cilju državne politike ili politike neke organizacije da se učini takav napad. Istrebljenje uključuje namjerno nametanje takvih životnih uslova, a posebno uskraćivanje pristupa hrani i lijekovima, koji mogu prouzrokovati uništenje dijela stanovništva. Odvođenje u ropstvo jeste vršenje nad licem bilo kojeg ili svih ovlašćenja inače vezanih za pravo svojine, uključujući vršenje takvog ovlašćenja pri trgovanju ljudima, posebno ženama i djecom. Deportacija ili prisilno preseljenje stanovništva jeste prisilno iseljenje lica s teritorije na kojoj su zakonito prisutna protjerivanjem ili drugim mjerama prisile, bez osnova dopuštenih po međunarodnom pravu. Mučenje jeste namjerno nanošenje snažnog tjelesnog ili duševnog bola ili patnje licu zadržanom od strane izvršioca ili pod njegovim nadzorom, izuzimajući bol ili patnju koja je posljedica isključivo izvršenja zakonitih sankcija. Prisilna trudnoća jeste nezakonito zatočeništvo žene kojoj je prisilno prouzrokovana trudnoća, s namjerom da se utiče na etnički sastav bilo kojeg stanovništva ili da se učine druge teške povrede međunarodnog prava. Progon jeste namjerno i teško, međunarodnom pravu suprotno uskraćivanje osnovnih prava, zbog pripadnosti grupi ljudi ili zajednici. Prisilni nestanak lica jeste hapšenje, pritvaranje ili otimanje lica, od strane ili s dopuštanjem, podrškom ili pristankom države ili političke organizacije, uz odbijanje da se prizna takvo lišenje slobode ili da se pruži informacija o sudbini ili o mjestu gdje se nalaze takva lica, s namjerom da se uklone od zaštite zakona na duže vrijeme. Zločin aparthejda su nečovječne radnje učinjene u kontekstu institucionalizovanog režima sistematskog potlačivanja i dominacije jedne rasne grupe nad bilo kojom drugom rasnom grupom ili grupama ljudi, učinjene s namjerom održavanja takvog režima.

Objekt zaštite kod ovog djela su čovječnost i međunarodno pravo. Djelo je svršeno preduzimanjem neke od navedenih radnji izvršenja. Posljedica djela se javlja u vidu povrede ili uskraćivanja korišćenja osnovnih ljudskih prava i sloboda civilnom stanovništvu. Za postojanje

djela je bitno da se navedene radnje preduzimaju kao dio širokog ili sistematskog napada uperenog protiv civilnog stanovništva.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je direktni umišljaj. Svakako da naređenje da se izvrši ovo djelo može izdati samo lice koje ima odgovarajući položaj ili dužnost.

Za ovo djelo propisana je kazna zatvora najmanje deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora.

Zakonom je izričito predviđeno (član 19 KZ BiH) da za ovo djelo krivično gonjenje i kažnjavanje ne zastarjevaju.

3. Ratni zločin protiv civilnog stanovništva (član 173 KZ BiH)

Ratni zločin protiv civilnog stanovništva se sastoji u raznovrsnim oblicima nečovječnog postupanja prema civilnom stanovništvu koje predstavlja najteže povrede ljudskih prava za vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije. Objekt zaštite je civilno stanovništvo.

Ovo djelo čini onaj ko kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije naredi ili učini koje od ovih djela: 1) napad na civilno stanovništvo, naselje, pojedina civilna lica ili lica onesposobljena za borbu, a taj je napad prouzrokovao smrt, tešku tjelesnu povredu ili teško narušenje zdravlja ljudi; 2) napad bez izbora cilja kojim se povređuje civilno stanovništvo; 3) ubijanja, namjerno nanošenje licu snažnog tjelesnog ili duševnog bola ili patnje (mučenje), nečovječno postupanje, biološke, medicinske ili druge naučne eksperimente, uzimanje tkiva ili organa radi transplantacije, nanošenje velikih patnji ili povreda tjelesnog integriteta ili zdravlja; 4) raseljenje, preseljenje ili prisilno odnarodnjenje ili prevođenje na drugu vjeru; 5) prisiljavanje drugog lica na seksualni odnos ili s njim izjednačenu seksualnu radnju (silovanje), prisiljavanje na prostituciju, primjenjivanje mjera zastrašivanja i terora, uzimanje talaca, kolektivno kažnjavanje, protivpravno odvođenje u koncentracione logore i druga protivzakonita zatvaranja, oduzimanje prava na pravično i nepristrano suđenje, prisiljavanje na službu u neprijateljskim oružanim snagama ili u neprijateljskoj obavještajnoj službi ili upravi, ili 6) prisiljavanje na prinudni rad, izgladnjivanje stanovništva, konfiskaciju imovine, pljačkanje imovine stanovništva, protivpravno, samovoljno i vojnim potrebama neopravdano uništavanje ili prisvajanje imovine u velikim razmjerama, uzimanje nezakonite i nesrazmjerno velike kontribucije i rekvizicije, sma-

njenje vrijednosti domaće novčane jedinice ili protivzakonito izdavanje novca.

Kod ovog djela postoji više alternativno određenih radnji izvršenja. Uslov je da se navedene radnje vrše protivno pravilima međunarodnog prava, odnosno da se vrše kršenjem međunarodnog prava koje predviđa određena pravila za vođenje ratnih operacija. Djelo je dovršeno samim izdavanjem naređenja da se izvrši radnja, odnosno preduzimanjem neke od djelatnosti koja predstavlja radnju izvršenja. Dakle, za postojanje djela nije potrebno da je naređenje i izvršeno. Krivično djelo može biti izvršeno samo za vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice koje naređuje njegovo izvršenje ili neposredno izvršava neku od navedenih radnji izvršenja. Krivično djelo može biti izvršeno samo sa umišljajem.

Za osnovni oblik djela propisana je kazna zatvora od najmanje deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora.

Zakonom je izričito predviđeno (član 19 KZ BiH) da za ovo djelo krivično gonjenje i kažnjavanje ne zastarjevaju.

U stavu 2 predviđen je poseban oblik krivičnog djela, a čini ga ko, kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije naredi ili učini koje od ovih djela: 1) napad na objekte posebno zaštićene međunarodnim pravom ili opšteopasne objekte i postrojenja kao što su brane, nasipi i nuklearne elektrane; 2) napad bez izbora cilja na civilne objekte koji su pod posebnom zaštitom međunarodnog prava, nebranjena mjesta i demilitarizovane zone, ili 3) dugotrajno oštećenje prirodne okoline velikih srazmjera, koje može da šteti zdravlju ili opstanku stanovništva. Izvršilac djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj. Za ovo djelo, kao i kod osnovnog oblika, propisana je kazna zatvora od najmanje deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora.

U stavu 3 predviđen je drugi poseban oblik ovog krivičnog djela, a čini ga ko, kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije, kao okupator naredi ili učini preseljenje dijelova civilnog stanovništva svoje pripadnosti na okupiranu teritoriju. Izvršilac ovog krivičnog djela može da bude samo lice koje je pripadnik okupacionih snaga, bilo kao naredbodavac ili neposredni izvršilac djela. I za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od najmanje deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora.

4. Ratni zločin protiv ranjenika i bolesnika (član 174 KZ BiH)

Ovo krivično djelo obuhvata različite oblike nečovječnog postupanja prema ranjenicima, bolesnicima, brodolomcima ili sanitetskom ili vjerskom osoblju u vrijeme rata ili oružanog sukoba.

Djelo čini ko kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme rata ili oružanog sukoba, prema ranjenicima, bolesnicima, brodolomcima ili sanitetskom ili vjerskom osoblju naredi ili učini koje od ovih djela: 1) lišenja drugih lica života (ubistva), namjerna nanošenja licima snažnog tjelesnog ili duševnog bola ili patnje (mučenja), nečovječno postupanje, biološke, medicinske ili druge naučne eksperimente, uzimanje tkiva ili organa radi transplantacije; 2) nanošenje velikih patnji ili povreda tijela ili povreda zdravlja, ili 3) protivpravno, samovoljno, vojnim potrebama neopravdano uništavanje ili prisvajanje u velikim razmjerima materijala, sredstava sanitetskog transporta i zaliha sanitetskih ustanova ili jedinica.

Objekt zaštite su ranjenici, bolesnici, brodolomci, i sanitetsko ili vjersko osoblje. Prema tome, ovim krivičnim djelom se štite osnovna prava koja u ratu ili oružanom sukobu pripadaju ranjenicima, bolesnicima, brodolomcima, sanitetskom ili vjerskom osoblju.

Radnja izvršenja se sastoji u naređenju da se vrše navedene djelatnosti, ili u samom njihovom neposrednom izvršenju. Radnja izvršenja se ostvaruje alternativno, a za postojanje djela dovoljna je samo jedna od tih radnji i samo prema jednom licu. I kod ovog krivičnog djela potrebno je da navedene radnje predstavljaju kršenje pravila međunarodnog prava. Prema odredbama Ženevske konvencije iz 1949. godine, prema licima koja su izbačena iz borbe usljed ranjavanja ili bolesti mora se postupati čovječno i mora im se pružiti potrebna ljekarska pomoć.

Vrijeme izvršenja djela je njegovo bitno obilježje. Ono se može izvršiti samo za vrijeme rata ili oružanog sukoba.

Izvršilac ovog krivičnog djela može biti svako lice koje se pojavljuje u ulozi naredbodavca ili izvođača zabranjenih radnji. U pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo djelo predviđena je kazna zatvora od najmanje deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora.

Zakonom je izričito predviđeno (član 19 KZ BiH) da za ovo djelo krivično gonjenje i kažnjavanje ne zastarijevaju.

5. Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika (član 175 KZ BiH)

Istorijski gledano, ovaj ratni zločin je poznat još od antičke Grčke koja je poštovala status zarobljenika i humano postupala prema neprijatelju koji je razoružan i onesposobljen da se brani.

Djelo čini ko, kršeći pravila međunarodnog prava, prema ratnim zarobljenicima naredi ili učini koje od ovih djela: 1) lišenja drugih lica života (ubistva), namjerna nanošenja licima snažnog tjelesnog ili duševnog bola ili patnje (mučenja), nečovječno postupanje, biološke, medicinske ili druge naučne eksperimente, uzimanje tkiva ili organa radi transplantacije; 2) nanošenje velikih patnji ili povreda tijela ili povreda zdravlja, ili 3) prisiljavanje na službu u neprijateljskim oružanim snagama ili lišavanje prava na pravično i nepristrano suđenje.

Objekt zaštite su ratni zarobljenici, koji prema pravilima međunarodnog prava čine lica koja pripadaju oružanim snagama, dobrovoljačkim odredima ili policiji jedne strane u sukobu, civilno stanovništvo koje nosi oružje i pridržava se ratnih običaja i zakona, potom, politički i državni funkcioneri zarobljeni od strane neprijatelja. Ratni zločin protiv zarobljenika može se izvršiti u vrijeme rata i u vrijeme mira, što znači da ratni zarobljenici uživaju status zaštićenih lica po međunarodnom pravu sve do momenta repatrijacije.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo djelo propisana je kazna zatvora od najmanje deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora.

Zakonom je izričito predviđeno da za ovo djelo krivično gonjenje i kažnjavanje ne zastarjevaju (član 19 KZBiH).

6. Organizovanje grupe ljudi i podstrekavanje na izvršenje krivičnih djela genocida, zločina protiv čovječnosti i ratnih zločina (član 176 KZ BiH)

U novije vrijeme, organizovani kriminal uzima sve više maha i kao takav predstavlja najopasniji vid kriminaliteta, pa je postao jedno od najaktuelnijih pitanja na međunarodnom planu i domaćem nivou. Objekt zaštite kod ovog djela su čovječnost i međunarodno pravo.

Ovo djelo čini onaj ko organizuje grupu ljudi radi vršenja krivičnih djela genocida, zločina protiv čovječnosti, ratnih zločina protiv civilnog stanovništva, ratnih zločina protiv ranjenika i bolesnika i ratnih zločina protiv ratnih zarobljenika.

Stvaranje grupe podrazumijeva, grupu ljudi koja je formirana, odnosno koja nije spontano nastala, dok članovi grupe ne moraju imati određene uloge u vršenju krivičnih djela. Djelo je dovršeno samim organizovanjem, odnosno stvaranjem grupe.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo djelo propisana je kazna zatvora od najmanje deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora.

U stavu 2 predviđen je blaži oblik djela, koji vrši onaj ko postane pripadnik grupe ljudi za izvršenje krivičnih djela genocida, zločina protiv čovječnosti i ratnih zločina. Za ovo djelo predviđena je kazna zatvora od jedne do deset godina.

U stavu 3 propisano je da se pripadnik grupe ljudi za izvršenje krivičnih djela genocida, zločina protiv čovječnosti i ratnih zločina, koji otkrije tu grupu prije nego što je u njenom sastavu ili za nju učinio krivično djelo, kazniti novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine, a može se i osloboditi od kazne.

U stavu 4 predviđen je poseban oblik djela, koji vrši onaj ko poziva ili podstrekava na vršenje krivičnih djela genocida, zločina protiv čovječnosti, ratnih zločina protiv civilnog stanovništva, ratnih zločina protiv ranjenika i bolesnika i ratnih zločina protiv ratnih zarobljenika. Za ovo djelo predviđena je kazna zatvora od jedne do deset godina.

7. Protivpravno ubijanje i ranjavanje neprijatelja (član 177 KZ BiH)

Haški pravilnik o zakonima i običajima rata na kopnu od 1907. godine zabranjuje ubijanje ili ranjavanje neprijatelja koji je odložio oružje ili nema sredstava za odbranu ili se bezuslovno predao.

Ovo krivično djelo čini onaj ko kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme rata ili oružanog sukoba ubije ili rani neprijatelja koji je odložio oružje ili se bezuslovno predao ili nema sredstava za odbranu.

Ovim krivičnim djelom se štite prava pripadnika neprijateljskih snaga u ratu ili oružanom sukobu, koja su regulisana međunarodnim ratnim pravom. Pasivni subjekt je neprijatelj (pripadnik protivničke strane) koji se bezuslovno predao, ili nema sredstava za odbranu. Dakle, radi se o licu koje neće ili nije u mogućnosti, da pruži bilo kakav otpor i koje još nije zarobljeno, odnosno koje nije steklo status ratnog

zarobljenika, jer bi se u protivnom radilo o ratnom zločinu protiv ratnih zarobljenika.

Djelo postoji ako se ubijanje ili ranjavanje neprijatelja vrši za vrijeme rata ili oružanog sukoba. Ono mora biti protivpravno, a djelo je dovršeno samim lišavanjem života jednog lica ili ranjavanjem jednog ili više lica koji su pasivni subjekt djela.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo djelo propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina. Teži oblik ovog djela iz stava 2 nastaje ako je ubistvo iz stava 1 učinjeno na svirep ili podmukao način, iz koristoljublja ili iz drugih niskih pobuda, ili ako je ubijeno više lica. Za ovaj oblik djela predviđena je kazna zatvora u trajanju od najmanje deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora.

U stavu 3 predviđen je poseban oblik djela, koji vrši onaj ko kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme rata ili oružanog sukoba naredi da u borbi ne smije biti preživjelih pripadnika neprijateljske vojske ili vodi borbu protiv neprijatelja na toj osnovi. Za ovaj oblik djela predviđena je kazna zatvora u trajanju od najmanje deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora.

8. Protivpravno oduzimanje stvari od ubijenih i ranjenih na ratištu (član 178 KZ BiH)

Ovo krivično djelo čini onaj ko naredi da se protivpravno oduzimaju stvari od ubijenih ili ranjenih na ratištu, ili ko učini takvo oduzimanje.

Radnja izvršenja je alternativno određena, i to kao: a) naređivanje da se protivpravno oduzimaju stvari od ubijenih ili ranjenih na ratištu, ili b) vršenje protivpravnog oduzimanja stvari od ubijenih ili ranjenih na ratištu.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice koje na ratištu oduzima stvari od ubijenih, odnosno ranjenih, ali će to prije svega biti lice koje je učestvovalo u oružanom sukobu, ili je pripadnik oružanih snaga ili je lice koje po svom položaju i ovlaštenju može da izda naređenje da se od ubijenih ili ranjenih oduzimaju stvari. Ovo krivično djelo se može izvršiti samo na ratištu u vrijeme ratnih ili oružanih sukoba. Za krivičnu odgovornost potreban je umišljaj.

Za ovo djelo propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Teži oblik ovog djela stava 2 postoji ako je djelo iz stava 1 učinjeno na svirep način. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina.

9. Povrede zakona ili običaja rata (član 179 KZ BiH)

Ovo krivično djelo čini onaj ko za vrijeme rata ili oružanog sukoba naredi da se povrijede zakoni ili običaji rata ili ih sam povrijedi.

Radnja krivičnog djela je alternativno određena, i to kao: a) naređivanje da se povrijede zakoni ili običaji rata, odnosno da se upotrijebe sredstva ili načini borbe koji su zabranjeni međunarodnim pravom, ili b) neposredna povreda zakona ili običaja rata, odnosno neposredna upotreba takvih sredstava ili načina borbe. Djelo je dovršeno izdavanjem naređenja da se povrijede zakoni ili običaji rata ili kada su zakoni ili običaji rata povrijeđeni, odnosno kada je došlo do upotrebe nedozvoljenog sredstva ili nedozvoljenih načina borbe koji su zabranjeni međunarodnim pravom.

U stavu 2 propisano je da povrede zakona ili običaja rata, u smislu radnje izvršenja ovog djela, uključuju: 1) upotrebu bojnih otrova ili drugih ubojnih sredstava s ciljem izazivanja nepotrebne patnje; 2) bezobzirno razaranje gradova, naselja ili sela ili pustošenje koje nije opravdano vojnim potrebama; 3) napad ili bombardovanje bilo kojim sredstvima nebranijenih gradova, sela, nastambi ili zgrada; 4) pljenidbu, uništavanje ili namjerno oštećenje ustanova namijenjenih vjerskim, dobrotvornim ili obrazovnim potrebama, nauci i umjetnosti, istorijskih spomenika i naučnih i umjetničkih djela, ili 5) pljačku javne ili privatne imovine.

Ovo krivično djelo može se izvršiti samo u vrijeme rata ili oružanog sukoba.

Izvršilac krivičnog djela može biti lice koje učestvuje u ratu, oružanom sukobu ili po svojoj funkciji može da izdaje naređenja za upotrebu pojedinih borbenih sredstava, ili izvođenja određenog načina borbe. U pogledu krivice izvršioca potreban je umišljaj.

Za ovo djelo propisana je kazna zatvora od najmanje deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora.

10. Povreda parlamentara (član 181 KZ BiH)

Ovo krivično djelo čini onaj ko kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme rata ili oružanog sukoba vrijeđa, zlostavlja ili zadrži parlamentara ili njegovu pratnju ili im spriječi povratak, ili na drugi način povrijedi njihovu nepovredivost. Objekt zaštite je lice koje je parlamentar ili lice koje se nalazi u njegovoj pratnji.

Radnja krivičnog djela je alternativno određena i sastoji se: a) u vrijeđanju, b) zlostavljanju, c) zadržavanju, d) sprečavanju povratka, ili e) na drugi način povrijeđivanju nepovredivosti parlamentara ili njegove pratnje.

Vrijeme izvršenja je bitno obilježje ovog krivičnog djela, što znači da povreda parlamentara ili njegove pratnje treba da se vrši u vrijeme rata ili oružanog sukoba.

Izvršilac krivičnog djela može biti samo učesnik u ratu ili oružanom sukobu, dok je u pogledu krivice potreban umišljaj.

Za ovo djelo propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

11. Neopravdano odlaganje povratka ratnih zarobljenika (član 182 KZ BiH)

Ovo djelo čini onaj ko, kršeći pravila međunarodnog prava, nakon završetka rata ili oružanog sukoba naredi ili izvrši neopravdano odlaganje povratka ratnih zarobljenika ili civilnih lica.

Radnja krivičnog djela je alternativno određena, i to kao: a) naređivanje da se izvrši neopravdano odlaganje povratka ratnih zarobljenika ili civilnih lica, i b) vršenje neopravdanog odlaganja povratka ratnih zarobljenika ili civilnih lica. Da bi postojalo djelo, potrebno je da se neopravdano odlaže povratak ratnih zarobljenika ili civilnih lica nakon završetka rata ili oružanog sukoba. Isto tako, za postojanje djela potrebno je da se neopravdano odlaganje vrši kršenjem pravila međunarodnog prava.

Izvršilac ovog djela može da bude svako lice, dok je u pogledu krivice potreban umišljaj.

Za ovo djelo propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

12. Uništavanje kulturnih, istorijskih i religijskih spomenika (član 183 KZ BiH)

Ovo djelo čini onaj ko kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme rata ili oružanog sukoba uništava kulturne, istorijske ili religijske spomenike, građevine ili ustanove namijenjene nauci, umjetnosti, vaspitanju, humanitarnim ili religijskim ciljevima.

Objekt zaštite su spomenici i građevine koje imaju posebni kulturni, religijski i istorijski značaj, odnosno vrijednost za neku državu.

Radnja krivičnog djela se sastoji u uništavanju navedenih spomenika ili njihovom oštećenju do te mjere da više nemaju svoju vrijednost, odnosno da više ne mogu koristiti svojoj namjeni.

Ovo krivično djelo se može izvršiti samo u vrijeme rata ili oružanog sukoba. Isto tako, za postojanje djela potrebno je da se njegova radnja izvršenja vrši kršenjem pravila međunarodnog prava.

Izvršilac ovog djela može da bude svako lice, dok je u pogledu krivice potreban umišljaj.

Za ovo djelo propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina za-tvora.

Teži oblik djela iz stava 2 nastaje ako je djelom iz stava 1 uništen jasno prepoznatljiv objekt koji je kao kulturno i duhovno naslijeđe naroda pod posebnom zaštitom međunarodnog prava. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od najmanje pet godina.

13. Zloupotreba međunarodnih znakova (član 184 KZ BiH)

Ovo djelo čini onaj ko zloupotrijebi ili neovlašćeno nosi zastavu ili znak Organizacije ujedinjenih nacija, ili znakove ili zastave Crvenog krsta ili znakove koji njima odgovaraju, ili druge priznate međunarodne znakove kojima se obilježavaju određeni objekti radi zaštite od vojnih djelovanja.

Radnja izvršenja se sastoji u zloupotrebi ili u neovlašćenom nošenju navedenih međunarodnih znakova. Po pravilu, zloupotreba međunarodnih znakova se vrši u vrijeme rata ili oružanog sukoba, s tim da se može izvršiti i u mirnodopskim uslovima.

Izvršilac ovog djela može da bude svako lice, dok je u pogledu krivice potreban umišljaj.

Za ovo djelo propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

Teži oblik ovog djela iz stava 2 postoji kada se djelo iz stava 1 učini za vrijeme ratnog stanja ili neposredne ratne opasnosti. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

14. Međunarodna trgovina ljudima (član 186 KZBiH)

Krivično djelo međunarodne trgovine ljudima, pored osnovnog, ima tri posebna i dva teže oblika.

Osnovni oblik djela iz stava 1 čini onaj ko upotrebom sile ili prijetnjom upotrebe sile ili drugim oblicima prinude, otmicom, prevarom ili obmanom, zloupotrebom ovlašćenja ili uticaja ili položaja bespomoćnosti ili davanjem ili primanjem isplata ili drugih koristi, kako bi privolio lice koje ima kontrolu nad drugim licem, vrbuje, preveze, preda, sakrije ili primi lice u svrhu iskorišćavanja tog lica u državi u kojoj to lice nema prebivalište ili čiji nije državljanin. Pod iskorišćavanjem se podrazumijeva: prostitucija drugog lica ili drugi oblici seksualnog iskorišćavanja, prisilni rad ili usluge, ropstvo ili nje-mu sličan odnos, služenje, odstranjivanje dijelova ljudskog tijela ili kakvo drugo iskorišćavanje (stav 7).

Objekt zaštite kod ovog djela je dostojanstvo i integritet ličnosti kao osnovne ljudske vrijednosti u smislu atributa čovječnosti koje je zaštićeno međunarodnim pravom.

Radnja izvršenja je alternativno određena. Djelo je svršeno preduzimanjem neke od navedenih djelatnosti na neki od navedenih načina, uz postojanje navedenog cilja.

Izvršilac ovog djela može da bude svako lice, dok je u pogledu krivice potreban direktni umišljaj.

Za osnovni oblik djela propisana je kazna zatvora od najmanje pet godina.

U stavu 2 predviđen je poseban oblik ovog djela, koji izvršava onaj ko vrbuje, navodi, preveze, preda, sakrije ili primi lice koje nije navršilo 18 godina života u svrhu iskorišćavanja prostitucijom ili drugim oblikom seksualnog iskorišćavanja, prisilnim radom ili uslugama, ropstvom ili njemu sličnim odnosom, služenjem, odstranjivanjem dijelova ljudskog tijela ili u svrhu kakvog drugog iskorišćavanja u državi u kojoj to lice nema prebivalište ili čiji nije državljanin. Za ovaj oblik krivičnog djela propisana je kazna zatvora od najmanje deset godina.

U stavu 3 predviđen je prvi teži oblik krivičnog djela, koji nastaje kada krivično djelo iz st. 1 i 2 izvrši službeno lice prilikom vršenja

službene dužnosti. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od najmanje deset godina.

U stavu 4 predviđen je drugi poseban oblik krivičnog djela, koji izvršava onaj ko krivotvori, pribavi ili izda putnu ili ličnu ispravu ili koristi, zadržava, oduzima, mijenja, oštećuje, uništava putnu ili ličnu ispravu drugog lica u svrhu omogućavanja međunarodne trgovine ljudima. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do pet godina.

U stavu 5 predviđen je treći poseban oblik ovog djela, koji nastaje korišćenjem usluga žrtve međunarodne trgovine ljudima. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

U stavu 6 predviđen je drugi teži oblik ovog djela, koji nastaje kada su izvršenjem krivičnog djela iz st. 1 i 2 prouzrokovane teže posljedice, narušavanje zdravlja, teška tjelesna povreda ili smrt lica iz st. 1 i 2. Za ovaj oblik krivičnog djela propisana je kazna zatvora od najmanje deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora.

U stavu 8 propisano je da se predmeti, prevozna sredstva i objekti upotrijebljeni za izvršenje krivičnog djela međunarodne trgovine ljudima oduzimaju.

Na postojanje krivičnog djela međunarodne trgovine ljudima bez uticaja je okolnost da li je lice koje je žrtva međunarodne trgovine ljudima pristalo na iskorišćavanje (stav 9). Protiv žrtve međunarodne trgovine ljudima koju je izvršilac krivičnog djela prisilio da učestvuje u izvršenju drugog krivičnog djela neće se voditi krivični postupak ako je takvo njeno postupanje bilo neposredna posljedica njenog statusa žrtve međunarodne trgovine ljudima (stav 10).

15. Uzimanje talaca (član 191 KZ BiH, član 200 KZ FBiH, član 300 KZ RS i član 197 KZ BD BiH)

Za razliku od klasične otmice, ovo krivično djelo predstavlja jedan poseban, ili bolje rečeno, specifičan oblik otmice, koja se vrši u namjeri da se prinudi neka država ili međunarodna organizacija na neko činjenje ili nečinjenje, odnosno u namjeri postizanja određenog cilja koji je, po pravilu, političke prirode.

Ovo krivično djelo (čl. 191 st. 1 KZ BiH) čini onaj ko drugoga zatvori, drži zatvorenog ili mu na drugi način oduzme ili ograniči slobodu kretanja, ili ga drži i prijete da će ga ubiti, povrijediti ili dalje držati kao taoca, u cilju da primora Bosnu i Hercegovinu, odnosno Federaciju Bosne i Hercegovine, odnosno Republiku Srpsku, odnosno

Brčko distrikt, neku državu ili međunarodnu međuvladinu organizaciju da nešto učini ili ne učini, kao izričiti ili prećutni uslov za oslobađanje taoca.

Objekt zaštite je međunarodni mir i bezbjednost koji su ugroženi napadom na život ili tijelo nekog čovjeka. Pasivni subjekt je talac, koji može biti svako lice, bez obzira na pol ili starosno doba.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo djelo u KZ BiH propisana je kazna zatvora od najmanje tri godine, a u ostalim KZ – kazna zatvora od jedne do deset godina.

U članu 191 stav 2 KZ BiH, članu 200 stav 2 KZ FBiH, članu 300 stav 2 KZ RS i članu 197 stav 2 KZ BD BiH propisan je prvi teži oblik ovog djela, koji nastaje kada usljed djela iz stava 1 nastupi smrt otetog lica. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od najmanje pet godina.

U članu 191 stav 3 KZ BiH, članu 200 stav 3 KZ FBiH, članu 300 stav 3 KZ RS i članu 197 stav 3 KZ BD BiH propisan je drugi teži oblik ovog djela, koji nastaje kada je pri izvršenju krivičnog djela iz stava 1 učinilac oteto lice s umišljajem lišio života. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od najmanje deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora.

16. Neovlašćeni promet opojnim drogama (član 195 KZ BiH)

Upotreba opojnih droga je višestruko štetna. Štetne posljedice nastaju, prije svega, za zdravlje onih koji ih koriste, a to su po pravilu mladi ljudi. Suzbijanje narkomanije se vrši, prije svega, preventivnim djelovanjem, odnosno vaspitnim uticajem na mlade, a sa druge strane, nastojanjima da se onemogući neovlašćena proizvodnja i promet opojnih droga.

Ovo djelo čini onaj ko neovlašćeno vrši međunarodnu prodaju ili prijenos ili nudi na prodaju ili radi prodaje kupuje, drži, prevozi ili prenosi, ili posreduje u međunarodnoj prodaji ili kupovini, šalje, isporučuje, uvozi, izvozi ili na drugi način neovlašćeno stavlja u međunarodni promet supstance ili preparate koji su propisom proglašeni opojnim drogama.

Radnja krivičnog djela je alternativno određena. Djelo je svršeno preduzimanjem bilo koje djelatnosti koja je označena kao radnja izvršenja.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo djelo propisana je kazna zatvora od najmanje tri godine.

Teži oblik djela iz stava 2 nastaje kada neko organizuje grupu ljudi radi vršenja krivičnog djela iz stava 1, ili kada neko postane član takve organizovane grupe ljudi. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od najmanje pet godina.

U stavu 3 propisan je poseban oblik ovog djela, koji nastaje kada neko u međunarodnoj transakciji neovlašćeno pravi, nabavlja, posreduje ili daje na upotrebu opremu, materijal ili supstancu znajući da će biti upotrijebljeni za proizvodnju opojnih droga. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina.

U stavu 4 izričito je propisano da će se opojne droge i sredstva za njihovu proizvodnju oduzeti.

17. Otmica aviona ili broda ili zauzimanje fiksne platforme (član 197 KZ BiH)

Haškom konvencijom o suzbijanju nezakonite otmice aviona od 1970. godine, nezakonita otmica vazduhoplova proglašena je za delikt međunarodnog prava, a države potpisnice su se obavezale da u svom nacionalnom zakonodavstvu odrede kao krivično djelo svaku nasilnu otmicu aviona dok se on nalazi u letu.⁹

Objekt zaštite kod ovog djela je bezbjednost morskog, prekomorskog i vazdušnog saobraćaja, tj. opšta sigurnost ljudi i imovina.

Ovo djelo čini onaj ko silom ili prijetnjom da će upotrijebiti silu, ili drugim oblikom zastrašivanja, preuzme ili vrši kontrolu nad avionom koji se nalazi u letu, nad brodom ili plutajućim objektom bilo koje vrste ili fiksnom platformom.

Radnja izvršenja je alternativno određena. Djelo se smatra dovršenim kada je učinilac preuzeo kontrolu nad avionom u letu, ili nad brodom, odnosno plutajućim objektom.

Izvršilac djela može biti svako lice, a u pogledu krivice potreban je direktan umišljaj.

Za ovo djelo propisana je kazna zatvora od najmanje jednu godinu.

U stavu 2 propisan je prvi teži oblik ovog djela, koji nastaje kada je usljed krivičnog djela iz stava 1 nastupila smrt jednog ili više lica, ili

---

⁹ B. Vučković, V. Vučković, Krivično pravo Crne Gore, Tivat, 2011, str. 711.

je prouzrokovano uništenje otegot aviona, broda ili plutajućeg objekta ili fiksne platforme, ili je nastupila druga imovinska šteta. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od najmanje pet godina.

U stavu 3 propisan je drugi teži oblik ovog djela, koji nastaje kada je pri izvršenju krivičnog djela iz stava 1 učinilac neko lice s umišljajem lišio života. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od najmanje deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora.

18. Terorizam (član 201 KZ BiH, član 201 KZ FBiH, član 299 KZ RS i član 198 KZ BD BiH)

U cilju suzbijanja i sprečavanja terorizma donešeno je više međunarodno-pravnih akata, među kojima je i Evropska konvencija o suzbijanju terorizma iz 1977. godine, a koja je stupila na snagu 1978. godine.

Ovo krivično djelo nastaje kada neko učini teroristički akt s ciljem ozbiljnog zastrašivanja stanovništva ili prisiljavanja organa vlasti Bosne i Hercegovine, odnosno u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno u Republici Srpskoj, odnosno u Brčko distriktu, vlade druge zemlje ili međunarodne organizacije, da što učini ili ne učini, ili s ciljem ozbiljne destabilizacije ili uništavanja osnovnih političkih, ustavnih, privrednih ili društvenih struktura Bosne i Hercegovine, odnosno u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno u Republici Srpskoj, odnosno u Brčko distriktu, druge zemlje ili međunarodne organizacije.

U članu 201 stav 5 KZ BiH, članu 201 stav 4 KZ FBiH, članu 299 stav 4 KZ RS i članu 198 stav 4 KZ BD BiH definisan je pojam terorističkog akta. U tom smislu, teroristički akt podrazumijeva koju od sljedećih namjernih radnji koja s obzirom na svoju prirodu ili okolnost može ozbiljno oštetiti državu ili međunarodnu organizaciju: 1) napad na život lica koje može prouzrokovati njegovu smrt; 2) napad na tjelesni integritet lica; 3) protivpravno zatvaranje, držanje zatvorenog ili na drugi način oduzimanje ili ograničavanje slobode kretanja drugom licu s ciljem da se to lice ili neko drugi prisili da što učini, ne učini ili trpi (otmica) ili uzimanje talaca; 4) nanošenje velike štete objektima Bosne i Hercegovine, odnosno Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Republike Srpske, odnosno Brčko distrikta, vlade druge države ili javnim objektima, saobraćajnom sistemu, objektima infrastrukture uključujući informatički sistem, fiksnoj platformi koja se nalazi u kontinentalnom pojasu, javnom mjestu ili privatnoj imovini za koju štetu je vjerovatno da će ugroziti ljudski život ili dovesti do znatne mate-

rijalne štete; 5) otmicu vazduhoplova, broda ili drugog sredstva javnog saobraćaja ili prevoza robe; 6) proizvodnju, posjedovanje, sticanje, prevoz, snabdijevanje, korišćenje ili osposobljavanje za korišćenje oružja, eksploziva, nuklearnog, biološkog ili hemijskog oružja ili radioaktivnih materijala, te istraživanje i razvoj biološkog, hemijskog ili radioaktivnih materijala; 7) ispuštanje opasnih materija ili izazivanje požara, eksplozija ili poplava s ciljem ugrožavanja ljudskih života; 8) ometanje ili zaustavljanje snabdijevanja vodom, električnom energijom ili drugim prirodnim resursom s ciljem ugrožavanja ljudskih života, ili 9) prijetnja izvršenjem kojeg djela iz tačke 1. do 8.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo djelo u KZ BiH propisana je kazna zatvora od najmanje pet godina, a u ostalim KZ – kazna zatvora od najmanje tri godine.

U članu 201 stav 2 KZ BiH, članu 201 stav 2 KZ FBiH, članu 299 stav 2 KZ RS i članu 198 stav 2 KZ BD BiH propisan je prvi teži oblik ovog djela, koji nastaje kada je usljed krivičnog djela iz stava 1 nastupila smrt jednog ili više lica. Za ovo djelo u KZ BiH propisana je kazna zatvora od najmanje osam godina, a u ostalim KZ – kazna zatvora od najmanje pet godina.

U članu 201 stav 3 KZ BiH, članu 201 stav 3 KZ FBiH, članu 299 stav 3 KZ RS i članu 198 stav 3 KZ BD BiH propisan je drugi teži oblik ovog djela, koji nastaje kada je pri izvršenju krivičnog djela iz stava 1 učinilac neko lice s umišljajem lišio života. Za ovo djelo propisana je kazna zatvora od najmanje deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora.

U članu 201 stav 4 KZ BiH propisan je poseban oblik ovog djela, koji izvršava onaj ko nabavi ili pripremi sredstvo ili ukloni prepreku ili preduzme neku drugu radnju kojom stvori uslove za izvršenje krivičnog djela iz stava 1. Za ovaj oblik djela predviđena je kazna zatvora od jedne do deset godina.

19. Finansiranje terorističkih aktivnosti (član 202 KZ BiH, član 202 KZ FBiH, član 301 KZ RS i član 199 KZ BD BiH)

Osnov ove inkriminacije je međunarodna Konvencija o suzbijanju finansiranja terorizma koja je usvojena 9. decembra 1990. godine od strane Generalne skupštine Ujedinjenih nacija.

Prema KZ BiH ovo krivično djelo čini onaj ko na bilo koji način, neposredno ili posredno, da, prikupi ili na drugi način osigura sredstva s ciljem njihove upotrebe ili znajući da će biti upotrijebljena, u cjelini ili djelimično, za izvršenje nekog od krivičnih djela iz čl. 191 (uzimanje talaca), 192 (ugrožavanje lica pod međunarodnom pravnom zaštitom), 194 (neovlašćeno pribavljanje ili raspolaganje nuklearnim materijalom), 194a (ugrožavanje nuklearnog objekta), 196 (piratstvo), 197 (otmica aviona ili broda ili zauzimanje fiksne platforme), 198 (ugrožavanje sigurnosti vazdušne ili morske plovidbe ili fiksni platformi), 199 (uništenje i uklanjanje znakova koji služe sigurnosti vazdušnog saobraćaja), 200 (zloupotreba telekomunikacionih znakova), 201 (terorizam), 202a (javno podsticanje na terorističke aktivnosti), 202b (vrbovanje radi terorističkih aktivnosti), 202c (obuka za izvođenje terorističkih aktivnosti) ili svakog drugog krivičnog djela koje može prouzrokovati smrt ili težu tjelesnu povredu civila ili lica koje aktivno ne učestvuje u neprijateljstvima u oružanom sukobu, kada je svrha takvog djela, po njegovoj prirodi ili kontekstu, zastrašivanje stanovništva ili prisiljavanje organa vlasti Bosne i Hercegovine ili drugih vlasti ili međunarodne organizacije da nešto učini ili ne učini, bez obzira na to da li su terorističke aktivnosti izvršene i da li su sredstva korišćena za izvršavanje terorističkih aktivnosti.

Prema KZ FBiH, KZ RS i KZ BD BiH ovo krivično djelo čini onaj ko bilo na koji način, direktno ili indirektno, daje ili prikuplja sredstva s ciljem da se upotrijebe ili znajući da će se upotrijebiti u cjelini ili djelimično, za vršenje: 1) krivičnih djela uzimanje talaca i terorizam, ili 2) drugog krivičnog djela koje može prouzrokovati smrt ili težu tjelesnu povredu civilnog lica ili lica koje aktivno ne učestvuje u neprijateljstvima u oružanom sukobu, kad je svrha takvog djela, po njegovoj prirodi ili okolnosti, zastrašivanje stanovništva ili prisiljavanje organa vlasti u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno Republici Srpskoj, odnosno Brčko distriktu, da što učine ili ne učine.

Objekt zaštite kod ovog djela su međunarodna bezbjednost i druge vrijednosti zaštićene međunarodnim pravom.

Radnja krivičnog djela je alternativno određena. Za postojanje djela je bitno da se novčana ili druga sredstva prikupljaju ili daju za izvršenje navedenih djela, ali se ne traži da je došlo do učinjenja nekog od krivičnih djela za koja su sredstva data ili prikupljena.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo djelo u KZ BiH propisana je kazna zatvora od najmanje tri godine, a u ostalim KZ – kazna zatvora od jedne do deset godina.

U članu 202 stav 2 KZ BiH predviđen je drugi oblik ovog djela koji može da izvrši onaj ko na bilo koji način, neposredno ili posredno, da ili prikupi ili na drugi način osigura sredstva: 1) s ciljem da se ona, u potpunosti ili djelimično, upotrijebe u bilo koju svrhu od terorističkih organizacija ili pojedinačnih terorista, ili 2) znajući da će, u potpunosti ili djelimično, biti upotrijebljena za izvršenje krivičnih djela iz stava 1 od terorističkih organizacija ili pojedinačnih terorista. I za ovaj oblik djela, kao i za osnovni, propisana je kazna zatvora od najmanje tri godine.

U članu 202 stav 3 KZ BiH propisano je da se prikupljena sredstva namijenjena za izvršenje ili nastala izvršenjem krivičnog djela iz stava 1 oduzimaju.

U članu 202 stav 4 KZ BiH propisano je da se pod sredstvima prikupljenim za izvršenje djela iz st. 1 i 2 smatraju sredstva svake vrste, bilo da se sastoje u stvarima ili pravima, bilo materijalna ili nematerijalna, pokretna ili nepokretna, bez obzira na to kako su stečena te pravni dokumenti ili instrumenti u svakom obliku, uključujući i elektronske ili digitalne, koji dokazuju vlasništvo ili pravo vlasništva nad imovinom, uključujući, ali ne ograničavajući se na bankarske kredite, putničke čekove, bankarske čekove, novčane naloge, udjele, vrijednosne papire, obveznice, mjenice i kreditna pisma.

GLAVA ČETVRTA

KRIVIČNA DJELA PROTIV PRIVREDE, JEDINSTVA TRŽIŠTA, POSLOVANJA I SIGURNOSTI PLATNOG PROMETA, TE KRIVIČNA DJELA IZ OBLASTI CARINA I POREZA

Glava XVIII KZ BiH, Glava XXII i XXIII KZ FBiH, Glava XIV KZ RS i Glava XXII i XXIII KZ BD BiH

I OPŠTE KARAKTERISTIKE

Privreda je u svakom društvu i svim fazama njegovog razvoja imala veliki društveni i politički značaj. Privreda predstavlja jednu od osnovnih društvenih aktivnosti koja je pokretačka snaga svakog društva, pa je suvišno govoriti kakav je značaj privrede za razvoj i opstanak jedne zemlje. Prema tome, društveno-politički sistem svake zemlje zasniva se i razvija na bazi odgovarajućih društveno-ekonomskih odnosa, što ukazuje na tijesnu povezanost, tj. uslovljenost privrede i politike. To je i razlog što se ovi odnosi ne prepuštaju stihiji, već se organizovano uređuju i usmjeravaju. Privredni sistem jedne zemlje se štiti kako ekonomskom politikom tako i preduzimanjem neo-phodnih interven-tnih ekonomskih mjera. Sprovedenje tih mjera obezbjeđuje se i primjenom krivičnih i drugih sankcija, kako bi se u što je moguće većoj mjeri smanjio uticaj društveno-negativnih i štetnih djelatnosti na integritet privrede neke zemlje.

Kao izvršiooci ovih krivičnih djela javljaju se različiti subjekti. Izvršilac većine krivičnih djela iz ove glave može biti svako lice, dok kod nekih djela to može biti samo lice koje ima određena svojstva, odnosno to može biti lice na odgovornim radnim mjestima u privrednim društvima.

Zajednička karakteristika ovih krivičnih djela je da su podložna čestim izmjenama. Dinamičnost društvenih odnosa koji se njima štite iziskuje da se oblici krivičnopravne zaštite blagovremeno prilagođavaju čestim promjenama koje se dešavaju u privrednim djelatnostima i njihovom pravnom regulisanju.¹⁰ Inkriminacije koje su odgovarale periodu administrativnog socijalizma, sa centralnom ulogom države u privredi, danas bi predstavljale anahronizam, ali i novoformirani odnosi u privredi iziskivali su nove oblike krivičnopravne zaštite.¹¹

Krivična djela protiv privrede, s obzirom na svoju prirodu, dijele se na: a) opšta krivična djela protiv privrede, i b) posebna krivična djela protiv privrede.

a) **Opšta krivična djela protiv privrede** mogu da se izvrše u svakoj, odnosno bilo kojoj grani privrede (npr. povreda ravnopravnosti u vršenju privredne djelatnosti, nesavjesno privredno poslovanje, zloupotreba ovlašćenja u privredi, zaključenje štetnog ugovora, stvaranje monopolističkog položaja na tržištu, i dr.).

b) **Posebna krivična djela protiv privrede** mogu da se izvrše samo u određenim granama privrede, pa se mogu podijeliti u sljedeće podgrupe:

1) *krivična djela u vezi sa proizvodnjom i trgovinom*, gdje spadaju (krijumčarenje, nedozvoljena proizvodnja, nedozvoljena trgovina, obmanjivanje kupaca, i dr.).

2) *krivična djela protiv državnih finansija*, gdje spadaju (falsifikovanje i upotreba hartija od vrijednosti, falsifikovanje novca, falsifikovanje kreditnih kartica i kartica za bezgotovinsko plaćanje, falsifikovanje znakova od vrijednosti, utaja poreza i doprinosa, pranje novca, i dr.).

---

¹⁰ Lj. Lazarević, *Krivično pravo, posebni dio*, Beograd, 1981, str. 206.

¹¹ B. Vučković, V. Vučković, *Krivično pravo Crne Gore*, Tivat, 2011, str. 605.

II POJEDINA KRIVIČNA DJELA

1. Povreda ravnopravnosti u vršenju privredne djelatnosti (član 204 KZ BiH, član 241 KZ FBiH, član 260 KZ RS i član 235 KZ BD BiH)

U Bosni i Hercegovini postoji jedinstvo tržišta, a čine ga slobodno kretanje i udruživanje rada i sredstava reprodukcije i slobodna razmjena roba i usluga, jedinstven novac, jedinstven monetarni sistem, jedinstvena carina, slobodno nastupanje na tržištu i dr.

Prema KZ BiH ovo djelo čini onaj ko zloupotrebom svog službenog ili uticajnog položaja ili ovlašćenja u institucijama Bosne i Hercegovine ograniči slobodno kretanje ljudi, roba, usluga i kapitala, između entiteta ili između entiteta i Brčko distrikta, uskrati ili ograniči pravo privrednog društva ili drugog pravnog lica da se na teritoriji drugog entiteta ili Brčko distrikta bavi prometom robe i usluga, ili stavi privredno društvo ili drugo pravno lice u neravnopravan položaj prema drugim pravnim licima u pogledu uslova za rad ili za vršenje prometa robe i usluga, ili ograniči slobodnu razmjenu robe i usluga između entiteta i Brčko distrikta.

Prema KZ FBiH, KZ RS i KZ BD BiH ovo djelo čini onaj ko zloupotrebom svog službenog ili uticajnog položaja ili ovlašćenja ograniči slobodno kretanje ljudi, roba i kapitala na području Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Republike Srpske, odnosno Brčko distrikta, uskrati ili ograniči pravo privrednog društva ili drugog pravnog ili fizičkog lica da se na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Republike Srpske, odnosno Brčko distrikta, bavi prometom robe i usluga, ili ko stavi privredno društvo ili drugo pravno ili fizičko lice u neravnopravan položaj prema drugim licima u pogledu uslova za rad ili za vršenje prometa robe i usluga ili ograniči slobodnu razmjenu robe i usluga na području Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Republike Srpske, odnosno Brčko distrikta.

Objekt zaštite kod ovog djela je ravnopravnost u vršenju privredne djelatnosti.

Radnja krivičnog djela je alternativno određena. Izvršilac krivičnog djela može da bude službeno ili odgovorno lice.

Za ovo djelo propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

U članu 241 stav 2 KZ FBiH, članu 260 stav 2 KZ RS i članu 235 stav 2 KZ BD BiH propisan je teži oblik ovog djela, koji nastaje kada službeno ili odgovorno lice u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno Republici Srpskoj, odnosno Brčko distriktu, koje zloupotrebom svog službenog položaja ili ovlašćenja ograniči slobodno kretanje ljudi, robe i kapitala između entiteta ili između entiteta i Brčko distrikta, uskrati ili ograniči pravo privrednog društva ili drugog pravnog ili fizičkog lica da se na području drugog entiteta ili Brčko distrikta bavi prometom robe i usluga, ili stavi privredno društvo ili drugo pravno ili fizičko lice u neravnopravan položaj prema drugim licima u pogledu uslova rada ili uslova obavljanja prometa robe i usluga, ili ograniči slobodnu razmjenu robe i usluga između entiteta i Brčko distrikta. Za ovo djelo predviđena je kazna zatvora od jedne do osam godina.

2. Nesavjesno privredno poslovanje (član 242 KZ FBiH, član 264 KZ RS i član 236 KZ BD BiH)

Prema KZ FBiH i KZ BD BiH ovo djelo čini odgovorno lice u pravnom licu koje kršenjem zakona ili drugog propisa u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno u Brčko distriktu, očito nesavjesno posluje pa time prouzrokuje znatnu imovinsku štetu tom pravnom licu.

Prema KZ RS ovo krivično djelo čini odgovorno lice u preduzeću ili drugom pravnom licu u kome nema većinski udio, koje svjesnim kršenjem zakona ili drugog propisa o poslovanju očigledno nesavjesno posluje i time prouzrokuje znatnu imovinsku štetu tom pravnom licu.

Ovo krivično djelo je blanketnog karaktera. Radnja izvršenja se sastoji u nesavjesnom poslovanju, koje mora biti očigledno, tj. da se sastoji u činjenju ili nečinjenju, odnosno, nebrigi ili neurednosti koja prelazi običnu nebrigu ili neurednost. Posljedica se sastoji u šteti koja je prouzrokovana pravnom licu nesavjesnim poslovanjem izvršioca.

Izvršilac ovog krivičnog djela može biti samo odgovorno lice u pravnom licu, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo djelo propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

Teži oblik ovog djela iz člana 242 stav 2 KZ FBiH, člana 264 stav 2 KZ RS i člana 236 stav 2 KZ BD BiH nastaje ako je usljed djela iz stava 1 nastupila prinudna likvidacija ili je pravno lice došlo pod stečaj. Za ovo djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina, a u KZ RS - kazna zatvora od jedne do pet godina.

3. Lažni stečaj/Zloupotreba lažnog stečaja (član 244 KZ FBiH, član 258 KZ RS i član 238 KZ BD BiH)

Ovo je novo krivično djelo u našem krivičnom zakonodavstvu i ono u KZ FBiH i KZ BD BiH nosi naziv *lažni stečaj*, a u KZ RS – *zloupotreba lažnog stečaja*. Stečajni postupak nastupa kada privredno društvo ili drugi subjekt privrednog poslovanja koji ima svojstvo pravnog lica ne može da odgovori svojim finansijskim ili drugim materijalnim obavezama. Ova inkriminacija upravo ima za cilj sprečavanje i suzbijanje raznih oblika zloupotreba u privredi, koji bi vodili pro-uzrokovanju lažnog stečaja.

Ovo krivično djelo čini onaj ko u namjeri da izbjegne plaćanje svojih obaveza, prividnim ili stvarnim umanjenjem svoje imovine pro-uzrokuje stečaj na taj način što:

1) cijelu ili dio imovine prividno ili ispod tržišne vrijednosti proda, prikrije, besplatno ustupi ili uništi;

2) zaključi fiktivne ugovore o dugu ili prizna nepostojeća potraživanja;

3) prikrije, uništi, preinači ili tako vodi poslovne knjige, isprave ili spise koje je po zakonu ili drugom propisu obavezno voditi da se iz njih ne može utvrditi stvarno imovno stanje, ili ovo stanje sačinjavanjem lažnih isprava ili na drugi način prikaže takvim da se na osnovu njega može otvoriti stečaj.

Radnja krivičnog djela je alternativno određena. Izvršilac djela može da bude svako lice. Kod izvršioca djela mora da postoji posebna namjera, što znači da se djelo može izvršiti samo sa direktnim umišljajem.

Za ovo djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od jedne do osam godina, a u KZ RS – kazna zatvora od jedne do pet godina i novčana kazna.

Teži oblik ovog djela iz člana 244 stav 2 KZ FBiH, člana 258 stav 2 KZ RS i člana 238 stav 2 KZ BD BiH nastaje ako su usljed djela iz stava 1 nastupile teške posljedice za povjerioca. Za ovo djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina, a u KZ RS – kazna zatvora od dvije do deset godina.

4. Zloupotreba u stečajnom postupku/Zloupotreba u stečajnom postupku ili postupku prinudnog poravnanja (član 245 KZ FBiH, član 261 KZ RS i član 239 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo predstavlja novinu u našem krivičnom pravu i ono u KZ FBiH i KZ BD BiH nosi naziv *zloupotreba u stečajnom postupku*, a u KZ RS – *zloupotreba u stečajnom postupku ili postupku prinudnog poravnanja*.

Ovo krivično djelo čini onaj ko u stečajnom postupku (u KZ RS – u stečajnom postupku ili postupku prinudnog poravnanja) prijavi lažno potraživanje ili potraživanje u lažnom isplatnom redu da bi time ostvario pravo koje mu ne pripada.

Radnja krivičnog djela je alternativno određena, i to kao: 1) prijavljivanje lažnog potraživanja, i b) prijavljivanje potraživanja u lažnom isplatnom redu.

Izvršilac djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je direktni umišljaj.

Za ovo djelo propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

U članu 245 stav 2 KZ FBiH i članu 239 stav 2 KZ BD BiH propisan je drugi oblik ovog krivičnog djela koji vrši povjerilac, član odbora povjerilaca ili stečajni upravnik, koji za sebe ili drugoga primi imovinsku korist ili obećanje imovinske koristi da bi se donijela ili da se ne bi donijela određena odluka, ili da bi se na drugi način oštetio barem jedan povjerilac u stečajnom postupku. Za ovo djelo propisana je ista kazna kao i za osnovni oblik djela.

U članu 261 stav 2 KZ RS propisan je teži oblik ovog krivičnog djela koji vrši povjerilac, član povjerilačkog odbora ili stečajni upravnik koji za sebe ili drugoga primi imovinsku korist ili obećanje imovinske koristi da se donese ili da se ne donese određena odluka, ili da se na drugi način ošteti barem jedan povjerilac u stečajnom postupku ili postupku prinudnog poravnanja. Za ovo djelo propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

U članu 245 stav 3 KZ FBiH, članu 261 stav 3 KZ RS i članu 239 stav 3 KZ BD BiH predviđen je poseban oblik ovog djela koji vrši onaj ko povjeriocu, članu upravnog odbora ili stečajnom upravniku da ili obeća imovinsku korist radi izvršenja djela iz stava 2. Za ovo djelo propisana je ista kazna kao i za osnovni oblik djela, odnosno novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

5. Oštećenje povjerilaca/Oštećenje ili povlašćivanje povjerilaca (član 246 KZ FBiH, član 262 KZ RS i član 240 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH nosi naziv *oštećenje povjerilaca*, a u KZ RS – *oštećenje ili povlašćivanje povjerilaca*.

Ovo krivično djelo vrši onaj ko znajući da je postao nesposoban za plaćanje, isplatom duga ili na drugi način stavi kojeg povjerioca u povoljniji položaj i time znatno oštetiti najmanje jednog od svojih povjerilaca.

Radnja izvršenja ovog krivičnog djela je stavljanje nekog povjerioca u povoljniji položaj u odnosu na druge povjerioce. Posljedica krivičnog djela se sastoji u oštećenju drugih povjerilaca, odnosno najmanje jednog povjerioca. Ovdje nije riječ o bilo kakvom oštećenju, već to mora biti znatno oštećenje, a stepen oštećenje će se procjenjivati u svakom konkretnom slučaju.

Izvršilac krivičnog djela može da bude samo odgovorna lice u pravnom licu, a za krivičnu odgovornost potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine, a u KZ RS – kazna zatvora od šest mjeseci do tri godine.

U članu 262 stav 2 KZ RS predviđen je drugi oblik ovog djela, koji vrši onaj ko znajući da je postao nesposoban za plaćanje, a u namjeri da izigra povjerioce, prizna neistinito potraživanje, sastavi lažan ugovor ili nekom drugom prevarnom radnjom oštetiti najmanje jednog od svojih povjerilaca. Za ovo djelo propisana je ista kazna kao i za osnovni oblik djela.

Teži oblik djela iz člana 246 stav 2 KZ BiH i člana 240 stav 2 KZ BD BiH izvršava odgovorno lice u pravnom licu koje, znajući da je pravno lice postalo nesposobno za plaćanje, u cilju izigravanja ili oštećivanja povjerilaca prizna neistinito potraživanje, sastavi lažni ugovor ili drugom prevarnom radnjom oštetiti povjerioca pravnog lica. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Drugi teži oblik djela iz člana 246 stav 3 KZ BiH i člana 240 stav 3 KZ BD BiH nastaje ako je krivičnim djelom iz st. 1 i 2 prozrokovana šteta koja prelazi 500.000 KM, ili postupak sanacije ili stečaja prema oštećenom. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina.

U članu 262 stav 3 KZ RS predviđen je teži oblik ovog djela, koji nastaje ako je usljed djela iz st. 1 i 2 nastupila znatna šteta ili ako je radi toga prema oštećenom pokrenut postupak prinudnog poravnanja ili

stečaj. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do osam godina.

6. Zloupotreba ovlašćenja u privrednom poslovanju/ Zloupotreba ovlašćenja u privredi (član 247 KZ FBiH, član 263 KZ RS i član 241 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo je tipično djelo privrednog kriminala. U KZ FBiH i KZ BD BiH nosi naziv *zloupotreba ovlašćenja u privrednom poslovanju*, a u KZ RS – *zloupotreba ovlašćenja u privredi*.

Prema KZ FBiH i KZ BD BiH ovo krivično djelo čini odgovorno lice u pravnom licu koje s ciljem pribavljanja protivpravne imovinske koristi za to pravno lice:

- 1) stvara ili drži nedozvoljene fondove u zemlji ili van nje;
- 2) sastavljanjem isprava neistinitog sadržaja, lažnim bilansama, procjenama ili inventarisanjem ili drugim lažnim prikazivanjem ili prikrivanjem činjenica, neistinito prikazuje stanje i kretanje sredstava i ishoda poslovanja, pa time dovede u zabludu upravu pravnog lica pri donošenju odluka o poslovima upravljanja;
- 3) uskrati plaćanje poreskih i drugih fiskalnih obaveza utvrđenih zakonom;
- 4) sredstva kojima raspolaže koristi protivno njihovoj namjeni, ili
- 5) na drugi način grubo povrijedi ovlašćenja raspolaganja, korišćenja ili upravljanja imovinom pravnog lica.

Prema KZ RS ovo krivično djelo čini odgovorno lice u preduzeću ili drugom subjektu privrednog poslovanja koje u namjeri pribavljanja protivpravne imovinske koristi za svoje ili drugo pravno lice:

- 1) stvara ili drži nedozvoljene fondove u zemlji ili inostranstvu;
- 2) sastavljanjem isprava neistinitog sadržaja, lažnim bilansima, procje-nama ili inventarisanjem ili drugim lažnim prikazivanjem ili prikrivanjem činjenica, neistinito prikazuje stanje i kretanje sredstava i rezultata poslovanja;
- 3) pravno lice stavi u povoljniji položaj prilikom dobijanja sredstava ili drugih pogodnosti koje se pravnom licu ne bi priznale prema postojećim propisima;
- 4) pri izvršavanju poreskih ili drugih zakonskih obaveza uskrati sredstva koja predstavljaju javni prihod;
- 5) namjenska sredstva sa kojima raspolaže koristi protivno njihovoj namjeni, ili

6) na drugi način grubo prekrši zakon ili pravila poslovanja u odnosu na raspolaganje, korišćenje i upravljanje imovinom.

Radnja krivičnog djela je alternativno određena, a može da se sastoji u preduzimanju bilo koje od navedenih djelatnosti.

Izvršilac krivičnog djela u svim slučajevima može da bude samo odgovorno lice u pravom licu, a za krivičnu odgovornost potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Teži oblik ovog djela iz člana 247 stav 2 KZ FBiH i člana 241 stav 2 KZ BD BiH postoji ako je krivičnim djelom iz stava 1 pribavljena imovinska korist koja prelazi 200.000 KM. Za ovo krivično djelo propisana je kazna zatvora od jedne do osam godina

Teži oblik ovog djela iz člana 263 stava 2 KZ RS postoji ako je djelom iz stava 1 pribavljena znatna imovinska korist ili je nastupila šteta velikih razmjera. Za ovo krivično djelo propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina.

7. Sklapanje štetnog ugovora (član 252 KZ FBiH, član 266 KZ RS i član 246 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo vrši onaj ko kao predstavnik ili zastupnik pravnog lica u njegovoj privrednoj djelatnosti (prema KZ RS – pravnog lica koje obavlja privrednu djelatnost u kojem nema većinski udio), zaključi ugovor za koji zna da je štetan za pravno lice ili zaključi ugovor suprotno ovlašćenjima i time nanese štetu pravnom licu.

Radnja krivičnog djela je alternativno određena, i to kao: a) sklapanje štetnog ugovora, i b) sklapanje ugovora protivno ovlašćenjima. Štetnost ugovora se utvrđuje u svakom konkretnom slučaju.

Izvršilac krivičnog djela može biti predstavnik ili zastupnik pravnog lica, a za krivičnu odgovornost traži se umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine, dok je u KZ RS propisana kazna zatvora do tri godine.

Teži oblik ovog djela iz člana 252 stav 2 KZ FBiH i člana 246 stava 2 KZ BD BiH nastaje ako je učinilac krivičnog djela iz stava 1 za to primio protivpravnu korist ili obećanje koristi ili ako je krivičnim djelom iz stava 1 prouzrokovana šteta koja prelazi 200.000 KM. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina.

Teži oblik ovog djela iz člana 266 stava 2 KZ RS nastaje ako je usljed djela iz stava 1 nastupila velika šteta za pravno lice. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina.

8. Stvaranje monopolističkog položaja na tržištu (član 253 KZ FBiH, član 257 KZ RS i član 247 KZ BD BiH)

Kao razlog uvođenja ove inkriminacije u naše krivično zakonodavstvo je, prije svega, zaštita slobodnog tržišta, odnosno stvaranje nesmetane konkurencije privrednih i drugih subjekata na tržištu.

Prema KZ FBiH i KZ BD BiH ovo krivično djelo vrši onaj ko u pravnom licu sklopi sporazum kojim se drugo pravno ili fizičko lice ograničava u slobodnom prometu robe ili usluga na određenom području ili s određenim pravnim ili fizičkim licima, ili sklopi sporazum kojim se na drugi način stvara monopolistički položaj određenih pravnih ili fizičkih lica na tržištu.

Prema KZ RS ovo krivično djelo vrši ovlašćeno lice u preduzeću ili drugom subjektu privrednog poslovanja ili preduzetnik koji suprotno zakonu ili drugom propisu zaključi sporazum kojim se drugo preduzeće ili pravno lice ograničava u slobodnom prometu robe ili usluga na određenom području ili sa određenim preduzećima ili drugim pravnim licima, ili sklopi sporazum s kojim se na drugi način stvara monopolistički položaj preduzeća ili drugog pravnog lica na tržištu, pa usljed toga preduzeće ili drugo pravno lice pribavi znatnu imovinsku korist ili za drugog nastupi znatna imovinska šteta.

Radnja krivičnog djela je alternativno određena. Izvršilac djela je lice u pravnom licu koje sklopi monopolistički sporazum, a to će biti lice koje ima ovlašćenje da sklapa sporazume, kao što su predstavnici pravnog lica, odnosno zastupnici ili ovlašćeni punomoćnici. Za krivičnu odgovornost potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

9. Odavanje i neovlašćeno pribavljanje poslovne tajne (član 254 KZ FBiH, član 269 KZ RS i član 248 KZ BD BiH)

Krivično djelo odavanja i neovlašćenog pribavljanja poslovne tajne se sastoji u neovlašćenom saopštavanju, predaji ili na drugi način činjenju dostupnim drugome podataka koji predstavljaju poslovnu tajnu, ili u pribavljanju takvih podataka u namjeri njihove predaje nepo-

zvanom licu. Poslovnom tajnom, u smislu ovog krivičnog djela smatraju se podaci i dokumenti koji su zakonom, drugim propisom ili odlukom nadležnog organa donesenom na osnovu zakona proglašeni poslovnom tajnom čije bi odavanje prouzrokovalo ili bi moglo da prouzrokuje štetne posljedice za preduzeće ili drugi subjekt privrednog poslovanja. Objekt zaštite su podaci koji su zakonom proglašeni poslovnom tajnom.

Radnja krivičnog djela je alternativno određena. Posljedica krivičnog djela je apstraktna opasnost za poslovanje pravnog lica.

Izvršilac ovog krivičnog djela može da bude svako lice koje poseduje navedene podatke, odnosno kome su ti podaci poznati, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine, dok je u KZ RS propisana kazna zatvora od jedne do tri godine.

Teži oblik djela iz člana 254 stav 2 KZ FBiH i člana 248 stav 2 KZ BD BiH vrši onaj ko počini krivično djelo iz stava 1 s ciljem odnošenja poslovne tajne van zemlje, ili ako je krivičnim djelom iz stava 1 pribavljena imovinska korist ili je prouzrokovana znatna šteta. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

U članu 269 stav 2 KZ RS predviđen je poseban oblik ovog djela koji vrši onaj ko, s namjerom da ih neovlašćeno upotrijebi, na protivpravan način dođe do podataka koji predstavljaju poslovnu tajnu. Za ovo djelo propisana je ista kazna kao i za osnovni oblik djela.

Teži oblik djela iz člana 269 stav 3 KZ RS nastaje ako je odavanje, odnosno pribavljanje podataka izvršeno radi njihovog odnošenja u inostranstvo ili ako je djelo učinjeno iz koristoljublja. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do osam godina.

U članu 269 stav 4 KZ RS predviđen je lakši oblik djela, koji nastaje ako je djelo iz st. 1 i 3 učinjeno nehatno. Za ovaj oblik djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

10. Falsifikovanje ili uništenje poslovnih ili trgovačkih knjiga ili isprava (član 261 KZ FBiH, član 274 KZ RS i član 255 KZ BD BiH)

Ovo djelo vrši onaj ko u poslovne ili trgovačke knjige, isprave ili spise koje je dužan da vodi na osnovu zakona ili drugog propisa, unese neistinite podatke ili ne unese neki važan podatak, ili svojim potpisom

ili pečatom ovjeri poslovnu ili trgovačku knjigu, ispravu ili spis sa neistinitom sadržinom, ili svojim potpisom ili pečatom omogući pravljenje poslovne ili trgovačke knjige, isprave ili spisa sa neistinitom sadržinom.

Radnja izvršenja je alternativno određena kao: a) unošenje neistinitih podataka u poslovne ili trgovačke knjige, isprave ili spise, b) neunošenje nekog bitnog podatka u poslovne ili trgovačke knjige, isprave ili spise, c) ovjera poslovne ili trgovačke knjige, isprave ili spisa sa neistinitim sadržajem, i d) omogućavanje izrade poslovne ili trgovačke knjige, isprave ili spisa s neistinitim sadržajem. Krivično djelo je svršeno u trenutku stavljanja potpisa, odnosno pečata od strane izvršioca djela na poslovnu ili trgovačku knjigu, ispravu ili spis sa neistinitim sadržajem.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice, ali će to ipak biti ono lice koja je ovlašćeno da preuzima radnje u vezi sa izradom, odnosno vođenjem poslovnih ili trgovačkih knjiga, isprava ili spisa, tj. lice koje je ovlašćeno da vrši ovjere svojim potpisom ili pečatom poslovnih ili trgovačkih knjiga, isprava ili spisa. U pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ FBiH, KZ RS i KZ BD BiH propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

U članu 261 stava 2 KZ FBiH, članu 274 stava 2 KZ RS i članu 255 stav 2 KZ BD BiH predviđen je drugi oblik ovog djela, koji nastaje kada neko neistinitu poslovnu ili trgovačku knjigu, ispravu ili spis upotrijebi kao da su istiniti, ili kada uništi, ošteti, prikrije ili na drugi način učini neupotrebljivom poslovnu knjigu, ispravu ili spis. Za ovo krivično djelo propisana je ista kazna kao i za osnovni oblik djela.

11. Obmanjivanje kupaca (član 265 KZ FBiH, član 282 KZ RS i član 259 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo vrši onaj ko u namjeri obmanjivanja kupaca stavi u promet proizvode (u KZ RS – u većem obimu) s oznakom u koju su uneseni podaci koji ne odgovaraju sadržini, porijeklu ili kvalitetu proizvoda, ili stavlja u promet proizvode koji po svojoj težini ili kvalitetu ne odgovaraju onome što se redovno pretpostavlja kod takvih proizvoda, ili na proizvode stavlja oznaku zaštite za proizvode koji nisu zaštićeni, ili stavi u promet proizvode bez oznake o sadržini, vrsti, porijeklu, (u KZ RS – i roku trajanja) ili kvalitetu proizvoda kad je ovakva oznaka propisana.

Pasivni subjekt su kupci robe u redovnom prometu. Radnja krivičnog djela je alternativno određena: a) stavljanje u promet proizvoda s oznakom u koju su uneseni podaci koji ne odgovaraju sadržini, vrsti, porijeklu, ili kvalitetu proizvoda, b) stavljanje u promet proizvoda koji po težini ili kvalitetu ne odgovara onome što se kod tih proizvoda redovno očekuje, i c) stavljanje proizvoda u promet bez oznake o sadržini, vrsti, porijeklu ili kvalitetu proizvoda, kada je takva oznaka propisana. Krivično djelo je dovršeno kada su proizvodi stavljeni u promet, odnosno kada su dostupni kupcima, s tim da za postojanje djela nije bitno da li je neki od njih i kupljen.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice, ali to će ipak biti lice iz proizvodnih ili trgovačkih organizacija, a za krivicu je potreban umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora do tri godine i novčana kazna, a u KZ RS – novčana kazna ili zatvor do tri godine.

U članu 265 stav 2 KZ FBiH, članu 282 stav 2 KZ RS i članu 259 stav 2 KZ BD BiH predviđen je teži oblik ovog djela koji izvršava onaj ko u namjeri obmanjivanja kupaca lažno objavi da je snižena cijena robe ili da se vrši rasprodaja robe (u KZ RS – ili da predstoji povišenje cijena) ili na drugi način lažnom reklamom obmanjuje kupce u pogledu cijene proizvoda koje prodaje. Za ovo djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine, a u KZ RS – novčana kazna ili zatvor do dvije godine.

12. Krivotvorenje novca (član 205 KZ BiH)

Osnovni oblik ovog krivičnog djela vrši ko načini lažan novac s ciljem da ga stavi u opticaj kao pravi, ili ko preinači pravi novac s ciljem da ga stavi u opticaj, ili ko lažan novac stavi u opticaj.

Prema radnji krivičnog djela, koja je alternativno određena, može se razlikovati: a) pravljenje lažnog novca, b) preinačavanje pravog novca, i c) stavljanje lažnog novca u opticaj.

Pod novcem se podrazumijeva metalni i papirni novac ili novac izrađen od drugog materijala koji je na osnovu zakona u opticaju u Bosni i Hercegovini ili stranoj državi. Smatra se da novac koji se pravi mora da imitira tj. da liči na pravi novac, odnosno da se radi o takvoj sličnosti da se imitacija ne može uočiti lako na prvi pogled, i da se kao takav pusti u opticaj kao pravi. Ukoliko je lažni novac pušten u opticaj,

a da ne postoji takva sličnost, tada neće postojati krivično djelo falsifikovanja novca, već može da postoji samo krivično djelo prevare.

Djelo je svršeno samim pravljjenjem lažnog novca u namjeri da se stavi u opticaj kao pravi, odnosno preinačavanjem pravog novca, odnosno stavljanjem lažnog novca u opticaj. Za postojanje djela nije bitna količina napravljenog, odnosno preinačenog novca, odnosno količina stavljanjog lažnog novca u opticaj.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina.

U stavu 2 predviđen je drugi oblik djela, koji nastaje kada neko pribavlja lažan novac s ciljem da ga stavi u opticaj kao pravi. Za ovo krivično djelo propisana je ista kazna kao i za osnovni oblik djela.

U stavu 4 predviđen je lakši oblik djela koji čini onaj ko lažan novac koji je primio kao pravi stavi u opticaj, ili onaj ko zna da je lažan novac načinjen ili da je lažan novac stavljen u opticaj, pa to ne prijavi. Za ovo djelo propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

Najzad, u stavu 5 propisano je i obavezno oduzimanje lažnog novca, odnosno propisana je odredba po kojoj će se, u slučaju izvršenja krivičnog djela lažni novac oduzeti.

13. Krivotvorenje vrijednosnih papira (član 206 KZ BiH, član 256 KZ FBiH i član 250 KZ BD BiH)

Prema KZ BiH ovo krivično djelo čini onaj ko načini lažne vrijednosne papire izdate na osnovu propisa Bosne i Hercegovine s ciljem da ih stavi u opticaj kao prave, ili ko preinači takve prave vrijednosne papire s ciljem da ih stavi u opticaj, ili ko stavi takve lažne vrijednosne papire u opticaj.

Prema KZ FBiH i KZ BD BiH djelo čini onaj ko izradi lažne vrijednosne papire s ciljem da ih stavi u opticaj kao prave, ili ko preinači takve prave vrijednosne papire s ciljem da ih stavi u opticaj, ili ko pribavlja lažne vrijednosne papire s ciljem da ih stavi u opticaj kao prave.

Radnja krivičnog djela je alternativno određena. Objekt radnje je vrijedonosni papir, kojim se njen izdavalac obavezuje da ispuni obavezu upisanu na toj ispravi njenom zakonitom imaocu (npr. dionice,

obveznice, certifikati i sl.). Djelo je svršeno ako je preduzet bilo koji od navedenih oblika radnje izvršenja, s navedenim ciljem učinioa.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice, a za krivičnu odgovornost potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina.

U članu 206 stav 2 KZ BiH propisan je teži oblik ovog djela, koji nastaje kada usljed krivičnog djela iz stava 1 dođe do poremećaja u privredi Bosne i Hercegovine. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora najmanje pet godina.

U članu 256 stav 2 KZ FBiH i članu 250 stav 2 KZ BD BiH predviđen je lakši oblik djela, koji nastaje kada neko lažni vrijednosni papir koji je primio kao pravi, znajući ili saznajući da je lažno načinjen ili preinačen, stavi u opticaj. Za ovaj oblik djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

Najzad, u članu 206 stav 3 KZ BiH, članu 256 stav 3 KZ FBiH i članu 250 stav 3 KZ BD BiH propisano je obavezno oduzimanje lažnih vrijedonosnih papira.

14. Krivotvorenje znakova za vrijednost (član 207 KZ BiH, član 258 KZ FBiH, član 277 KZ RS i član 252 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo prema KZ BiH vrši onaj ko načini lažne taksene ili poštanske marke ili druge znakove za vrijednost izdate na osnovu propisa Bosne i Hercegovine, ili onaj ko preinači koji od takvih pravih znakova za vrijednost s ciljem da ih upotrijebi kao prave ili da ih drugom da na upotrebu, ili onaj ko takve lažne znakove za vrijednost upotrijebi kao prave ili ih s tim ciljem pribavi.

Prema KZ FBiH i KZ BD BiH djelo izvršava onaj ko izradi lažne biljege, poštanske marke ili druge znakove za vrijednost izdate na osnovu propisa, ili onaj ko preinači koji od takvih pravih znakova za vrijednost s ciljem da ih upotrijebi kao prave ili da ih drugome da na upotrebu, ili onaj ko takve lažne znakove za vrijednost upotrijebi kao prave ili ih s tim ciljem pribavi.

Prema KZ RS djelo izvršava onaj ko napravi lažne znakove za vrijednost ili ko preinači koji od pravih znakova u namjeri da ih upotrijebi kao prave ili da ih drugome da na upotrebu ili ko takve lažne znakove upotrijebi kao prave, ili ih u toj namjeri pribavi.

Objekt zaštite kod ovog djela je monetarni sistem kao osnova privrednog sistema zemlje. Objekt napada su znaci za vrijednost koji su

izdati na osnovu propisa. Falsifikovanje znakova za vrijednost može da dovede do sličnih poremećaja na tržištu kao i falsifikovanje novca.

Radnja krivičnog djela je alternativno određena. Djelo je dovršeno, kada su znaci za vrijednost napravljeni, preinačeni, upotrijebljeni ili pribavljeni.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice, a u pogledu krivce potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine, dok je u KZ RS propisana novčana kazna i kazna zatvora do dvije godine.

Teži oblik ovog djela iz člana 207 stav 2 KZ BiH, člana 258 stav 2 KZ FBiH i člana 252 stav 2 KZ BD BiH postoji ako su znakovi za vrijednost iz stava 1 veće vrijednosti. Za ovaj oblik djela propisana kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

U članu 277 stav 2 KZ RS predviđena su dva teža oblika ovog djela. Prvi teži oblik postoji ako ukupna vrijednost znakova iz stava 1 prelazi iznos od 10.000 KM. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina. Drugi teži oblik nastaje ako ukupna vrijednost znakova iz stava 1 prelazi iznos od 50.000 KM. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do osam godina.

Poseban oblik ovog djela iz člana 207 stav 3 KZ BiH, člana 258 stav 3 KZ FBiH i člana 252 stav 3 KZ BD BiH postoji kada neko odstranjenjem žiga kojim se znakovi iz stava 1 poništavaju ili kojim drugim načinom u svrhu ponovne upotrebe ide za tim da takvim znakovima da izgled kao da nisu upotrijebljeni, ili kada neko takve upotrijebljene znakove za vrijednost upotrijebi ili proda kao da važe. Za ovo djelo propisana je ista kazna kao i za osnovni oblik djela, odnosno predviđena je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine. Istovremeno, ovaj oblik djela u članu 277 stav 3 KZ RS predviđen je kao lakši oblik, za koji je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

U članu 207 stav 4 KZ BiH, članu 258 stav 4 KZ FBiH, članu 277 stav 4 KZ RS i članu 252 stav 4 KZ BD BiH propisano je obavezno oduzimanje lažnih znakova za vrijednost.

15. Krivotvorenje znakova za obilježavanje robe, mjera i tegova (član 208 KZ BiH, član 259 KZ FBiH, član 279 KZ RS i član 253 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo vrši onaj ko s ciljem da ih upotrijebi kao prave, načini lažne pečate, žigove, marke ili druge znakove za obilježavanje domaće ili strane robe, kojima se žigoše zlato, srebro, stoka, drvo ili neka druga roba, ili ko s istim ciljem takve prave znakove preinači, ili ko takve lažne znakove upotrijebi kao prave. Prema KZ BiH potrebno je još i da takvo djelo ugrožava zajednički ekonomski prostor Bosne i Hercegovine.

Objekt radnje kod ovog djela su znaci za obilježavanje domaće i strane robe, žigovi ili marke kojima se žigoše zlato, srebro, stoka, drvo ili kakva druga roba.

Radnja krivičnog djela je alternativno određena, i to kao: a) izrada lažnih znakova, b) preinačavanje pravih znakova, ili c) upotreba lažnih znakova kao pravih.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina, a u KZ RS – kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine.

U članu 208 stav 2 KZ BiH, članu 259 stav 2 KZ FBiH, članu 279 stav 2 KZ RS i članu 253 stav 2 KZ BD BiH predviđen je poseban oblik ovog djela, koji nastaje kada neko krivotvori mjere ili tegove. Prema KZ BiH potrebno je da se ovim djelom ugrožava zajednički ekonomski prostor Bosne i Hercegovine. Za ovaj oblik djela predviđena je ista kazna kao i za osnovni oblik.

U članu 279 stav 3 KZ RS propisan je lakši oblik ovog djela, koji nastaje kada neko pravi, nabavlja, prodaje ili daje drugom na upotrebu sredstva za pravljenje znakova za obilježavanje robe, lažnih mjera i tegova. Za ovaj oblik djela predviđena je novčana kazna ili kazna zatvora do dvije godine.

U članu 208 stav 3 KZ BiH, članu 259 stav 3 KZ FBiH, članu 279 stav 4 KZ RS i članu 253 stav 3 KZ BD BiH propisano je da će se lažni znakovi, mjere i tegovi oduzeti.

16. Pranje novca (član 209 KZ BiH, član 272 KZ FBiH, član 280 KZ RS i član 265 KZ BD BiH)

Pranje novca predstavlja poseban oblik privrednog kriminaliteta koji poprima ogromne razmjere u posljednje vrijeme i kao takav predstavlja veliku opasnost po privredni sistem svake države. Pod pojmom pranja novca podrazumijevaju se one radnje koje su usmjerene na legalizaciju novca stečenog nedozvoljenim aktivnostima, odnosno imovine koja je stečena takvim novcem.

Ovo krivično djelo prema KZ BiH vrši onaj ko novac ili drugu imovinu za koje zna da su pribavljeni počinjenjem krivičnog djela primi, zamijeni, drži, raspolaže njima, koristi u privrednom ili drugom poslovanju, vrši konverziju ili njihov prenos ili na drugi način prikrije ili pokuša prikriti njihovu prirodu, izvor, lokaciju, raspolaganje, kretanje, vlasništvo ili drugo pravo, a takav novac ili imovinska korist su pribavljeni počinjenjem krivičnog djela: a) u inostranstvu ili na teritoriji cijele Bosne i Hercegovine ili na teritoriji dva entiteta ili na teritoriji jednog entiteta i Brčko distrikta, ili b) koje je propisano KZ BiH ili drugim zakonom na državnom nivou.

Prema KZ FBiH, KZ RS i KZ BD BiH ovo krivično djelo vrši onaj ko novac ili imovinu za koju zna da su pribavljeni učinjenjem krivičnog djela primi, zamijeni, drži, njome raspolaže, upotrijebi u privrednom ili drugom poslovanju ili na drugi način prikrije ili pokuša prikriti.

Objekt zaštite kod ovog djela je monetarni sistem Bosne i Hercegovine. Objekt napada su novac kao zakonsko sredstvo plaćanja u Bosni i Hercegovini ili drugoj državi, kao i pokretna i nepokretna imovina.

Radnja krivičnog djela je alternativno određena. Za postojanje djela bitno da je novac ili imovina pribavljeni krivičnim djelom.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ BiH propisana je kazna zatvora od jedne do osam godina, a u ostalim KZ – kazana zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Teži oblik djela iz člana 209 stav 2 KZ BiH i člana 280 stav 2 KZ RS nastaje kada je izvršilac djela iz stava 1 istovremeno i izvršilac ili saučesnik u krivičnom djelu kojim je pribavljen novac ili imovinska korist iz stava 1. Za ovo djelo u KZ BiH propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina, a u KZ RS – kazna zatvora od od jedne do osam godina.

U članu 209 stav 3 KZ BiH predviđen je teži oblik djela, koji nastaje kada vrijednost novca ili imovinske koristi iz stava 1 prelazi iznos od 200.000 KM. Za ovo djelo propisana je kazna zatvora od najmanje tri godine.

U članu 272 stav 2 KZ FBiH, članu 280 stav 3 KZ RS i članu 265 stav 2 KZ BD BiH predviđen je teži oblik djela, koji nastaje kada je novac ili imovinska korist iz stava 1 (a u KZ RS iz st. 1 i 2) velike vrijednosti. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina.

U članu 280 stav 4 KZ RS propisan je najteži oblik ovog djela, koji nastaje kada djela iz st. 1-3 izvrši više lica koja su se udružila za vršenje takvih djela, u kom slučaju će se učinilac kazniti zatvorom od dvije do dvanaest godina.

U člana 209 stav 4 KZ BiH, članu 272 stav 3 KZ FBiH, članu 280 stav 5 KZ RS i članu 265 stav 3 KZ BD BiH predviđen je teži oblik djela, koji nastaje kada je pri izvršenju djela iz st. 1 i 2 (a u KZ RS iz st. 1-3) učinilac postupio nehatno u odnosu na okolnost da su novac ili imovinska korist pribavljeni krivičnim djelom. Za ovo djelo u KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine, a u KZ RS – kazna zatvora do tri godine.

U člana 209 stav 5 KZ BiH, članu 272 stav 4 KZ FBiH, članu 280 stav 6 KZ RS i članu 265 stav 4 KZ BD BiH predviđeno je da se novac, imovinska korist, prihod, profit ili druga korist iz imovinske koristi ostvarene ovim krivičnim djelom oduzima.

17. Poreska utaja (član 210 KZ BiH, član 273 KZ FBiH, član 287 KZ RS i član 267 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo u KZ BiH naziva se poreska utaja ili prevara, u KZ FBiH i KZ BD BiH – poreska utaja, a u KZ RS - utaja poreza i doprinosa. Njime je inkriminisano izbjegavanje plaćanja poreza, doprinosa i drugih propisanih dažbina.

Osnovni oblik ovog krivičnog djela iz KZ BiH vrši onaj ko izbjegne da plati davanja propisana poreskim zakonodavstvom Bosne i Hercegovine nepružanjem zahtijevanih podataka ili pružanjem lažnih podataka o svojim stečenim oporezivim prihodima ili o drugim činjenicama koje su od uticaja na utvrđivanje iznosa obaveza, a iznos poreza čije se plaćanje izbjegava prelazi iznos od 10.000 KM.

Osnovni oblik ovog krivičnog djela iz KZ FBiH, KZ RS i KZ BD BiH vrši onaj ko za sebe ili drugog izbjegne plaćanje davanja propi-

sanih poreskim zakonodavstvom u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno u Republici Srpskoj, odnosno u Brčko distriktu, ili doprinosa socijalnog osiguranja propisanih u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno u Republici Srpskoj, odnosno u Brčko distriktu, ne dajući zahtijevane podatke ili dajući lažne podatke o svom stečenom oporezivom prihodu ili o drugim činjenicama koje su od uticaja na utvrđivanje iznosa takvih obaveza, a iznos obaveze čije se plaćanje izbjegava prelazi 10.000 KM.

Objekt zaštite kod ovog djela je fiskalni sistem. Objekt napada su davanja propisana poreskim zakonodavstvom i doprinosi socijalnog osiguranja. Posmatran u širem smislu, porez obuhvata sve vrste javnih prihoda – poreze u užem smislu, doprinose, takse, naknade i druge vrste javnih prihoda, dok posmatran u užem smislu, porez predstavlja samo jedan, i to najznačajniji oblik javnih prihoda.¹²

Radnja izvršenja ovog krivičnog djela određena je alternativno. Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice koje je obavezno da plati porez, doprinos ili neke druge propisane dadžbine, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ BiH i KZ FBiH propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina, a u KZ RS i KZ BD BiH – novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

Drugi oblik djela iz člana 210 stava 2 KZ BiH vrši onaj ko, u namjeri da ostvari pravo na povraćaj ili kredit po osnovu indirektnih poreza propisanih poreskim zakonodavstvom Bosne i Hercegovine, podnese poresku prijavu neistinitog sadržaja sa iskazanim iznosom za povraćaj ili kredit indirektnih poreza koji prelazi 10.000 KM. Za ovaj oblik djela predviđena je ista kazna kao i za osnovni oblik djela.

Prvi teži oblik djela iz člana 210 stav 3 KZ BiH, člana 273 stav 2 KZ FBiH, člana 287 stav 2 KZ RS i člana 267 stav 2 KZ BD BiH izvršava onaj ko počini krivično djelo iz stava 1, a iznos obaveze čije se plaćanje izbjegava prelazi 50.000 KM. Prema KZ BiH ovaj oblik djela postoji i kada neko počini krivično djelo iz stava 2, a iskazani iznos povraćaja ili kredita po osnovu indirektnih poreza prelazi 50.000 KM. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina.

Drugi teži oblik djela iz člana 210 stav 4 KZ BiH, člana 273 stav 3 KZ FBiH, člana 287 stav 3 KZ RS i člana 267 stav 3 KZ BD BiH izvršava onaj ko počini krivično djelo iz stava 1, a iznos obaveze čije se

---

¹² M. Kulić, Poresko pravo, Novi Sad, 2012, str. 19.

plaćanje izbjegava prelazi 200.000 KM, a prema KZ RS – iznos obaveze čije se plaćanje izbjegava prelazi 150.000 KM. Prema KZ BiH ovaj oblik djela postoji i kada neko počini krivično djelo iz stava 2, a iskazani iznos povraćaja ili kredita po osnovu indirektnih poreza prelazi 200.000 KM. Za ovaj oblik djela u KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od najmanje tri godine, a u KZ RS – kazna zatvora od tri do petnaest godina.

18. Nedozvoljena trgovina (član 212 KZ BiH, član 267 KZ FBiH, član 281 KZ RS i član 261 KZ BD BiH)

Trgovina predstavlja privrednu djelatnost koja je od velikog značaja za ekonomski život svake zemlje. Ovim djelom se štiti zakonito obavljanje trgovine.

Prema KZ BiH ovo djelo vrši onaj ko neovlašćeno prodaje, kupuje ili vrši razmjenu robe ili predmeta čiji je promet zabranjen ili ograničen propisima Bosne i Hercegovine ili međunarodnim pravom, ako takvim djelom nije učinjeno drugo krivično djelo za koje je propisana teža kazna.

Prema KZ FBiH, KZ RS i KZ BD BiH djelo izvršava onaj ko, nemajući ovlaštenja za trgovinu, nabavi robu ili druge predmete opšte potrošnje u vrijednosti koja prelazi 10.000 KM (prema KZ RS – nabavi robu ili druge predmete u većoj količini ili vrijednosti) u cilju prodaje, ili ko se neovlašćeno u većem obimu bavi trgovinom ili posredovanjem u trgovini ili zastupanjem (prema KZ RS – domaćih privrednih subjekata) u prometu roba i usluga.

Objekt zaštite kod ovog djela je zakonita trgovina kao privredna grana koja predstavlja sponu između proizvodnje i potrošnje.

Radnja krivičnog djela je alternativno određena. Za postojanje svršenog krivičnog djela potrebno je da je preduzeta bilo koja od navedenih radnji i da su te radnje preduzete neovlašćeno.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo djelo u KZ BiH propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina, u KZ FBiH i KZ BD BiH – kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine, a u KZ RS – novčana kazna ili kazna zatvora do dvije godine.

Teži oblik djela iz člana 267 stav 2 KZ FBiH i člana 261 stav 2 KZ BD BiH nastaje kada je izvršilac djela iz stava 1 organizovao mrežu preprodavaca ili posrednika, ili je krivičnim djelom iz stava 1 pri-

bavljena imovinska korist koja prelazi 30.000 KM, ili se radi o robi ili predmetima čiji je promet zabranjen ili ograničen propisima. Za ovo djelo propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Teži oblik djela iz člana 281 stav 2 KZ RS izvršava onaj ko se bavi prodajom robe čiju je proizvodnju neovlašćeno organizovao. Za ovo djelo propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Drugi teži oblik djela iz člana 281 stav 3 KZ RS izvršava onaj ko neovlašćeno prodaje, kupuje ili vrši razmjenu robe ili predmeta čiji je promet zabranjen ili ograničen. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Najteži oblik djela iz člana 281 stav 4 KZ RS nastaje kada izvršilac djela iz st. 1-3 organizuje mrežu preprodavaca ili posrednika, ili postigne imovinsku korist koja prelazi iznos od 10.000 KM. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do osam godina.

U članu 212 stav 2 KZ BiH, članu 267 stav 3 KZ FBiH, članu 281 stav 5 KZ RS i članu 261 stav 3 KZ BD BiH propisano je da se roba i predmeti nedozvoljene trgovine oduzimaju.

19. Krijumčarenje (član 214. KZ BiH)

Carinskim zakonom se uređuje carinsko područje, carinski pojas, carinski prelaz, carinska roba, carinska osnovica, mjera carinskog nadzora, kao i prava, obaveze i ovlašćenja carinskih organa u vezi sa prelaškom robe i lica preko carinske linije.¹³ Pod carinskim područjem se podrazumijeva teritorija Bosne i Hercegovine koja je istovjetna sa državnim granicom.

Ovo krivično djelo vrši onaj ko preko carinske linije prenese robu veće vrijednosti, izbjegavajući mjere carinske kontrole, ili ko se izbjegavajući mjere carinske kontrole bavi prenošenjem robe preko carinske linije.

Objekt zaštite je carinski sistem kojim se uređuje unošenje ili iznošenje iz zemlje roba i dobara.

Radnja izvršenja je alternativno određena kao: a) prenošenje robe veće vrijednosti preko carinske linije, izbjegavajući mjere carinske kontrole, ili b) bavljenje prenošenjem robe preko carinske linije, izbjegavajući mjere carinske kontrole. Kod prvog oblika radnje radi se o nezakonitom prenošenju robe veće vrijednosti preko carinske linije. Kod drugog oblika radnje treba da bude o višekratnom, odnosno u du-

---

¹³ B. Vučković, V. Vučković, Krivično pravo Crne Gore, Tivat, 2011, str. 617.

žem vremenskom periodu, odnosno u vidu zanimanja, bavljenju nezakonitom prenošenju robe preko carinske linije. Djelo je svršeno preduzimanjem bilo koje od navedenih radnji.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je direktan umišljaj.

Za ovo krivično djelo propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

Teži oblik djela iz stava 2 izvršava onaj ko bez odgovarajućeg odobrenja, izbjegavajući mjere carinske kontrole, preko carinske linije prenese robu čiji je uvoz ili izvoz zabranjen, ograničen ili zahtijeva posebno odobrenje ili dozvolu nadležnog organa. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Najteži oblik djela iz stava 3 postoji kada su krivičnim djelom iz st. 1 i 2 preko carinske linije preneseni predmeti, roba ili supstance koji su opasni po život ili zdravlje ljudi ili predstavljaju opasnost za javnu sigurnost, ili je to krivično djelo učinjeno upotrebom oružja, sile ili prijetnje. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina.

Odredbom stava 4 propisano je da će roba, supstance i drugi predmeti iz st. 1-3 biti oduzeti.

Odredbom stava 5 propisano je da će se prijevozno sredstvo čija su tajna ili skrovića mjesta iskorišćena za prijenos robe iz st. 1-3, ili koje je namijenjeno za izvršenje krivičnog djela iz st. 1-3 oduzeti ako je vlasnik ili korisnik prevoznog sredstva to znao ili je mogao ili bio dužan znati.

20. Carinska prevara (član 216 KZ BiH)

Osnovni oblik ovog krivičnog djela vrši onaj ko u namjeri da on ili ko drugi izbjegne plaćanje carine ili drugih dažbina koje se plaćaju prilikom uvoza robe a čiji iznos prelazi 5.000 KM, načini ili podnese carinskom organu krivotvorenu carinsku ispravu, uvjerenje ili drugi dokument koji je lažan.

Objekt zaštite je carinski sistem kao i dio jedinstvenog sistema javnih prihoda. Objekt napada su carinska isprava, uvjerenje ili drugi dokument.

Radnja ovog krivičnog djela je alternativno određena. Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je direktni umišljaj.

Za ovo djelo propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

Prvi teži oblik djela iz stava 2 postoji ako obaveza iz stava 1 prelazi iznos od 20.000 KM. Za ovo djelo propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina.

Drugi teži oblik iz stava 3 postoji ako obaveza iz stava 1 prelazi iznos od 80.000 KM. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od najmanje tri godine.

GLAVA PETA

KRIVIČNA DJELA KORUPCIJE I KRIVIČNA DJELA PROTIV SLUŽBENE I DRUGE ODGOVORNE DUŽNOSTI

Glava XIX KZ BIH, Glava XXXI KZ FBiH, Glava XXVII I XXIX KZ RS i Glava XXXI KZ BD BiH

I OPŠTE KARAKTERISTIKE

Pojave zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja, kao i uopšte nezakonita postupanja službenih lica su poznata kako u starijim, tako i u savremenim društvima. Krivična djela protiv službene dužnosti predstavljaju protivpravna ponašanja upravljena protiv pravilnog funkcionisanja javnih službi koja vrše službena ili ovlašćena lica u vršenju svoje službene dužnosti ili u vezi sa njenim vršenjem.¹⁴ Izvršioci ovih krivičnih djela su službena lica i ona se najčešće izvršavaju u vršenju službene dužnosti. Prema opšte prihvaćenom mišljenju, pod krivičnim djelima protiv službene dužnosti podrazumijevaju se povrede službene dužnosti od strane službenih lica, u vršenju službene dužnosti koje u sebi imaju obilježje krivičnih djela u zakonu određenih.¹⁵ Danas ova krivična djela spadaju u kategoriju kriminaliteta, koji predstavlja visok stepen opasnosti za društvo.

Objekt zaštite ovih krivičnih djela je službena dužnost. Takođe se ovim krivičnim djelima povređuje, odnosno ugrožava niz drugih društvenih vrijednosti kao što su: slobode i prava čovjeka i građanina i njihova imovina, privreda, pravni saobraćaj i sl. Povredom službenog

---

¹⁴ M.Babić, I. Marković, Krivično pravo posebni dio, Banja Luka, 2013, str.288.

¹⁵ J. Tahović, o. s. str. 454.

položaja ili ovlašćenja postiže se neki cilj, pri čemu se ova povreda pojavljuje kao nužna posljedica ostvarenja tog cilja.

Zajedničko za sva krivična djela iz ove grupe je da se ona najčešće mogu izvršiti samo u vršenju službe. Izvršilac ovih djela u najvećem broju slučajeva može biti službeno lice. Međutim, u ovoj grupi postoje i neka specifična krivična djela koja nisu čisto službenička i koja pored službenih, mogu vršiti i druga lica, kao što su, na primjer, krivična djela: protivzakonito posredovanje, davanje mita i dr.

Izvršiocima krivičnih djela korupcije su uglavnom pripadnici najviših društvenih slojeva, tj. lica na položaju i od ugleda, visokopozicionirani nosioci državnih i ekonomskih funkcija i ovlašćenja, lica na odgovornim radnim mjestima u komercijalnom, finansijskom i carinskom poslovanju, u robnom prometu, trgovački putnici, poslovođe, itd.

Za krivična djela iz ove grupe odgovara se samo ako su učinjena s umišljajem. Izuzetak je krivično djelo odavanja službene tajne, gdje je propisano da se odgovara i za nehatno izvršenje.

II. POJEDINA KRIVIČNA DJELA

1. **Primanje dara i drugih oblika koristi/Primanje mita (član 217 KZ BiH, član 380 KZ FBiH, član 351 KZ RS i član 374 KZ BD BiH)**

Ovo krivično djelo u KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH nosi naziv *primanje dara i drugih oblika koristi*, a u KZ RS – *primanje mita*. U pitanju je veoma opasno krivično djelo.

Ovo krivično djelo prema KZBiH izvršava službeno ili odgovorno lice u institucijama Bosne i Hercegovine uključujući i strano službeno lice ili međunarodnog službenika ili arbitra ili sudiju porotnika, koje zahtijeva ili primi dar ili kakvu drugu korist za sebe ili za drugo lice ili koja primi obećanje dara ili kakve koristi za sebe ili za drugo lice, da u okviru svoje funkcije izvrši što ne bi smjelo izvršiti ili ko posreduje pri ovakvom podmićivanju službenog ili odgovornog lica ili da ne izvrši što bi moralo izvršiti.

Prema KZ FBiH i KZ BD BiH djelo izvršava službeno ili odgovorno lice u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno u Brčko distriktu, uključujući i strano službeno lice, koje zahtijeva ili primi dar ili kakvu drugu korist za sebe ili za drugo lice, ili koje primi obećanje dara

ili kakve koristi za sebe ili za drugo lice, da u okviru svog ovlašćenja učini što ne bi smjelo učiniti ili da ne učini što bi moralo učiniti.

Prema KZ RS djelo izvršava službeno ili odgovorno lice koje zahtijeva ili primi poklon ili drugu korist ili koje primi obećanje poklona ili druge koristi za sebe ili drugog da u okviru svog službenog ovlašćenja ili u vezi sa svojim službenim ovlašćenjem izvrši službenu radnju koju ne bi smjelo izvršiti, ili da ne izvrši službenu radnju koju bi moralo izvršiti.

Radnja izvršenja je alternativno određena. Darom, odnosno poklonom se smatra svaka imovinska vrijednost koja se nekome daje bez naknade, tako da primalac poklona na taj način ostvaruje imovinsku korist. Poklon se može sastojati u raznim predmetima (npr. novcu, hartijama od vrijednosti, umjetničkim slikama, i drugim pokretnim stvarima), s tim da predmet poklona može biti i nepokretna imovina (npr. stan, kuća, zemljište, šuma i sl.). Kada se radi o obećanju poklona, on se može odnositi na vrijednosti koje davalac ima i na one vrijednosti koje davalac treba da stekne u budućnosti. Za postojanje djela je bitno da se radi o službenoj radnji koju izvršilac preuzima u okviru svog službenog ovlašćenja, a krivično djelo je svršeno samim zahtijevanjem, odnosno primanjem poklona ili primanjem obećanja poklona ili kakve druge koristi. Prema tome, svi oblici radnje ovog krivičnog djela mogu se izvršiti neposredno ili posredno preko nekog drugog lica. Posljedica krivičnog djela se ogleda u ugrožavanju službene dužnosti, tj. službe.

Izvršilac krivičnog djela može biti samo službeno ili odgovorno lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina, dok je u KZ RS propisana kazna zatvora od dvije do deset godina.

Drugi oblik krivičnog djela iz člana 217 stava 2 KZ BiH vrši službeno ili odgovorno lice u institucijama Bosne i Hercegovine uključujući i strano službeno lice ili međunarodnog službenika ili arbitra ili sudiju porotnika, koje zahtijeva ili primi dar ili kakvu korist za sebe ili za drugo lice, ili koje primi obećanje dara ili kakve koristi za sebe ili za drugo lice, da u okviru svoje funkcije izvrši što bi moralo izvršiti ili ko posreduje pri ovakvom podmićivanju službenog ili odgovornog lica ili da ne izvrši što ne bi smjelo izvršiti. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Drugi oblik krivičnog djela iz člana 380 stav 2 KZ FBiH i člana 374 stav 2 KZ BD BiH vrši službeno ili odgovorno lice u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno u Brčko distriktu, uključujući i strano

službeno lice, koje zahtijeva ili primi dar ili kakvu korist za sebe ili za drugo lice, ili koje primi obećanje dara ili kakve koristi za sebe ili za drugo lice, da u okviru svog ovlašćenja učini što bi moralo učiniti ili da ne učini što ne bi smjelo učiniti. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Drugi oblik djela iz člana 351 stava 2 KZ RS vrši službeno ili odgo-vorno lice koje zahtijeva ili primi poklon ili drugu korist, ili koje primi obećanje poklona ili druge koristi za sebe ili drugog da u okviru svog ovlašćenja ili u vezi sa svojim ovlašćenjem izvrši službenu radnju koju bi moralo izvršiti, ili da ne izvrši službenu radnju koju ne bi smjelo izvršiti. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do osam godina.

Treći oblik krivičnog djela iz člana 217 stava 3 KZ BiH nastaje kada službeno ili odgovorno lice u institucijama Bosne i Hercegovine uključujući i strano službeno lice ili međunarodnog službenika ili arbitra ili sudiju porotnika, poslije vršenja ili nevršenja iz st. 1 i 2, a u vezi s tim, zahtijeva ili primi dar ili kakvu drugu korist za sebe ili za drugo lice. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina.

Treći oblik krivičnog djela iz člana 380 stav 3 KZ FBiH i člana 374 stav 3 KZ BD BiH vrši službeno ili odgovorno lice u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno u Brčko distriktu, uključujući i strano službeno lice, koje poslije činjenja ili nečinjenja iz st. 1 i 2, a u vezi s tim zahtijeva ili primi dar ili kakvu drugu korist za sebe ili za drugo lice. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Treći oblik krivičnog djela iz člana 351 stava 3 KZ RS nastaje kada službeno ili odgovorno lice poslije izvršenja, odnosno neizvršenja službene radnje, navedene u st.1 i 2, a u vezi sa njom, zahtijeva ili primi poklon ili drugu korist. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine.

U članu 351 stav 4 KZ RS predviđeno je da kada strano službeno ili odgovorno lice učini djelo iz st. 1-3, kazniće se kaznom propisanom za to djelo.

U članu 217 stav 4 KZ BiH, članu 380 stava 4 KZ FBiH, članu 351 stav 5 KZ RS i članu 374 stav 4 KZ BD BiH propisano je da se primljeni poklon ili imovinska korist stečena izvršenjem ovog djela oduzima.

2. Davanje dara i drugih oblika koristi/Davanje mita (član 218 KZ BiH, član 381 KZ FBiH, član 352 KZ RS i član 375 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo u KZ BiH i KZ FBiH nosi naziv *davanje dara i drugih oblika koristi*, u KZ RS – *davanje mita*, a u KZ BD BiH – *davanje poklona i drugih oblika koristi*. Za razliku od krivičnog djela primanja mita, gdje se radi o pasivnom podmićivanju, ovdje se radi o davanju mita, odnosno o aktivnom podmićivanju.

Ovo krivično djelo prema KZ BiH izvršava onaj ko službenom ili odgovornom licu u institucijama Bosne i Hercegovine uključujući i strano službeno lice ili međunarodnog službenika, ili arbitra ili sudiju porotnika učini ili obeća dar ili kakvu drugu korist, za njega ili drugo lice da u okviru svoje funkcije izvrši što ne bi smjelo izvršiti ili da ne izvrši što bi moralo izvršiti, ili ko posreduje pri ovakvom podmićivanju službenog ili odgovornog lica.

Prema KZ FBiH i KZ BD BiH ovo krivično djelo izvršava onaj ko službenom ili odgovornom licu u institucijama u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno u Brčko distriktu, uključujući i strano službeno lice, učini ili obeća dar ili kakvu drugu korist, da u okviru svog ovlašćenja učini što ne bi smjelo učiniti ili da ne učini što bi moralo učiniti, ili ko posreduje pri ovakvom podmićivanju službenog ili odgovornog lica.

Prema KZ RS ovo krivično djelo izvršava onaj ko službenom ili odgovornom licu učini, ponudi ili obeća poklon ili drugu korist da u okviru svog službenog ovlašćenja ili u vezi sa svojim službenim ovlašćenjem izvrši službenu radnju koju ne bi smjelo izvršiti ili da ne izvrši službenu radnju koju bi moralo izvršiti ili ko posreduje pri ovakvom podmićivanju službenog lica.

Radnja izvršenja je alternativno određena. Krivično djelo je izvršeno samim obećavanjem ili davanjem dara u vezi sa izvršenjem nezakonite radnje ili neizvršenjem zakonite službene radnje.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice, a u pogledu krivične odgovornosti potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Drugi oblik djela iz člana 218 stav 2 KZ BiH čini onaj ko službenom ili odgovornom licu u institucijama Bosne i Hercegovine, uključujući i strano službeno lice ili međunarodnog službenika, ili arbitra ili sudiju porotnika učini ili obeća dar ili kakvu drugu korist, za njega

ili drugo lice da u okviru svoje funkcije izvrši što bi moralo izvršiti ili da ne izvrši što ne bi smjelo izvršiti, ili ko posreduje pri ovakvom podmićivanju službenog ili odgovornog lica. Za ovaj oblik djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

Drugi oblik djela iz člana 381 stava 2 KZ FBiH i člana 375 stava 2 KZ BD BiH izvršava onaj ko službenom ili odgovornom licu u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno u Brčko distriktu, uključujući i strano službeno lice, učini ili obeća dar ili kakvu drugu korist, da u okviru svog ovlašćenja učini što bi moralo učiniti ili da ne učini što ne bi smjelo učiniti, ili ko posreduje pri ovakvom podmićivanju službenog ili odgovornog lica. Za ovaj oblik djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

Drugi oblik djela iz člana 352 stav 2 KZ RS izvršava onaj ko službenom ili odgovornom licu učini, ponudi ili obeća poklon ili drugu korist da u okviru svog službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju bi moralo izvršiti ili da ne izvrši službenu radnju koju ne bi smjelo izvršiti, ili ko posreduje pri ovakvom podmićivanju službenog lica. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora do tri godine.

U članu 352 stav 3 KZ RS propisano je da se odredbe st. 1 i 2 primjenjuju i kada je mito dato, ponuđeno ili obećano stranom službenom ili odgovornom licu.

Zakonodavac je propisao poseban fakultativni osnov za oslobađanje od kazne. Tako je u članu 218 stav 3 KZ BiH propisano je da se izvršilac krivičnog djela iz st. 1 i 2 koji je dao mito na zahtjev službenog ili odgovornog lica u institucijama Bosne i Hercegovine uključujući i strano službeno lice ili međunarodnog službenika, ili arbitra ili sudiju porotnika i prijavio krivično djelo prije njegovog otkrivanja ili prije saznanja da je djelo otkriveno, može se osloboditi od kazne. Isto tako, u članu 381 stav 3 KZ FBiH i članu 375 stav 3 KZ BD BiH propisano je se izvršilac krivičnog djela iz st. 1 i 2 koji je dao mito na zahtjev službenog ili odgovornog lica u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno u Brčko distriktu, uključujući i strano službeno lice, i prijavio krivično djelo prije njegovog otkrivanja ili saznanja da je otkriveno, može se osloboditi kazne. Zatim je u članu 352 stav 4 KZRS uređeno da se učinilac djela iz st. 1 i 3 koji je djelo prijavio prije nego što je saznao da je ono otkriveno, može osloboditi od kazne.

U članu 218 stav 4 KZ BiH, članu 381 stav 4 KZ FBiH, članu 352 stav 5 KZ RS i članu 375 stav 4 KZ BD BiH propisano je da se primljeni dar ili imovinska korist oduzima, s tim što se prema KZ FBiH, KZ RS i KZ BD BiH, taj dar ili imovinska korist mogu vratiti

licu koje je dalo mito, u slučaju da je to lice prijavilo krivično djelo prije njegovog otkrivanja ili saznanja da je otkriveno.

3. Zloupotreba položaja ili ovlašćenja (član 220 KZ BiH, član 383 KZ FBiH, član 347 KZ RS i član 377 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo u KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH nastaje kada službeno ili odgovorno lice u institucijama Bosne i Hercegovine, odnosno u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno u Brčko distriktu, iskorišćavanjem svog službenog položaja ili ovlašćenja, prekoračenjem granica svog službenog ovlašćenja ili neizvršavanjem svoje službene dužnosti, pribavi sebi ili drugom kakvu korist, drugom nanese kakvu štetu ili teže povrijedi prava drugog.

Prema KZ RS ovo krivično djelo nastaje kada službeno ili odgovorno lice koje u namjeri da sebi ili drugome pribavi kakvu neimovinsku korist ili da drugom nanese kakvu štetu, iskoristi svoj položaj ili ovlašćenje, prekorači granice svog ovlašćenja ili ne izvrši službenu dužnost.

Radnja izvršenja je alternativno određena kao: a) iskorišćavanje svog službenog položaja ili ovlašćenja, b) prekoračenje granica svog službenog ovlašćenja, ili c) neizvršavanje svoje službene dužnosti. Posljedica djela se sastoji u pribavljanju sebi ili drugom kakve koristi, ili u nanošenju kakve štete drugome, ili u težoj povredi prava drugog.

Izvršilac krivičnog djela može da bude samo službeno ili odgovorno lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina, dok je u KZ RS propisana kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine.

Teži oblik djela iz člana 220 stav 2 KZ BiH, člana 383 stav 2 KZ FBiH i člana 377 stav 2 KZ BD BiH nastaje kada je krivičnim djelom iz stava 1 pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi 10.000 KM. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina.

Teži oblik djela iz člana 347 stav 2 KZ RS nastaje ako je djelom iz stava 1 nanesena znatna šteta ili je došlo do teže povrede prava drugog. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Drugi teži oblik ovog djela iz člana 220 stav 3 KZ BiH, člana 383 stav 3 KZ FBiH i člana 377 stav 3 KZ BD BiH nastaje kada je krivičnim djelom iz stava 1 pribavljena imovinska korist u iznosu koji prela-

zi 50.000 KM. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od najmanje tri godine.

Drugi teži oblik ovog djela iz člana 347 stav 3 KZ RS nastaje kada službeno ili odgovorno lice u namjeri da sebi ili drugome pribavi kakvu imovinsku korist, iskoristi svoj položaj ili ovlaštenje, prekorači granice svog ovlaštenja ili ne izvrši službenu dužnost. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

U članu 347 stav 4 KZ RS propisana su još dva teža oblika ovog djela. Prvi oblik nastaje ako je djelom iz stava 3 pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi 10.000 KM. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do osam godina. Drugi oblik nastaje ako je djelom iz stava 3 pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi 50.000 KM. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od dvije do deset godina.

U članu 220 stav 4 KZBiH i članu 383 stav 4 KZ FBiH propisano je da će se pribavljena korist ovim djelom oduzeti.

4. Pronevjera u službi (član 221 KZ BiH, član 384 KZ FBiH, član 348 KZ RS i član 378 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo u KZ BiH i KZ FBiH nosi naziv *pronevjera u službi*, a u KZ RS i KZ BD BiH – *pronevjera*.

Prema KZ BiH i KZ FBiH djelo vrši onaj ko s ciljem da sebi ili drugom pribavi protivpravnu imovinsku korist prisvoji novac, vrijednosne papire ili druge pokretne stvari koje su mu povjerene u službi ili uopšte na radu u institucijama Bosne i Hercegovine, odnosno u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Prema KZ RS i KZ BD BiH djelo vrši onaj ko protivpravno prisvoji novac, vrijednosne papire ili druge pokretne stvari koje su mu povjerene ili uopšte na radu u državnom organu ili pravnom licu (prema KZ BD BiH – koje su mu povjerene u službi ili uopšte na radu u institucijama Brčko distrikta BiH ili pravnom licu).

Radnja djela se sastoji u protivpravnom prisvajanju novca, vrijednosnih papira ili drugih pokretnih stvari. Posljedica djela se sastoji u pribavljanju sebi ili drugom kakve koristi, ili u nanošenju kakve štete drugome, ili težoj povredi prava drugog. Djelo je svršeno nastupanjem posljedice.

Izvršilac krivičnog djela može biti samo službeno ili odgovorno lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Teži oblik ovog djela iz člana 221 stav 2 KZ BiH i člana 384 stav 2 KZ FBiH nastaje ako je krivičnim djelom iz stava 1 pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi 10.000 KM. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina.

Lakši oblik ovog djela iz člana 348 stav 2 KZ RS i člana 378 stav 2 KZ BD BiH nastaje ako vrijednost pronevjerenih stvari iz stava 1 ne prelazi iznos od 200 KM (prema KZ BD BiH od 500 KM), a učinilac je išao za tim da pribavi malu vrijednost. Za ovaj oblik djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

Teži oblik djela iz člana 221 stav 3 KZ BiH i člana 384 stav 3 KZ FBiH nastaje ako je krivičnim djelom iz stava 1 pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi 50.000 KM. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od najmanje tri godine.

U članu 348 stav 3 KZ RS i članu 378 stav 3 KZ BD BiH predviđena su dva teža oblika ovog djela. Prvi oblik nastaje ako je djelom iz stava 1 pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi 10.000 KM. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do osam godina. Drugi oblik nastaje ako je djelom iz stava 1 pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi 50.000 KM. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od dvije do deset godina.

U članu 221 stav 4 KZ BiH i članu 384 stav 4 KZ FBiH propisano je da će se novac, vrijednosni papiri ili druge pokretne stvari, kao i pribavljena korist ovim krivičnim djelom oduzeti.

5. Prevara u službi (član 222 KZ BiH, član 385 KZ FBiH, član 349 KZ RS i član 379 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo izvršava službeno ili odgovorno lice (u KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH – službeno ili odgovorno lice u institucijama Bosne i Hercegovine, odnosno u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno u Brčko distriktu), koje s ciljem da sebi ili drugom pribavi protivpravnu imovinsku korist, podnošenjem lažnih obračuna ili na drugi način dovede u zabludu ovlašćeno lice da izvrši nezakonitu isplatu.

Posljedica krivičnog djela se sastoji u nezakonitoj isplati. Djelo je svršeno kada je ovlašćeno lice dovođenjem u zabludu izvršilo nezakonitu isplatu.

Izvršilac krivičnog djela može da bude samo službeno ili odgovorno lice, a u pogledu krivice potreban je direktni umišljaj.

Za postojanje djela potrebno je utvrditi da je izvršilac postupao s ciljem da sebi ili drugom pribavi protivpravnu imovinsku korist.

Za ovo krivično djelo propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Teži oblik djela iz člana 222 stav 2 KZ BiH, člana 385 stav 2 KZ FBiH i člana 379 stav 2 KZ BD BiH nastaje ako je krivičnim djelom iz stava 1 pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi 10.000 KM. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina.

U članu 349 stav 2 KZ RS predviđena su dva teža oblika ovog djela. Prvi oblik nastaje ako je djelom iz stava 1 pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi 10.000 KM. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do osam godina. Drugi oblik nastaje ako je djelom iz stava 1 pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi 50.000 KM. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od dvije do deset godina.

Drugi teži oblik djela iz člana 222 stav 3 KZ BiH, člana 385 stav 3 KZ FBiH i člana 379 stav 3 KZ BD BiH nastaje ako je krivičnim djelom iz stava 1 pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi 50.000 KM. Za ovo krivično djelo propisana je kazna zatvora od najmanje tri godine.

U članu 222 stav 4 KZ BiH i članu 385 stav 4 KZ FBiH propisano je da će se imovinska korist pribavljena ovim djelom oduzeti.

6. Posluga u službi (član 223 KZ BiH, član 386 KZ FBiH, član 350 KZ RS i član 380 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo u KZ BiH i KZ FBiH nosi naziv *posluga u službi*, a u KZ RS i KZ BD BiH – *posluga*.

Ovo djelo izvršava onaj ko se neovlašćeno posluži novcem, vrijednosnim papirom ili drugim pokretnim stvarima koje su mu povjerene u službi ili uopšte na radu u institucijama Bosne i Hercegovine, odnosno u Federaciji Bosne i Hercegovine (prema KZ RS – koje su mu povjerene u službi ili uopšte na radu u državnom organu ili pravnom licu, a prema KZ BD BiH – koje su mu povjerene u službi ili uopšte na radu u institucijama Brčko distrikta ili pravnom licu), ili te stvari drugom neovlašćeno da na posluhu.

Djelo je dovršeno preduzimanjem bilo koje radnje koja se može smatrati posluživanjem navedenim predmetima.

Izvršilac krivičnog djela može biti samo lice u službi ili u opšte na radu u institucijama, a prema KZ RS i KZ BD BiH i lice na radu u pravnom licu. U pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ BiH i KZ FBiH propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina, a u KZ RS i KZ BD BiH – novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

7. Nesavjestan rad u službi (član 224 KZ BiH, član 387 KZ FBiH, član 354 KZ RS i član 381 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo izvršava službeno ili odgovorno lice u institucijama Bosne i Hercegovine, odnosno u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno u Brčko distriktu, koje povredom zakona (prema KZ BiH – koje svjesnim kršenjem zakona), drugog propisa ili opšteg akta ili propuštanjem dužnosti nadzora, očigledno nesavjesno postupi u obavljanju dužnosti, pa zbog toga nastupi teža povreda prava drugog ili imovinska šteta koja prelazi 1.000 KM.

Prema KZ RS djelo izvršava službeno lice koje svjesnim kršenjem zakona ili drugih propisa, propuštanjem dužnosti nadzora ili na drugi način očigledno nesavjesno postupi u vršenju službe, iako je bilo svjesno ili je bilo dužno i moglo biti svjesno da usljed toga može nastupiti teža povreda prava drugog ili veća imovinska šteta, pa takva povreda ili šteta i nastupi.

Za postojanje djela nije bitno da li se radi o materijalnoj ili formalnoj povredi propisa. Posljedica krivičnog djela je ugrožavanje pravihnog i zakonitog funkcionisanja službe koja se ogleda u teškoj povredi prava drugog ili prouzrokovanje imovinske štete.

Izvršilac ovog djela može biti samo službeno ili odgovorno lice. Za postojanje djela dovoljan je i nehat.

Za ovo krivično djelo u KZ BiH i KZ FBiH propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do pet godina, u KZ RS propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do dvije godine, dok je u KZ BD BiH propisana novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

Teži oblik djela iz člana 224 stav 2 KZ BiH, člana 387 stav 2 KZ FBiH, člana 354 stav 2 KZ RS i člana 381 stav 2 KZ BD BiH nastaje ako je usljed krivičnog djela iz stava 1 došlo do teške povrede prava drugog ili je nastupila imovinska šteta koja prelazi iznos od 10.000 KM (u KZ RS – koja prelazi iznos od 50.000 KM). Za ovaj oblik krivičnog

djela u KZ BiH i KZ FBiH propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina, u KZ RS – kazna zatvora od jedne do osam godina, a u KZ BD BiH – kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

8. Odavanje službene tajne (član 388 KZ FBiH, član 355 KZ RS i član 382 KZ BD BiH)

Krivično djelo odavanja službene tajne izvršava službeno lice (u KZ FBiH i KZ BD BiH – službeno ili odgovorno lice u Federaciji, odnosno Brčko distriktu) koje neovlašćeno drugom saopšti, preda ili na drugi način učini dostupnim podatke koji predstavljaju službenu tajnu, ili koje pribavlja takve podatke u namjeri da ih preda nepozvanom licu.

U članu 355 stav 6 KZ RS definisano je da se službenom tajnom smatraju podaci ili dokumenti koji su zakonom, drugim propisom ili odlukom nadležnog organa donesenim na osnovu zakona proglašeni službenom tajnom i čije bi odavanje imalo ili moglo da ima štetne posljedice za službu.

Izvršilac djela može biti samo službeno i odgovorno lice (u KZ RS – samo službeno lice), a u pogledu krivice potreban je umišljaj, s tim da se djelo može izvršiti i iz nehata.

Za ovo krivično djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina, a u KZ RS – kazna zatvora od tri mjeseca do tri godina.

Drugi oblik djela iz člana 388 stav 2 KZ FBiH, člana 355 stav 2 KZ RS i člana 382 stav 2 KZ BD BiH nastaje kada lice, s ciljem da neovlašćeno upotrijebi takve podatke, nezakonito iskoristi podatke koji se čuvaju kao službena tajna (prema KZ RS – na protivpravan način dođe do podataka koji se čuvaju kao službena tajna), ili kada neko lice bez odobrenja te podatke objavi. Za ovaj oblik djela propisana je ista kazna kao i za osnovni oblik.

Teži oblik djela iz člana 388 stav 3 KZ FBiH, člana 355 stav 3 KZ RS i člana 382 stav 3 KZ BD BiH nastaje kada je krivično djelo iz stava 1 učinjeno iz koristoljublja ili u pogledu naročito povjerljivih podataka, ili radi objavljivanja ili korišćenja podataka u inostranstvu (prema KZ FBiH i KZ BD BiH – ili radi objavljivanja ili korišćenja podataka izvan Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno izvan Brčko distrikta). Za ovaj oblik djela u KZ BiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina, a u KZ RS – kazna zatvora od jedne do osam godina.

U članu 388 stav 4 KZ FBiH, članu 355 stav 4 KZ RS i članu 382 stav 4 KZ BD BiH propisan je lakši oblik ovog djela, koji nastaje kada je djelo iz stava 1 učinjeno nehatno. Za ovaj oblik djela u KZ BiH i KZ BD BiH propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine, a u KZ RS – novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

U članu 388 stav 5 KZ FBiH, članu 355 stav 5 KZ RS i članu 382 stav 5 KZ BD BiH propisano je da nema krivičnog djela iz stava 2, ako ko službenu tajnu (prema KZ FBiH i KZ BD BiH – ako ko službenu tajnu institucije u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno u Brčko distriktu) čija je sadržina suprotna ustavnom poretku Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Republike Srpske, odnosno čija je sadržina suprotna ustavnom ili statutarnom ustrojstvu Brčko distrikta, objavi ili posreduje u objavljivanju u namjeri da javnosti otkrije nepravilnosti u organizovanju, djelovanju i rukovođenju službom, ako objava nema štetne posljedice za Federaciju Bosne i Hercegovine, odnosno Republiku Srpsku, odnosno Brčko distrikt.

U članu 388 stav 6 KZ FBiH i članu 382 stav 6 KZ BD BiH predviđeno je da se odredbe st. od 1 do 4 primjenjuju i prema licu koje je odalo službenu tajnu nakon što mu je služba ili odgovornost u Federaciji, odnosno Brčko distriktu prestala.

9. Krivotvorenje službene isprave/Falsifikovanje ili uništavanje službene isprave (član 226 KZ BiH, član 389 KZ FBiH, član 379 KZ RS i član 383 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo u KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH nosi naziv *krivotvorenje službene isprave*, a u KZ RS – *falsifikovanje ili uništavanje službene isprave*.

Ovo krivično djelo nastaje kada službeno ili odgovorno lice (prema KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH – kada službeno ili odgovorno lice u institucijama Bosne i Hercegovine, odnosno u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno u Brčko distriktu), koje u službenu ili poslovnu ispravu, knjigu ili spis, unese neistinite podatke ili ne unese kakav važan podatak, ili svojim potpisom, odnosno službenim pečatom ovjeri službenu ili poslovnu ispravu, knjigu ili spis s neistinitim sadržajem, ili koje svojim potpisom, odnosno službenim pečatom omogući izradu takve isprave, knjige ili spisa s neistinitim sadržajem.

Objekt zaštite kod ovog djela je dvojako određen, ito kao: a) pravni saobraćaj, i b) službena dužnost. Objekt radnje je službena ili poslovna isprava, knjiga ili spis.

Radnja izvršenja je unošenje neistinitih podataka ili ne unošenje nekog važnog podatka u službenu ili poslovnu ispravu, knjigu ili spis. Krivično djelo je svršeno sa unošenjem neistinitog sadržaja odnosno neunošenjem nekog važnog podatka u službenu ili poslovnu ispravu, knjigu ili spis.

Izvršilac ovog krivičnog djela može da bude samo službeno ili odgovorno lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina, dok je u KZ RS propisana kazna zatvora od tri mjeseca do pet godina.

Drugi oblik krivičnog djela iz člana 226 stav 2 KZ BiH, člana 389 stav 2 KZ FBiH, člana 379 stav 2 KZ RS i člana 383 stav 2 KZ BD BiH izvršava službeno ili odgovorno lice koje neistinitu službenu ili poslovnu ispravu, knjigu ili spis upotrijebi u službi ili poslovanju kao da su istiniti, ili koje službenu ili poslovnu ispravu, knjigu ili spis uništi, prikrije, u većoj mjeri ošteti, ili na drugi način učini neupotrebljivom.

Drugi osnovni oblik krivičnog djela iz člana 379 stav 2 KZ RS izvršava službeno ili odgovorno lice (prema KZ FBiH – službeno ili odgovorno lice u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno u Brčko distriktu), koje neistinitu službenu ili poslovnu ispravu, knjigu ili spis upotrijebi u službi ili poslovanju kao da su istiniti, ili koje službenu ili poslovnu ispravu, knjigu ili spis uništi, prikrije, u većoj mjeri ošteti, ili na drugi način učini neupotrebljivom. Za ovaj oblik djela propisana je ista kazna kao i za osnovni oblik.

10. Protivzakonita naplata i isplata (član 227 KZ BiH, član 390 KZ FBiH, član 356 KZ RS i član 384 KZ BD BiH)

Krivično djelo protivzakonite naplate i isplate vrši službeno ili odgovorno lice (prema KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH – službeno ili odgovorno lice u institucijama Bosne i Hercegovine, odnosno u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno u Brčko distriktu), koje od nekog naplati nešto što ovaj nije dužan da plati, ili naplati više nego što je dužan da plati, ili koje pri isplati ili predaji stvari manje isplati, odnosno preda.

Radnja krivičnog djela je alternativno određena. Krivično djelo je svršeno naplatom onoga što pasivni subjekt nije dužan da plati, ili naplatom većeg iznosa nego što je dužan da plati, odnosno manjom isplatom ili predajom novca ili stvari.

Izvršilac ovog djela može da bude samo službeno ili odgovorno lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine, dok je u KZ RS propisana novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

11. Protivzakonito oslobodenje lica lišenog slobode

/Protivzakonito oslobodenje lica kome je oduzeta sloboda

(član 228 KZ BiH, član 391 KZ FBiH, član 357 KZ RS i član 385 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo u KZ BiH, KZ FBiH i KZ RS nosi naziv *protivzakonito oslobodenje lica lišenog slobode*, a u KZ BD BiH – *protivzakonito oslobodenje lica kome je oduzeta sloboda*.

Ovo djelo se pojavljuje kao posebni oblik zloupotrebe službenog položaja, s tim da se kod ovog djela ne mora utvrđivati namjera izvršioca da time sebi ili drugome pribavi neku korist, tj. drugome nanese kakva štetu.

Ovo krivično djelo izvršava službeno lice (prema KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH – službeno lice u institucijama Bosne i Hercegovine, odnosno u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno u Brčko distriktu), koje protivzakonito oslobodi lice lišeno slobode koje mu je povjereno na čuvanje, ili mu pomogne da pobjegne, ili mu omogućava nedozvoljenu vezu ili prepisku radi pripremanja bjekstva.

Radnja izvršenja alternativno je određena kao: a) protivzakonito oslobađanje lica lišenog slobode koje je učiniocu povjereno na čuvanje; b) pomogne licu lišenom slobode da pobjegne, ili c) omogućavanje licu lišenom slobode nedozvoljene veze ili prepiske radi pripremanja bjekstva. Krivično djelo je dovršeno kada je lice lišeno slobode protivzakonito oslobođeno ili kada mu je omogućeno da pobjegne, što znači da je usljed preduzetih radnji izvršioca došlo do bjekstva.

Izvršilac krivičnog djela može biti samo službeno lice kome je lice lišeno slobode povjereno na čuvanje. U pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ BiH i KZ FBiH propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina, u KZ RS – kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine, a u KZ BD BiH – kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

GLAVA ŠESTA

KRIVIČNA DJELA PROTIV PRAVOSUĐA

Glava XX KZ BIH, Glava XXIX KZ FBiH, Glava XXVIII KZ RS i Glava XXIX KZ BD BiH

I OPŠTE KARAKTERISTIKE

Krivičnim djelima iz ove glave štiti se pravosuđe, odnosno njegovo pravilno i nesmetano funkcionisanje. Pravosuđe i pravosudni odnosi u svakoj državi imaju veliki značaj jer je njihovo pravilno funkcionisanje uslov za uspostavljanje pravnog poretka i ostvarivanje principa zakonitog postupanja sa građanima u kome će svi biti jednaki pred zakonom u svojim pravima i dužnostima.

Pojam pravosuđa se može shvatiti u užem i širem smislu. Pod pravosuđem u užem smislu se podrazumijevaju sudovi svih vrsta, dok pravosuđe u širem smislu, pored sudova, obuhvata i druge organe koji učestvuju u ostvarivanju pravosudne funkcije: javna tužilaštva, javna pravobranilaštva, organi policije i prekršajni organi.

Pravilno i zakonito vršenje pravosudnih funkcija može biti ugroženo radnjama lica izvan pravosuđa, ali i nezakonitim radnjama lica koja rade u pravosudnim organima ili drugih službenih lica. Iz ovoga se vidi da kod nekih krivičnih djela izvršilac krivičnog djela može biti svako lice, dok kod nekih krivičnih djela to može biti lice sa određenim svojstvom (npr. službeno ili odgovorno lice, svjedok, vještak, tumač, itd.).

Kod krivičnih djela iz ove glave umišljaj je redovni oblik krivice, pri čemu se najčešće radi o direktnom umišljaju.

Kod nekih krivičnih djela iz ove glave propisan je poseban lični osnov isključenja kažnjivosti za određeni krug lica koja se pojavljuju kao izvršilac djela (npr. bračni partner, lica sa kojima se živi u trajnoj vanbračnoj zajednici, vjerski ispovjednik učinioca krivičnog djela, srodnik po krvi u prvoj liniji, brat ili sestra, usvojitelj ili usvojenik, branilac, ljekar, itd.). Takav je slučaj kod krivičnog djela neprijavlivanja krivičnog djela ili izvršioaca i kod krivičnog djela pomoći izvršiocu poslije izvršenog krivičnog djela.

Krivična djela iz ove glave mogu se podijeliti u tri podgrupe, i to: *a) krivična djela onemogućavanja vršenja funkcije pravosuđa*, gdje spadaju: 1) neprijavlivanje pripremanja krivičnih djela, 2) neprijavlivanje krivičnog djela i učinioca, i 3) pomoć učiniocu poslije izvršenog krivičnog djela, *b) krivična djela ometanja vršenja funkcija pravosuđa*, gdje spadaju: 1) lažno prijavljivanje, 2) davanje lažnog iskaza, 3) ometanje rada pravosuđa, 4) povreda tajnosti postupka, i *c) krivična djela protiv odluka pravosudnih organa*, gdje spadaju: 1) pobuna lica lišenih slobode, 2) bjekstvo lica lišenog slobode, 3) omogućavanje bjekstva licu lišenom slobode, 4) neizvršavanje sudske odluke i druga djela.

II. POJEDINA KRIVIČNA DJELA

1. Neprijavlivanje krivičnog djela ili učinioca (član 230 KZ BiH, član 345 KZ FBiH, član 362 KZ RS i član 339 KZ BD BiH)

Prijavlivanje izvršenih krivičnih djela, odnosno njihovih učinilaca doprinosi da organi pravosuđa izvrše svoje funkcije u pogledu krivičnog gonjenja, suđenja i izricanja krivičnih sankcija. U određenim slučajevima to je zakonska obaveza.

Ovo krivično djelo prema KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH izvršava onaj ko zna za učinioca krivičnog djela za koje se može izreći kazna dugotrajnog zatvora, ili ko samo zna da je takvo djelo učinjeno, pa to ne prijavi, iako od takve prijave zavisi blagovremeno otkrivanje učinioca ili krivičnog djela.

Ovo djelo prema KZ RS izvršava onaj ko zna da je neko lice učinilo krivično djelo za koje se po zakonu može izreći kazna zatvora od dvadeset godina ili dugotrajni zatvor ili samo zna da je takvo djelo učinjeno pa to ne prijavi prije nego što su djelo, odnosno učinilac otkriveni.

Objekt zaštite je pravosudna funkcija otkrivanja izvršenih krivičnih djela i njihovih učinilaca radi suđenja i kažnjavanja.

Radnja izvršenja je neprijavlivanje učinioca krivičnog djela ili samog djela. Djelo je dovršeno nepodnošenjem prijave o učiniocu ili djelu.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

Drugi oblik djela iz člana 230 stav 2 KZ BiH, člana 345 stav 2 KZ FBiH i člana 339 stav 2 KZ BD BiH nastaje kada službeno ili odgovorno lice ne prijavi krivično djelo za koje je saznalo u obavljanju svoje dužnosti, ako se za to krivično djelo može izreći pet godina zatvora ili teža kazna. Za ovaj oblik djela propisana je ista kazna kao i za osnovni oblik.

Teži oblik djela iz člana 362 stav 2 KZ RS izvršava službeno lice koje svjesno propusti da prijavi krivično djelo za koje je saznalo u vršenju svoje dužnosti, ako se za to djelo po zakonu može izreći pet godina zatvora ili teža kazna, a djelo se goni po službenoj dužnosti. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora do tri godine.

U članu 230 stav 3 KZ BiH, članu 345 stav 3 KZ FBiH, članu 362 stav 3 KZ RS i članu 339 stav 3 KZ BD BiH propisano je da nema krivičnog djela iz st. 1 i 2 (u KZ RS – samo iz stava 1) ako djelo nije prijavilo lice kome je učinilac bračni drug, lice koje sa njim živi u vanbračnoj zajednici, srodnik po krvi u pravoj liniji, brat, sestra, usvojilac ili usvojenik, kao i bračni drug nekog od navedenih lica, odnosno lice koje sa nekim od njih živi u vanbračnoj zajednici, kao i branilac, ljekar ili vjerski ispovjednik učinioca.

U članu 345 stav 4 KZ FBiH i članu 339 stav 4 KZ BD BiH propisano je da će se za krivična djela iz st. 1 i 2 kazniti i doktor medicine, doktor stomatologije, babica ili zdravstveni radnik, psiholog, javni bilježnik i radnik socijalne zaštite, ako je krivično djelo počinjeno prema djetetu ili maloljetniku.

2. Neprijavljivanje lica koje je optuženo od strane međunarodnog krivičnog suda (član 231 KZ BiH)

Krivično djelo neprijavljivanja lica koje je optuženo od strane međunarodnog krivičnog suda izvršava onaj ko, znajući za optužnicu i znajući gdje se kreće ili nalazi lice optuženo od strane međunarodnog krivičnog suda, ne prijavi kretanje ili mjesto gdje se to lice nalazi, iako blagovremen pronalazak tog lica zavisi od takve prijave.

Objekt zaštite kod ovog djela je ostvarivanje pravosudne funkcije od strane međunarodnog suda.

Radnja izvršenja je neprijavljivanje, odnosno propuštanje da se nadležnim organima u Bosni i Hercegovini podnese usmena ili pismena prijava o kretanju ili mjestu gdje se nalazi lice za koje se zna da je optuženo od strane međunarodnog krivičnog suda. Djelo se smatra dovršenim u trenutku nastanka obaveze na činjenje, odnosno od trenutka kada je učinilac saznao za kretanje i mjesto gdje se optuženo lice nalazi. Za postojanje djela je nužno da je izvršilac znao za optužnicu od međunarodnog krivičnog suda, te da je znao gdje se kreće i gdje se nalazi optuženo lice.

Izvršilac djela može biti svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo propisana je kazna zatvora do tri godine.

U stavu 2 je propisano da se neće kazniti za krivično djelo iz stava 1 lice kome je učinilac bračni drug, lice koje živi s njim u vanbračnoj zajednici, srodnik po krvi u pravoj liniji, brat ili sestra, usvojlac ili usvojenik i njihov bračni drug ili lice s kojom žive u vanbračnoj zajednici, ili koje je branilac, ljekar ili vjerski ispovjednik učinioca.

3. Pomoć učiniocu poslije učinjenog krivičnog djela (član 232 KZ BiH, član 346 KZ FBiH, član 363 KZ RS i član 340 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo spada u grupu krivičnih djela kojima se onemogućavaju pravosudni organi da vrše svoje zakonom određene funkcije.

Djelo čini onaj ko krije učinioca krivičnog djela (prema KZ FBiH i KZ BD BiH – za koje se može izreći kazna zatvora tri godine, a prema KZ RS – koje se goni po službenoj dužnosti), ili mu prikrivanjem oruđa, tragova ili na drugi način pomaže da ne bude otkriven, ili ko krije osuđeno lice ili preduzima druge radnje kojima se ide za tim da se ne izvrši kazna, izrečena mjera bezbjednosti, ili da se ne primjene vaspitne zavodske mjere.

Radnja izvršenja alternativno je određena. Djelo je svršeno preduzimanjem neke od navedenih radnji.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ BiH i KZ RS propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine, dok je u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana kazna zatvora do jedne godine.

Teži oblik djela iz člana 232 stav 2 KZ BiH vrši onaj ko pruži pomoć učiniocu krivičnog djela za koje se može izreći kazna zatvora tri godine ili teža kazna. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Teži oblik djela iz člana 346 stav 2 KZ FBiH i člana 340 stav 2 KZ BD BiH vrši onaj ko pruži pomoć iz stava 1 učiniocu krivičnog djela za koje se može izreći kazna zatvora pet godina ili teža kazna, ali ne i kazna dugotrajnog zatvora. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Teži oblik djela iz člana 363 stav 2 KZ RS vrši onaj ko pruži pomoć učiniocu krivičnog djela za koje je propisana kazna zatvora preko pet godina. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine.

Drugi teži oblik djela iz člana 232 stav 3 KZ BiH, člana 346 stav 3 KZ FBiH, člana 363 stav 3 KZ RS i člana 340 stav 3 KZ BD BiH vrši onaj ko pruži pomoć učiniocu krivičnog djela za koje je propisana kazna dugotrajnog zatvora. Za ovaj oblik djela u KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina, a u KZ RS – kazna zatvora od jedne do osam godina.

U članu 232 stav 4 KZ BiH, članu 346 stav 4 KZ FBiH, članu 363 stav 4 KZ RS i članu 340 stav 4 KZ BD BiH propisano je da kazna izrečena za krivično djelo iz stava 1 (u KZ FBiH i KZ BD BiH – iz st. 1 do 3) ne može biti teža ni po vrsti ni po visini od kazne na koju je osuđeno lice kome je učinilac pružio pomoć.

U članu 232 stav 5 KZ BiH, članu 346 stav 5 KZ FBiH, članu 363 stav 5 KZ RS i članu 340 stav 5 KZ BD BiH propisano je da nema krivičnog djela iz st. 1 do 3 ako je pomoć pružilo lice kome je učinilac bračni drug, lice koje sa njim živi u vanbračnoj zajednici, srodnik po krvi u pravoj liniji, brat, sestra, usvojlac ili usvojenik, kao i bračni drug nekog od navedenih lica, odnosno lice koje sa nekim od njih živi u vanbračnoj zajednici (prema KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH – ili koje je branilac, ljekar ili vjerski ispovjednik učinioca).

4. Pomoć licu optuženom od strane međunarodnog krivičnog suda (član 233 KZ BiH)

Ovo krivično djelo vrši onaj ko pruži pomoć ili krije lice optuženo od strane međunarodnog krivičnog suda ili mu pomogne da ne bude otkrivena.

Pružanje pomoći obuhvata svaku djelatnost kojom se pomaže licu koje je optuženo od strane međunarodnog krivičnog suda (npr. davanje novčanih sredstava, nabavka i doturanje hrane, odjevnih predmeta i obuće, pružanje medicinske pomoći, itd.).

Za postojanje djela je bitno da se radi o pružanju pomoći licu koje je optuženo od strane međunarodnog krivičnog suda, s tim da nije bitna kvalifikacija djela za koje je podignuta optužnica, niti svojstvo optuženog.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo propisana je kazna zatvora do tri godine.

U stavu 2 je propisano da se za ovo djelo neće kazniti lice kome je učinilac bračni drug, lice koje živi s njim u vanbračnoj zajednici, srodnik po krvi u pravoj liniji, brat ili sestra, usvojlac ili usvojenik i njihov bračni drug ili lice s kojim žive u vanbračnoj zajednici, ili koje je branilac, ljekar ili vjerski ispovjednik učinioca.

5. Lažno prijavljivanje (član 234 KZ BiH, član 347 KZ FBiH, član 364 KZ RS i član 341 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo u KZ RS nosi naziv *lažno prijavljivanje krivičnog djela*, a u ostalim KZ – *lažno prijavljivanje*.

Djelo se sastoji u prijavljivanju nekog određenog lica da je učinilo krivično djelo (prema KZ RS – za koje se goni po službenoj dužnosti), iako zna da to lice nije učinilac.

Ovom inkriminacijom se sprečava ometanje rada pravosudnih organa, i doprinosi se da se pojedinci zaštite od lažnih prijava da su izvršili neko krivično djelo.

Radnja izvršenja ovog krivičnog djela sastoji se u lažnom prijavljivanju određenog lica da je izvršilo krivično djelo. Djelo postoji ako učinilac zna da lice koje prijavljuje nije izvršilo krivično djelo. Prema tome, znanje te činjenice je bitno obilježje ovog krivičnog djela.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina, dok je u KZ RS propisana novčana kazna ili kazna zatvora do dvije godine.

Drugi oblik krivičnog djela iz člana 234 stav 2 KZ BiH, člana 347 stav 2 KZ FBiH, člana 364 stav 2 KZ RS i člana 341 stav 2 KZ BD BiH izvršava onaj ko podmetanjem tragova krivičnog djela ili na drugi

način izazove pokretanje krivičnog postupka (prema KZ RS – zbog krivičnog djela za koje se goni po službenoj dužnosti) protiv lica za koje zna da nije učinilac tog djela. Za ovo krivično djelo propisana je ista kazna kao i za osnovni oblik djela.

Poseban obilic ovog djela iz člana 234 stav 3 KZ BiH, člana 347 stav 3 KZ FBiH, člana 364 stav 3 KZ RS i člana 341 stav 3 KZ BD BiH čini onaj ko sam sebe prijavi da je učinio kakvo krivično djelo (prema KZ RS – za koje se goni po službenoj dužnosti), iako ga nije učinio. Za ovaj oblik djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do šest mjeseci.

Drugi poseban oblik ovog djela iz člana 234 stav 4 KZ BiH, člana 347 stav 4 KZ FBiH, člana 364 stav 4 KZ RS i člana 341 stav 4 KZ BD BiH čini onaj ko prijavi da je učinjeno krivično djelo (prema KZ RS – za koje se goni po službenoj dužnosti), iako zna da to djelo nije učinjeno. Za ovaj oblik djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do šest mjeseci.

6. Davanje lažnog iskaza (član 235 KZ BiH, član 348 KZ FBiH, član 365 KZ RS i član 342 KZ BD BiH)

Odluke organa pravosuđa ili drugih organa često se zasnivaju na iskazima koje druga lica daju pred tim organima. Lažne izjave dovode u zabludu organ koji odlučuje i može imati za posljedicu donošenje nepravilne odluke.

Krivično djelo davanja lažnog iskaza vrši svjedok, vještak, prevodilac ili tumač koji u sudskom, prekršajnom, upravnom ili disciplinskom postupku (prema KZ RS – ili drugom zakonom propisanom postupku), da lažan iskaz.

Objekt zaštite je istina na kojoj se zasniva donošenje odluke u sudskom ili drugom postupku pred nadležnim institucijama.

Radnja krivičnog djela se sastoji u davanju lažnog iskaza, odnosno davanju izjave ili saopštenja o postojanju ili nepostojanju nekih činjenica značajnih za donošenje odluke pred nadležnim institucijama. Djelo je svršeno samim davanjem lažnog iskaza u nekom od navedenih postupaka.

Izvršilac krivičnog djela može da može da bude samo svjedok, vještak, prevodilac ili tumač, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo djelo u KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine, dok je u KZ RS propisana novčana kazna ili kazna zatvora do dvije godine.

Drugi oblik djela iz člana 235 stav 2 KZ BiH, člana 348 stav 2 KZ FBiH, člana 365 stav 2 KZ RS i člana 342 stav 2 KZ BD BiH vrši stranka koja prilikom izvođenja dokaza saslušanjem stranaka u parničnom ili upravnom postupku (u KZ RS – u sudskom ili upravnom postupku), da lažan iskaz, a na tom je iskazu zasnovana odluka donesena u tom postupku. Za ovaj oblik djela propisana je ista kazna kao i za osnovni oblik djela.

Teži oblik djela iz člana 235 stav 3 KZ BiH, član 348 stav 3 KZ FBiH, član 365 stav 3 KZ RS i član 342 stav 3 KZ BD BiH nastaje ako je lažan iskaz dat u krivičnom postupku. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Drugi teži oblik djela iz člana 235 stav 4 KZ BiH, člana 348 stav 4 KZ FBiH, člana 365 stav 4 KZ RS i člana 342 stav 4 KZ BD BiH nastaje ako su usljed krivičnog djela iz stava 3 nastupile osobito teške posljedice za okrivljenog. Za ovaj oblik djela u KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina, dok je u KZ RS propisana kazna zatvora od jedne do osam godina.

Lakši oblik djela iz člana 235 stav 5 KZ BiH, člana 348 stav 5 KZ FBiH, člana 365 stav 5 KZ RS i član 342 stav 5 KZ BD BiH nastaje ako učinilac dobrovoljno opozove svoj lažni iskaz prije nego što se donese konačna odluka. Za ovo krivično djelo u KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do šest mjeseci, dok je u KZ RS propisana samo novčana kazna. U ovom slučaju prema svim KZ učinilac se može i osloboditi od kazne.

7. Povreda tajnosti postupka (član 237 KZ BiH, član 350 KZ FBiH, član 367 KZ RS i član 344 KZ BD BiH)

Osnovni oblik ovog krivičnog djela prema KZ BiH vrši onaj ko neovlašćeno drugom otkrije činjenicu ili sredstvo koje sadrži informaciju i u čiji je posjed došao iz istražnog, sudskog, prekršajnog ili upravnog postupka pred institucijama Bosne i Hercegovine, a što se po zakonu ne smije objaviti ili je odlukom Suda Bosne i Hercegovine ili od strane ovlašćenog lica označeno kao tajni podatak.

Osnovni oblik ovog krivičnog djela iz KZ FBiH, KZ RS i KZ BD BiH čini onaj ko neovlašćeno otkrije ono što je saznao u sudskom, prekršajnom ili upravnom postupku (prema KZ RS – ili drugom zakonom propisanom postupku), a što se po zakonu ne može objaviti ili je odlukom nadležne institucije (prema KZ RS – odlukom suda ili nadležnog organa), proglašeno kao tajna.

Ovim krivičnim djelom pruža se zaštita onome što je proglašeno tajnim u sudskom, upravnom, prekršajnom ili drugom zakonom propisanom postupku.

Radnja izvršenja sastoji se u neovlašćenom otkrivanju onoga što je proglašeno tajnim, odnosno onoga što se po zakonu ne smije objaviti. Krivično djelo je svršeno kad je ono što je saznato u nekom od navedenih postupaka, a što se po zakonu ne smije objaviti ili odlukom nadležne institucije proglašeno tajnom, neovlašćeno saopšteno ili objavljeno.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ BiH propisana je kazna zatvora do tri godine, dok je u KZ FBiH, KZ RS i KZ BD BiH propisana novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

Teži oblik djela iz člana 237 stav 2 KZ BiH vrši onaj ko neovlašćeno objavi, posreduje u objavljivanju, omogući objavljivanje ili učini dostupnim činjenicu ili sredstvo koje sadrži informaciju i u čiji je posjed došao iz istražnog, sudskog, prekršajnog ili upravnog postupka pred institucijama Bosne i Hercegovine, a što se po zakonu ne smije objaviti ili je odlukom Suda Bosne i Hercegovine ili od strane ovlašćenog lica označeno kao tajni podatak. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Drugi oblik djela iz člana 367 stav 2 KZ RS vrši onaj ko bez dozvole suda objavi tok krivičnog postupka koji se vodi protiv maloljetnika, njegovo ime ili odluku koja je u tom postupku donijeta. Za ovaj oblik djela propisana je ista kazna kao i za osnovni oblik djela.

8. Kršenje zakona od strane sudije (član 238 KZ BiH, član 357 KZ FBiH, član 376 KZ RS i član 351 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo u KZ BiH nosi naziv *kršenje zakona od strane sudije*, a u ostalim KZ – *povreda zakona od sudije*.

Krivično djelo vrši sudija Ustavnog suda Bosne i Hercegovine ili Suda Bosne i Hercegovine, odnosno sudija Ustavnog suda Federacije Bosne i Hercegovine ili sudija suda u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno sudija Ustavnog suda Republike Srpske ili sudija suda u Republici Srpskoj, odnosno sudija suda u Brčko distriktu, (prema KZ RS – u sudskom postupku), koji s ciljem da drugom pribavi kakvu korist ili da mu nanese kakvu štetu, donese nezakonitu odluku ili na drugi način prekrši zakon (prema KZ BiH – u vršenju svoje službene dužnosti).

Po svojoj suštini ovo djelo predstavlja poseban oblik zloupotrebe službenog položaja.

Izvršilac krivičnog djela može biti samo sudija Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, odnosno Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske, odnosno sudija suda Bosne i Hercegovine, odnosno sudija suda u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno sudija suda u Republici Srpskoj, odnosno sudija suda u Brčko distriktu, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za postojanje djela potrebno je da se radnja izvršenja vrši s ciljem da se drugom pribavi kakva korist ili da mu se nanese kakva šteta, dok za postojanje djela nije bitno da li je taj cilj i postignut.

Za ovo djelo propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

9. Neizvršenje sudske odluke (član 239 KZ BiH, član 351 KZ FBiH, član 371 KZ RS i član 345 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo u KZ BiH nosi naziv *neizvršenje odluke Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, Suda Bosne i Hercegovine, Doma za ljudska prava ili Evropskog suda za ljudska prava*, a u ostalim KZ – *neizvršenje sudske odluke*.

Neizvršenje sudske odluke je krivično djelo kojim su sankcionisane djelatnosti kojima se onemogućava sprovođenje pravosnažnih sudskih odluka ili kojima se sprečava ostvarivanje prava koja svoj osnov imaju u pravosnažnim sudskim odlukama.¹⁶

Ovo djelo prema KZ BiH izvršava službeno lice u institucijama Bosne i Hercegovine, institucijama entiteta ili institucijama Brčko Distrikta, koje odbije da izvrši konačnu i izvršnu odluku Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, Suda Bosne i Hercegovine, Doma za ljudska prava ili Evropskog suda za ljudska prava, ili sprečava da se takva odluka izvrši, ili na drugi način onemogućava njeno izvršenje.

Prema KZ FBiH i KZ BD BiH djelo vrši odgovorno lice u organu vlasti ili pravnom licu ili drugim institucijama u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno u Brčko distriktu, koje ne postupi po pravosnažnoj odluci suda (prema KZ FBiH – koje ne postupi po pravosnažnoj odluci suda u Federaciji Bosne i Hercegovine).

Prema KZ RS djelo vrši službeno ili odgovorno lice koje svjesno ne postupi po pravosnažnoj sudskoj odluci.

---

¹⁶ Z. Tomić. Krivično pravo, posebni dio, Sarajevo, 2007, str. 345.

Izvršilac krivičnog djela prema KZ BiH može biti samo službeno lice u institucijama Bosne i Hercegovine, institucijama entiteta ili institucijama Brčko distrikta. Prema KZ FBiH i KZ BD BiH izvršilac može biti odgovorno lice u organu vlasti ili pravnom licu ili drugim institucijama u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno u Brčko distriktu. Prema KZ RS izvršilac ovog djela može da bude službeno ili odgovorno lice.

Za postojanje ovog djela, potreban je umišljaj kao oblik krivice.

Za ovo krivično djelo u KZ BiH propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina, a u ostalim KZ – novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

Drugi oblik djela iz člana 351 stav 2 KZ FBiH izvršava odgovorno lice koje odbije izvršiti odluku Doma za ljudska prava za Federaciju Bosne i Hercegovine ili odluku Ustavnog suda Federacije Bosne i Hercegovine koju je dužno izvršiti. Za ovaj oblik djela propisana je ista kazna kao i za osnovni oblik djela.

Drugi oblik djela iz člana 371 stav 2 KZ RS izvršava službeno lice ili odgovorno lice koje odbije da izvrši odluku Ustavnog suda koju je dužno da izvrši. Za ovaj oblik djela propisana je ista kazna kao i za osnovni oblik djela.

Drugi oblik djela iz član 345 stav 2 KZ BD BiH izvršava odgovorno lice koje odbije izvršiti odluku Doma za ljudska prava ili odluku Ustavnog suda Bosne i Hercegovine koju je dužno izvršiti. Za ovaj oblik djela propisana je ista kazna kao i za osnovni oblik djela.

Teži oblik djela iz člana 351 stav 3 KZ FBiH, člana 371 stav 3 KZ RS i član 345 stav 3 KZ BD BiH nastaje ako je krivičnim djelom iz st. 1 i 2 prouzrokovana teža povreda prava drugoga ili značajna materijalna šteta. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do pet godina.

10. Otkrivanje identiteta zaštićenog svjedoka (član 240 KZ BiH, član 352 KZ FBiH, član 368 KZ RS i član 346 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo predstavlja novinu u našem krivičnom zakonodavstvu. Njime se posebnim kategorijama učesnika u krivičnom postupku pruža pojačana zaštita.

Prema KZ BiH ovo krivičnog djelo vrši onaj ko neovlašćeno drugome saopšti, preda ili preduzme drugu radnju s ciljem otkrivanja podataka o identitetu ili informacija koje mogu dovesti do otkrivanja identiteta lica koje je pružilo dokaz ili treba pružiti dokaz pred insti-

tucijama Bosne i Hercegovine, a koje se po zakonu ne smiju objaviti ili su odlukom Suda Bosne i Hercegovine ili od strane ovlaštenog lica proglašene tajnim podacima.

Prema KZ FBiH i KZ BD BiH ovo krivičnog djelo vrši sudija (prema KZ FBiH i KZ BD BiH – sudija suda u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno u Brčko distriktu), ili drugo službeno lice koje je učestvovalo u ispitivanju zaštićenog svjedoka u krivičnom postupku (prema KZ FBiH i KZ BD BiH – koji se vodi po zakonu Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Brčko distrikta), koje neovlašćenom licu učini pristupačnim podatke o identitetu zaštićenog svjedoka.

Objekt zaštite kod ovog djela je službena tajna o identitetu zaštićenog svjedoka (imenu i prezimenu, adresi stanovanja ili mjestu gdje ga nadležni državni organi kriju u sistemu „zaštite“).

Radnja izvršenja je činjenje dostupnim podataka o identitetu zaštićenog svjedoka neovlašćenom licu.

Izvršilac krivičnog djela može da bude sudija i drugo službeno lice koje je učestvovalo u saslušanju zaštićenog svjedoka u bilo kojoj fazi krivičnog postupka, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ BiH propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine, dok je u KZ FBiH, KZ RS i KZ BD BiH propisana kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Teži oblik djela iz člana 240 stav 2 KZ BiH vrši sudija Suda Bosne i Hercegovine ili drugo službeno lice koje neovlašćenom licu učini dostupnim podatke ili informacije iz stava 1. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Drugi teži oblik iz člana 240 stav 3 KZ BiH vrši onaj ko neovlašćeno objavi, posreduje u objavljivanju, omogući objavljivanje ili učini dostupnim podatke ili informacije iz stave 1. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Lakši oblik djela iz člana 240 stav 4 KZ BiH vrši onaj ko slučajno došavši do otkrivenih, ali ne i objavljenih podataka ili informacija iz stava 1, te podatke ili informacije prenese ili učini dostupnima, znajući za njihovu prirodu. Za ovaj oblik djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

Treći teži oblik djela iz člana 240 stav 5 KZ BiH vrši učinilac krivičnog djela iz st. 1 i 3, koji na zahtjev nadležnog organa ne otkrije izvor i način saznanja podataka. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do osam godina.

Drugi lakši oblik djela iz člana 240 stav 6 KZ BiH vrši učinilac krivičnog djela iz stava 4, koji na zahtjev nadležnog organa ne otkrije

izvor i način saznanja podataka ili informacija iz stava 1. Za ovaj oblik djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

11. Ometanje rada pravosuđa (član 241 KZ BiH)

Osnovni oblik ovog krivičnog djela vrši onaj ko koristi fizičku silu, prijetnju, zastrašivanje ili obećava, nudi ili daje nedopuštenu korist, kako bi naveo na davanje lažanog iskaza ili spriječio davanje iskaza ili izvođenje dokaza u krivičnom postupku koji se vodi po zakonu Bosne i Hercegovine.

Radnja izvršenja se sastoji u korišćenju fizičke sile, prijetnje, zastrašivanja ili u obećavanju, nuđenju ili davanju nedozvoljene koristi.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo propisana je kazna zatvora od najmanje tri go-dine.

Drugi oblik ovog djela iz stav 2 vrši onaj ko koristi fizičku silu, prijetnju ili zastrašivanje kako bi spriječio sudiju, tužioca ili službeno lice organa za sprovođenje zakona da vrše službenu dužnost u vezi s krivičnim postupkom koji se vodi po zakonu Bosne i Hercegovine. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina.

12. Pobuna lica lišenih slobode (član 354 KZ FBiH, član 373 KZ RS i član 348 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo prema KZ FBiH i KZ BD BiH nastaje kada lice kome je na osnovu zakona oduzeta sloboda, koje se udruži s drugim licima kojima je na osnovu zakona oduzeta sloboda s ciljem da se nasilno oslobodi ili da ta lica zajednički napadnu lica čijem su nadzoru povjerene, ili da ih silom ili prijetnjom da će neposredno upotrijebiti silu prinude da učine ili propuste nešto što je protivno njihovoj dužnosti.

Ovo krivično djelo prema KZ RS nastaje kada lica koja su na osnovu zakona lišena slobode, koja se skupe u namjeri da se nasilno oslobode, ili da zajednički napadnu lica čijem su nadzoru povjerena, ili da ih silom ili prijetnjom da će neposredno upotrijebiti silu prinude da učine ili propuste nešto što je protivno njihovoj dužnosti.

Radnja izvršenja ovog krivičnog djela alternativno je određena. Djelo je svršeno preduzimanjem bilo koje od navedenih radnji.

Izvršilac krivičnog djela može da bude samo lice kome je na osnovu zakona oduzeta sloboda, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo propisana je kazna zatvora do tri godine. Teži oblik ovog djela iz člana 354 stav 2 KZ FBiH i člana 348 stav 2 KZ BD BiH postoji ako je krivičnim djelom iz stava 1 neko lice teško tjelesno povrijeđeno ili je prouzrokovana imovinska šteta većih razmjera. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina.

Teži oblik ovog djela iz člana 373 stav 2 KZ RS vrše učesnici u djelu iz stava 1 koji upotrijebe silu ili ozbiljnu prijetnju. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do pet godina.

Najteži oblik ovog djela iz člana 354 stav 3 KZ FBiH i člana 348 stav 3 KZ BD BiH postoji ako je krivičnim djelom iz stava 1 prouzrokovana smrt jednog ili više lica. Za ovaj oblik krivičnog djela propisana je kazna zatvora od jedne do dvanaest godina.

U članu 373 stav 3 KZ RS propisano je da će se osloboditi od kazne izvršilac djela iz stava 1, koji dobrovoljno odustane od pobune prije upotrebe sile ili ozbiljne prijetnje.

13. Bještvo lica lišenog slobode (član 355 KZ FBiH, član 374 KZ RS i član 349 KZ BD BiH)

Djelo se prema KZ FBiH i KZ BD BiH sastoji u bještvu iz krivično-popravne ustanove ili zatvora lica upotrebom sile ili prijetnjom da će neposredno napasti na život ili tijelo drugog lica.

Prema KZ RS djelo se sastoji u bještvu lica koje je na osnovu zakona lišeno slobode, upotrebom sile protiv nekog lica ili prijetnjom da će neposredno napasti na život ili tijelo.

Radnja izvršenja se sastoji u bještvu lica koje je zakonito lišeno slobode.

Izvršilac ovog krivičnog djela može biti samo lice kome je po nekom zakonskom osnovu oduzeta sloboda.

Za ovo krivično djelo KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do pet godina, dok je u KZ RS propisana kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

GLAVA SEDMA

KRIVIČNA DJELA POVREDE AUTORSKIH PRAVA

Glava XXI KZ BiH

I OPŠTE KARAKTERISTIKE

Objekt zaštite kod ovih krivičnih djela jesu autorska prava i druga srodna prava iz oblasti intelektualne svojine. Zaštita intelektualne svojine ostvarivala se u našem pravu sporo. Ona je imala prvevashodno oblik građanske i moralne zaštite. Bila je regulisana propisima iz oblasti građanskog, privrednog i upravnog prava.

U okviru ove grupe se nalaze krivična djela blanketnog karaktera, što znači da se uvijek mora imati u vidu odgovarajuće zakonodavstvo koje inače reguliše pojedine oblike intelektualne svojine.

U ovu grupu spadaju sljedeća krivična djela: 1) zloupotreba autorskih prava; 2) nedozvoljeno korišćenje autorskih prava; 3) nedozvoljeno korišćenje prava proizvođača zvučnog snimka; 4) nedozvoljeno korišćenje prava radiodifuzije, i 5) nedozvoljena distribucija satelitskog signala.

Radnja izvršenja kod ovih djela se sastoji u kršenju zakonskih i podzakonskih propisa, činjenjem ili nečinjenjem, protivno ovim propisima, a kojima se određuje način stvaranja, korišćenja i zaštite autorskih i drugih intelektualnih prava.

Posljedica krivičnih djela iz ove grupe javlja se u vidu povrede autorskog ili srodnog prava, koja se manifestuje u imovinskoj ili neimovinskoj šteti.

Izvršilac ovih djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

II POJEDINA KRIVIČNA DJELA

1. Zloupotreba autorskih prava (član 242 KZ BiH)

Osnovni oblik krivičnog djela zloupotrebe autorskih prava nastaje kada lice koje pod svojim imenom ili pod imenom drugoga, objavi, prikaže, izvede, prenese ili na drugi način saopšti javnosti tuđe djelo koje se u skladu sa zakonom Bosne i Hercegovine smatra autorskim djelom ili dozvoli da se to učini.

Objekt zaštite je tuđe djelo koje se u skladu sa zakonom Bosne i Hercegovine smatra autorskim djelom. Bitno je da se radi o tuđem djelu, odnosno djelu drugog lica, bilo da je poznato po imenu, ili pod pseudonimom.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

Drugi oblik djela iz stava 2 vrši onaj ko bez navođenja imena ili pseudonima autora objavi, prikaže, izvede, prenese ili na drugi način saopšti javnosti tuđe djelo iz stava 1 na kojem je označeno ime ili pseudonim autora, ili na nedozvoljen način unese dijelove tuđeg djela iz stava 1 u svoje autorsko djelo ili dozvoli da se to učini. Za ovaj oblik djela propisana je ista kazna kao i za prvi osnovni oblik.

Treći oblik djela iz stava 3 vrši lice koje uništi, izobličiti, nagrdi ili na drugi način bez odobrenja autora, izmijeni tuđe djelo iz stava 1. Za ovaj oblik djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

Četvrti oblik djela iz stava 4 nastaje kada neko bez navođenja imena ili pseudonima umjetnika izvođača, osim ako umjetnik izvođač želi ostati anonimn, objavi, prikaže, prenese ili na drugi način saopšti javnosti njegovo izvođenje. Za ovaj oblik djela propisana je ista kazna kao i za prvi osnovni oblik.

Peti osnovni oblik djela iz stava 5 nastaje kada neko uništi, izobličiti, nagrdi, sakati ili na drugi način bez odobrenja umjetnika izvođača, izmijeni snimljeno izvođenje umjetnika izvođača. Za ovaj oblik djela propisana je ista kazna kao i za treći oblik djela.

Teži oblik djela iz stava 6 nastaje ako je činjenjem krivičnog djela iz st. 1 do 5 pribavljena znatna imovinska korist ili je prouzrokovana

znatna šteta, a učinilac je postupao s ciljem pribavljanja takve imovinske koristi ili prouzrokovanja takve štete. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

2. Nedozvoljeno korišćenje autorskih prava (član 243 KZ BiH)

Osnovni oblik ovog krivičnog djela izvršava onaj ko bez odobrenja autora ili drugog nosioca autorskog prava, odnosno lica koje je ovlašćeno dati odobrenje kada je odobrenje prema zakonu Bosne i Hercegovine potrebno, ili protivno njihovoj zabrani, fiksira na materijalnu podlogu, reprodukuje, umnoži, stavi u promet, iznajmi, uveze, prenese preko državne granice, prikaže, izvede, odašilje, prenese, učini dostupnim javnosti, prevede, prilagodi, obradi, preradi ili na drugi način upotrijebi autorsko djelo.

Objekt zaštite kod ovog djela je autorsko djelo u bilo kom obliku i vidu.

Iz zakonske odredbe se vidi da je ovo krivično djelo blanketnog karaktera, pa će u praktičnoj primjeni biti neophodno da se njegova dispozicija upotpuni odgovarajućim propisima koji se odnose na prava proizvođača zvučnih snimaka.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine

Drugi oblik djela iz stava 2 nastaje kada neko bez odobrenja umjetnika izvođača, odnosno lica koje je ovlašćeno dati odobrenje, kada je prema odredbama zakona Bosne i Hercegovine ono potrebno ili protivno njihovoj zabrani, snimi, reprodukuje, umnoži, stavi u promet, iznajmi, uveze, prenese preko državne granice, prikaže, izvede, odašilje, prenese, učini dostupnim javnosti ili na drugi način upotrijebi izvođenje umjetnika izvođača. Za ovaj oblik djela propisana je ista kazna kao i za osnovni oblik.

Treći oblik djela iz stava 3 nastaje kada neko u namjeri da omogućiti neovlašćenu upotrebu autorskog djela ili izvođenje umjetnika izvođača proizvede, uveze, prenese preko državne granice, stavi u promet, iznajmi, omogućiti drugome upotrebu ili korišćenje bilo koje vrste opreme ili sredstva kojem je osnovna ili pretežna svrha omogućiti neovlašćeno otklanjanje ili osujećivanje kojeg tehničkog sredstva ili računarskog programa namijenjenog zaštiti prava autora ili umjetnika

izvođača od neovlašćene upotrebe. Za ovaj oblik djela propisana je ista kazna kao i za osnovni oblik.

Lakši oblik djela iz stava 4 nastaje kada lice kod kojeg se zateknu predmeti koji su bili namijenjeni ili upotrijebljeni za činjenje, ili su nastali krivičnim djelom iz st. 1 do 3, a koje je to znalo ili moglo ili bilo dužno znati. Za ovaj oblik djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do šest mjeseci.

Teži oblik ovog djela iz stava 5 postoji ako je izvršenjem krivičnog djela iz st. 1 do 3 pribavljena znatna imovinska korist ili je prouzrokovana znatna šteta, a učinilac je postupao s ciljem pribavljanja takve imovinske koristi ili prouzrokovanja takve štete. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

U stavu 6 propisano je da će se oduzeti i uništiti predmeti koji su bili namijenjeni ili upotrijebljeni za izvršenje krivičnog djela, ili su nastali krivičnim djelom iz st. 1 do 3.

GLAVA OSMA

KRIVIČNA DJELA PROTIV ORUŽANIH SNAGA BOSNE I HERCEGOVINE

Glava XXI A KZ BiH

I OPŠTE KARAKTERISTIKE

Krivičnim djelima iz ove glave štite se Oružane snage Bosne i Hercegovine. Krivična zaštita oružanih snaga datira još od nastanka države. Oružane snage imaju veoma značajnu ulogu u svakom društvu. Njihova funkcija se ne svodi samo na zaštitu spoljnih granica, odnosno na zaštitu od napada na bezbjednost države, nego se često koriste i za obezbjeđenje postojećeg društveno-ekonomskog i političkog sistema, kao i za ostvarivanje ekspanzionističkih ciljeva. Oružane snage čine dio državnog aparata koji je specijalizovan za očuvanje poretka, kao i za odbranu državne teritorije od spoljnog neprijatelja i zauzimanje tuđih teritorija. Zbog toga država nastoji da ima što opremljeniju vojsku, kako bi imala borbenu sposobnost i efikasnost. Oružane snage Bosne i Hercegovine, pored inkriminacija iz ove glave, štite se i nekim drugim inkriminacijama koje su sadržane u drugim glavama zakona (npr. Služba u neprijateljskoj vojsci, špijunaža, kao i podriavanje vojne i odbrambene moći).

Objekt zaštite kod ovih krivičnih djela su Oružane snage Bosne i Hercegovine, kao posebna organizaciona struktura društvene zajednice, koja brani nezavisnost, suverenost i državnu teritoriju u skladu sa principima međunarodnog prava o upotrebi sile i može biti u sastavu međunarodnih snaga. Vrijeme izvršenja je bitna karakteristika ovih krivičnih djela, što znači da se neka mogu izvršiti samo za vrijeme rata ili oružanog sukoba.

Izvršilac najvećeg broja krivičnih djela protiv oružanih snaga može biti samo vojno lice, a u pogledu krivice po pravilu je potreban umišljaj, s tim da se jedan broj krivičnih djela može izvršiti i iz nehata (npr. povreda stražarske dužnosti, neosiguranje pri vojnim vježbama, i sl.). Vojno lice, u smislu člana 1 stav 9 KZ BiH, je profesionalno vojno

lice i lice u rezervnom sastavu, dok su na službi u Oružanim snagama Bosne i Hercegovine, u skladu sa Zakonom o službi u Oružanim snagama Bosne i Hercegovine. Sa pitanjem izvršioca krivičnog djela neposredno je povezano i pitanje važnosti naređenja nadređenog. Ovo pitanje ima posebno mjesto i u posebnom djelu krivičnog prava. Naređenje nadređenog je obavezno za podređeno lice, a neizvršenje tog naređenja smatra se posebnim krivičnim djelom. Kada je u pitanju odgovornost za krivično djelo učinjeno po naređenju nadređenog, u članu 246 propisano je da nema krivičnog djela ako njegova zakonska obilježja ostvari podređeni po naređenju nadređenog, a to naređenje dato je u okviru službene dužnosti, osim ako se naređenje odnosi na činjenje genocida, ratnog zločina, zločina protiv čovječnosti ili drugog krivičnog djela za koje se može izreći kazna zatvora deset godina ili teža kazna, ili ako je očigledno da se izvršenjem naređenja čini krivično djelo.

Krivična djela protiv Oružanih snaga Bosne i Hercegovine mogu se podijeliti u nekoliko podgrupa, kao što su: a) krivična djela neposlušnosti prema nadređenom, odnosno ponašanje protivno pravilima službe i discipline u oružanim snagama, gdje spadaju: neizvršenje i odbijanje izvršenja naređenja, odbijanje primanja i upotrebe oružja, protivljenje nadređenom itd; b) krivična djela ometanja vojne službe, kao što su: prinuda prema vojnom licu u vršenju službene dužnosti, napad na vojno lice u obavljanju službe, itd; c) vojna službena krivična djela, kao što su: zlostavljanje podređenog ili mlađeg, povreda stražarske, čuvarske, patrolne ili druge slične službe; d) krivična djela izbjega-vanja vojne službe, kao što je samovoljno udaljenje i bijeg iz vojne jedinice ili službe; e) krivična djela kojim se izaziva opasnost za lica i objekte, kao što su: nepreduzimanje mjera za zaštitu vojne jedinice i neosiguranje na vojnim vježbama; f) krivična djela protiv vojne imovine, kao što su: krađa oružja i vojne opreme, nepropisan i nepažljiv odnos prema povjerenom oružju i vojnoj opremi, protivzakonito raspolaganje povjerenim oružjem ili vojnom opremom, itd.¹⁷ Pored ove podjele postoji i podjela tih djela na prava i neprava. Prava krivična djela su ona čiji je izvršilac vojno lice, dok u neprava spadaju opšta krivična djela koja, ukoliko ih izvrši vojno lice, dobijaju kvalifikovani oblik.

---

¹⁷ Z. Tomić, Krivično pravo II, Posebni dio, Sarajevo, 2007, str.493.

II. POJEDINA KRIVIČNA DJELA

1. Neizvršenje i odbijanje izvršenja naređenja (član 246a KZ BiH)

Krivično djelo nastaje kada vojno lice ne izvrši ili odbije izvršiti naređenje nadređenog u vezi sa službom, pa zbog toga nastupi nemogućnost vršenja ili otežano obavljanje službe ili opasnost po život ljudi ili imovinu velike vrijednosti.

Odbijanje izvršenja naređenja je poseban oblik neizvršenja naređenja. Ono obuhvata svaku djelatnost kojom se stavlja do znanja da se izdato naređenje neće izvršiti.

Naređenje nadređenog mora biti u vezi sa službom, i mora biti izdato od ovlaštenog nadređenog lica. Posljedica krivičnog djela je ugrožavanje pravilnog i efikasnog vršenja vojne službe i ona je ostvarena samim neizvršavanjem ili odbijanjem izvršenja naređenja.

Izvršilac krivičnog djela može biti samo vojno lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo djelo propisana je kazna zatvora do pet godina.

Drugi oblik ovog krivičnog djela iz stava 2 vrši vojno lice koje se protivi stražaru, patroli, službenom ili drugom vojnom licu u sličnoj službi dok obavljaju svoju dužnost, kao i vojno lice koje ne posluša njihov poziv ili ne izvrši ili odbije izvršiti njihovo naređenje. Za ovaj oblik djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

Teži oblik ovog krivičnog djela iz stava 3 postoji ako su krivičnim djelom iz st. 1 i 2 prouzrokovane izrazito teške posljedice za vojnu službu. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od dvije do osam godina.

Lakši oblik ovog krivičnog djela iz stava 4 vrši vojno lice koje krivično djelo iz stava 1 počini iz nehata. Za ovaj oblik djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

U stavu 5 propisano je da se izvršilac krivičnog djela iz st. 1, 2 i 4, koji je bio izazvan protivzakonitim ili nepravilnim postupanjem nadređenog, stražara, patrole, službenog ili drugog vojnog lica, može blaže kazniti ili osloboditi kazne.

2. Odbijanje primanja i upotrebe oružja (član 246b KZ BiH)

Krivično djelo odbijanja primanja i upotrebe oružja nastaje kada vojno lice protivno propisima i bez opravdanog razloga odbije primiti oružje ili ga upotrijebiti po naređenju ili po pravilima službe.

Djelo je svršeno kada vojno lice odbije da primi oružje, odnosno kada odbije da ga upotrijebi.

Izvršilac krivičnog djela može biti samo vojno lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo propisana je kazna zatvora od jedne do pet go-dina.

3. Protivljenje nadređenom (član 246c KZ BiH)

Osnovni oblik krivičnog djela protivljenja nadređenom vrši vojno lice koje zajedno s drugim vojnim licima pruži otpor naređenju nadređenog datom u vezi sa službom ili odbije izvršiti naređenje ili odbije izvršiti svoju dužnost.

Radnja krivičnog djela je alternativno određena. Posljedica djela se sastoji u apstraktnoj opasnosti za pravilno i zakonito vršenje vojne službe, dok je djelo dovršeno kada je preduzeta neka od navedenih oblika radnje izvršenja.

Izvršilac krivičnog djela može biti samo vojno lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo djelo propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do pet godina.

Teži oblik djela iz stava 2 postoji ako je krivično djelo iz stava 1 počinjeno na organizovan način. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od dvije do osam godina.

Drugi teži oblik djela iz stava 3 vrši vojno lice koje pri izvršenju krivičnog djela iz st. 1 i 2 upotrijebi oružje. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od najmanje tri godine.

Treći teži oblik djela iz stava 4 vrši onaj ko organizuje ili bilo kako rukovodi izvršenjem krivičnog djela iz st. 1, 2 i 3. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od najmanje deset godina.

Četvrti teži oblik djela iz stava 5 vrši vojni starješina koji učestvuje u izvršenju krivičnog djela iz st. 1, 2 i 3. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od najmanje deset godina.

Peti teži oblik djela iz stava 6 vrši vojno lice koje pri izvršenju krivičnog djela iz stava 3 usmrti neko lice iz nehata. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od najmanje tri godine.

Najteži oblik djela iz stava 7 vrši vojno lice koje pri izvršenju krivičnog djela iz stava 3 usmrti neko lice s namjerom. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od najmanje deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora.

U stavu 8 propisano je da se učinilac krivičnog djela iz stava 1, koji je bio izazvan protivzakonitim ili nepravilnim postupanjem nadređenog, može blaže kazniti ili osloboditi kazne.

4. Napad na vojno lice u obavljanju službe (član 246f KZ BiH)

Osnovni oblik ovog krivičnog djela nastaje kada neko napadne ili ozbiljno prijeti da će napasti vojno lice dok vojno lice obavlja službenu dužnost.

Radnja krivičnog djela se sastoji u napadu ili u ozbiljnoj prijetnji da će se napasti na vojno lice koje obavlja službu. Posljedica djela se sastoji u povredi ili ugrožavanju tjelesnog integriteta vojnog lica, kao i u ugrožavanju pravilnog vršenja vojne službe. Djelo je svršeno samim napadom ili ozbiljnom prijetnjom napada.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora do tri godine.

Prvi teži oblik djela iz stava 2 postoji ako je krivičnim djelom iz stava 1 vojno lice lako tjelesno povrijeđeno, ili je to krivično djelo počinjeno upotrebom oružja. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine.

Drugi teži oblik djela iz stava 3 postoji ako je krivičnim djelom iz stava 1 vojno lice teško tjelesno povrijeđeno, ili su prouzrokovane teške posljedice za službu. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina.

Najteži oblik djela iz stava 4 postoji ako je pri izvršenju krivičnog djela iz stava 1 vojno lice s namjerom usmrćeno. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od najmanje deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora.

U stavu 5 propisano je da se učinilac krivičnog djela iz st. 1 i 2, koji je bio izazvan protivzakonitim ili nepravilnim postupanjem vojnog lica, može blaže kazniti ili osloboditi kazne.

5. Zlostavljanje podređenog ili mlađeg (član 246g KZ BiH)

Osnovni oblik krivičnog djela zlostavljanja podređenog ili mlađeg vrši vojni starješina koji u službi ili u vezi sa službom zlostavlja podređenog ili mlađeg ili s njim postupa na način kojim se vrijeđa ljudsko dostojanstvo.

Objekt zaštite je vojno lice koje se nalazi u položaju podređenog ili mlađeg prema izvršiocu, odnosno vojnom licu kao izvršiocu djela.

Radnja krivičnog djela se sastoji u zlostavljanju ili postupanju na način kojim se vrijeđa ljudsko dostojanstvo podređenog ili mlađeg.

Krivično djelo je svršeno preduzimanjem bilo koje radnje kojom se podređeni ili mlađi zlostavlja ili se vrijeđa njegovo ljudsko dostojanstvo.

Izvršilac krivičnog djela može biti samo vojni starješina, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora do tri godine.

Teži oblik djela iz stava 2 vrši vojni starješina koji počini krivično djelo iz stava 1 prema više lica. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora do pet godina.

6. Podnošenje neistinitih prijava i izvještaja (član 246h KZ BiH)

Osnovni oblik krivičnog djela podnošenja neistinitih prijava i izvještaja vrši vojno lice koje u obavljanju službene dužnosti ili službe podnese prijavu ili izvještaj neistinitog sadržaja, ili u prijavi ili izvještaju prećuti činjenicu koju nije smjelo prećutati, pa zbog toga prouzrokuje teške štetne posljedice za službu ili službu teško ugrozi i time dovede u opasnost život ljudi ili imovinu velike vrijednosti.

Radnja krivičnog djela se sastoji u podnošenju neistinite prijave ili izvještaja. Posljedica krivičnog djela se sastoji u prouzrokovanju teške štetne posljedice za službu ili teškom ugrožavanju službe, čime se dovodi u opasnost život ljudi ili imovina velike vrijednosti.

Izvršilac krivičnog djela može biti samo vojno lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

Teži oblik ovog djela iz stava 2 postoji ako je krivično djelo iz stava 1 počinjeno podnošenjem izrazito važne prijave ili davanjem izvještaja izrazito važnog sadržaja ili su prouzrokovane izrazito štetne

posljedice. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Lakši oblik ovog djela iz stava 3 nastaje kada izvršilac počini krivično djelo iz stava 2 iz nehata. Za ovaj oblik djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

7. Nepreduzimanje mjera za zaštitu vojne jedinice (član 246i KZ BiH)

Osnovni oblik djela nepreduzimanja mjera za zaštitu vojne jedinice vrši vojni starješina koji ne preduzme propisane, naređene ili druge očigledno potrebne mjere za očuvanje života i zdravlja ljudi koji su mu povjereni, za osiguranje i održavanje u ispravnom stanju objekata, premeta i sredstava koji služe borbenoj gotovosti, za uredno snabdijevanje jedinice koja mu je povjerena hranom, opremom ili materijalom, za očuvanje života i zdravlja stoke, ili mjere potrebne radi blagovremenog i urednog izvršenja radova osiguranja ili osiguranja objekata koji su mu povjereni, pa time prouzrokuje teške štetne posljedice za službu ili službu teško ugrozi ili dovede u opasnost život ljudi ili teško ugrozi zdravlje ljudi ili imovinu velike vrijednosti.

Radnja krivičnog djela se sastoji u nepreduzimanju propisanih, naređenih ili drugih očigledno potrebnih mjera za očuvanje života i zdravlja ljudi, odnosno za zaštitu vojne jedinice.

Posljedica krivičnog djela se sastoji u prouzrokovanju teške štetne posljedice za službu ili teškom ugrožavanju službe ili u dovođenju u opasnost života ljudi ili u ugrožavanju zdravlja ljudi ili imovine velike vrijednosti. Prema prihvaćenom pravnom shvatanju pod „imovinom velike vrijednosti“ podrazumijeva se imovina čija vrijednost prelazi 50.000 KM.

Djelo je svršeno dovođenjem u opasnost života ljudi ili teškim ugrožavanjem njihovog zdravlja ili imovine velike vrijednosti, usljed nepreduzimanja propisanih, naređenih ili drugih očigledno potrebnih mjera.

Izvršilac krivičnog djela može biti samo vojni starješina, a u pogledu krivice potreban je umišljaj, s tim da je i za nehatno postupanje predviđena odgovornost.

Za ovo krivično djelo propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine.

Teži oblik djela iz stava 2 postoji ako je krivičnim djelom iz stava 1 neko lice teško tjelesno povrijeđeno ili je prouzrokovana imovinska

šteta velikih razmjera ili druge teške posljedice. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Najteži oblik ovog djela iz stava 3 postoji ako je krivičnim djelom iz stava 1 prouzrokovana smrt jednog ili više lica. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina.

Lakši oblik djela iz stava 4 vrši vojni starješina koji učini krivično djelo iz stava 1 iz nehata. Za ovaj oblik djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

Poseban oblik djela iz stava 5 postoji ako je krivičnim djelom iz stava 4 prouzrokovana posljedica iz stava 2. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora do tri godine.

Drugi posebni oblik djela iz stava 6 postoji ako je krivičnim djelom iz stava 4 prouzrokovana posljedica iz stava 3. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora do pet godina.

8. Samovoljno udaljenje i bijeg iz vojne jedinice ili službe (član 246o KZ BiH)

Osnovni oblik krivičnog djela samovoljnog udaljenja i bjega iz vojne jedinice ili službe vrši vojno lice koje samovoljno napusti svoju jedinicu ili službu i ne vrati se na dužnost u roku od deset dana, ili se u istom roku ne vrati na dužnost s dozvoljenog odsustva izvan jedinice ili službe.

Radnja krivičnog djela može imati dva oblika: 1) samovoljno napuštanje vojne jedinice ili službe i 2) nevraćanje na dužnost s dopuštenog odsustva izvan jedinice ili službe. Samovoljno odsustvovanje je krivično djelo samo ako je trajalo duže od deset dana, odnosno ako se izvršilac za to vrijeme ne vrati na dužnost.

Djelo se smatra svršenim onog momenta kad je vojno lice samovoljno napustilo jedinicu ili službu pod uslovom da takvo prouzrokovano stanje traje najmanje deset dana.

Izvršilac krivičnog djela može biti samo vojno lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ BiH propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

Drugi oblik ovog djela iz stava 2 vrši vojno lice koje više od dva puta u periodu kraćem od deset dana bez dopuštenja ostane izvan svoje jedinice ili službe, kao i vojno lice koje samovoljno napusti svoju jedinicu ili službu za vrijeme izvršenja važnog zadatka ili povećanog

stepena borbene gotovosti jedinice. Za ovaj oblik djela propisana je ista kazna kao i za prvi osnovni oblik.

Teži oblik djela iz stava 3 vrši vojno lice koje se krije s ciljem izbjegavanja službe u Oružanim snagama Bosne i Hercegovine ili koje samovoljno napusti svoju jedinicu ili službu i ne vrati se na dužnost u roku od trideset dana ili se u istom roku ne vrati na dužnost s dozvoljenog odsustva izvan jedinice ili službe. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Najteži oblik djela iz stava 4 vrši vojno lice koje napusti zemlju ili ostane izvan zemlje s ciljem izbjegavanja službe u Oružanim snagama Bosne i Hercegovine. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od najmanje tri godine.

Poseban oblik djela iz stava 5 vrši vojno lice koje se priprema pobjeći izvan zemlje s ciljem izbjegavanja službe u Oružanim snagama Bosne i Hercegovine. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine.

U stavu 6 propisano je da se počinitelj krivičnog djela iz stava 1 koji se dobrovoljno javi nadležnom organu može blaže kazniti ili osloboditi kazne.

U stavu 7 propisano je da se počinitelj krivičnog djela iz st. 3 i 4 koji se dobrovoljno javi nadležnom organu može blaže kazniti.

9. Prelazak i predaja neprijatelju (član 246r KZ BiH)

Osnovni oblik krivičnog djela prelaska i predaje neprijatelju vrši vojno lice koje se za vrijeme ratnog stanja ili vanrednog stanja ili kad je izdato naređenje za angažovanje i upotrebu Oružanih snaga Bosne i Hercegovine pridruži neprijateljskoj vojsci.

Radnja krivičnog djela se sastoji u pridruživanju neprijatelju, odnosno prelasku na stranu neprijatelja, što predstavlja klasični oblik izdaje zemlje.

Za postojanje djela bitno je vrijeme njegovog izvršenja, što znači da vrijeme pridruživanja treba da je učinjeno za vrijeme ratnog stanja, vanrednog stanja, donosno kada je izdato naređenje za angažovanje i upotrebu Oružanih snaga Bosne i Hercegovine.

Izvršilac krivičnog djela može da bude samo vojno lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo propisana je kazna zatvora od najmanje pet godina.

Drugi oblik djela iz stava 2 vrši vojno koje se za vrijeme ratnog stanja ili vanrednog stanja ili kad je izdato naređenje za angažovanje i upotrebu Oružanih snaga Bosne i Hercegovine preda neprijatelju prije nego što su iscrpljena sva sredstva i načini odbrane. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina.

10. Neispunjenje dužnosti za vrijeme borbe (član 246s KZ BiH)

Osnovni oblik krivičnog djela neispunjenja dužnosti za vrijeme borbe vrši vojno lice koje za vrijeme borbe ili neposredno pred borbu ne izvrši svoju dužnost, pa time prouzrokuje štetne posljedice za vojnu jedinicu, sigurnosnu operaciju ili za borbenu situaciju.

Radnja krivičnog djela se sastoji u neizvršenju vojne dužnosti. Za postojanje djela nije bitno koja dužnost nije izvršena, ali je bitno da je neizvršenjem vojne dužnosti došlo do štetnih posljedica za vojnu jedinicu. Ovo krivično djelo se može izvršiti činjenjem i nečinjenjem.

Djelo je svršeno kada je nastupila neka od navedenih posljedica, što podrazumijeva dovođenje jedinice u tešku situaciju, njeno zarobljavanje, gubitak u ljudstvu, naoružanju itd.

Izvršilac krivičnog djela može da bude samo vojni starješina, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina.

Teži oblik djela iz stava 2 postoji ako su krivičnim djelom iz stava 1 prouzrokovane naročito teške posljedice. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od pet do petnaest godina.

11. Neosiguranje vojne jedinice (član 246x KZ BiH)

Osnovni oblik krivičnog djela neosiguranja vojne jedinice vrši vojno lice koje za vrijeme ratnog stanja ili vanrednog stanja ili kad je izdato naređenje za angažovanje i upotrebu Oružanih snaga Bosne i Hercegovine propusti da osigura jedinicu koja mu je povjerena, pa time prouzrokuje teške posljedice za jedinicu.

Radnja krivičnog djela se sastoji u propuštanju izvršioca da preduzme odgovarajuće mjere kojim osigurava vojnu jedinicu koja mu je povjerena. Posebnim vojnim propisima je određeno koje obaveze ima vojni starješina, a takve mjere su, na primjer: postavljanje straže, slanje izvidnice, redovno snabdijevanje jedinice oružjem, municijom, drugom vojnom opremom, i dr.

Djelo je svršeno ako je neosiguranje vojne jedinice dovelo do teške posljedice za jedinicu (npr. izlaganje jedinice napadu neprijatelja, opkoljavanje jedinice, gubici u ljudstvu, vojnoj opremi itd.).

Izvršilac krivičnog djela može biti samo vojno lice, dok se djelo može izvršiti činjenjem i nečinjenjem, a u pogledu krivice potreban je umišljaj mada se djelo može izvršiti i iz nehata.

Za ovo krivično djelo propisana je kazna zatvora od dvije do dvanaest godina.

U stavu 2 propisan je teži oblik djela. On postoji ako su krivičnim djelom iz stava 1 prouzrokovane naročito teške posljedice za jedinicu. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od pet do petnaest godina.

U stavu 3 propisan je blaži oblik djela, koji nastaje kada vojno lice počini krivično djelo iz stava 1 iz nehata. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine.

U stavu 4 propisan je poseban oblik djela, koji nastaje kada je krivičnim djelom iz stava 3 prouzrokovana posljedica iz stava 2. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

GLAVA DEVETA

DOGOVOR, PRIPREMANJE, UDRUŽIVANJE I ORGANIZOVANI KRIMINAL

Glava XXII KZ BiH, Glava XXIX KZ FBiH, Glava XXX KZ RS i Glava XXIX KZ BD BiH

I OPŠTE KARAKTERISTIKE

Ova krivična djela nemaju strogo određeni grupni zaštitini objekt koji bi predstavljao kriterijum za razvrstavanje krivičnih djela u posebnu grupu. Njihovim zaštitinim objektom smatra se pravni poredak i pravna sigurnost građana Bosne i Hercegovine, odnosno osnovne slobode i prava čovjeka i građanina.

Krivičnim djelima iz ove grupe krivičnih djela prvenstveno se ugrožava javni red i mir svih građana uopšte.

Posljedica se javlja u vidu apstraktne opasnosti ugrožavanja zaštićenog dobra, a opasnost nastupa u momentu preduzimanja djelatnosti koja je predviđena kao radnja izvršenja.

Izvršilac ovih krivičnih djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

II. POJEDINA KRIVIČNA DJELA

1. Dogovor za izvršenje krivičnog djela (član 247 KZ BiH, član 338 KZ FBiH, član 384 KZ RS, član 332 KZ BD BiH)

Prema KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH ovo krivično djelo vrši onaj ko s drugim dogovori izvršenje krivičnog djela propisanog zakonom Bosne i Hercegovine, odnosno u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno u Brčko distriktu, za koje se može izreći kazna zatvora tri go-

dine ili teža kazna, ako za dogovor izvršenja takvog pojedinog krivičnog djela nije propisana teža kazna.

Prema KZ RS djelo vrši onaj ko se sa drugim dogovori da izvrši krivično djelo za koje se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna.

Radnja krivičnog djela sastoji se u dogovaranju sa drugim licem izvršenja krivičnog djela. Ovdje se radi o kažnjivoj pripremnoj radnji u vidu samostalnog krivičnog djela. Inkrimisanje samog dogovora, zbog njegove posebne društvene opasnosti, može preventivno djelovati na buduće vršenje krivičnih djela.

Posljedica djela se sastoji u apstraktnoj opasnosti po pravni poredak, a djelo je svršeno u momentu postizanja dogovora ili saglasnosti da se pristupi izvršenju konkretnog krivičnog djela.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

2. Pripremanje krivičnog djela (član 248 KZ BiH, član 339 KZ FBiH i član 333 KZ BD BiH)

U principu savremena krivična zakonodavstva ne predviđaju kažnjivost za pripremne radnje, jer kao takve ne dovode do neposrednog ugrožavanja vrijednosti koje se štite krivičnim pravom. Zbog težine krivičnog djela na koje su te radnje usmjerene ili zbog značaja dobra koja se tim djelima štite, savremena krivična zakonodavstva, ipak, prave izuzetke i odstupaju od tog načelnog stava o nekažnjivosti za pripremne radnje. Tako je i naš zakonodavac propisao kažnjavanje za pripremanje krivičnog djela.

Djelo vrši onaj ko nabavi ili pripremi sredstva ili ukloni prepreke ili preduzme kakvu drugu radnju koja stvara uslove za neposredno izvršenje, ali nije dio izvršenja krivičnog djela propisanog zakonom Bosne i Hercegovine, odnosno u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno u Brčko distriktu, za koje se može izreći kazna zatvora tri godine ili teža kazna, ukoliko za pripremanje pojedinog krivičnog djela nije propisana teža kazna.

Kao objekt zaštite kod ovog djela javljaju se pravni poredak i osnovne slobode i prava čovjeka i građanina.

Radnja krivičnog djela se sastoji u nabavljanju ili pripremanju sredstava ili uklanjanju prepreka i u preduzimanju drugih radnji kojima se stvaraju uslovi za neposredno izvršenje krivičnog djela.

Kao posljedica djela javlja se apstraktna opasnost za zaštićeno dobro.

Izvršilac djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

3. Udruživanje radi činjenja krivičnih djela (član 249 KZ BiH, član 340 KZ FBiH, član 383 KZ RS i član 334 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo u KZ RS nosi naziv – *zločinačko udruženje*, dok se u ostalim KZ naziva - *udruživanje radi činjenja krivičnih djela*. Ovo djelo je u principu pripremna radnja kao samostalno krivično djelo.

Prema KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH osnovni oblik ovog krivičnog djela vrši onaj ko organizuje grupu ljudi ili na drugi način udružuje tri ili više lica u cilju izvršenja krivičnih djela propisanih zakonom Bosne i Hercegovine, odnosno u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno u Brčko distriktu, (prema KZ BD BiH – za koja se može izreći kazna zatvora tri godine ili teža kazna), ako za takvo organizovanje ili udruživanje radi izvršenja pojedinog krivičnog djela nije propisana teža kazna (prema KZ FBiH i KZ BD BiH – ako za takvo organizovanje ili udruživanje radi izvršenja pojedinog krivičnog djela nije propisana posebna kazna).

Prema KZ RS osnovni oblik ovog krivičnog djela vrši onaj ko organizuje udruženje koje ima za cilj vršenje krivičnih djela za koja se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna.

Objekt zaštite kod ovog krivičnog djela je pravni poredak.

Radnja krivičnog djela se sastoji u organizovanju grupe ljudi za vršenje krivičnih djela. Djelo postoji bez obzira da li je došlo do izvršenja nekog od djela zbog kojeg je grupa i organizovana.

Izvršilac krivičnog djela, odnosno organizator može bit svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ BiH, KZ FBiH propisana je kazna zatvora od od jedne do deset godina, dok je u KZ RS i KZ BD BiH propisana kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Lakši oblik djela iz člana 249 stav 2 KZ BiH, člana 340 stav 2 KZ FBiH, člana 383 stav 2 KZ RS i člana 334 stav 2 KZ BD BiH nastaje kada neko postane pripadnik ili član grupe ljudi ili udruženja iz stava 1. Za ovaj oblik djela u KZ BiH i KZ FBiH propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine, dok je u KZ RS propisana kazna zatvora do dvije godine, a u KZ BD BiH propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

U članu 249 stav 3 KZ BiH, članu 340 stav 3 KZ FBiH, članu 383 stav 3 KZ RS i članu 334 stav 3 KZ BD BiH propisano je da se pripadnik grupe ljudi koji otkrije grupu ili pripadnik udruženja koji otkrije udruženje prije nego što je u njihovom sastavu ili za njih učinio krivično djelo, može osloboditi od kazne.

U članu 249 stav 4 KZ BiH, članu 340 stav 4 KZ FBiH i članu 334 stav 4 KZ BD BiH propisano je da kada organizator otkrivanjem grupe ljudi ili udruženja ili na drugi način spriječi učinjenje krivičnog djela iz stava 1, kazniće se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine, a može se i osloboditi od kazne.

U članu 383 stav 4 KZ RS propisano je da kada izvršilac djela iz st. 1. i 2. koji spriječi izvršenje krivičnih djela navedenih u stavu 1 ili ih pravovremeno prijavi ili otkrije organizaciju i vodeće članove udruženja, oslobodiće se od kazne.

4. Organizovani kriminal (član 250 KZ BiH, član 342 KZ FBiH, član 383a KZ RS i član 336 KZ BD BiH)

Osnovni oblik krivičnog djela organizovani kriminal iz člana 250 stav 1 KZ BiH, člana 342 stav 1 KZ FBiH, člana 383a stav 1 KZ RS i člana 336 stav 1 KZ BD BiH vrši ko učini krivično djelo propisano zakonom Bosne i Hercegovine, odnosno Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Republike Srpske, odnosno Brčko distrikta, kao pripadnik grupe za organizovani kriminal, tj. zločinačkog udruženja, ako za pojedino krivično djelo nije propisana posebna, odnosno teža kazna.

Pripadanje grupi ili drugom udruženju znači prihvatanje svog učešća u ostvarenju ciljeva, odnosno izražavanje svoje saglasnosti da se učestvuje u takvoj grupi. Grupa ili drugo udruženje treba da su organizovani radi vršenja krivičnih djela koja nisu pojedinačno određena po vremenu, mjestu i načinu i dr. (npr. da bi vršili krađe, da bi se bavili nedozvoljenom trgovinom, proizvodili i stavljali u promet droge ili druga opojna sredstva).

Radnja krivičnog djela je dvoaktna kontinuirana aktivnost, koju čine: a) pripadanje organizovanoj kriminalnoj grupi, što znači davanje usmene ili pismene saglasnosti da se pristupi grupi, ili faktičko vršenje zadataka u sastavu grupe, i b) radnja vršenja krivičnog djela koje je propisano zakonom. Djelo je svršeno preduzimanjem neke od djelatnosti navedenih u zakonu.

Izvršilac djela može biti svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo propisana je kazna zatvora od najmanje tri godine.

Teži oblik ovog djela iz člana 250 stav 2 KZ BiH, člana 342 stav 2 KZ FBiH, član 383a stav 2 KZ RS i člana 336 stav 2 KZ BD BiH nastaje kada neko kao pripadnik, odnosno član grupe za organizovani kriminal, odnosno zločinačkog udruženja, učini krivično djelo propisano zakonom Bosne i Hercegovine, odnosno Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Republike Srpske, odnosno Brčko distrikta, za koje se može izreći kazna zatvora pet godina (prema KZ RS i KZ BD BiH – tri godine) ili teža kazna, ako za pojedino krivično djelo nije propisana teža, odnosno posebna kazna. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od najmanje pet godina.

Najteži oblik djela iz člana 250 stav 3 KZ BiH, člana 342 stav 3 KZ FBiH, člana 383a stav 3 KZ RS i člana 336 stav 3 KZ BD BiH vrši onaj ko organizuje ili bilo kako rukovodi grupom za organizovani kriminal koja zajedničkim djelovanjem učini ili pokuša krivično djelo propisano zakonom Bosne i Hercegovine, odnosno Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Republike Srpske, odnosno Brčko distrikta, (prema KZ FBiH i KZ BD BiH – ako za pojedino krivično djelo nije propisana posebna kazna). Za ovo krivično djelo propisana je kazna zatvora najmanje deset godina ili dugotrajni zatvor.

Lakši oblik djela iz člana 250 stav 4 KZ BiH, člana 342 stav 4 KZ FBiH, člana 383a stav 4 KZ RS i člana 336 stav 4 KZ BD BiH vrši onaj ko postane pripadnik, odnosno član grupe za organizovani kriminal ili zločinačkog udruženja koja zajedničkim djelovanjem učini ili pokuša krivično djelo propisano zakonom Bosne i Hercegovine, odnosno Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Republike Srpske, odnosno Brčko distrikta, ako za pojedino krivično djelo nije propisana teža, odnosno posebna kazna. Za ovo krivično djelo propisana je kazna zatvora od najmanje jednu godinu.

U članu 250 stav 5 KZ BiH, članu 342 stav 5 KZ FBiH, članu 383a stav 5 KZ RS i članu 336 stav 5 KZ BD BiH propisano je da se

pripadnik grupe za organizovani kriminal, odnosno zločinačkog udruženja iz stava 1 do 4, koji otkrije tu grupu, može osloboditi od kazne.

GLAVA DESETA

KRIVIČNA DJELA PROTIV ŽIVOTA I TIJELA

Glava XVI KZ FBiH, Glava XIV KZ RS i Glava XVI KZ BD BiH

I OPŠTE KARAKTERISTIKE

Krivična djela protiv života i tijela spadaju u red društvenoopasnih djela koja su odavno poznata, i u zakonodavstvu i u pravnoj literaturi.¹⁸ Jedan od najznačajnijih prirodnih, fundamentalnih, opštecivilizacijskih ljudskih prava predstavlja pravo na život, pa je ono osnov i uslov postojanja svih drugih ljudskih prava i sloboda. Krivičnopravna zaštita prava na život i tjelesni integritet bila je različita tokom razvoja krivičnog prava, i ona predstavlja najznačajniji segment krivičnopravne zaštite u svim savremenim krivičnim zakonodavstvima. Napadi na život i tijelo čovjeka, u svim oblicima ljudskog društva, smatrani su društveno opasnim ponašanjem na koje se reagovalo veoma oštrim krivičnim sankcijama. Dakle, krivična djela koja spadaju u ovu grupu predstavljaju takozvani opšti ili klasični kriminalitet, jer su poznata još od najstarijih vremena. Danas, u savremenim uslovima razvoja i funkcionisanja krivičnog prava, krivična djela protiv života i tijela imaju posebno veliki značaj, a za ova krivična djela su propisane stroge kazne.

Pored života, ovom grupom krivičnih djela obezbjeđuje se zaštita tjelesnog integriteta čovjeka, što znači da je čovjekov život u funkcionalnoj i neraskidivoj vezi sa njegovim tjelesnim integritetom. Dakle, zaštićuje se tjelesni integritet drugoga, odnosno već rođenog čovjeka od protivpravnih povređivanja i ugrožavanja pa sve do smrti. Prema tome, život čovjeka se zaštićuje od samog začeca, dok se tijelo čovjeka štiti od rođenja. Zaštita života i tjelesnog integriteta je društvena funkcija i ona ne zavisi od volje pojedinca. Ova krivična djela mogu biti izvršena

---

¹⁸ A. Stajić, M. Vešović, Krivično pravo-posebni dio, Sarajevo, 1987, str. 78.

samo prema drugom licu, ali ne i prema samom sebi. Samopovređivanje kao i samoubistvo, nije kažnjivo izuzev kada se vrši radi ostvarivanja neprihvatljivih ciljeva (npr. izbjegavanje vojne službe ili zloupotreba prava iz socijalnog osiguranja). Zajednički objekt zaštite kod svih krivičnih djela iz ove grupe je život i tijelo, koji se odnosi na svako ljudsko biće, bez obzira na starosnu dob i zdravstveno stanje.

Osnovna djela iz ove glave, ubistvo i tjelesnu povredu, mogu se izvršiti kako sa umišljajem, tako i iz nehata, s tim da se u praksi veći broj djela vrši sa umišljajem.

II. POJEDINA KRIVIČNA DJELA

1. Ubistvo (član 166 stav 1 KZ FBiH, član 148 KZ RS i član 163 stav 1 KZ BD BiH)

Ubistvo je lišenje života drugog lica, tj. oduzimanje, odnosno uništavanje života drugog lica.¹⁹ Objekt ovog krivičnog djela je živ čovjek, odnosno ljudsko biće i to od trenutka rađanja pa do smrti.²⁰ Objekt napada je čovjek kao ljudsko biće, odnosno njegov život. Rađanje se određuje kao trenutak kada je stvarno otpočeo proces rađanja u smislu fizičkog odvajanja ploda iz majčine utrobe, dok za postojanje djela nije bitno zdravstveno stanje rođenog djeteta, kao ni da li je dijete sposobno za život. Nastupanje smrti se različito određuje. Danas je prihvaćeno shvatanje da je trenutak nastupanja smrti onaj trenutak kada je došlo do smrti mozga. Djelo se sastoji u protivpravnom lišavanju života drugog lica sa umišljajem pri čemu ne postoje posebne okolnosti koje ga čine teškim. Sredstva za izvršenje djela mogu biti fizička (npr. tjelesna snaga, oružje, otrov, i sl.) ili psihička (npr. izazivanje teške duševne boli, straha ili drugih psihičkih stanja koja mogu da prouzrokuju smrt čovjeka).

Radnja krivičnog djela sastoji se u lišavanju života drugog živog lica. Radnja se može izvršiti činjenjem, što se u stvarnosti najčešće i događa, s tim da se može izvršiti i nečinjenjem. Za krivičnu odgovornost nije bitno sredstvo kojim je djelo izvršeno.

---

¹⁹ A. Stajić, M. Vešović, Krivino pravo-posebni dio, Sarajevo, str. 79.

²⁰ B. Čejović, M. Kulić, Krivično pravo, Beograd, 2011, str. 183.

Posljedica krivičnog djela ubistva je smrt osobe koja se lišava života, s tim da mora postojati uzročna veza između preduzete radnje i nastupjele posljedice.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice koje protivpravno liši života drugo lice, a u pogledu krivce potreban je direktni ili eventualni umišljaj.

Za ovo krivično djelo propisana je kazna zatvora od najmanje pet godina.

Lakši oblik djela iz člana 148 stav 2 KZ RS postoji ako je djelo iz stava 1 učinjeno pod osobito olakšavajućim okolnostima. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do osam godina.

2. Teško ubistvo (član 166 stav 2 KZ FBiH, član 149 KZ RS i član 163 stav 2 KZ BD BiH)

Još je u starom njemačkom pravu, kada se radilo o ubistvu, postojala razlika između običnog ubistva i umorstva, kao teže vrste ubistva. Savremena krivična zakonodavstva razlikuju obično, teško kao kvalifikovano i lako kao privilegovano ubistvo. Razlikovanje se vrši na osnovu nekoliko kriterijuma.

Prema KZ FBiH i KZ BD BiH teško ubistvo postoji kada neko:

- 1) drugoga liši života na svirep ili podmukao način;
- 2) drugoga liši života pri bezobzirnem nasilničkom ponašanju;
- 3) drugoga liši života iz koristoljublja, radi učinjenja ili prikrivanja kojeg drugog krivičnog djela, iz bezobzirne osvete ili iz drugih niskih pobuda;
- 4) liši života službeno ili vojno lice pri obavljanju poslova sigurnosti ili dužnosti čuvanja javnoga reda, hvatanja učinioca krivičnog djela ili čuvanja lica koje je lišeno slobode.

Teško ubistvo prema KZ FBiH postoji i kada neko drugog usmrti iz rasnih, narodnosnih ili vjerskih pobuda, a prema KZ BD BiH – i kada neko drugog usmrti iz mržnje.

Prema članu 149 stav 1 KZ RS teško ubistvo postoji kada neko:

- 1) drugog liši života na naročito svirep ili krajnje podmukao način;
- 2) drugog liši života iz koristoljublja, radi izvršenja ili prikrivanja drugog krivičnog djela, iz bezobzirne osvete, mržnje ili iz drugih naročito niskih pobuda;
- 3) drugog liši života pri bezobzirnem nasilničkom ponašanju;

4) drugog liši života i pri tom umišljajno dovede u opasnost život još nekog lica;

5) umišljajno liši života dva ili više lica, a ne radi se o ubistvu na mah, ubistvu djeteta pri porođaju ili ubistvu učinjenom pod osobito olakšavajućim okolnostima;

6) liši života dijete, maloljetno lice ili žensko lice za koje zna da je bremenito, ili

7) liši života sudiju ili javnog tužioca u vezi sa vršenjem njihove sudijske ili tužilačke dužnosti, ili ko liši života službeno ili vojno lice pri vršenju poslova bezbjednosti ili dužnosti čuvanja javnog reda, hvatanja učinioca krivičnog djela ili čuvanja lica lišenog slobode.

U članu 149 stav 2 KZ RS propisano je da će se kazna propisana za djela iz stava 1 primjenjivati i kad je lišenje života izvršeno organizovano ili po naredžbi.

Izvršilac ovog krivičnog djela može da bude svako lice, a u pogledu krivce potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo propisana je kazna zatvora od najmanje deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora.

3. Ubistvo na mah (član 167 KZ FBiH, član 150 KZ RS i član 164 KZ BD BiH)

Djelo postoji kada jedno lice liši života drugo lice na mah, tj. u stanju jake razdraženosti u koju je izvršilac doveden bez svoje krivice, napadom, zlostavljanjem ili teškim vrijeđanjem od strane ubijenog. Ovo ubistvo je poznato je pod imenom ubistva u afektnom stanju, ili provociranim ubistvom. Pod afektnim stanjem podrazumijevaju se duševni potresi izazvani navalom osjećanja, komplikovanim predstavama koje nastupaju i prolaze najčešće naglo, većinom sužavaju svjesnost i praćeni su tjelesnim pojavama. Ovdje se radi o afektnom stanju koje dovodi do jake razdraženosti, stoga ubistvo u ovakvom stanju smatra se lakšom vrstom ubistva, odnosno privilegovanim ubistvom. Stanje jake razdraženosti je posebno duševno stanje u kojem se može naći duševno bolesna, ali i potpuno duševno zdrava osoba. Kada se radi o ubistvu na mah, mora se imati u vidu da afektno stanje, kao uslov za postojanje ovog krivičnog djela, još uvijek predstavlja normalno stanje izvršioca, odnosno stanje u kome je izvršilac uračunljiv. Pored stanja jake razdraženosti izvršilac može ponašanjem usmrćenog biti doveden i u stanje prepasti, što podrazumijeva patološki afekat straha jakog inteziteta što najprije dovodi do prikočenosti, a poslije toga dolazi do odbrambenih

reakcija sa svrhom spašavanja. Svako lice ne reaguje isto na stanje jake razdraženosti i stanje prepa-sti.

U teoriji krivičnog prava često se raspravlja o pitanju razlikovanja ubistva na mah od ubistva u nužnoj odbrani, odnosno prekoračenju nužne odbrane. Postoje izvjesne sličnosti koje zahtijevaju razgraničenje: a) kod ubistva u nužnoj odbrani, kao i kod ubistva u prekoračenju nužne odbrane, ubistvo kao odbijanje napada jeste jedini način da se napad odkloni, b) kod ubistva na mah izvršilac krivičnog djela, usljed afektnog stanja u kome se nalazi, nije uopšte u mogućnosti da razmišlja o tome može li se napad, odnosno teško vrijeđanje otkloniti na neki drugi način osim ubistvom.²¹

Izvršilac djela može biti svako lice, a u pogledu krivice potreban je posebni umišljaj, odnosno umišljaj na mah – *dolus repentimus* ili iznenadni napad.

Za ovo krivično djelo propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina.

4. Ubistvo iz nehata (član 168 KZ FBiH, član 152 KZ RS i član 165 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo u KZ FBiH naziva se – *prouzrokovanje smrti iz nehata*, a u KZ RS – *nehatno lišenje života*, dok se u KZ BD BiH naziva – *ubistvo iz nehata*.

Krivično djelo postoji onda kada je učinilac bio svjestan da svojom radnjom može drugog da liši života, ali je olako držao da do toga neće doći ili da će to moći da spriječi, kao i u slučaju kada učinilac nije bio svjestan da svojom radnjom može nekoga da liši života, iako je prema okolnostima pod kojima je učinio djelo i prema svojim ličnim svojstvima bio dužan i mogao biti svjestan te mogućnosti.

Privilegujuća okolnost kod ovog krivičnog djela javlja se nehat, kao oblik krivice, po čemu se ovo djelo razlikuje od običnog ubistva. Djelo postoji bez obzira na to da li se radi o svjesnom ili nesvesnom nehatu.

Radnja djela sastoji se u lišavanju drugog života nehatno.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice, a u pogledu krivice potreban je, dakle, svjesni ili nesvjesni nehat.

Za ovo krivično djelo propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

---

²¹ J. Tahović, o. s. str. 83.

5. Ubistvo djeteta pri porođaju (član 169 KZ FBiH, član 151 KZ RS i član 166 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo u KZ FBiH naziva se – *čedomorstvo*, a u KZ RS i KZ BD BiH – *ubistvo djeteta pri porođaju*.

Djelo vrši majka koja liši života svoje dijete za vrijeme porođaja ili neposredno poslije porođaja, pod uticajem stanja koje je izazvano porođajem.

Objekt zaštite je život rođenog djeteta i to od trenutka početka porođaja do prekida fiziološke veze sa majkom i neposredno nakon toga. S medicinskog aspekta smatra se da porođaj traje od pojave prvih trudova do izbacivanja posteljice. Vrijeme neposredno nakon poroda se utvrđuje u svakom konkretnom slučaju, ali se u medicinskoj literaturi uglavnom uzima da to vrijeme traje dvadesetčetiri sata nakon poroda. Prema tome, usmrćenje djeteta nakon tog vremena smatralo bi se ubistvom, a ne čedomorstvom.

Za postojanje djela bitno je da je dijete živo rođeno, s tim da nije bitno da li je novorođenče sposobno za život. Djelo je svršeno lišenjem života novorođenčeta, s tim da je kod ovog djela pokušaj moguć, koji je takođe kažnjiv.

Izvršilac krivičnog djela može da bude samo majka, i to samo prema svom djetetu, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od jedne do pet godina, dok je u KZ RS propisana kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

6. Navođenje na samoubistvo i pomaganje u samoubistvu (član 170 KZ FBiH, član 153 KZ RS i član 167 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo u KZ FBiH naziva se – *učestvovanje u samoubistvu*, a u KZ RS i KZ BD BiH – *navođenje na samoubistvo i pomaganje u samoubistvu*.

Za razliku od ranijih perioda, u savremenom krivičnom pravu samoubistvo se ne smatra kažnjivom radnjom. Jedan od razloga koji opravdava ovakav stav, jeste da bi kažnjavanje lica koje je pokušalo da izvrši samoubistvo samo dovelo do toga da takvo lice stvarno izvrši samoubistvo. Pravo svakog čovjeka je da potpuno slobodno i neograničeno raspolaže svojim životom sve do njegovog potpunog uništenja. Međutim, iako je samoubistvo dekriminisano, navođenje nekog lica na samoubistvo, ili pomaganje da se izvrši samoubistvo, predstavlja djela-

tnosti koje su društveno veoma opasne. Prema tome, navođenje na samoubistvo i pomaganje u samoubistvu predstavlja sa-mostalni delikt.

Osnovni oblik krivičnog djela iz člana 170 stav 1 KZ FBiH, član 153 stav 1 KZ RS i člana 167 stav 1 KZ BD BiH vrši ko navede drugog na samoubistvo ili mu pomogne u samoubistvu, odnosno izvršenju, pa ono bude učinjeno.

Radnja krivičnog djela sastoji se u navođenju na samoubistvo ili pomaganju u izvršenju samoubistva. Potrebno je da je radnjom navođenja koju preduzima izvršilac kod nekog lica izazvana ili učvršćena odluka da izvrši samoubistvo, tj. da se radnjom pomaganja doprinese izvršenju samoubistva.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do pet godina, dok je u KZ RS propisana kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Teži oblik djela iz člana 170 stav 2 KZ FBiH, člana 153 stav 2 KZ RS i člana 167 stav 2 KZ BD BiH vrši ko djelo iz stava 1 učini prema maloljetniku ili prema licu čija je sposobnost shvatanja značenja svog djela ili upravljanja svojim postupcima bitno smanjena. Za ovaj oblik djela u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina, dok je u KZ RS propisana kazna zatvora od dvije do deset godina.

Drugi teži oblik djela iz člana 170 stav 3 KZ FBiH, člana 153 stav 3 KZ RS i člana 167 stav 3 KZ BD BiH vrši ko djelo iz stava 1 učini prema djetetu ili prema osobi koja nije mogla shvatiti značaj svog djela ili upravljati svojim postupcima. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od najmanje pet godina.

Poseban oblik djela iz člana 170 stav 4 KZ FBiH, člana 153 stav 4 KZ RS i člana 167 stav 4 KZ BD BiH vrši ko okrutno, odnosno surovo ili nečovječno postupa s osobom koja se prema njemu nalazi u odnosu kakve podređenosti ili zavisnosti, pa ono usljed takvog postupanja izvrši samoubistvo koje se može pripisati nehatu učinioca. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Lakši oblik djela iz člana 153 stav 5 KZ RS vrši ko drugome pomogne u samoubistvu koje je izvršeno, pri čemu su postojale osobito olakšavajuće okolnosti. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora do tri godine.

U članu 153 stav 6 KZ RS propisano je da ako je usljed djela iz st. 1 do 5 samoubistvo samo pokušano, sud učinioca može blaže kazniti.

7. Protivpravni prekid trudnoće (član 171 KZ FBiH, član 154 KZ RS i član 168 KZ BD BiH)

Krivično djelo se sastoji u prekidanju trudnoće bremenite žene, odnosno u uništavanju čovječijeg ploda i njegovo izbacivanje iz žene prije nego što je započelo rađanje.

Pod pobačajem se, uopšte, podrazumijeva prekid trudnoće i uništenje ploda, s tim da pobačaj može da bude prirodni (spontani) i nasilni.²² Prirodni ili spontani pobačaj nastaje iz različitih uzroka (npr. neka oboljenja, hormonalni poremećaj, anatomske anomalije žene i sl.). Kada se govori o krivičnopravnom značenju pobačaja, misli se samo na nasilni prekid trudnoće, odnosno pobačaj. Postoje i legalni prekidi trudnoće, odnosno oni koji se vrše prema propisima o vršenju prekida trudnoće, tj. kao mjera planiranja porodice.

Osnovni oblik krivičnog djela iz člana 171 stav 1 KZ FBiH, člana 154 stav 1 KZ RS i člana 168 stav 1 KZ BD BiH vrši ko protivno propisima o prekidu trudnoće trudnoj ženi s njenim pristankom izvrši prekid trudnoće, započne da vrši prekid trudnoće ili joj pomogne da prekine trudnoću.

Objekt krivičnopravne zaštite su zdravlje žene i plod u majčinoj utrobi, od začeća, pa do trenutka rađanja. Plod mora da bude živ. Pasivni subjekt je trudna žena koja je pristala na prekid trudnoće.

Radnja krivičnog djela sastoji se u izvršenju ili započinjanju prekida trudnoće trudnoj ženi sa njenim pristankom ili u pomaganju trudnoj ženi da izvrši prekid trudnoće.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine.

Teži oblik djela iz člana 171 stav 2 KZ FBiH i člana 168 stav 2 KZ BD BiH vrši ko trudnoj ženi bez njenog pristanka započne činiti ili učini prekid trudnoće. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do osam godina.

Teži oblik djela iz člana 154 stav 2 KZ RS vrši ko trudnoj ženi bez njenog pristanka, a ako je mlađa od šesnaest godina, i bez pismene

---

²² B.Čejović, V. Miladinović, Krivično pravo, posebni dio, Niš, 1995. str. 171.

saglasnosti njenog roditelja, usvojioca ili staraoca, izvrši ili započne da vrši prekid trudnoće. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do osam godina.

Drugi teži oblik djela iz člana 171 stav 3 KZ FBiH i člana 168 stav 3 KZ BD BiH postoji ako je krivičnim djelom iz stava 1 trudna žena teško tjelesno povrijeđena, ili joj je zdravlje teško narušeno ili je prouzrokovana smrt trudne žene. Za ovaj oblik propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Drugi teži oblik djela iz člana 154 stav 3 KZ RS postoji ako je usljed djela iz st. 1 i 2 nastupila smrt, teška tjelesna povreda ili teško narušenje zdravlja ženskog lica nad kojim je vršen prekid trudnoće. Za ovaj oblik djela učinilac će se kazniti za djelo iz stava 1 – zatvorom od šest mjeseci do pet godina, a za djelo iz stava 2 – zatvorom od dvije do dvanaest godina.

Najteži oblik djela iz člana 171 stav 4 KZ FBiH i člana 168 stav 4 KZ BD BiH postoji ako je krivičnim djelom iz stava 2 trudna žena teško tjelesno povrijeđena, ili joj je zdravlje teško narušeno ili je prouzrokovana smrt trudne žene. Za ovo krivično djelo propisana je kazna zatvora od najmanje jednu godinu.

8. Teška tjelesna povreda (član 172 KZ FBiH, član 156 KZ RS i član 169 KZ BD BiH)

Tjelesna povreda u najopštijem smislu predstavlja oštećenje ili narušavanje tjelesnog integriteta ili tjelesnog ili duševnog zdravlja drugog lica. S obzirom na obim i intezitet oštećenja tjelesnog integriteta ili narušavanja zdravlja postoji više oblika teške tjelesne povrede, a to su: a) obična teška tjelesna povreda, b) osobito teška tjelesna povreda, c) teška tjelesna povreda sa smrtnom posljedicom, d) teška tjelesna povreda iz nehata, i e) teška tjelesna povreda na mah.

Osnovni oblik krivičnog djela iz člana 172 stav 1 KZ FBiH, člana 156 stav 1 KZ RS i člana 169 stav 1 KZ BD BiH vrši ko drugoga teško tjelesno povrijedi ili mu zdravlje teško naruši.

Objekt zaštite je tjelesni integritet čovjeka koji obuhvata njegovu fizičku i psihičku konstituciju, a koja se štiti od rođenja pa do smrti, pri čemu je nebitno njegovo zdravstveno stanje.

Radnja krivičnog djela sastoji se u svakoj radnji kojom se teško povređuje tjelesni integritet čovjeka ili teško narušava njegovo zdravlje, s tim da se to može izvršiti činjenjem i nečinjenjem.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Teži oblik djela iz člana 172 stav 2 KZ FBiH, člana 169 stav 2 KZ BD BiH vrši ko krivično djelo iz stava 1 učini prema bračnom partneru ili osobi s kojom živi u vanbračnoj zajednici ili roditelju svog djeteta s kojim ne živi u zajednici. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do pet godina.

Teži oblik djela iz člana 156 stav 2 KZ RS vrši ko drugog tjelesno povrijedi ili mu zdravlje naruši tako teško da je usljed toga doveden u opasnost život povrijeđenog ili je uništen ili trajno i u znatnoj mjeri oslabljen koji važan dio njegovog tijela ili koji važan organ, ili je prouzrokovana trajna nesposobnost za rad povrijeđenog, ili trajno i teško narušenje njegovog zdravlja ili unakaženost ili je djelo izvršeno iz mržnje. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do osam godina.

Drugi teži oblik djela iz člana 172 stav 3 KZ FBiH i člana 169 stav 3 KZ BD BiH vrši ko drugog tjelesno povrijedi ili mu zdravlje naruši tako teško da je zbog toga doveden u opasnost život povrijeđenog ili je uništen ili trajno i u znatnoj mjeri oslabljen koji važan dio njegovog tijela ili koji važan organ, ili je prouzrokovana trajna nesposobnost za rad povrijeđenog ili trajno i teško narušenje njegovog zdravlja ili unakaženost. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina.

Najteži oblik djela iz člana 156 stav 3 KZ RS postoji ako je usljed djela iz st. 1 i 2 nastupila smrt povrijeđenog lica. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do dvanaest godina.

Treći teži oblik djela iz člana 172 stav 4 KZ FBiH nastaje kada neko krivično djelo iz stava 1 učini iz rasnih, narodnosnih ili vjerskih pobuda. Za ovaj oblik djela propisana je kazna od jedne do deset godina.

Treći teži oblik djela iz člana 169 stav 4 KZ BD BiH nastaje kada neko krivično djelo iz stava 1 učini iz mržnje. Za ovaj oblik djela propisana je kazna od jedne do deset godina.

Lakši oblik djela iz člana 154 stav 4 KZ RS vrši ko djelo iz st. 1 i 2 učini nehatno. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora do tri godine.

Drugi lakši oblik djela iz člana 154 stav 5 KZ RS vrši ko djelo iz st. 1, 2 i 3 učini na mah, doveden bez svoje krivice u jaku razdraženost

napadom, teškim zlostavljanjem ili teškim vrijeđanjem od strane povrijeđenog. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora, i to: za djelo iz st. 1 i 2 – do tri godine, a za djelo iz stava 3 – od šest mjeseci do pet godina.

Najteži oblik djela iz člana 172 stav 5 KZ FBiH i člana 169 stav 5 KZ BD BiH postoji ako povrijeđeni umre zbog povrede iz st. od 1 do 4. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do dvanaest godina.

Lakši oblik djela iz člana 172 stav 6 KZ FBiH i člana 169 stav 6 KZ BD BiH postoji kada neko krivično djelo iz st. od 1 do 3 učini iz nehata. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora do tri godine.

Drugi lakši oblik djela iz člana 172 stav 7 KZ FBiH i člana 169 stav 7 KZ BD BiH vrši ko krivično djelo iz st. od 1 do 3 učini na mah, doveden bez svoje krivice u jaku razdraženost napadom ili teškim vrijeđanjem od ozlijeđenog. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine.

Treći lakši oblik djela iz člana 172 stav 8 KZ FBiH i člana 169 stav 8 KZ BD BiH vrši ko krivično djelo iz stava 4 učini na mah, doveden bez svoje krivice u jaku razdraženost napadom ili teškim vrijeđanjem od povrijeđenog. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

9. Laka tjelesna povreda (član 173 KZ FBiH, član 155 KZ RS i član 170 KZ BD BiH)

Osnovni oblik djela iz člana 173 stav 1 KZ FBiH, člana 155 stav 1 KZ RS i člana 170 stav 1 KZ BD BiH vrši ko drugog lako tjelesno povrijedi ili mu zdravlje lako naruši. Za ovaj oblik djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

Objekt zaštite je tjelesni integritet, a posljedica se ogleda u oštećenju tjelesnog integriteta ili narušenju zdravlja koje se ne bi moglo podvesti pod tešku tjelesnu povredu.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Prema članu 155 stav 3 KZ RS gonjenje za osnovni oblik ovog djela preduzima se po prijedlogu.

Teži oblik djela iz člana 173 stav 2 KZ FBiH i člana 170 stav 2 KZ BD BiH vrši ko krivično djelo iz stava 1 učini prema bračnom partneru ili licu s kojom živi u vanbračnoj zajednici ili roditelju svog dje-

teta s kojim ne živi u zajednici. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora do jedne godine.

Teži oblik djela iz člana 155 stav 2 KZ RS postoji ako je laka tjelesna povreda nanesena oružjem, opasnim oruđem ili drugim sredstvom podobnim da tijelo teško povrijedi ili zdravlje teško naruši. Za ovaj oblik djela u KZ RS propisana je kazna zatvora do tri godine.

Prema članu 173 stav 3 KZ FBiH sud može učiniocu krivičnog djela iz stava 1 izreći sudsku opomenu ako je učinilac bio izazvan neprirodojnim ili grubim ponašanjem oštećenog. Prema članu 155 stav 3 KZ RS učiniocu djela iz stava 1 i 2 sud može izreći sudsku opomenu ako je bio izazvan teškim vrijeđanjem ili nasilničkim ponašanjem oštećenog. Prema članu 170 stav 3 KZ BD BiH sud može učinioca krivičnog djela iz stava 1 osloboditi od kazne ako je učinilac bio izazvan neprirodojnim ili grubim ponašanjem oštećenog.

10. Učestvovanje u tuči (član 174 KZ FBiH, član 157 KZ RS i član 171 KZ BD BiH)

Djelo se sastoji u učestvovanju u tuči u kojoj je neko lišen života ili je drugome nanesena teška tjelesna povreda. Ovdje se kažnjava za samo učestvovanje u tuči. Pod tučom se podrazumijeva svako fizičko obračunavanje u kojoj učestvuju tri ili više lica.

Saučesništvo u vidu postrekavanja i pomaganja, takođe može postojati ako su se radnje postrekavanja i pomaganja odvijale prije početka tuče i izvan njenog odvijanja.

Prema članu 157 stav 2 KZ RS nema ovog krivičnog djela ako je lice bez svoje krivice bilo uvučeno u tuču ili se samo branilo ili razdvajalo druge učesnike tuče.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine, dok je u KZ RS propisana kazna zatvora do tri godine.

11. Napuštanje nemoćnog lica (član 176 KZ FBiH, član 160 KZ RS i član 173 KZ BD BiH)

Osnovni oblik djela iz člana 176 stav 1 KZ FBiH, člana 160 stav 1 KZ RS i člana 173 stav 1 KZ BD BiH vrši ko nemoćno lice koje mu

je povjereno ili o kojem je inače dužan da se stara, ostavi bez pomoći u stanju ili prilikama opasnim za život ili zdravlje.

Radnja krivičnog djela sastoji se u ostavljanju bez pomoći nemoćnog lica, odnosno u uskraćivanje pomoći takvom licu. U pitanju je pravo krivično djelo nečinjenja.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine, a u KZ RS – kazna zatvora do dvije godine.

Teži oblik djela iz člana 176 stav 2 KZ FBiH i člana 173 stav 2 KZ BD BiH postoji ako je krivičnim djelom iz stava 1 prouzrokovana smrt ostavljenog lica ili je ono teško tjelesno povrijeđeno ili mu je zdravlje teško narušeno. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine.

Teži oblik djela iz člana 160 stav 2 KZ RS postoji ako je usljed djela iz stava 1 nastupila teška tjelesna povreda ili teško narušenje zdravlja ostavljenog lica. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Najteži oblik djela iz člana 160 stav 3 KZ RS postoji ako je usljed djela iz stava 1 nastupila smrt ostavljenog lica. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do osam godina.

GLAVA JEDANAESTA

KRIVIČNA DJELA PROTIV POLNE SLOBODE I MORALA

Glava XIX KZ FBiH, Glava XIX KZ RS i Glava XIX KZ BD BiH

I OPŠTE KARAKTERISTIKE

Današnja shvatanja polne slobode i polnog morala se znatno razlikuju od shvatanja iz ranijih vremena. Razvojem društva mijenjala su se i shvatanja šta je u sferi seksualnosti prihvatljivo, a šta nije, odnosno šta je polno moralno, a šta nije. Tako da se i stav krivičnog prava, odnosno zakonodavstva znatno izmjenio.

Kada se govori o djelima iz ove grupe može se reći da se ovdje radi o zaštiti slobode odlučivanja u polnim odnosima. Motiv izvršenja ovih krivičnih djela je zadovoljavanje polnog nagona. Krivičnim djelima kao što su: zadovoljenje polnih strasti pred drugim, trgovina ljudima radi vršenja prostitucije, iskorištavanje djece i maloljetnih lica za pornografiju, proizvodnja i prikazivanje dječije pornografije, povređuju se moralna shvatanja i moralna osjećanja kod najvećeg broja ljudi, što predstavlja javni moral društva u određenom periodu.

Ciljevi inkriminacije iz ove glave su usmjereni u pravcu ostvarivanja slobode odlučivanja u polnom životu. Prema tome krivična djela treba propisati samo za one radnje kojima se zadovoljenje polnog nagona ostvaruje prinudom, odnosno kršenjem normi polnog morala. Pitanje je da li krivično pravo treba da interveniše i u slučajevima kada se zadovoljenje polnog nagona ostvaruje dobrovoljno uz uzajamnu saglasnost partnera samo zato što se time vrijeđa polni moral koji je veoma ambivalentan.

Maloljetna lica su posebno zatićena u pogledu polne slobode kao i u pogledu polnog iskorištavanja od punoljetnih lica. Kažnjava se obljuba sa licem koje nije navršilo četrnaest godina, pa i kada to lice do-

brovlnjo pristane na obljubu. Pasivni subjekt može biti svako lice, tj. lica i muškog i ženskog pola.

Krivična djela iz ove glave mogu biti izvršena samo sa umišljajem.

II. POJEDINA KRIVIČNA DJELA

1. Silovanje (član 203 KZ FBiH, član 193 KZ RS i član 200 KZ BD BiH)

Osnovni oblik krivičnog djela silovanja iz člana 203 stav 1 KZ FBiH, člana 193 stav 1 KZ RS i člana 200 stav 1 KZ BD BiH vrši ko drugo lice upotrebom sile ili prijetnje da će neposredno napasti na njegov život ili tijelo ili na život ili tijelo njemu bliskog lica prisili na polni odnos ili s njim izjednačenu polnu radnju.

Objekt zaštite kod ovog krivičnog djela je sloboda odlučivanja drugog lica u pogledu stupanja u polne odnose, tj. vršenja druge polne radnje.

Silovanje je nepravo složeno krivično djelo. Sastoji se iz prinude i polnog odnosa, odnosno obljube, pri čemu je prinuda nedozvoljena, dok je polni odnos prirodan čin između muškarca i žene. Pod obljubom se podrazumijeva prodiranje muškog polnog organa u ženski. Prisiljavanje ili prinuda se sastoji u primjeni sile ili prijetnje da će se neposredno napasti na život ili tijelo tog lica ili njemu bliskog lica. Sila može biti apsolutna (npr. upotreba fizičke snage, primjena hipnoze, upotreba omamljujućih sredstava) da bi se lakše savladao otpor žrtve. Sila može biti još i kompluzivna, odnosno odoljiva (npr. pasivni subjekt nije lišen mogućnosti pružanja otpora, ali usljed djelovanja te sile on je prinuđen da djeluje u određenom pravcu). Prijetnja mora biti ozbiljna, odnosno da izvršilac djela stvarno i želi nanijeti zlo žrtvi, što joj stavljanja u izgled, s tim da prijetnja može biti usmjerena i prema njoj bliskim osobama.

Krivično djelo je svršeno kad je upotrebom prinude došlo do polnog odnosa ili sa njim izjednačene polne radnje. Pasivni subjekt je žrtva silovanja.

Radnja krivičnog djela sastoji se u prisiljavanju na polni odnos ili sa njim izjednačenu polnu radnju.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice bez obzira na njen pol, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina, dok je u KZ RS propisana kazna zatvora od dvije do deset godina.

Teži oblik djela iz člana 203 stav 2 KZ FBiH i člana 200 stav 2 KZ BD BiH vrši ko krivično djelo iz stava 1 učini na naročito svirep ili naročito ponižavajući način, ili ako je istom prilikom prema istoj žrtvi učinjeno više polnih odnosa ili s njim izjednačenih polnih radnji od više učinilaca. Za ovaj oblik krivičnog djela propisana je kazna zatvora od tri do petnaest godina.

Teži oblik djela iz člana 193 stav 2 KZ RS postoji ako je djelo iz stava 1 izvršeno prema maloljetnom licu, ili na naročito svirep ili naročito ponižavajući način, ili je istom prilikom izvršeno više silovanja od strane više lica ili je silovanje izvršeno iz mržnje, ili je usljed djela nastupila teška tjelesna povreda, teško narušenje zdravlja ili trudnoća silovanog ženskog lica. Za ovaj oblik krivičnog djela propisana je kazna zatvora od tri do petnaest godina.

Drugi teži oblik djela iz člana 203 stav 3 KZ FBiH i člana 200 stav 3 KZ BD BiH postoji ako je krivičnim djelom iz stava 1 prouzrokovana smrt silovanog lica, ili je ono teško tjelesno povrijeđeno, ili joj je teško narušeno zdravlje, ili je silovano žensko lice ostalo trudno. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od najmanje tri godine.

Drugi teži oblik djela iz člana 193 stav 3 KZ RS postoji ako je usljed djela iz st. 1 i 2 nastupila smrt lica prema kojem je djelo izvršeno. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od najmanje deset godina.

Poseban kvalifikovani oblik krivičnog djela iz člana 203 stav 4 KZ FBiH vrši ko krivično djelo iz stava 1 izvrši iz etničke, narodnosne, rasne, vjerske ili jezičke netrpeljivosti. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od tri do petnaest godina.

Poseban kvalifikovani oblik krivičnog djela iz člana 200 stav 4 KZ BD BiH vrši ko krivično djelo iz stava 1 izvrši iz mržnje. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od tri do petnaest godina.

Lakši oblik krivičnog djela iz člana 193 stav 4 KZ RS vrši ko drugoga prinudi na obljubu ili neku drugu polnu radnju ozbiljnom prijetnjom da će za njega ili njemu blisko lice otkriti nešto što bi škodilo njegovoj časti ili ugledu ili prijetnjom nekim drugim teškim zlom. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Treći teži oblik djela iz člana 203 stav 5 KZ FBiH i člana 200 stav 5 KZ BD BiH vrši ko krivično djelo iz stava 1 učini prema maloljetniku. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od najmanje tri godine.

Četvrti teži oblik djela iz člana 203 stav 6 KZ FBiH i člana 200 stav 6 KZ BD BiH vrši ko krivično djelo iz st. 2, 3 i 4 učini prema maloljetniku. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od najmanje pet godina.

Peti teži oblik djela iz člana 203 stav 7 KZ FBiH i člana 200 stav 7 KZ BD BiH postoji ako su krivičnim djelom iz stava 2 prouzrokovane posljedice iz stava 3. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od najmanje pet godina.

2. Polni odnos s nemoćnim licem (član 204 KZ FBiH, član 194 KZ RS i član 201 KZ BD BiH)

Osnovni oblik krivičnog djela polni odnos sa nemoćnim licem vrši ko izvrši polni odnos ili s njim izjednačenu polnu radnju s drugim licem, iskoristivši njegovu duševnu bolest, duševnu poremećenost, nedovoljnu duševnu razvijenost, neku drugu težu duševnu smetnju, ili kakvo drugo stanje tog lica zbog kojeg ono nije sposobno za otpor.

Radnja krivičnog djela sastoji se u izvršenju obljube, odnosno polnog odnosa ili sa njom izjednačene polne radnje s drugom osobom iskorišćavanjem duševnog oboljenja, duševne poremećenosti, nedovoljne duševne razvijenosti, nemoći ili kakvog drugog stanja te osobe usljed čega to lice nije sposobno za otpor.

Pasivni subjekt može biti lice muškog i ženskog pola koje je usljed pomenutog stanja nesposobna za otpor.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice bez obzira na pol, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od jedne do osam godina, dok je u KZ RS propisana kazna zatvora od jedne do deset godina.

Prvi teži oblik djela iz člana 204 stav 2 KZ BiH i člana 201 stav 2 KZ BD BiH vrši ko krivično djelo iz stava 1 učini prema licu čije je stanje nesposobnosti za otpor sam izazvao ili je u tome učestvovao. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina.

Prvi teži oblik djela iz člana 194 stav 2 KZ RS postoji ako je krivično djelo iz stava 1 učinjeno prema maloljetnom licu ili na naročito svirep ili naročito ponižavajući način, ili je istom prilikom izvršeno

više djela od strane više lica, ili je nastupila teška tjelesna povreda, teško narušenje zdravlja ili trudnoća nemoćnog ženskog lica. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od najmanje pet godina.

Drugi teži oblik djela iz člana 204 stav 3 KZ FBiH i člana 201 stav 3 KZ BD BiH vrši ko krivično djelo iz stava 1 počini na naročito svirep ili naročito ponižavajući način, ili ako je istom prilikom prema istoj žrtvi učinjeno više polnih odnosa, ili s njim izjednačenih polnih radnji od više počinitelaca. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina.

Drugi teži oblik djela iz člana 194 stav 3 KZ RS postoji ako je usljed djela iz st. 1 i 2 nastupila smrt lica prema kojem je djelo izvršeno. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od najmanje deset godina.

Treći teži oblik djela iz člana 204 stav 4 KZ FBiH i člana 201 stav 4 KZ BD BiH vrši ko krivično djelo iz stava 2 učini na naročito okrutan ili naročito ponižavajući način, ili ako je istom prilikom prema istoj žrtvi učinjeno više polnih odnošaja, ili s njim izjednačenih polnih radnji od više učinilaca. Za ovaj oblik krivičnog djela propisana je kazna zatvora od tri do petnaest godina.

Četvrti teži oblik djela iz člana 204 stav 5 KZ FBiH i člana 201 stav 5 KZ BD BiH postoji ako je krivičnim djelom iz stava 1 prouzrokovana smrt lica s kojim je izvršen polni odnos ili s njim izjednačena polna radnja, ili je ono teško tjelesno povrijeđeno, ili mu je zdravlje teško narušeno, ili ako je žensko lice ostalo trudno. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina.

Najteži oblik djela iz člana 204 stav 6 KZ FBiH i člana 201 stav 6 KZ BD BiH nastaje ako su krivičnim djelom iz st. 3 i 4 prouzrokovane posljedice iz stava 5. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od najmanje tri godine.

3. Obljuba zloupotrebom položaja (član 205 KZ FBiH, član 196 KZ RS i član 202 KZ BD BiH)

Osnovni oblik krivičnog djela obljuba zloupotrebom položaja iz člana 205 stav 1 KZ FBiH i člana 202 stav 1 KZ BD BiH vrši onaj ko zloupotrebom svoga položaja navede na polni odnos ili s njim izjednačenu polnu radnju drugo lice koje se zbog imovinskog, porodičnog, društvenog, zdravstvenog ili drugog stanja ili teških prilika nalazi prema njemu u odnosu zavisnosti.

Osnovni oblik djela iz člana 196 stav 1 KZ RS vrši ko zloupotrebom svog položaja navede na obljubu ili drugu polnu radnju lice koje se prema njemu nalazi u odnosu kakve podređenosti ili zavisnosti.

Radnja izvršenja djela sastoji se u navođenju na obljubu lica koje se nalazi prema izvršiocu u položaju zavisnosti.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice koje obljubu izvršava zloupotrebom svog položaja, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za osnovni oblik ovog krivičnog djela u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine, dok je za osnovni oblik ovog djela u KZ RS propisana kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Teži oblik djela iz člana 205 stav 2 KZ FBiH, člana 196 stav 2 KZ RS i člana 202 stav 2 KZ BD BiH vrši nastavnik, vaspitač, staralac, usvojilac (prema KZ FBiH i KZ BD BiH – još i roditelj, očuh i maćeha), ili drugo lice koje zloupotrebom svog položaja izvrši obljubu ili drugu polnu radnju sa maloljetnim licem koje mu je povjereno radi učenja, vaspitanja, čuvanja ili njege. Za ovaj oblik djela u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina, dok je u KZ RS propisana kazna zatvora od jedne do osam godina.

4. Polno nasilje nad djetetom (član 207 KZ FBiH, član 195 KZ RS i član 204 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH *naziva se polni odnošaj s djetetom*, a u KZ RS - *polno nasilje nad djetetom*.

Krivično djelo postoji kada se izvrši obljuba ili sa njom izjednačen čin sa djetetom.

Objekt zaštite je polna sloboda djeteta koje nije navršilo četrnaest godina života, bez obzira na pol.

Radnja izvršenja krivičnog djela sastoji se u izvršenju polnog odnosa sa djetetom.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice muškog ili ženskog pola, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovaj oblik djela u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od jedne do osam godina, a u KZ RS – kazna zatvora od jedne do deset godina.

Teži oblik djela iz člana 207 stav 2 KZ FBiH, člana 195 stav 2 KZ RS i člana 204 stav 2 KZ BD BiH nastaje kada neko izvrši nasilnu obljubu ili drugu polnu radnju sa djetetom (silovanje) ili sa nemoćnim

licem (polni odnos s nemoćnim licem). Za ovaj oblik djela u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od najmanje tri godine, dok je u KZ RS propisana kazna zatvora od tri do petnaest godina.

Drugi teži oblik djela iz člana 207 stav 3 KZ FBiH i člana 204 stav 3 KZ BD BiH nastaje kada neko izvrši polni odnos ili s njim izjednačenu polnu radnju s djetetom zloupotrebom položaja (člana 205 stav 2 KZ FBiH i član 202 stav 2 KZ BD BiH – polni odnos zloupotrebom položaja). Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina.

Drugi teži oblik djela iz 195 stav 3 KZ RS postoji ako djelo iz st. 1 i 2 izvrši nastavnik, vaspitač, staralac, usvojlac, ljekar, vjerski službenik ili drugo lice zloupotrebom svog položaja prema djetetu koje mu je povjereno na učenje, vaspitanje, čuvanje ili staranje. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od pet do petnaest godina.

Treći teži oblik djela iz člana 207 stav 4 KZ BiH i člana 204 stav 4 KZ BD BiH nastaje kada neko izvrši krivično djelo iz st. od 1 do 3 na naročito svirep ili naročito ponižavajući način, ili ako je istom prilikom prema istoj žrtvi učinjeno više polnih odnosa ili s njim izjednačenih polnih radnji od više učinilaca. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od najmanje pet godina.

Treći teži oblik djela iz člana 195 stav 4 KZ RS postoji ako je djelo iz st. 1, 2 i 3 izvršeno na naročito svirep ili naročito ponižavajući način, ili je istom prilikom izvršeno više djela od strane više lica, ili postoji velika nesrazmjera u zrelosti i uzrastu između učinioca i žrtve, ili je usljed djela nastupila teška tjelesna povreda, teško narušenje zdravlja ili trudnoća silovanog ženskog lica. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od najmanje pet godina.

Najteži oblik djela iz člana 207 stav 5 KZ FBiH i člana 204 stav 2 KZ BD BiH postoji ako je krivičnim djelom iz st. od 1 do 3 prozrokovana smrt djeteta, ili je dijete teško tjelesno povrijeđeno, ili mu je zdravlje teško narušeno, ili je žensko dijete ostalo trudno. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od najmanje pet godina ili kazna dugotrajnog zatvora.

Najteži oblik djela iz člana 195 stav 5 KZ RS postoji ako je usljed djela iz st. 1 do 4 nastupila smrt djeteta. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od najmanje deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora.

5. Rodoskrvnjenje (član 213 KZ FBiH, član 201 KZ RS i član 210 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo sastoji se u vršenju polnog odnosa (prema KZ FBiH i KZ BD BiH – ili druge sa njom izjednačene polne radnje) između srodnika po krvi u prvoj liniji ili između brata i sestre. Ovo krivično djelo poznato je i pod nazivom *incest*.

Radnja izvršenja krivičnog djela je obljudba (prema KZ FBiH i KZ BD BiH – ili druga sa njom izjednačena polna radnja) sa određenim srodnikom po krvi. Za postojanje djela dovoljno je jednokratno preduzimanje radnje izvršenja.

Srodnici po krvi su lica koja potiču jedna od drugog, kao i lica koja potiču od zajedničkih predaka ili pretka. Dakle, postoje dvije vrste krvnog srodstva: a) u pravoj liniji, i b) pobočnoj liniji. Krvno srodstvo u pravoj liniji čine sva lica koja potiču jedna od drugih u uzlaznoj ili silaznoj liniji. Krvno srodstvo po pobočnoj liniji čine braća i sestre i njihovo dalje potomstvo, ali se ovo djelo može izvršiti samo između braće i sestara, ali ne i između daljih pobočnih srodnika.

Izvršilac krivičnog djela može biti samo srodnik po krvi u prvoj liniji, odnosno brat ili sestra, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za osnovni oblik ovog krivičnog djela u KZ FBiH propisana je no-včana kazna ili kazna zatvora od šest mjeseci do dvije godine. Za isto djelo u KZ RS propisana je kazna zatvora do tri godine ili novčana kazna, dok je u KZ BD BiH propisana novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

Teži oblik djela iz člana 213 stav 2 KZ FBiH, člana 210 stav 2 KZ BD BiH vrši ko krivično djelo iz stava 1 počini s maloljetnikom. Za ovo djelo u KZ FBiH propisana je kazna zatvora od jedne do pet godina, a u KZ BD BiH – kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Teži oblik djela iz člana 201 stav 2 KZ RS nastaje kada se djelo iz stava 1 izvrši sa djetetom ili maloljetnim licem. Za ovaj oblik djela predviđena je kazna zatvora od jedne do osam godina. U stavu 3 je propisano da prema žrtvi djela iz stava 2 koja je u vrijeme izvršenja djela bila maloljetna, neće biti primijenjene krivične sankcije. Ovo vrijedi i u slučaju kada je djelo nastavljeno nakon što je žrtva postala punoljetna.

Drugi teži oblik iz člana 213 stav 3 KZ FBiH i člana 210 stav 3 KZ BD BiH vrši ko djelo iz stava 1 učini s djetetom. Za ovo krivično djelo u KZ FBiH propisana je kazna zatvora od dvije do deset godina, dok je u KZ BD BiH propisana kazna zatvora od jedne do osam godina.

GLAVA DVANAESTA

KRIVIČNA DJELA PROTIV BRAKA, PORODICE I OMLADINE

Glava XX KZ FBiH, Glava XX KZ RS i Glava XX KZ BD BiH

I OPŠTE KARAKTERISTIKE

Brak i porodica predstavljaju osnovne ustanove društva u okviru kojih se stvaraju uslovi za normalan razvoj svake ličnosti. Objekt zaštite kod ovih krivičnih djela jesu brak i porodica, tj. njihovi članovi, a u prvom redu spadaju djeca i maloljetnici. Brak je zakonom uređena zajednica života između muškarca i žene koja nastaje na osnovu ljubavi, odnosno zajedničkih želja i interesa, pa iz takve zajednice nastaju određena prava i obaveze. Prema tome, brak je zajednica muškaraca i žene koji ima za cilj, ne samo zadovoljenje polne potrebe supružnika, već i biološku reprodukciju ljudi. Ova zajednica je najuža i najintimnija zajednica iz koje nastaje porodica, koja predstavlja najvažniju ćeliju društva. Dakle, porodica je najprisnija i najhomogenija ljudska zajednica koja je povezana krvno, emotivno, interesno i materijalno. Ovo znači da je porodica osnovna ćelija svakog društva, koja u prvom redu služi za podizanje i vaspitanje podmladka u duhu korisnih i sposobnih članova društva.

Pravni odnosi vezani za brak i porodicu uređuje se, na prvom mjestu, porodičnim pravom. Pravom se ne mogu regulisati, a niti zaštititi svi odnosi u braku i porodici. Takav stav je razumljiv ako se ima u vidu da su odnosi u braku i porodici intimne prirode i da bi mješanje zakona u tu sferu moglo da naruši prirodu. Regulišu se samo oni odnosi koji su bitni za zaključenje i pravno postojanje braka, dok intervencija krivičnim sankcijama nastaje samo tamo gdje su sve ostale moralne i pravne sankcije nedovoljne da brak i porodica budu zaštićeni u dovoljnoj mjeri.

Ova krivična djela obuhvataju uglavnom nezakonita postupanja bračnih drugova i službenih lica prilikom zaključenja braka, koja se uglavnom odnose na uslove za njegovo postojanje. Brak je zajednica koja stvara međusobna prava i obaveze između supružnika, s tim da neispunjenje bračnih dužnosti ili bračno nevjerstvo ne predstavljaju krivična djela, ali su osnov za razvod braka.

Sva krivična djela iz ove glave spadaju u tzv. vlastoručna krivična djela, što znači da njihov izvršilac po pravilu može biti samo određeno lice.

Sva krivična djela iz ove glave mogu se izvršiti samo sa umišljajem, dok se kod nekih krivičnih djela pored umišljaja traži i postojanje koristoljubive namjere.

II. POJEDINA KRIVIČNA DJELA

1. Dvobračnost (član 214 KZ FBiH, član 202 KZ RS i član 211 KZ BD BiH)

Djelo se sastoji u zaključenju novog braka od strane lica koje se već nalazi u braku. Ovo krivično djelo predstavlja napad na brak kao zajednicu jednog muškarca i jedne žene (monogamija).

Objekt zaštite je zakonito zaključeni monogamni brak kao zajednica jednog muškarca i jedne žene, kao i njihova ravnopravnost.

Radnja krivičnog djela sastoji se u zaključenju novog braka, uz postojanje već ranije zaključenog braka. Krivično djelo je svršeno samim stvaranjem protivpravnog stanja, nezavisno što posljedica stvorena tim stanjem traje.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice koje se nalazi u braku, bez obzira na pol, a u pogledu krivce potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora do jedne godine, dok u KZ RS propisana novčana kazna ili kazna zatvora do dvije godine.

Drugi oblik krivičnog djela iz člana 214 stav 2 KZ FBiH, člana 202 stav 2 KZ RS i člana 211 stav 2 KZ BD BiH vrši ko sklopi brak s licem za koje zna da se već nalazi u braku. Za ovaj oblik krivičnog djela propisana je ista kazna kao i za osnovni oblik djela iz stava 1.

U članu 202 stav 3 KZ RS i članu 211 stav 3 KZ BD BiH propisano je da ukoliko je raniji brak prestao ili je poništen, gonjenje se neće preduzeti, a ako je preduzeto obustaviće se.

2. Omogućavanje sklapanja nedozvoljenog braka (član 215 KZ FBiH, član 203 KZ RS i član 212 KZ BD BiH)

Krivično djelo omogućavanja sklapanja nedozvoljenog braka prema KZ FBiH i KZ BD BiH nastaje kada ovlašćeno lice pred kojom se brak sklapa ili matičar koji obavljajući svoju službenu dužnost omogućiti sklapanje braka koji je po zakonu zabranjen, ništav ili se smatra nepostojećim.

Prema KZ RS ovo djelo nastaje kada službeno lice ovlašćeno za zaključenje braka koje u vršenju svoje službene dužnosti svjesno dozvoli da se zaključi brak koji je po zakonu zabranjen ili ništav.

Radnja krivičnog djela sastoji se u omogućavanju sklapanja braka koji je po zakonu zabranjen, ništavan ili se smatra nepostojećim.

Izvršilac krivičnog djela može biti samo službeno lice, tj. Ovlašćeno lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora do jedne godine, a u KZ RS – novčana kazna ili kazna zatvora do dvije godine.

3. Vanbračna zajednica s mladim maloljetnikom (član 216 KZ FBiH, član 204 KZ RS i član 213 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo nastaje kada punoljetno lice živi u vanbračnoj zajednici sa maloljetnim licem uzrasta do 16 godina. U nekim krajevima naše zemlje postoji pojava, koja je plod zastarjelih shvatanja i običaja, da se ugovara stvaranje vanbračne zajednice između punoljetnog i maloljetnog lica, najčešće radi pribavljanja materijalne koristi, ili radi obezbjeđenja radne snage.²³

Radnja krivičnog djela sastoji se u življenju u vanbračnoj zajednici, a ne samo u održavanju polnih odnosa sa maloljetnim licem.

Pasivni subjekt je maloljetno lice u dobi od četrnaest do šesnaest godina, bez obzira na pol.

---

²³ B. Čejović, M. Kulić, Krivično pravo, Beograd, 2011, str.454.

U slučaju da je izvršilac u stvarnoj zabludi u pogledu starosne dobi pasivnog subjekta, to će biti razlog isključenja njegove krivične odgovornosti.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako punoljetno lice suprotnog pola, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine, dok je u KZ RS propisana novčana kazna ili kazna zatvora do dvije godine.

Poseban oblik djela iz člana 216 stav 2 KZ FBiH, člana 204 stav 2 KZ RS i člana 213 stav 2 KZ BD BiH vrši roditelj, usvojilac ili staralac koji maloljetniku u životnoj dobi između četrnaest i šesnaest godina života omogući vanbračni život s drugim licem ili ga na to navede. Za ovaj oblik djela predviđena je ista kazna kao i za onovni oblik djela.

Teži oblik djela iz člana 216 stav 3 KZ FBiH, člana 204 stav 3 KZ RS i člana 213 stav 3 KZ BD BiH postoji ako je djelo iz stava 2 učinjeno iz koristoljublja. Za ovaj oblik krivičnog djela u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina, dok je u KZ RS propisana kazna zatvora do tri godine.

Prema članu 216 stav 4 KZ FBiH, članu 204 stav 4 KZ RS i članu 213 stav 4 KZ BD BiH, krivično gonjenje neće se preduzeti, a ako je preduzeto, obustaviće se, u slučaju da dođe do sklapanja braka između lica koja žive u vanbračnoj zajednici.

4. Oduzimanje djeteta ili maloljetnika (član 217 KZ FBiH, član 205 KZ RS i član 214 KZ BD BiH)

Osnovni oblik krivičnog djela oduzimanja djeteta ili maloljetnika vrši ko dijete ili maloljetnika protivpravno oduzme roditelju, usvojiocu, staraocu ili licu kome je povjeren, ili ko ga protivpravno zadržava ili sprečava da bude s licem koje ima to pravo ili ko onemogućava izvršenje izvršne odluke o staranju prema djetetu ili maloljetniku.

Objekt zaštite su djeca i maloljetnici.

Radnja izvršenja krivičnog djela sastoji se u oduzimanju, zadržavanju ili sprečavanju maloljetnika da bude kod osobe koja na to ima pravo, ili u onemogućavanju izvršenja izvršne odluke o staranju prema djetetu ili maloljetniku.

Da bi se radilo o krivičnom djelu svi navedeni oblici radnje moraju biti protivpravni, odnosno da nisu zasnovani na nekom zakonskom ovlašćenju.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice, a u pogledu krivice pot-reban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora do tri godine, dok je za isto djelo u KZ RS propisana novčana kazna ili kazna zatvora do dvije godine.

Teži oblik ovog djela iz člana 217 stav 2 KZ FBiH postoji ako je krivičnim djelom iz stava 1 dijete ili maloljetnik napustio teritoriju Federacije Bosne i Hercegovine ili teritoriju Bosne i Hercegovine. Za ovaj oblik krivičnog djela propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do pet godina.

U članu 217 stav 3 KZ FBiH i članu 214 stav 2 KZ BD BiH propisano je da se učinilac koji dobrovoljno preda dijete ili maloljetnika, može osloboditi kazne.

Teži oblik ovog djela iz člana 205 stav 2 KZ RS postoji ako je djelo iz stava 1 učinjeno iz koristoljublja ili drugih niskih pobuda ili je usljed djela teže ugroženo zdravlje, vaspitavanje ili školovanje maloljetnog lica. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

U članu 205 stav 3 KZ RS propisano je da učinioca djela iz st. 1 i 2 koji dobrovoljno preda maloljetnika licu ili ustanovi kojoj je on povjeren ili omogućí izvršenje odluke o povjeravanju maloljetnika, sud može osloboditi od kazne.

U članu 205 stav 4 KZ RS propisano je da pri izricanju uslovne osude za djelo iz st. 1 i 2 sud može odrediti obavezu učiniocu da u određenom roku preda maloljetnika licu ili ustanovi kojoj je maloljetnik povjeren ili omogućí izvršenje odluke kojom je maloljetnik povjeren određenom licu ili ustanovi.

5. Promjena porodičnog stanja (član 218 KZ FBiH, član 206 KZ RS i član 215 KZ BD BiH)

Krivično djelo promjene porodičnog stanja vrši onaj ko podmetanjem, zamjenom ili na drugi način promijeni porodično stanje djeteta.

Radnja izvršenja krivičnog djela sastoji se u promjeni porodičnog stanja djeteta, koja se može izvršiti podmetanjem, zamjenom ili na neki drugi način. Pod podmetanjem se podrazumijeva prikazivanje da je dijete rodila žena koja ga nije rodila.

Ovom inkriminacijom se štiti pripadnost djeteta određenoj porodici, a djelo je svršeno nastupanjem promjene porodičnog stanja djeteta.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine, dok je u KZ RS propisana kazna zatvora do dvije godine.

U članu 206 stav 3 KZ RS propisano je da je pokušaj djela iz stava 1 kažnjiv.

Lakši oblik krivičnog djela iz člana 206 stav 2 KZ RS vrši onaj ko zamjenom ili na drugi način nehatno promijeni porodično stanje djeteta. Za ovaj oblik djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

6. Zapuštanje ili zlostavljanje djeteta ili maloljetnika (član 219 KZ FBiH, član 207 KZ RS i član 216 KZ BD BiH)

Zapuštanje i zlostavljanje maloljetnika je inkriminacija koja ima za cilj zaštitu maloljetne djece od neodgovornog i po njihov psihički i fizički razvoj štetnog ponašanja roditelja ili drugih lica koja imaju zakonsku obavezu staranja o maloljetnoj djeci.²⁴

Osnovni oblik krivičnog djela zapuštanja ili zlostavljanja djeteta ili maloljetnika može da izvrši roditelj, usvojilac, staralac ili drugo lice koje grubim zanemarivanjem svoje dužnosti zbrinjavanja i vaspitanja zapusti maloljetno lice o kojem je dužno da se stara.

Objekt krivičnog djela je maloljetno lice koje nije napunilo osamnaest godina.

Radnja izvršenja krivičnog djela sastoji se u grubom zanemarivanju dužnosti zbrinjavanja ili vaspitanja djeteta ili maloljetnika.

Izvršilac krivičnog djela može biti samo roditelj, usvojilac, staralac ili neko drugo lice čija se dužnost zasniva na nekom pravnom osnovu, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine, dok je za isto djelo u KZ RS propisana novčana kazna ili kazna zatvora do dvije godine.

Drugi osnovni oblik djela iz člana 219 stav 2 KZ FBiH, člana 207 stav 2 KZ BD BiH i člana 216 stav 2 KZ BD BiH kazniće se roditelj, usvojilac, staralac ili drugo lice koje zlostavi maloljetno lice, prisili ga na rad koji ne odgovara njegovoj životnoj dobi, ili na pretjerani rad, ili

---

²⁴ M. Babić, I. Marković, Krivično pravo, posebni dio, Banja Luka, 2013, str. 171.

na prosjačenje, ili ga iz koristoljublja navodi na ponašanje koje je štetno za njegov razvoj.

Za ovaj oblik krivičnog djela u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine, dok je u KZ RS propisana kazna zatvora do tri godine.

Teži oblik djela iz člana 219 stav 3 KZ FBiH i člana 216 stav 3 KZ BD BiH postoji ako je krivičnim djelom iz st. 1 i 2 maloljetno lice teško tjelesno povrijeđeno, ili mu je teško narušeno zdravlje, ili se zbog krivičnog djela iz st. 1 ili 2 odalo prosjačenju, prostituciji ili drugim oblicima asocijalnog ponašanja ili delinkvenciji. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do pet godina.

Teži oblik djela iz člana 207 stav 3 KZ RS postoji ako je usljed djela iz st. 1 i 2 nastupila teška tjelesna povreda ili teško narušenje zdravlja maloljetnog lica, ili se maloljetno lice odalo prostituciji, alkoholu ili drugim oblicima asocijalnog ponašanja. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

7. Nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici (član 222 KZ FBiH, član 208 KZ RS i član 218 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH naziva se *nasilje u porodici*, a u KZ RS – *nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici*.

Djelo se sastoji u ugrožavanju mira, tjelesnog integriteta ili duševnog zdravlja člana svoje porodice.

Osnovni oblik krivičnog djela prema KZ FBiH i KZ BD BiH vrši onaj ko nasiljem, drskim ili bezobzirnim ponašanjem ugrožava mir, tjelesnu cjelovitost ili duševno zdravlje člana svoje porodice.

Osnovni oblik krivičnog djela prema KZ RS vrši onaj ko primjenom nasilja, drskim ili bezobzirnim ponašanjem ugrožava spokojstvo, tjelesni integritet ili duševno zdravlje člana svoje porodice ili porodične zajednice i time dovede do povrede fizičkog ili psihičkog integriteta pasivnog subjekta. Prema članu 208 stav 7 KZ RS članom porodice ili porodične zajednice, u smislu ovog krivičnog djela, smatraju se suružnici ili bivši supružnici i njihova djeca i djeca svakog od njih, vanbračni partneri ili bivši vanbračni partneri, njihova djeca ili djeca svakog od njih, srodnici po tazbini zaključno do drugog stepena bez obzira na činjenicu da je bračna zajednica prestala, roditelji sadašnjih i bivših bračnih i vanbračnih partnera, srodnici iz potpunog usvojenja u pravoj liniji bez ograničenja, a u pobočnoj zaključno sa četvrtim stepenom, kao i srodnici iz nepotpunog usvojenja, lica koja vezuje od-

nos starateljstva, lica koja žive ili su živjela u istom porodičnom domaćinstvu, bez obzira na srodstvo, te lica koja imaju zajedničko dijete ili je dijete začeto, iako nikada nisu živjela u istom porodičnom domaćinstvu.

Objekt zaštite je prije svega, porodica kao cijelina, ali se štiti i svaki njen član od nasilja preduzetog od nekog člana porodice.

Radnja izvršenja sastoji se u preduzimanju nasilja, ili u drskom ili bezobzirnom ponašanju prema članu svoje porodice. Posljedica ovog krivičnog djela ogleda se u ugrožavanju mira, tjelesnog integriteta i psihičkog zdravlja člana porodice.

Izvršilac djela može biti svaki član porodice koji neku od navedenih radnji preduzima prema članu svoje porodice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine, dok je u KZ RS propisana novčana kazna ili kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine.

Prvi teži oblik ovog djela iz člana 222 stav 2 KZ FBiH i člana 218 stav 2 KZ BD BiH vrši ko krivično djelo iz stava 1 počini prema članu porodice s kojime živi u zajedničkom domaćinstvu. Za ovaj oblik djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

Prvi teži oblik djela iz člana 208 stav 2 KZ RS postoji ako je pri izvršenju djela iz stava 1 korišćeno oružje, opasno oruđe ili drugo sredstvo pogodno da tijelo teško povrijedi ili zdravlje naruši. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Drugi teži oblik djela iz člana 222 stav 3 KZ FBiH i člana 218 stav 3 KZ BD BiH nastaje ako je pri izvršenju krivičnog djela iz st. 1 i 2 upotrijebljeno oružje, opasno oruđe ili drugo sredstvo prikladno da teško povrijedi tijelo ili naruši zdravlje. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine.

Drugi teži oblik iz člana 208 stav 3 KZ RS postoji ako je usljed djela iz st. 1 i 2 nastupila teška tjelesna povreda ili teško narušavanje zdravlja ili su ona učinjena prema licu mlađem od 18 godina ili u prisustvu lica mlađeg od 18 godina. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od dvije do deset godina.

Treći teži oblik djela iz člana 222 stav 4 KZ FBiH i člana 218 stav 4 KZ BD BiH postoji ako je krivičnim djelom iz st. od 1 do 3 član porodice teško tjelesno povrijeđen ili mu je zdravlje teško narušeno, ili ako je krivično djelo počinjeno prema maloljetniku. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do pet godina.

Treći teži oblik djela iz člana 208 stav 4 KZ RS postoji ako je usljed djela iz st. 1, 2 i 3 nastupila smrt člana porodice ili porodične zajednice. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od tri do petnaest godina.

Četvrti teži oblik djela iz člana 222 stav 5 KZ FBiH, člana 218 stav 5 KZ BD BiH postoji ako je krivičnim djelom iz st. od 1 do 4 prouzrokovana smrt člana porodice. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od dvije do petnaest godina.

Najteži oblik djela iz člana 208 stav 5 KZ RS vrši ko liši života člana porodice ili porodične zajednice kojeg je prethodno zlostavljao. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od najmanje deset godina.

Najteži oblik krivičnog djela iz člana 222 stav 6 KZ FBiH i člana 218 stav 6 KZ BD BiH vrši ko usmrti člana porodice kojeg je prethodno zlostavljao. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od najmanje deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora.

Poseban oblik djela iz člana 208 stav 6 KZ RS nastaje kada neko prekrši mjere zaštite od nasilja u porodici koje mu je sud odredio na osnovu zakona, u kom slučaju se može kazniti novčanom kaznom i zatvorom od tri mjeseca do tri godine.

GLAVA TRINAESTA

KRIVIČNA DJELA PROTIV ZDRAVLJA LJUDI

Glava XXI KZ FBiH, Glava XXI KZ RS i Glava XXI KZ BD BiH

I OPŠTE KARAKTERISTIKE

Postojanje krivičnih djela protiv zdravlja ljudi posljedica je brzog razvoja medicinske nauke, koja posljednjih godina postiže velike uspjehe na polju očuvanja čovjekovog zdravlja.²⁵ Zdravlje ljudi je sve više ugroženo, stoga je objekt zaštite kod ovih krivičnih djela zdravlje ljudi. Pod zdravljem se ne podrazumijeva zdravlje pojedinca, odnosno individualna vrijednost koja pripada svakom čovjeku, već zdravlje kao opšta, zajednička vrijednost svih ljudi. Zdravlje predstavlja psihofizičko stanje čovjeka kod koga postoji harmonična funkcija svih organa i procesa koje ga čini sposobnim za normalan život, odnosno da je sposoban za rad i društvenu produktivnost. Za razliku od zdravlja, bolest je takvo psihofizičko stanje koje nastaje dejstvom bacila, bakterija i virusa na čovjekov organizam i koji dovodi do poremećaja u građi i funkciji pojedinih organa, tkiva, djelova tjela, odnosno orgaanizma u cjelini. Kada se govori o bolestima, posebnu opasnost predstavljaju zarazne bolesti koje se šire na veliki broj ljudi i na veliki prostor i koje izazivaju teške i trajne posljedice po zdravlje ljudi, a ne rjetko mogu prouzrokovati i smrt. Krivična djela protiv zdravlja ljudi imaju dosta sličnosti sa krivičnim djelima protiv života i tjela i s krivičnim djelima protiv opšte sigurnosti ljudi i imovine.

Posljedica krivičnih djela iz ove glave je ugrožavanje zdravlja ljudi, što znači da postoji opasnost oboljenja neodređenog broja ljudi. Najveći broj krivičnih djela iz ove glave su blanketne prirode, odnosno kod većeg broja djela radnja izvršenja se sastoji u kršenju propisa iz od-

---

²⁵ B. Čejović, M. Kulić, Krivično pravo, Beograd, 2011, str. 495.

ređene oblasti zdravstvene zaštite, Prema tome, ova djela se vrše upravo kršenjem propisa iz oblasti zdravstvene djelatnosti.

Izvršilac većeg broja krivičnih djela iz ove glave može biti svako lice, a manjeg broja samo određena lica kao što su: ljekar, zdravstveni radnik, veterinar itd. Ova djela mogu se vršiti i sa umišljajem i iz nehata.

Krivično gonjenje za krivična djela iz ove glave preduzima se po službenoj dužnosti.

II. POJEDINA KRIVIČNA DJELA

1. Prenošnje zarazne bolesti (član 225 KZ FBiH, član 211 KZ RS i član 221 KZ BD BiH)

Osnovni oblik krivičnog djela prenošenja zarazne bolesti vrši ko ne postupi po propisima ili naredbama kojima nadležni organ zdravstvene službe određuje preglede, dezinfekciju, odvajanje bolesnika ili drugu mjeru za suzbijanje ili sprečavanje zarazne bolesti kod ljudi, pa zbog toga dođe do opasnosti od širenja zarazne bolesti.

Radnja izvršenja krivičnog djela sastoji se u nepostupanju po propisima ili naredbama kojima nadležni organi, odnosno organizacije, određuju mjere radi suzbijanja ili sprečavanja zaraznih bolesti.

Izvršilac djela može biti svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora do jedne godine, dok je u KZ RS propisana novčana kazna ili kazna zatvora do dvije godine.

Drugi osnovni oblik djela iz člana 225 stav 2 KZ FBiH, člana 211 stav 2 KZ RS i člana 221 stav 2 KZ BD BiH vrši ko ne postupi po propisima ili naredbama iz stava 1 u pogledu suzbijanja ili sprečavanja zaraznih bolesti kod životinja, pa zbog toga dođe do opasnosti prenošenja zarazne bolesti na ljude. Za ovo djelo propisana je ista kazna kao i za osnovni oblik djela.

Teži oblik djela iz člana 211 stav 3 KZ RS postojaće ako je djelom iz stava 1 prenijeta neizlječiva zarazna bolest. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina.

Lakši oblik djela iz člana 225 stav 3 KZ FBiH, člana 211 stav 4 KZ RS i člana 221 stav 3 KZ BD BiH postojaće ako su djela iz st. 1 i 2

učinjena nehatno. Za ovaj oblik djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do šest mjeseci.

Drugi teži oblik djela iz člana 211 stav 5 KZ RS postojaće ako je usljed djela iz st. 1, 2 i 4 nastupila teška tjelesna povreda ili teško narušenje zdravlja jednog ili više lica. Za ove oblike djela predviđene su kazne zatvora, i to: za djela iz st. 1 i 2 – od jedne do osam godina, a za djela iz stava 4 – do tri godine.

Treći teži oblik djela iz člana 211 stav 6 KZ RS postojaće ako je usljed djela iz st. 1, 2, 3. i 4 nastupila smrt jednog ili više lica. Za ove oblike djela predviđene su kazne zatvora, i to: za djela iz st. 1 i 2 – od dvije do dvanaest godina, za djelo iz stava 3 – od dvije do petnaest godina, a za djelo iz stava 4 – od jedne do osam godina.

2. Nesavjesno pružanje ljekarske pomoći (član 229 KZ FBiH, član 214 KZ RS i član 225 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH nosi naziv *nesavjesno liječenje*, a u KZ RS – *nesavjesno pružanje ljekarske pomoći*.

Osnovni oblik krivičnog djela nasavjesnog liječenja prema KZ FBiH i KZ BD BiH vrši doktor medicine ili doktor stomatologije koji obavljajući svoju djelatnost primjeni očito neprikladno sredstvo ili očito neprikladan način liječenja ili ne primjeni odgovarajuće higijenske mjere, pa time prouzrokuje pogoršanje zdravstvenog stanja nekog lica.

Osnovni oblik ovog djela prema KZ RS vrši ljekar koji se pri pružanju ljekarske pomoći ne pridržava pravila zdravstvene struke, pa time prouzrokuje znatnije pogoršanje zdravstvenog stanja nekog lica.

Objekt zaštite kod ovog djela je čovjekovo zdravlje od nesavjesnih postupaka ljekara pri liječenju.

Radnja izvršenja krivičnog djela sastoji se u primjeni očigledno nepodobnog sredstva ili očigledno nepodobnog načina liječenja, ili u neprimjeni odgovarajućih higijenskih mjera.

Djelo je svršeno kada je usljed preduzetih radnji nesavjesnog liječenja prouzrokovano pogoršanje zdravstvenog stanja pasivnog subjekta, dok za postojanje djela je nje bitno da li je pasivni subjekat dao svoj pristanak izvršiocu na takvo nesavjesno pružanje ljekarske pomoći.

Izvršilac krivičnog djela može biti ljekar, stomatolog, odnosno lice sa diplomom medicinskog fakulteta ili diplomom stomatološkog fakulteta, a za krivičnu odgovornost potreban je umišljaj ili nehat.

Za ovo krivično djelo propisana je kazna zavora do tri godine.

Drugi osnovni oblik djela iz člana 229 stav 2 KZ FBiH, člana 214 stav 2 KZ RS i člana 225 stav 2 KZ BD BiH vrši drugi zdravstveni radnik koji pri pružanju medicinske pomoći ili njege postupi nesavjesno i time prouzrokuje pogoršanje zdravstvenog stanja nekog lica. Za ovo krivično djelo propisana je ista kazna kao i za prvi osnovni oblik djela.

Lakši oblik djela iz člana 229 stav 3 KZ FBiH i člana 225 stav 3 KZ BD BiH nastaje ako doktor medicine ili doktor stomatologije izvrši krivično djelo iz stava 1 iz nehata. Za ovo djelo propisana je kazna zatvora do jedne godine.

Lakši oblik djela iz člana 214 stav 3 KZ RS nastaje ako su djela iz st. 1 i 2 učinjena nehatno. Za ovo djelo propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

Drugi lakši oblik djela iz člana 229 stav 4 KZ FBiH i člana 225 stav 4 KZ BD BiH nastaje kada drugi zdravstveni radnik izvrši krivično djelo iz stava 2 iz nehata. Za ovo djelo propisana je kazna zatvora do jedne godine.

Teži oblik krivičnog djela iz člana 214 stava 4 KZ RS postoji ako je usljed djela iz st. 1, 2 i 3 nastupila teška tjelesna povreda ili teško narušenje zdravlja jednog ili više lica. Za ove oblike djela predviđene su kazne zatvora, i to: za djela iz st. 1 i 2 – od jedne do osam godina, a za djelo iz stava 3 – do tri godine.

Najteži oblik krivičnog djela iz člana 214 stav 5 KZ RS postoji ako je usljed djela iz st. 1, 2. i 3. ovog člana nastupila smrt jednog ili više lica. Za ove oblike djela predviđene su kazne zatvora, i to: za djela iz st. 1 i 2 – od dvije do dvanaest godina, a za djelo iz stava 3 – od jedne do osam godina.

3. Nedoizvoljeno presađivanje dijelova ljudskog tijela (član 231 KZ FBiH, član 217 KZ RS)

Presađivanje nekog dijela tjela sa jednog lica na drugo, danas se u medicini smatra prihvaćenim metodom liječenja. Ovakav način liječenja dugo se smatrao amoralnim i antireligioznim činom, pa ga ni pravo nije prihvatilo. Danas se smatra da je očuvanje zdravlja i spašavanje života iznad moralno-religioznih skrupula, pa je presađivanje dijelova tijela pravno regulisano.

Osnovni oblik krivičnog djela nedozvoljenog presađivanja dijelova ljudskog tijela prema KZ FBiH vrši ko medicinski neopravdano uzme radi presađivanja dio ljudskog tijela s pristankom živog davaoca,

ili ko medicinski neopravdano presadi dio ljudskog tijela s pristankom primaoca.

Osnovni oblik ovog djela prema KZ RS vrši ko radi presađivanja od drugog uzme dio tijela ili drugom presadi dio tijela, iako je uzimanje i presađivanje dijela tijela po pravilima medicinske nauke i struke neopravdano.

Objekt zaštite kod ovog djela je zdravlje ljudi od nezakonitih postupanja pri presađivanju dijelova ljudskog tijela. Objekt napada su dijelovi ljudskog tijela, živog ili mrtvog lica, koji se mogu presađivati u skladu sa pravilima medicinske struke.

Radnja izvršenja krivičnog djela sastoji se u nedozvoljenom uzimanju radi presađivanja dijela ljudskog tijela ili u nedozvoljenom presađivanju dijela ljudskog tijela.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ FBiH propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine, dok je u KZ RS propisana kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Drugi osnovni oblik djela iz člana 231 stav 2 KZ FBiH vrši ko medicinski opravdano uzme, radi presađivanja, dio ljudskog tijela bez pristanka živog davaoca, ili ko medicinski opravdano presadi dio ljudskog tijela bez pristanka primaoca. Za ovaj oblik djela propisana je ista kazna kao i za prvi osnovni oblik.

Drugi osnovni oblik djela iz člana 217 stav 2 KZ RS vrši ko radi presađivanja uzme dio čovječijeg tijela prije nego što je smrt utvrđena na propisan način. Za ovaj oblik djela propisana je ista kazna kao i za prvi osnovni oblik.

Teži oblik djela iz člana 231 stav 3 KZ FBiH vrši ko medicinski neopravdano uzme, radi presađivanja, dio ljudskog tijela bez pristanka živog davaoca ili ko medicinski neopravdano presadi dio ljudskog tijela bez pristanka primaoca. Za ovo djelo propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Lakši oblik djela iz člana 217 stav 3 KZ RS vrši ko radi presađivanja od drugog uzme dio tijela ili drugom presadi dio tijela bez saglasnosti davaoca ili primaoca ili saglasnosti njihovih zakonskih zastupnika, ako davalac ili primalac nisu bili u stanju da daju saglasnost. Za ovo djelo propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

Drugi teži oblik djela iz člana 231 stav 4 KZ FBiH vrši ko, radi presađivanja, uzme dio tijela umrle osobe prije nego što je smrt na pro-

pisani način utvrđena. Za ovo djelo propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine.

Poseban oblik djela iz člana 217 stav 4 KZ RS vrši ko neovlašćeno za nagradu prodaje ili posreduje pri davanju dijelova tijela od živog ili umrlog lica radi presađivanja. Za ovo djelo propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

Poseban oblik krivičnog djela iz člana 231 stav 5 KZ FBiH vrši ko, radi presađivanja, uzme dio tijela umrle osobe iako zna da se ta osoba za života tome izričito pisano protivila, ili ko uzme radi presađivanja dio tijela umrle maloljetne ili duševno bolesne osobe, bez izričitog pisanog pristanka njenog zakonskog zastupnika. Za ovo djelo propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

Drugi poseban oblik krivičnog djela iz člana 231 stav 6 KZ FBiH vrši ko, za nagradu ili radi zarade, da dio svog tijela ili dio tijela druge žive ili umrle osobe, radi presađivanja, ili u tome posreduje. Za ovaj oblik djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do dvije godine.

Treći posebni oblik krivičnog djela iz člana 231 stav 7 KZ FBiH vrši doktor medicine koji učini krivično djelo iz st. od 1 do 4. Za ove oblike djela predviđene su kazne zatvora, i to: za djela iz st. 1, 2 i 4 – od šest mjeseci do pet godina, a za djelo iz stava 3 – od najmanje tri godine.

4. Nepružanje medicinske pomoći (član 232 KZ FBiH, član 215 KZ RS, član 226 KZ BD BiH)

Tradicionalana pravila medicinske nauke, te kodeks ljekarske etike nalažu ljekaru da pruži pomoć bolesniku uvijek kada je to potrebno.

Osnovni oblik djela nepružanja medicinske pomoći KZ FBiH i KZ BD BiH vrši doktor medicine, doktor stomatologije ili drugi zdravstveni radnik koji ne pruži neodložnu medicinsku pomoć licu kome je takva pomoć potrebna, iako je svjestan ili je mogao i morao biti svjestan da zbog toga može nastupiti teško narušenje zdravlja ili smrt tog lica.

Prema KZ RS osnovni oblik ovog djela vrši ljekar ili drugi zdravstveni radnik koji protivno svojoj ljekarskoj dužnosti odbije da ukaže ljekarsku pomoć bolesniku ili licu kome je takva pomoć potrebna, a koje se nalazi u neposrednoj opasnosti za život ili opasnosti od nastupanja teške tjelesne povrede ili teškog narušenja zdravlja.

Radnja izvršenja krivičnog djela sastoji se u odbijanju da se ukaže ljekarska pomoć, što praktično znači da se radi o slučaju u kome blagovremeno pružena ljekarska pomoć može značiti spas za takvo lice. Posljedica krivičnog djela sastoji se u pogoršanju zdravstvenog stanja lica kome je potrebna pomoć.

Izvršilac krivičnog djela može biti samo ljekar ili drugi zdravstveni radnik (doktor medicine i doktor stomatologije) i to onaj koji već obavlja ljekarsku praksu, a u pogledu krivice dovoljan je nehat.

Za ovo krivično djelo u KZ FBiH i KZ RS propisana je kazna zatvora do tri godine, dok je u KZ RS propisana novčana kazna ili kazna zatvora do dvije godine.

Teži oblik djela iz člana 215 stav 2 KZ RS postoji ako je usljed djela iz stava 1 kod lica kome nije ukazana ljekarska pomoć nastupila teška tjelesna povreda ili mu je zdravlje teško narušeno. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Drugi teži oblik djela iz člana 215 stav 3 KZ RS postoji ako je usljed djela iz stava 1 nastupila smrt lica kojem nije ukazana ljekarska pomoć. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od dvije do dvanaest godina.

5. Nadriljekarstvo (član 233 KZ FBiH, član 216 KZ RS i član 227 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH naziva se *nadriljekarstvo*, a u KZ RS – *neovlašćeno pružanje medicinskih usluga*.

Da bi došlo do poboljšanja čovjekovog zdravlja, jedan od uslova je da se liječenje, odnosno pružanje medicinske pomoći, vrši samo od strane lica koja su unaprijed stručno osposobljena za to. U praksi se još uvijek sreću slučajevi da se liječenjem bave lica koja nisu kvalifikovana za taj posao.

Osnovni oblik ovog krivičnog djela prema KZ FBiH i KZ BD BiH vrši onaj ko se, nemajući propisanu stručnu spremu, neovlašćeno bavi liječenjem ili drugom zdravstvenom djelatnošću.

Osnovni oblik ovog krivičnog djela prema KZ RS vrši onaj ko se protivno propisima neovlašćeno bavi liječenjem ili pružanjem drugih medicinskih usluga.

Objekt zaštite je zdravlje ljudi od nestručnog i nepodobnog liječenja.

Radnja krivičnog djela sastoji se u neovlašćenom bavljenju liječenjem ili drugom zdravstvenom djelatnošću. Bavljenje će postojati i u

slučaju kada ono izvršiocu djela ne donosi nikakavu zaradu ili nagradu. Posljedica ovog krivičnog djela sastoji se u opasnosti za zdravlje ljudi. Radi se o apstraktnoj opasnosti.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice koje nema propisanu stručnu spremu za bavljenjem liječenjem ili drugim zdravstvenom djelatnošću, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora do jedne godine i novčana kazna, dok je u KZ RS – kazna zatvora do dvije godine i novčana kazna.

Teži oblik krivičnog djela iz člana 216 stav 2 KZ RS postoji ako je usljed djela iz stava 1 nastupila teška tjelesna povreda ili teško narušenje zdravlja jednog ili više lica. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do osam godina.

Drugi teži oblik krivičnog djela iz člana 216 stav 3 KZ RS postoji ako je usljed djela iz stava 1 nastupila smrt jednog ili više lica. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od dvije do petnaest godina.

6. Proizvodnja i stavljanje u promet škodljivih životnih namirnica (član 234 KZ FBiH, član 221 KZ RS i član 228 KZ BD BiH)

Osnovni oblik krivičnog djela proizvodnje i stavljanja u promet škodljivih životnih namirnica vrši ko proizvodi radi prodaje, prodaje ili na drugi način stavlja u promet škodljive životne namirnice, jelo, piće ili druge proizvode škodljive za zdravlje ljudi.

Radnja krivičnog djela sastoji se u proizvodnji radi prodaje, prodaji, nuđenje na prodaju ili stavljanje u promet na drugi način životnih namirnica, jela, pića ili drugih proizvoda koji su škodljivi za zdravlje ljudi. Posljedica ovog krivičnog djela sastoji se u opasnosti za zdravlje ljudi. Radi se o apstraktnoj opasnosti.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine, dok je u KZ RS propisana kazna zatvora do dvije godine i novčana kazna.

Drugi oblik djela iz člana 221 stav 2 KZ RS vrši ko proizvodi, prodaje ili na drugi način stavlja u promet sredstva za ličnu njegu, dječije igračke ili slične proizvode za masovno korišćenje ili potrošnju koji su štetni za zdravlje. Za ovaj drugi oblik djela propisana je ista kazna kao i za prvi osnovni oblik.

Lakši oblik djela iz člana 234 stav 2 KZ FBiH, člana 221 stav 3 KZ RS i člana 288 stav 2 KZ BD BiH nastaje kada neko izvrši djelo iz stava 1 (prema KZ RS i iz stava 2) iz nehata. Za ovo djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do šest mjeseci, dok je u KZ RS propisana kazna zatvora do jedne godine i novčana kazna.

Teži oblik djela iz člana 221 stav 4 KZ RS postoji ako je usljed djela iz st. 1, 2. i 3 nastupila teška tjelesna povreda ili teško narušenje zdravlja jednog ili više lica. Za ove oblike djela propisane su kazne zatvora, i to: za djela iz st. 1 i 2 – od jedne do osam godina, a za djelo iz stava 3 – do tri godine.

Drugi teži oblik djela iz člana 221 stav 5 KZ RS postoji ako je usljed djela iz st. 1, 2 i 3 nastupila smrt jednog ili više lica. Za ove oblike djela propisane su kazne zatvora, i to: za djela iz st. 1 i 2 – od dvije do dvanaest godina, a za djelo iz stava 3 – od jedne do osam godina.

U članu 234 stav 3 KZ FBiH, članu 221 stav 6 KZ RS i članu 228 stav 3 KZ BD BiH propisano je da se škodljive namjernice i predmeti oduzimaju.

7. Neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga (član 238 KZ FBiH, član 224 KZ RS i član 232 KZ BD BiH)

Višestruko štetno dejstvo opojnih droga i opasnosti koja se u njima krije, dobro su poznati.

Osnovni oblik krivičnog djela neovlašćene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga vrši onaj ko neovlašćeno proizvodi, prerađuje, prodaje ili nudi na prodaju, ili ko radi prodaje kupuje, drži ili prenosi, ili ko posreduje u prodaji ili kupovini ili na drugi način neovlašćeno stavlja u promet supstance ili preparate koji su proglašeni za opojne droge.

Objekt zaštite kod ovog krivičnog djela je zdravlje ljudi.

Radnja izvršenja djela sastoji se u proizvodnji, preradi, prodaji ili nuđenju na prodaju opojnih droga, kao i u kupovanju, držanju ili prenošenju opojnih droga radi prodaje.²⁶ Posljedica djela ogleda se u apstraktnoj opasnosti za zdravlje ljudi.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

---

²⁶ Z. Stojanović, Krivično pravo, Beograd, 2014, str. 294.

Za ovo krivično djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina, dok je u KZ RS propisana kazna zatvora od tri do deset godina.

Teži oblik djela iz člana 238 stav 2 KZ FBiH i člana 232 stav 2 KZ BD BiH vrši onaj ko organizuje grupu ljudi u cilju izvršenja krivičnog djela iz stava 1, ili ko postane pripadnikom takve organizovane grupe ljudi. Za ovo krivično djelo propisana je kazna zatvora od najmanje tri godine.

Teži oblik djela iz člana 224 stav 2 KZ RS postoji ako je djelo iz stava 1 izvršeno od strane više lica ili je učinilac ovog djela organizovao mrežu preprodavaca ili posrednika, ili je za izvršenje djela iskoristio dijete ili maloljetno lice. Za ovo krivično djelo propisana je kazna zatvora od pet do petnaest godina.

Poseban oblik djela iz člana 238 stav 3 KZ FBiH, člana 224 stav 3 KZ RS i člana 232 stav 3 KZ BD BiH vrši ko neovlašćeno pravi, nabavlja, posjeduje ili daje na upotrebu opremu, materijal ili supstance za koje zna da su namijenjene za proizvodnju opojnih droga. Za ovo djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina, a u KZ RS – kazna zatvora od tri do pet godina.

U članu 224 stav 4 KZ RS propisano je da učinioca, koji prijavi od koga nabavlja opojne droge, sud može blaže kazniti ili osloboditi od kazne.

U članu 238 stav 4 KZ FBiH, članu 224 stav 5 KZ RS i članu 232 stav 4 KZ BD BiH propisano je obavezno oduzimanje opojnih droga i sredstava za njihovu proizvodnju.

8. Posjedovanje i omogućavanje uživanja opojnih droga (član 239 KZ FBiH, član 225 KZ RS i član 233 KZ BD BiH)

U savremenom krivičnom zakonodavstvu skoro da je opšte prihvaćeno rješenje da se za uživanje opojnih droga krivično ne odgovara. Prihvaćen je stav da je narkomanija bolest koja se ne može liječiti primjenom krivičnopravnih mjera prema licima koja su se odala uživanju droga, već njihovim liječenjem i mjerama prevencije.²⁷

Osnovni oblik krivičnog djela posjedovanja i omogućavanja uživanja opojnih droga vrši lice koje navodi drugog na uživanje opojne droge ili mu daje opojnu drogu da je uživa on ili drugo lice, ili stavi na

---

²⁷ B. Vučković, V. Vučković, *Krivično pravo Crne Gore*, Tivat, 2011, str. 659.

raspolaganje prostorije radi uživanja opojne droge ili na drugi način omogućuje drugom da uživa opojnu drogu.

Radnja izvršenja sastoji se u navođenju drugog na uživanje opojne droge, davanju drugome opojne droge da je uživa, on ili drugo lice ili u stavljanju na raspolaganje prostorija radi uživanja opojne droge, ili na neki drugi način omogućavanje drugom licu da je uživa.

Objekt zaštite je zdravlje ljudi, a objekt napada su supstance i preparati koji su proglašeni za opojne droge.

Krivično djelo je svršeno samim navođenjem na uživanje droga odnosno omogućavanjem njihovog uživanja davanjem prostorija ili na drugi način. Za postojanje djela je nebitno da li je došlo do uživanja ili ne i koliko je bilo lica.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do pet godina, dok je u KZ RS propisana kazna zatvora od dvije do deset godina.

Teži oblik djela iz člana 239 stav 2 KZ FBiH, člana 225 stav 2 KZ RS i člana 233 stav 2 KZ BD BiH vrši ko krivično djelo iz stava 1 počini prema djetetu, maloljetniku, duševno poremećenom licu ili prema više lica, ili ako su prouzrokovane naročito teške posljedice. Za ovaj oblik krivičnog djela u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina, dok je u KZ RS propisana kazna zatvora od tri do deset godina.

Lakši oblik djela iz člana 239 stav 3 KZ FBiH vrši ko neovlašćeno posjeduje opojnu drogu. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora do jedne godine.

U članu 239 stav 4 KZ FBiH, članu 225 stav 3 KZ RS i članu 233 stav 3 KZ BD BiH propisano je obavezno oduzimanje opojnih droga.

GLAVA ČETRNAESTA

KRIVIČNA DJELA PROTIV RADNIH ODNOSA

Glava XXIV KZ FBiH, Glava XXII KZ RS i Glava XXIV KZ BD BiH

I OPŠTE KARAKTERISTIKE

Ovom grupom krivičnih djela štite se prava iz radog odnosa, s tim da objekt krivičnopravne zaštite nisu sva prava koja proizilaze iz socijalnog osiguranja. Pravo na rad predstavlja jedno od osnovnih ljudskih prava i zagarantovano je ustavom, zakonom, opštim i pojedinačnim kolektivnim ugovorima kao i nizom podzakonskih opštih akata. Zaštitna uloga ovih krivičnih djela se ogleda u tome da se svakom radniku obezbijedi nesmetano korišćenje prava po osnovu svog tekućeg i minulog rada.

Osnovna karakteristika krivičnih djela iz ove grupe jeste da su to blanketna krivična djela koja se vrše povredom zakona, propisa ili drugih akata kojima se reguliše određeno pravo iz radnog odnosa ili socijalnog osiguranja. Posljedica kod ovih krivičnih djela javlja se u vidu uskraćivanja ili ograničavanja nekog prava koje radniku pripada na osnovu zakona ili drugog propisa.

Izvršioci ovih krivičnih djela su lica koja u vršenju svojih službenih ovlašćenja ili radnih obaveza postupaju po propisima kojima se utvrđuju prava iz radnog odnosa u primjeni na konkretna lica i u konkretnim situacijama, dok je u pogledu krivice potreban umišljaj. Povrede propisa iz oblasti radnih odnosa koje su učinjene iz nehata ne predstavljaju krivično djelo, već disciplinski prekršaj.

II POJEDINA KRIVIČNA DJELA

1. Povreda prava iz radnog odnosa (član 280 KZ FBiH, član 226 KZ RS i član 274 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH naziva se *povreda prava iz radnog odnosa*, a u KZ RS – *povreda osnovnih prava radnika*.

Osnovni oblik krivičnog djela povrede prava iz radnog odnosa prema KZ FBiH i KZ BD BiH vrši onaj ko kršenjem propisa ili opšteg akta ili kolektivnog ugovora o zasnivanju ili prestanku radnog odnosa, o plati ili drugim primanjima, o radnom vremenu, o odmoru ili odsustvu, zaštiti žena, omladine i invalida ili o zabrani prekovremenog ili noćnog rada, uskratiti ili ograničiti zaposlenom pravo koje mu pripada.

Osnovni oblik ovog krivičnog djela prema KZ RS vrši onaj ko se svjesno ne pridržava propisa koji se odnose na zaključivanje ugovora o radu i prestanku radnog odnosa, plate i druga primanja iz radnog odnosa, radno vrijeme, pauze, odmore, godišnje odmire, ili odsustva, zaštitu žena, omladine i lica sa invaliditetom, zaštitu radnica zbog trudnoće i roditeljstva, zaštitu starijih radnika, zabranu prekovremenog ili noćnog rada ili plaćanja propisane naknade, i time uskratiti radniku pravo koje mu pripada ili mu ga ograničiti.

Objekt zaštite su prava iz radnog odnosa koja se odnose na zasnivanje i prestanak radnog odnosa, plati i drugim primanjima, o radnom vremenu, odmoru, odsustvu, zaštiti žena, omladine i invalida, te o zabrani prekovremenog ili noćnog rada.

Radnja izvršenja je uskraćivanje ili ograničavanje prava zaposlenom koja mu pripadaju po propisima. Posljedica krivičnog djela je uskraćivanje ili ograničavanje nekog od navedenih prava.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice, ali će to redovno biti lice koje je nadležno da se stara o primjeni pomenutih propisa, a kojih se svjesno ne pridržava, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za osnovni oblik krivičnog djela u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine, dok je za osnovni oblik krivičnog djela u KZ RS propisana novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

Teži oblik djela iz člana 226 stav 2 KZ RS postoji ako je djelo iz stava 1 imalo za posljedicu neopravdano neplaćanje pet plata djelimično ili u cjelosti ili gubitak prava koje proističe iz neplaćenih dopri-

nosa, a utvrđi se da su za isplatu postojala sredstva. Za ovaj oblik krivičnog djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Drugi teži oblik djela iz člana 226 stav 3 KZ RS vrši onaj ko radnici prekine radni odnos zbog trudnoće, ili od zaposlene radnice zahtijeva izjavu da će u tom slučaju dati otkaz ugovora o radu ili prihvatiti sporazumni raskid radnog odnosa. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

2. Povreda prava iz socijalnog osiguranja (član 282 KZ FBiH, član 228 KZ RS i član 276 KZ BD BiH)

Osnovni oblik krivičnog djela povrede prava iz socijalnog osiguranja prema KZ FBiH i KZ BD BiH vrši ko kršenjem propisa ili opšteg akta o socijalnom osiguranju uskrati ili ograniči nekom licu pravo iz socijalnog osiguranja koje mu pripada.

Osnovni oblik ovog krivičnog djela prema KZ RS vrši ko se svjesno ne pridržava zakona ili drugih propisa o socijalnom osiguranju i time uskrati ili ograniči nekom licu pravo koje mu pripada.

Objekt zaštite su prava koja nekom licu pripadaju po osnovu socijalnog osiguranja.

Radnja izvršenja sastoji se u uskraćivanju ili ograničavanju prava iz socijalnog osiguranja nekom licu. Radnja krivičnog djela se može izvršiti činjenjem i nečinjenjem. Za postojanje djela bitno je da se radnja izvršenja preduzima kršenjem propisa o socijalnom osiguranju, s tim da pasivni subjekt može da bude domaći i strani državljanin. Posljedica djela je povreda u vidu potpunog ili djelimičnog uskraćivanja ili ograničavanja nekog prava iz socijalnog osiguranja.

Izvršilac djela može biti svako lice, ali će to u principu biti lice koje je po svom položaju ili funkciji koju obavlja u mogućnosti da odlučuje o pravu nekog lica po osnovu socijalnog osiguranja, dok je u pogledu krivice potreban umišljaj.

Za ovo krivično djelo propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

3. Zloupotreba prava iz socijalnog osiguranja (član 283 KZ FBiH, član 229 KZ RS i član 277 KZ BD BiH)

Djelo čini lice koje lažnim prikazivanjem da je bolestan ili prozrokovanjem bolesti ili nesposobnosti za rad postigne da mu se prizna pravo iz socijalnog osiguranja koje mu po propisima ili opštem aktu ne

pripada. Po svojoj prirodi ovo krivično djelo je blisko krivičnom djelu prevare. Radi se o jednom posebnom obliku prevare koje se izvršava na specifičan način, tj. lažnim prikazivanjem, odnosno simuliranjem i prouzrokoivanjem bolesti i nesposobnosti za rad i na taj način stiče protivpravnu imovinsku korist.

Objekt zaštite su prava iz socijalnog osiguranja od zloupotrebe njihovog korišćenja

Radnja izvršenja sastoji se u postizanju nekog prava iz socijalnog osiguranja a koje izvršiocu djela ne pripada po zakonu. Djelo neće postojati ako nije došlo do priznavanja prava koja licu ne pripadaju. Djelo je svršeno donošenjem akta nadležnog organa o priznavanju takvog prava. Pokušaj nije kažnjiv. Posljedica djela se sastoji u priznavanju prava koja učiniocu ne pripadaju i na taj način se ugrožavaju fondovi socijalnog osiguranja.

Izvršilac djela može biti svako lice, ali će to u principu biti lice koje je korisnik nekog prava iz socijalnog osiguranja, dok je u pogledu krivice potreban umišljaj.

Za ovo krivično djelo propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

4. Nepreduzimanje mjera zaštite na radu (član 285 KZ FBiH, član 230 KZ RS i član 279 KZ BD BiH)

Osnovni oblik krivičnog djela nepreduzimanja mjera zaštite na radu prema KZ FBiH i KZ BD BiH vrši odgovorno lice u pravnom licu ili samostalni privrednik koji kršenjem zakona ili drugog propisa ili opšteg akta o mjerama zaštite na radu, ne sprovede propisane mjere zaštite na radu.

Osnovni oblik ovog krivičnog djela prema KZ RS vrši lice odgovorno za preduzimanje mera zaštite na radu koje se svjesno ne pridržava zakona ili drugih propisa o mjerama zaštite na radu usljed čega nastupi opasnost za život ili zdravlje radnika.

Radnja izvršenja sastoji se u nesprovođenju propisanih mjera zaštite na radu, a koja se može izvršiti činjenjem i nečinjenjem. Posljedica ovog krivičnog djela je apstraktna opasnost za život i zdravlje ljudi.

Izvršilac krivičnog djela može biti samo odgovorno lice u pravnom licu ili samostalni privrednik, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

U članu 285 stav 2 KZ FBiH, članu 230 stav 2 KZ RS i članu 279 stav 2 KZ BD BiH propisano je da pri izricanju uslovne osude sud može učiniocu odrediti obavezu da u određenom roku postupi po propisima i mjerama zaštite na radu.

GLAVA PETNAESTA

KRIVIČNA DJELA PROTIV IMOVINE

Glava XXV KZ FBiH, Glava XXIII KZ RS i Glava XXV KZ BD BiH

I OPŠTE KARAKTERISTIKE

Krivična djela protiv imovine se vrše u najvećem broju i poznata su od najstarijih vremena. Krivičnim djelima iz ove glave štiti se imovina koja se sastoji od stvari, odnosno predmeta i imovinskih prava i interesa koji pripadaju fizičkom ili pravnom licu. S pravom je istaknuto da, s obzirom na društveno-ekonomsko uređenje pojedinih zemalja, kao i s obzirom na razlike u pojedinim političkim sistemima, postoje i različita shvatanja o tome koja se korist smatra protivpravnom, a koji su načini pribavljanja imovinske koristi dozvoljeni.²⁸

Današnja krivična djela se razlikuju od onih koja su vršena u prošlosti po načinu, tj. tehnici izvršenja. Grupni objekt krivičnopravne zaštite krivičnih djela iz ove glave je imovina, koja se pojavljuje u vidu pokretnih stvari. Način vršenja krivičnih djela iz ove glave mijenjao se kroz istoriju i prilagođavao novim imovinskim odnosima, kao i savremenim tehničkim mogućnostima.

Osnovni motiv koji pokreće izvršioca ovih krivičnih djela je pribavljanje imovinske koristi za sebe ili za nekog drugog. U djela pribavljanja imovinske koristi spadaju (npr. krađa, razbojništvo, prevara, ucjena, utaja i dr.), dok u djela prisvajanja spadaju (npr. oduzimanje tuđe pokretne stvari sa namjerom da stvar koju je oduzeo prisvoji). Postoje krivična djela kod kojih ne postoji ni jedna od navedenih namjera, nego namjera oduzimanja tuđe stvari radi posluge, a oduzeta stvar nakon posluge bi se vratila prijašnjem držaocu (npr. oduzimanje motornog vozila).

---

²⁸ N. Srzentić, A. Stajić, Lj. Lazarević, Krivično pravo, opšti dio, Beograd, 1998. str. 378.

Za neka krivična djela iz ove glave, a koja su učinjena prema bračnom drugu, bratu ili sestri, srodniku po krvi u prvoj liniji, usvojiocu ili usvojeniku, ili prema drugim licima sa kojima učinilac živi u zajedničkom domaćinstvu, gonjenje se preduzima po prijedlogu.

II. POJEDINA KRIVIČNA DJELA

1. Krađa (član 286 KZ FBiH, član 231 KZ RS i član 280 KZ BD BiH)

Krivična djela protiv imovine međusobno se razlikuju prema mnogim posebnim obilježjima. Krivično djelo krađe sastoji se u oduzimanju tuđe pokretne stvari u namjeri da se njenim prisvajanjem pribavi sebi ili drugom protivpravna imovinska korist. Osnovna obilježja ovog krivičnog djela su radnja oduzimanja, tuđa pokretna stvar – objekt djela, namjera učinioca – da za sebe ili nekog drugog pribavi, prisvajanjem stvari, protivpravnu imovinsku korist.

Pod tuđom pokretnom stvari podrazumijevaju se samo predmeti materijalne prirode, bez obzira na to da li se nalaze u čvrstom, tečnom ili gasovitom stanju, kao i sama električna energija. Pod pokretnom stvari se u smislu ovog krivičnog djela, treba podrazumijevati svaku stvar koja se može pokrenuti, tj. odvojiti od glavne stvari, a da tom prilikom ne dođe do njenog uništenja, odnosno oštećenja. Kada se radi o čovjeku, smatra se da on nije stvar i da ne može biti predmet krađe, dok dijelovi tijela koji su odvojeni od tijela kao i leš tijela mogu da budu predmet krađe.

Pokretna stvar koja se oduzima treba da je tuđa. To znači da ta stvar nije svojina izvršioca krivičnog djela, ali nije od značaja da li je ta stvar svojina lica od koga se oduzima ili nekog drugog lica. Izuzetak su one stvari nad kojima je učinilac suvlasnik sa nekim drugim licem. Krađa postoji i kad se stvar oduzima od lica koje je i samo tu stvar pribavilo krađom.

Radnja krivičnog djela je oduzimanje tuđe pokretne stvari. Krivično djelo se smatra izvršenim kada je stvar oduzeta od drugog lica, odnosno kada je učinilac djela svojom radnjom prekinuo ranije pritežanje na toj stvari i zasnovao svoje pritežanje. Što znači kada je u mogućnosti da faktički raspoláže tom stvari. Pritežanje ne gubi prodavac

koji je kupcu dao stvar na razgledanje ili kada vlasnik da stvar na privremeno korišćenje i sl. Slično tome, privremeno udaljavanje od stvari ne znači i gubitak pritežanja nad njom pa će, na primjer, u slučaju oduzimanja stvari od putnika u vozu ili nekom drugom prevoznom sredstvu, postojati krivično djelo krađe, iako se putnik trenutno odvojio od svoje stvari. Kada su u pitanju izgubljene ili napuštene stvari, smatra se da je prestalo pritežanje i da ove stvari ne mogu da budu predmet krađe. Za pojam svršenog krivičnog djela nije obavezno da je namjera pribavljanja koristi i ostvarena (npr. oduzimanje blanko čeka, krađa je izvršena, nebitno je to što ga učinilac nije unovčio), ali je bitno da je takva namjera postojala u vrijeme vršenja krađe.

Kod ovog krivičnog djela moguće je i pokušaj koji postoji kada je započeto oduzimanje stvari ali radnja nije dovršena, ili je dovršena ali nije prekinuta državina ranijeg učinioca. Takođe, pokušaj djela postoji i u slučajevima kada radnja nije bila uspješna zbog odsustva predmeta (npr. zavlacenje ruke u prazan džep). U slučaju krađe prema bračnom drugu, odnosno licu sa kojim se živi u trajnoj vanbračnoj zajednici, srodniku po krvi u prvoj liniji, bratu ili sestri, usvojiocu ili usvojeniku, ili drugim licima sa kojima učinilac živi u zajedničkom domaćinstvu, gonjenje se preduzima po privatnoj tužbi.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

Lakši oblik djela iz člana 286 stav 2 KZ FBiH, člana 231 stav 2 KZ RS i člana 280 stav 2 KZ BD BiH postoji ako je ukradena stvar male vrijednosti (prema KZ RS – ako ne prelazi iznos od 200 KM), a učinilac je postupao s ciljem pribavljanja imovinske koristi takve vrijednosti. Za ovo djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do šest mjeseci, dok je u KZ RS propisana novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

U članu 286 stav 3 KZ FBiH i članu 280 stav 3 KZ BD BiH propisano je da se izvršilac djela st. 1 i 2 može osloboditi od kazne ako ukradenu stvar vrati oštećenom prije nego sazna da je otkriven.

2. Teška krađa (član 287 KZ FBiH, član 232 KZ RS i član 281 KZ BD BiH)

Teška krađa je poseban, odnosno kvalifikovani oblik krađe. Ona nastaje u slučaju kada se obična krađa učini pod određenim kvalifikatornim okolnostima koje ga čine teškom krađom.

Osnovni oblik krivičnog djela teške krađe iz člana 287 stav 1 KZ FBiH i člana 281 stav 1 KZ BD BiH postoji kada se krađa učini:

1) obijanjem, provaljivanjem ili drugim savladavanjem većih prepreka da se dođe do stvari iz zatvorenih zgrada, soba, blagajni, ormara ili drugih zatvorenih prostorija ili prostora;

2) na naročito opasan ili naročito drzak način;

3) iskorišćavanjem stanja nastalog požarom, poplavom, potresom ili drugom nesrećom, ili

4) iskorišćavanjem bespomoćnosti ili drugog naročito teškog stanja drugog lica.

Prema KZBD osnovni oblik teške krađe postojaće i kada se krađa izvrši iz mržnje.

Osnovni oblik krivičnog djela teške krađe prema KZ RS postoji u slučaju kada se obična krađa učini:

1) obijanjem ili provaljivanjem ili drugim savladavanjem većih prepreka da se dođe do stvari iz zatvorenih zgrada, soba, kasa, ormara, blagajni ili drugih zatvorenih prostora;

2) na naročito opasan ili naročito drzak način;

3) od strane lica koje je pri sebi imalo kakvo oružje ili opasno sredstvo radi napada ili odbrane;

4) od strane više lica koja su se udružila za vršenje krađa;

5) iskorišćavanjem stanja prouzrokovanog požarom, poplavom, zemljotresom ili sličnom nesrećom;

6) iskorišćavanjem nemoći ili drugog teškog stanja nekog lica, ili

7) iz mržnje.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina, dok je u KZ RS propisana kazna zatvora od jedne do osam godina.

Drugi osnovni oblik krivičnog djela teške krađe iz člana 287 stav 2 KZ FBiH i člana 281 stav 2 KZ BD BiH postoji u slučaju:

1) ako je ukradena stvar velike vrijednosti, a učinilac je postupao s ciljem pribavljanja imovinske koristi takve vrijednosti;

2) ako ukradena stvar služi u vjerske svrhe ili je stvar ukradena iz vjerske ili druge zgrade ili prostorije koja služi za vjerske obrede, ili

3) ako je ukradeno kulturno dobro ili stvar od naročitog naučnog, umjetničkog, istorijskog ili tehničkog značaja ili se nalazi u javnoj zbirci, zaštićenoj privatnoj zbirci ili je izložena za javnost.

Za ovaj oblik krivičnog djela propisana je ista kazna kao i za prvi osnovni oblik.

Teži oblik ovog djela iz člana 232 stav 2 KZ RS postoji ako vrijednost ukradene stvari prelazi iznos od 10.000 KM. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina.

Lakši oblik krivičnog djela iz člana 287 stav 3 KZ FBiH i člana 281 stav 3 KZ BD BiH vrši ko učini krađu iz člana 280 stav 2 KZ FBiH, odnosno iz člana 286 stav 2 KZ BD BiH na način i pod okolnostima iz stava 1 ili stava 2 tačke 2 i 3. Za ovaj oblik djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

Teži oblik krivičnog djela iz člana 232 stav 3 KZ RS postoji ako je ukradena stvar od posebnog historijskog, naučnog ili kulturnog značaja, ili vrijednost ukradene stvari prelazi iznos od 50.000 KM. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od tri do petnaest godina.

Teži oblik krivičnog djela iz člana 281 stav 4 KZ BD BiH vrši ko krađu (član 280 stav 1) počini u sastavu grupe ljudi, ili ako je sa sobom imao kakvo oružje ili opasno oruđe radi počinjenja djela. Za ovo krivično djelo propisana je kazna zatvora od jedne do osam godina.

3. Razbojnička krađa (član 288 KZ FBiH, član 234 KZ RS i član 282 KZ BD BiH)

Krivično djelo razbojničke krađe postoji kada učinilac koji je zatečen na djelu krađe u namjeri da zadrži ukradenu stvar upotrijebi silu protiv nekog lica ili prijetnju da će neposredno napasti na njegov život ili tijelo.

Objekt zaštite kod ovog djela je imovina, dok je objekt napada tuđa pokretna stvar.

Radnja izvršenja sastoji se u upotrebi sile ili prijetnje da će se neposredno napasti na život ili tijelo.

Djelo je svršeno sa trenutkom otpočinjanja upotrebe sile ili prijetnje neposrednog napada na život ili tijelo, s ciljem zadržavanja oduzete stvari.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za osnovni oblik ovog krivičnog djela propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina.

Teži oblik krivičnog djela iz člana 288 stav 2 KZ FBiH i člana 282 stav 2 KZ BD BiH postoji ako je krivičnim djelom iz stava 1 neka osoba s umišljajem teško tjelesno povrijeđena, ili je to krivično djelo

učinjeno u sastavu grupe ljudi, ili ako je upotrijebljeno oružje ili opasno oruđe. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora najmanje pet godina.

Teži oblik krivičnog djela iz člana 234 stav 2 KZ RS postoji ako je pri izvršenju djela iz stava 1 nekom licu umišljajno nanescna teška tjelesna povreda ili ako je učinjeno iz mržnje ili je djelo učinjeno od strane više lica ili je upotrijebljeno kakvo oružje ili opasno sredstvo, ili ako vrijednost ukradenih stvari prelazi iznos od 50.000 KM. Za ovaj oblik krivičnog djela propisana je kazna zatvora od pet do petnaest godina.

Najteži oblik krivičnog djela iz člana 288 stav 3 KZ FBiH, člana 234 stav 3 KZ RS i člana 282 stav 3 KZ BD BiH postoji ako je pri izvršenju krivičnog djela iz stava 1 neko lice s umišljajem lišeno života. Za ovaj oblik krivičnog djela propisana je kazna zatvora od najmanje deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora.

4. Razbojništvo (član 289 KZ FBiH, član 233 KZ RS i član 283 KZ BD BiH)

Krivično djelo razbojništva postoji kada neko upotrebom sile protiv nekog lica ili prijetnjom da će neposredno napasti na život ili tijelo oduzme tuđu pokretnu stvar u namjeri da njenim prisvajanjem pribavi sebi ili drugom protivpravnu imovinsku korist

Objekt zaštite kod ovog djela je imovina, dok je objekt napada tuđa pokretna stvar.

Radnja izvršenja sastoji se u oduzimanju tuđe pokretne stvari, upotrebom sile ili prijetnje. Djelo je svršeno kada je nakon upotrebe sile ili prijetnje došlo do oduzimanja tuđe stvari.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za osnovni oblik ovog krivičnog djela propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina.

Teži oblik krivičnog djela iz člana 289 stav 2 KZ FBiH i člana 283 stav 2 KZ BD BiH postoji ako je krivičnim djelom iz stava 1 neko lice s umišljajem teško tjelesno povrijeđeno, ili ako je učinjeno iz mržnje, ili ako je to krivično djelo izvršeno u sastavu grupe ljudi, ili ako je upotrijebljeno oružje ili opasno oruđe. Za ovaj oblik krivičnog djela propisana je kazna zatvora od najmanje pet godina.

Teži oblik krivičnog djela iz člana 233 stav 2 KZ RS postoji ako je pri izvršenju djela iz stava 1 nekom licu umišljajno nanescna teška

tjelesna povreda ili ako je učinjeno iz mržnje ili je djelo učinjeno od strane više lica ili je upotrijebljeno kakvo oružje ili opasno sredstvo, ili ako vrijednost oduzetih stvari prelazi iznos od 50.000 KM. Za ovaj oblik krivičnog djela propisana je kazna zatvora od pet do petnaest godina.

Najteži oblik krivičnog djela iz člana 289 stav 3 KZ FBiH, člana 233 stav 3 KZ RS i člana 283 stav 2 KZ BD BiH postoji ako je pri izvršenju krivičnog djela iz stava 1 neko lice s umišljajem lišeno života. Za ovaj najteži oblik krivičnog djela propisana je kazna zatvora od najmanje deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora.

5. Utaja (član 290 KZ FBiH, član 235 KZ RS, član 284 KZ BD BiH)

Krivično djelo utaje se sastoji u protivpravnom zadržavanju, odnosno prisvajanju tuđe pokretne stvari koja je izvršiocu djela povjerena, a sve u namjeri da sebi ili drugom pribavi protivpravnu imovinsku korist.

Razlika između krađe i utaje je u tome što je kod utaje tuđa pokretna stvar povjerena izvršiocu krivičnog djela. Dakle, radi se o tuđoj pokretnoj stvari koja se nalazi u priteženju izvršioca, a za to priteženje postoji pravni osnov.

Objekt zaštite je imovina, dok je objekt napada tuđa pokretna stvar.

Radnja izvršenja sastoji se u protivzakonitom zadržavanju, odnosno prisvajanju tuđe pokretne stvari. Djelo je svršeno onog trenutka kada izvršilac počne sa tuđom stvari da postupa ili raspolaže kao sa svojom.

Za osnovni oblik krivičnog djela u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine, dok je u KZ RS propisana novčana kazna ili kazna zatvora do dvije godine.

Teži oblik ovog krivičnog djela iz člana 290 stav 2 KZ FBiH, člana 235 stav 3 KZ RS i člana 284 stav 2 KZ BD BiH vrši staralac koji počini krivično djelo iz stava 1. Za ovaj oblik krivičnog djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

Drugi teži oblik ovog krivičnog djela iz člana 290 stav 3 KZ FBiH i člana 284 stav 3 KZ BD BiH nastaje ako je utajena stvar od posebnog kulturnog, istorijskog, naučnog ili tehničkog značaja, ili ako je utajena stvar velike vrijednosti, a izvršilac je postupao s ciljem pri-

bavljanja imovinske koristi takve vrijednosti. Za ovaj oblik krivičnog djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Lakši oblik krivičnog djela iz člana 290 stav 4 KZ FBiH, člana 235 stav 2 KZ RS i člana 284 stav 4 KZ BD BiH postoji ako je utajena stvar male vrijednosti (prema KZ RS - ako ne prelazi iznos od 200 KM), a učinilac je postupao s ciljem pribavljanja imovinske koristi takve vrijednosti. Za ovaj oblik krivičnog djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do šest mjeseci.

Najteži oblik krivičnog djela iz člana 235 stav 4 KZ RS postoji ako je utajena stvar od posebnog historijskog, naučnog ili kulturnog značaja ili ako vrijednost utajene stvari prelazi iznos od 10.000 KM, odnosno iznos od 50.000 KM. Za ove oblike predviđena je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina – ako je utajena stvar od posebnog historijskog, naučnog ili kulturnog značaja ili ako vrijednost utajene stvari prelazi iznos od 10.000 KM, a ako iznos utajene stvari prelazi 50.000 KM propisana je kazna zatvora od jedne do osam godina.

Drugi lakši oblik krivičnog djela iz člana 290 stav 5 KZ FBiH, člana 235 stav 5 KZ RS i člana 284 stav 5 KZ BD BiH vrši ko tuđu pokretnu stvar koju je našao ili do koje je slučajno došao protivpravno zadržati u namjeri da sebi ili drugome pribavi imovinsku korist.

Za ovaj oblik djela u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do šest mjeseci, dok je u KZ RS propisana novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

U članu 290 stav 6 KZ FBiH i članu 284 stav 6 KZ BD BiH propisano je da se učinilac krivičnog djela iz st. 1, 4 i 5 koji utajenu stvar vrati oštećenome prije nego sazna da je otkriven, može osloboditi kazne.

U članu 235 stav 6 KZ RS propisano je da se gonjenje za djela iz st. 1, 2 i 5 preduzima po prijedlogu.

6. Oštećenje tuđe stvari (član 293 KZ FBiH, član 249 KZ RS i član 287 KZ BD BiH)

Djelo se sastoji u oštećenju, uništenju ili činjenju neupotrebljivom tuđe stvari.

Objekt zaštite je imovina, dok je objekt napada tuđa stvar koja može biti pokretna ili nepokretna. Stvar ne mora imati novčanu vrijednost, ali mora imati neku vrijednost za njenog vlasnika.

Radnja izvršenja sastoji se u oštećenju, uništenju ili činjenju neupotrebljivom tuđe stvari.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za osnovni oblik krivičnog djela u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do šest mjeseci, dok je u KZ RS propisana novčana kazna ili kazna zatvora do dvije godine.

Teži oblik krivičnog djela iz člana 293 stav 2 KZ FBiH i člana 287 stav 2 KZ BD BiH vrši ko ošteti, izobličiti, uništi ili učini neupotrebljivom tuđu stvar koja služi za vjerske svrhe, kulturno dobro koje se nalazi na javnom mjestu, posebno zaštićeni objekat prirode, umjetnički predmet, stvar od naučnog ili tehničkog značenja, stvar koja se nalazi u javnoj zbirici ili je izložena za javnost ili stvar koja služi za javne potrebe ili koja uljepšava trgove, ulice ili parkove. Za ovaj oblik djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

Teži oblik krivičnog djela iz člana 249 stav 2 KZ RS postoji ako je djelom iz stava 1 prouzrokovana šteta u iznosu koji prelazi 10.000, odnosno 50.000 KM. Za ove oblike djela predviđene su kazne zatvora, i to: od šest mjeseci do pet godina – ako šteta prelazi iznos od 10.000 KM, odnosno od jedne do osam godina – ako taj iznos prelazi 50.000 KM.

Drugi teži oblik krivičnog djela iz člana 293 stav 2 KZ FBiH vrši onaj ko učini djelo iz stava 1 zbog razlike u etničkoj ili narodnosnoj pripadnosti, rasi, vjeroispovijesti, polu ili jeziku. Za ovaj oblik djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

Drugi teži oblik krivičnog djela iz člana 249 stav 3 KZ RS i člana 287 stav 3 KZ BD BiH nastaje kada neko izvrši krivično djelo iz st. 1 i 2 iz mržnje. Za ovaj oblik djela u KZ RS propisana je kazna zatvora od jedne do osam godina, dok je u KZ BD BiH propisana kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

U članu 249 stav 4 KZ RS propisano je da se gonjenje za djelo iz stava 1 preuzima se po prijedlogu.

7. Prevara (član 294 KZ FBiH, član 239 KZ RS i član 288 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo sastoji se u dovođenju nekog lica lažnim prikazivanjem ili prikrivanjem činjenica u zabludu, ili održavanju u zabludi i na taj način navođenju tog lica da nešto učini ili ne učini na štetu svoje ili tuđe imovine, a u namjeri da sebi ili drugome pribavi protivpravnu imovinsku korist.

Objekt krivičnog djela je tuđa imovina, odnosno ekonomska prava i interesi.

Radnja izvršenja krivičnog djela sastoji se u navođenju nekog lica da nešto učini ili ne učini, na štetu svoje ili tuđe imovine. Dakle, kod prevare izvršilac se koristi obmanom kao načinom, tj. sredstvom da se neko dovede u zabludu ili održava u zabludi, odnosno koristi se lažnim prikazivanjem nekih činjenica ili prikrivanjem stvarnih činjenica. Posljedica djela se sastoji u tome da pasivni subjekt učini ili ne učini nešto na štetu svoje ili tuđe imovine.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za osnovi oblik krivičnog djela propisana je kazna zatvora do tri godine.

Teži oblik krivičnog djela iz člana 294 stav 2 KZ FBiH i člana 288 stav 2 KZ BD BiH postoji ako šteta pričinjena djelom iz stava 1 prelazi 30.000 KM, a učinilac je postupao s ciljem pribavljanja imovinske koristi takve vrijednosti. Za ovaj oblik krivičnog djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Lakši oblik krivičnog djela iz člana 239 stav 2 KZ RS postoji ako je djelom iz stava 1 pribavljena imovinska korist do 200 KM, a učinilac je išao za tim da pribavi malu imovinsku korist ili da prouzrokuje malu štetu. Za ovaj oblik krivičnog djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

Lakši oblik krivičnog djela iz člana 294 stav 3 KZ FBiH i člana 288 stav 3 KZ BD BiH postoji ako je šteta male vrijednosti, a učinilac je postupao s ciljem pribavljanja imovinske koristi takve vrijednosti. Za ovaj oblik krivičnog djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do šest mjeseci.

Teži oblik krivičnog djela iz člana 239 stav 3 KZ RS postoji ako je djelom iz stava 1 pribavljena imovinska korist ili je prouzrokovana imovinska šteta u iznosu koji prelazi 10.000, odnosno 50.000 KM. Za ove oblike djela predviđene su kazne zatvora, i to: od šest mjeseci do pet godina – ako imovinska korist ili šteta prelazi iznos od 10.000 KM, odnosno od jedne do deset godina – ako taj iznos prelazi 50.000 KM.

Drugi lakši oblik krivičnog djela iz člana 294 stav 4 KZ FBiH i člana 288 stav 4 KZ BD BiH vrši ko krivično djelo iz stava 1 počini samo s ciljem da drugoga ošteti, a bez cilja da sebi ili drugome pribavi protivpravnu imovinsku korist. Za ovaj oblik krivičnog djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

Drugi lakši oblik djela iz člana 239 stav 4 KZ RS vrši ko djelo iz stava 1 učini u namjeri da drugog ošteti. Za ovaj oblik krivičnog djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

U članu 239 stav 5 KZ RS propisano je da se gonjenje za djelo iz stava 2 preduzima po prijedlogu.

8. Iznuda (član 295 KZ FBiH, član 242 KZ RS, član 289 KZ BD BiH)

Krivično djelo iznude sastoji se u prinuđivanju, odnosno prisiljavanju drugog lica silom ili ozbiljnom prijetnjom da nešto učini ili ne učini na štetu svoje ili tuđe imovine, a u namjeri da sebi ili drugom pribavi protivpravnu korist (prema KZ RS – ili ko na takav način utjeruje dug).

Objekt zaštite je imovina i sloboda odlučivanja čovjeka u raspolaganju imovinom.

Radnja izvršenja sastoji se u prisiljavanju drugog na neku djelatnost, a koja je štetna za njegovu ili tuđu imovinu.

Prema tome, cilj preduzimanja radnje silom ili ozbiljnom prijetnjom je da se pasivni subjekt dovede u poziciju da protiv svoje volje preduzme radnje štetne za svoju ili tuđu imovinu.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za osnovni oblik krivičnog djela u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do pet godina, dok je u KZ RS propisana kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Teži oblik krivičnog djela iz člana 295 stav 2 KZ FBiH i člana 289 stav 2 KZ BD BiH postoji ako je pri izvršenju krivičnog djela iz stava 1 upotrijebljeno oružje ili opasno oruđe, ili je pribavljena znatna imovinska korist ili je krivično djelo učinjeno u sastavu grupe ljudi ili zločinačke organizacije, odnosno grupe za organizovani kriminal. Za teži oblik krivičnog djela u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana kazna zatvora od jedne do deset godina.

Teži oblik djela u članu 242 stav 2 KZ RS postoji ako je djelom iz stava 1 pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi 10.000, odnosno 50.000 KM, ili ako je pri izvršenju djela upotrijebljeno kakvo oružje ili opasno sredstvo, ili je djelo učinjeno od strane više lica ili na naročito grub i ponižavajući način. Za ove oblike djela predviđene su kazne zatvora, i to: od jedne do osam godina – ako imovinska korist prelazi iznos od 10.000 KM, odnosno od dvije do dvanaest godina –

ako taj iznos prelazi 50.000 KM, ili ako je pri izvršenju djela upotrijebljeno kakvo oružje ili opasno sredstvo, ili je djelo učinjeno od strane više lica ili na naročito grub i ponižavajući način.

Najteži oblik krivičnog djela iz člana 242 stav 3 KZ RS vrši ko se za nagradu bavi vršenjem djela iznude. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od tri do petnaest godina.

9. Ucjena (član 296 KZ FBiH, član 243 KZ RS i član 290 KZ BD BiH)

Osnovni oblik krivičnog djela ucjene (šantaža) vrši onaj ko u namjeri da sebi ili drugom pribavi protivpravnu imovinsku korist zaprijeti drugom da će protiv njega ili njemu bliskih lica otkriti nešto što bi njihovoj časti ili ugledu škodilo i time ga prinudi da nešto učini ili ne učini na štetu svoje ili tuđe imovine, (prema KZ RS – ili ko na takav način utjeruje dug. Radi se o jednom posebnom vidu krivičnog djela iznude, s tim što se kod iznude prinuđavanje vrši upotrebom sile ili ozbiljnom prijetnjom, dok je kod ucjene u pitanju samo prijetnja i to određena prijetnja, odnosno da će se iznijeti nešto što može da škodi časti i ugledu lica kome se prijeti, ili njemu bliskih lica.

Objekt zaštite je pokretna ili nepokretna imovina kao i sloboda odlučivanja čovjeka u pogledu raspolaganja imovinom.

Radnja izvršenja krivičnog djela sastoji se u prijetnji otkrivanjem nečeg što se odnosi na lice kome se prijeti ili na neko njemu blisko lice. Posljedica krivičnog djela sastoji se, kao i kod iznude, u tome što pasivni subjekt preuzima izvjesno činjenje, odnosno nečinjenje na štetu svoje ili tuđe imovine.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do pet godina.

Teži oblik krivičnog djela iz člana 296 stav 2 KZ FBiH i člana 290 stav 2 KZ BD BiH postoji ako je krivičnim djelom iz stava 1 pribavljena znatna imovinska korist, ili je krivično djelo učinjeno u sastavu grupe ljudi ili zločinačke organizacije. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina.

Teži oblik krivičnog djela iz člana 243 stav 2 KZ RS postoji ako je djelom iz stava 1 pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi 10.000, odnosno 50.000 KM, ili je djelo učinjeno od strane više lica ili na naročito ponižavajući način. Za ove oblike djela predviđene su ka-

zne zatvora, i to: od jedne do osam godina – ako imovinska korist prelazi iznos od 10.000 KM, odnosno od dvije do dvanaest godina – ako taj iznos prelazi 50.000 KM, ili je djelo učinjeno od strane više lica ili na naročito ponižavajući način.

Najteži oblik djela iz člana 243 stav 3 KZ RS vrši ko se za nagradu bavi vršenjem djela ucjene. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od tri do petnaest godina.

10. Zelenaštvo (član 298 KZ FBiH, član 245 KZ RS i član 292 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH naziva se *lihvarstvo*, a u KZ RS – *zelenaštvo*. Radi se o veoma staroj pojavi koja se sastoji u iskorišćavanju teške materijalne ili neke druge slične situacije nekog lica da bi se za dati novac ili za neku drugu potrošnu stvar datu na zajam ili za izvršenu uslugu, ugovorila imovinsku korist koja je u velikoj nesrazmjeri sa datom imovinskom vrijednosti ili učinjenom uslugom.²⁹

Osnovni oblik krivičnog djela lihvarstva prema KZ FBiH i KZ BD BiH vrši ko iskorišćavajući nuždu, teške imovinske ili stambene prilike, nedovoljno iskustvo, lakomislenost ili smanjenu sposobnost rasuđivanja drugog lica, primi od njega ili sa njim ugovori za sebe ili drugoga imovinsku korist koja je u očiglednoj nesrazmjeri s onim što je on dao, učinio ili se obavezao dati ili učiniti.

Osnovni oblik djela iz KZ RS vrši ko za davanje novca ili drugih potrošnih stvari na zajam ili za vršenje usluge koju učini nekom licu, primi ili ugovori za sebe ili drugog nesrazmjernu imovinsku korist iskorišćavajući njegovu teško imovno stanje, teške prilike, nuždu, nedovoljno iskustvo, lakomislenost ili smanjenu sposobnost rasuđivanja.

Radnja izvršenja krivičnog djela sastoji se u primanju ili ugovaranju nesrazmjerne imovinske koristi. Nesrazmjerna imovinska korist može se ugovarati na različite načine (npr. ugovaranjem visokih kamata, naznačavanje u ugovoru većeg iznosa od onog koji je stvarno pozajmljen, itd.). Bitan element za postojanje ovog krivičnog djela je da se ugovaranje nesrazmjerne imovinske koristi vrši iskorištavanjem teškog imovinskog stanja, teških prilika, nužde pasivnog subjekta, njegovu lakomislenosti ili nedovoljne sposobnosti za rasuđivanje.

---

²⁹ M. Babić, I. Marković, Krivično pravo, posebni dio, Banja Luka, 2013. str. 234.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisan je novčana kazna ili kazna zatvora do dvije godine, dok je u KZ RS propisana kazna zatvora do tri godine i novčana kazna.

Teži oblik djela iz člana 298 stav 2 KZ FBiH i člana 292 stav 2 KZ BD BiH postoji ako su krivičnim djelom iz stava 1 prouzrokovane teške posljedice oštećenom. Za ovaj teži oblik djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Teži oblik djela iz člana 245 stav 2 KZ RS postoji ako su usljed djela iz stava 1 nastupile teške posljedice za oštećenog ili je učinilac pribavio imovinsku korist u iznosu koji prelazi 10.000, odnosno 50.000 KM. Za ove oblike djela predviđene su kazne zatvora i novčane kazne, i to: od šest mjeseci do pet godina – ako su nastupile teške posljedice za oštećenog ili je učinilac pribavio imovinsku korist u iznosu koji prelazi iznos od 10.000 KM, odnosno od jedne do deset godina – ako taj iznos prelazi 50.000 KM.

Drugi teži oblik djela iz člana 298 stav 3 KZ FBiH i člana 292 stav 3 KZ BD BiH vrši ko se bavi davanjem zajmova uz ugovaranje nesrazmjerne imovinske koristi. Za ovaj oblik djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

11. Paljevina (član 301 KZ FBiH, član 250 KZ RS i član 295 KZ BD BiH)

Krivično djelo paljevine predstavlja novinu u našem krivičnom zakonodavstvu. Njegovim propisivanjem nastoji se pružiti jača krivičnoppravna zaštita imovini, odnosno imovini koja je namijenjena za stanovanje ili za privredno korišćenje.

Osnovni oblik krivičnog djela paljevine vrši ko zapali tuđu kuću ili drugu zgradu namijenjenu stanovanju ili privrednom korišćenju, ili tuđu poslovnu zgradu ili zgradu u javnoj upotrebi.

Objekt zaštite je imovina, i to ona koja je namijenjena stanovanju ili privrednom poslovanju.

Radnja izvršenja krivičnog djela sastoji se u paljenju tuđe kuće ili drugog objekta namijenjenog stanovanju ili privredno-ekonomskom korišćenju, ili paljenju tuđe poslovne zgrade ili zgrade u javnoj upotrebi. Dakle, ovdje se radi o uništavanju ili većem, odnosno težem oštećenju tuđe imovine podmetanjem požara. Djelo je svršeno samim paljenjem nekih od navedenih objekata.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo propisana je kazna zatvora od jedne do osam godina.

Teži oblik krivičnog djela iz člana 301 stav 2 KZ FBiH i člana 295 stav 2 KZ BD BiH postoji ako je krivičnim djelom iz stava 1 prouzrokovana šteta koja prelazi 100.000 KM, ili je krivično djelo iz stava 1 učinjeno s ciljem prevare osiguravajućeg društva. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od dvije do dvanaest godina.

Teži oblik krivičnog djela iz člana 250 stav 2 KZ RS postoji ako je djelom iz stava 1 prouzrokovana šteta velikih razmjera. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od dvije do dvanaest godina.

12. Zloupotreba osiguranja (član 302 KZ FBiH, član 240 KZ RS i član 296 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH nosi naziv *zloupotreba osiguranja*, a u KZ RS – *osiguranička prevara*. Ono predstavlja novinu u našem krivičnom zakonodavstvu, i njenim propisivanjem nastoji se spriječiti i suzbiti pokušaji da se naplati fiktivna ili fingirana šteta od osiguranja.

Osnovni oblik krivičnog djela zloupotrebe osiguranja vrši ko u namjeri da od osiguravajućeg društva naplati osiguranu sumu, uništi, oštetiti ili sakrije stvar koja je osigurana protiv uništenja, oštećenja, gubitka ili krađe, i zatim prijavi štetu.

Radnja izvršenja krivičnog djela sastoji se iz uništenja, oštećenja ili sakrivanja stvari koja je osigurana protiv uništenja, oštećenja, gubitka ili krađe, a zatim prijavljivanja štete. Djelo se smatra svršenim prijavljivanjem lažne štete.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do dvije godine, dok je u KZ RS propisana kazna zatvora do tri godine.

Drugi osnovni oblik krivičnog djela iz člana 302 stav 2 KZ FBiH, člana 240 stav 2 KZ RS i člana 296 stav 2 KZ BD BiH nastaje kada neko u namjeri da od osiguravajućeg društva naplati osiguranu sumu za slučaj tjelesnog oštećenja, tjelesne povrede ili narušenja zdravlja, prouzrokuje sebi takvo oštećenje, povredu ili narušenje zdravlja. Za ovaj oblik djela propisana je ista kazna kao i za osnovni oblik.

U članu 302 stav 3 KZ FBiH i članu 296 stav 3 KZ BD BiH propisano je da se učinilac djela iz st. 1 i 2 može osloboditi kazne ako odustane od odštetnog zahtjeva prije nego sazna da je otkriven.

Teži oblik krivičnog djela iz člana 240 stav 3 KZ RS postoji ako je djelima iz st. 1 i 2 pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi 10.000, odnosno 50.000 KM.

Za ove oblike djela predviđene su kazne zatvora, i to: od šest mjeseci do pet godina – ako imovinska korist prelazi iznos od 10.000 KM, odnosno od jedne do deset godina – ako taj iznos prelazi 50.000 KM.

GLAVA ŠESNAESTA

KRIVIČNA DJELA PROTIV ŽIVOTNE SREDINE, POLJOPRIVREDE I PRIRODNIH DOBARA

Glava XXVI KZ FBiH, Glava XXXIII KZ RS i Glava XXVI KZ BD BiH

I OPŠTE KARAKTERISTIKE

Pravo na zdravu životnu sredinu spada u osnovno pravo čovjeka i građanina. Razvojem nauke i tehnologije, pored nesumnjivih koristi, donio je i mnoge nove izvore ugrožavanja života i zdravlja ljudi kroz uništenje i upropašćivanje životne i radne sredine čovjeka. Jedan od najvećih problema predstavlja zagađenost vazduha, vode, šuma i zemljišta. Mnogobrojna industrijska postrojenja vršenjem svoje djelatnosti moraju zagađivati okolinu, pa se pokušava da se zagađenost svede na određenu mjeru, iako i ta mjera nije bezopasna za život i zdravlje ljudi. Do koje mjere je dozvoljeno zagađivati životnu sredinu određena je posebnim propisima iz oblasti zaštite i unapređenja čovjekove sredine, u vidu određenih skala i količina zagađivanja vazduha i vode.

Krivičnim djelima iz ove glave štiti se čovjekova sredina, tj. čovjekova okolina u najširem smislu riječi. Osnov krivičnopravne zaštite čovjekove okoline nalazi se u međunarodnim i domaćim pravnim izvorima (npr. dokumentima Savjeta Evrope i Evropske unije).

Posljedica krivičnih djela iz ove glave je ugrožavanje, odnosno konkretna opasnost za život ili zdravlje ljudi, biljni i životinjski svijet.

Izvršilac većeg broja krivičnih djela iz ove glave može da bude svako lice, a samo manji broj djela mogu izvršiti određena lica, kao što su službeno ili odgovorno lice. Ova djela mogu se izvršiti sa umišljajem ili iz nehata.

Sva krivična djela iz ove glave mogu se podijeliti na sljedeće podgrupe: a) opšta krivična djela protiv životne sredine, b) krivična

djela u vezi sa opasnim materijama, c) krivična djela protiv biljnog i životinjskog svijeta, i d) krivična djela protiv nezakonitog lova i riblova.

II. POJEDINA KRIVIČNA DJELA

1. Zagađivanje životne sredine (član 303 KZ FBiH, član 415 KZ RS i član 297 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH naziva se *onečišćenje okoliša*, a u KZ RS *zagađivanje životne sredine*.

Osnovni oblik krivičnog djela onečišćenja okoliša iz KZ FBiH i KZ BD BiH vrši ko kršenjem propisa zagadi vazduh, zemljište, tekuću, stajaću ili podzemnu vodu, vodotok, more, morsko dno ili morsko podzemlje ili na drugi način ugrozi čistoću, kakvoću vazduha, zemljišta, vode, vodotoka ili mora, morskog dna ili morskog podzemlja, ili prirodnog genetskog sklada biološke raznovrsnosti na širem području i u mjeri koja može pogoršati uslove života ljudi ili životinja ili ugroziti opstanak šuma, bilja ili drugog rastinja.

Osnovni oblik krivičnog djela iz KZ RS vrši ko kršenjem propisa o zaštiti, očuvanju i unapređenju životne sredine zagadi vazduh, zemljište ili vodu u većoj mjeri ili na širem prostoru.

Osnovni oblik krivičnog djela iz KZ BD BiH vrši ko kršenjem propisa zagadi vazduh, zemljište, tekuću, stajaću ili podzemnu vodu, vodotok, ili na drugi način ugrozi čistoću kvaliteta vazduha, zemljišta, vode, vodotoka ili prirodnog genetskog sklada biološke raznovrsnosti na širem području i u mjeri koja može pogoršati uslove života ljudi ili životinja ili ugroziti opstanak šuma, bilja ili drugog rastinja.

Objekt zaštite je zdrava i očuvana životna sredina u cjelini ili pojedini njeni segmenti, vazduh, zemljište, voda, vodotok, more, morsko dno i morsko podzemlje.

Radnja izvršenja krivičnog djela sastoji se u zagađivanju vazduha, vode ili zemljišta kršenjem propisa o zaštiti, čuvanju i unapređenju životne sredine. Posljedica krivičnog djela je konkretna opasnost za život ili zdravlje ljudi, odnosno biljni ili životinjski svijet.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za osnovni oblik krivičnog djela u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do pet godina, dok je u KZ RS propisana novčana kazna ili kazna zatvora do dvije godine.

Drugi osnovni oblik krivičnog djela iz člana 303 stav 2 KZ FBiH vrši onaj ko zagadi vazduh, zemljište, tekuću, stajaću ili podzemnu vodu, vodotok, more, morsko dno ili morsko podzemlje ili na drugi način ugrozi čistoću i kvalitet vazduha, zemljišta, vode, vodotoka ili mora, morskog dna ili morskog podzemlja, ili prirodnog genetskog sklada biološke raznovrsnosti i time izazove opasnost za život ili zdravlje ljudi ili životinja ili prouzrokuje uništenje ili znatno oštećenje šuma, bilja ili drugog rastinja u širem području. Za ovaj oblik djela predviđena je ista kazna kao i za prvi osnovni oblik.

Teži oblik oblik krivičnog djela iz člana 415 stav 2 KZ RS postoji ako je usljed djela iz stava 1 došlo do uništenja ili znatnog oštećenja šuma, biljaka ili drugog rastinja na širem prostoru ili je životna sredina zagađena u toj mjeri da je ugroženo zdravlje ljudi ili životinja. Za ovaj oblik djela predviđena je kazna zatvora od jedne do pet godina.

Drugi osnovni oblik krivičnog djela iz člana 297 stav 1 KZ BD BiH vrši onaj ko zagadi vazduh, zemljište, tekuću, stajaću ili podzemnu vodu, vodotok, ili na drugi način ugrozi čistoću kvaliteta vazduha, zemljišta, vode, vodotoka, ili prirodnog genetskog sklada biološke raznovrsnosti i time izazove opasnost za život ili zdravlje ljudi ili životinja ili prouzrokuje uništenje ili znatno oštećenje šuma, bilja ili drugog rastinja u širem području. Za ovaj oblik djela predviđena je ista kazna kao i za prvi osnovni oblik.

Lakši oblik krivičnog djela iz člana 303 stav 3 KZ FBiH i člana 297 stav 3 KZ BD BiH vrši ko krivično djelo iz st. 1 i 2 učini iz nehata. Za ovaj oblik krivičnog djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

Lakši oblik krivičnog djela iz člana 415 stav 3 KZ RS postoji ako su djela iz st. 1 i 2 učinjena nehatno. Za lakši oblik djela iz stava 1 propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine, dok je za djelo iz stava 2 propisana novčana kazna ili kazna zatvora od šest mjeseci do dvije godine.

Teži oblik krivičnog djela iz člana 303 stav 4 KZ FBiH i člana 297 stav 4 KZ BD BiH postoji ako je krivičnim djelom iz st. 1 i 2 neko lice teško tjelesno povrijeđeno ili je prouzrokovana imovinska šteta velikih razmjera. Za ovaj oblik krivičnog djela propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina.

Drugi teži oblik krivičnog djela iz člana 303 stav 5 KZ FBiH i člana 297 stav 5 KZ BD BiH postoji ako je krivičnim djelom iz stavova 1 i 2 ovoga člana prouzrokovana smrt jednog ili više lica. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jede do dvanaest godina.

Treći teži oblik krivičnog djela iz člana 303 stav 6 KZ FBiH i člana 297 stav 6 KZ BD BiH postoji ako je krivičnim djelom iz stava 3 neko lice teško tjelesno povrijeđeno ili je prouzrokovana imovinska šteta velikih razmjera. Za ovaj oblik krivičnog djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Četvrti teži oblik krivičnog djela iz člana 303 stav 7 KZ FBiH i člana 297 stav 7 KZ BD BiH postoji ako je krivičnim djelom iz stava 3 prouzrokovana smrt jednog ili više lica. Za ovaj oblik krivičnog djela propisana je kazna zatvora od jedne do osam godina.

2. Ugrožavanje životne sredine otpadom (član 305 KZ FBiH, član 416 KZ RS i član 299 KZ BD BiH)

Osnovni oblik krivičnog djela ugrožavanja životne sredine otpadom iz KZ FBiH vrši onaj ko protivno propisima odbacuje, odlaže, skuplja, skladišti, obrađuje i prevozi otpad ili uopšte njime postupa na način kojim se ugrožava kvalitet vazduha, zemljišta, vode, vodotoka, mora, morskog dna ili morskog podzemlja na širem području i u mjeri koja može pogoršati uslove života ljudi ili životinja ili ugroziti opstanak šuma, bilja ili drugog rastinja.

Osnovni oblik ovog krivičnog djela iz KZ RS vrši onaj ko protivno propisima prerađuje, odlaže, odbacuje, sakuplja, skladišti ili prevozi radioaktivne ili druge opasne materije ili sa njima postupa na način kojim se ugrožava vazduh, zemljište ili vodu u mjeri koja može izazvati opasnost za zdravlje ili život ljudi ili životinja ili ugroziti opstanak šuma, biljaka ili drugog rastinja.

Osnovni oblik ovog krivičnog djela iz KZ BD BiH vrši onaj ko protivno propisima odbacuje, odlaže, skuplja, skladišti, obrađuje i prevozi otpad ili uopšte njime postupa na način kojim se ugrožava kvalitet vazduha, zemljišta, vode ili vodotoka, na širem području i u mjeri koja može pogoršati uslove života ljudi ili životinja ili ugroziti opstanak šuma, bilja ili drugog rastinja.

Objekt zaštite je životna sredina od protivpravnih radnji vezanih za otpad bilo koje vrste.

Radnja izvršenja krivičnog djela je alternativno određena. Za postojanje djela bitno je da se radnja preduzima u odnosu na otpad u bilo

kom stanju, bilo koje vrste, odnosno količine i da je preduzimanje radnje protivno propisima. Posljedica ovog krivičnog djela sastoji se u apstraktnoj opasnosti za zdravlje ljudi.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za osnovni oblik krivičnog djela u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine, dok je u KZ RS propisana novčana kazna ili kazna zatvora do dvije godine.

Drugi oblik djela iz člana 305 stav 2 KZ FBiH vrši ko odbacuje, odlaže, skuplja, obrađuje i prevozi otpad ili uopšte s njim postupa na način kojim se ugrožava kvalitet vazduha, zemljišta, vode, vodotoka, mora, morskog dna ili morskog podzemlja i time izazove opasnost za život ili zdravlje ljudi ili životinja ili prouzrokuje i uništenje ili znatno oštećenje šuma, bilja ili drugog rastinja na širem području. Za ovaj oblik djela predviđena je ista kazna kao i za osnovni oblik.

Teži oblik djela iz člana 416 stav 2 KZ RS vrši ko zloupotrebom svog službenog položaja ili ovlašćenja odobri vršenje djela iz stava 1. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do tri godine.

Drugi oblik djela iz člana 299 stav 2 KZ BD BiH vrši ko odbacuje, odlaže, skuplja, obrađuje i prevozi otpad ili uopšte s njim postupa na način kojim se ugrožava kvalitet vazduha, zemljišta, vode ili vodotoka i time izazove opasnost za život ili zdravlje ljudi ili životinja ili prouzrokuje uništenje ili znatno oštećenje šuma, bilja ili drugog rastinja na širem području. Za ovaj oblik djela predviđena je ista kazna kao i za osnovni oblik.

Lakši oblik djela iz člana 305 stav 3 KZ FBiH i člana 299 stav 3 KZ BD BiH vrši ko krivično djelo iz st. 1 i 2 počini iz nehata. Za ovo djelo propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

Drugi teži oblik djela iz člana 416 stav 3 KZ RS postoji ako je usljed djela iz st. 1 i 2 došlo do uništenja životinjskog ili biljnog svijeta velikih razmjera ili do zagađenja životne sredine u toj mjeri da je time stvorena opasnost za život ili zdravlje ljudi. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do pet godina.

3. Nesavjesno pružanje veterinarske pomoći (član 308 KZ FBiH, član 425 KZ RS i član 302 KZ BD BiH)

Osnovni oblik krivičnog djela nesavjesnog pružanja veterinarske pomoći vrši veterinar ili ovlašćeni veterinarski pomoćnik koji pri pru-

žanju veterinarske pomoći propiše ili primijeni očigledno nepodobno sredstvo ili očigledno nepravilan način liječenja ili uopšte nesavjesno postupaju pri liječenju i time prouzrokuje uginuće stoke u većem broju.

Ovom inkriminacijom se štite život i zdravlje životinja od nesavjesnog pružanja veterinarske pomoći.

Radnja izvršenja krivičnog djela sastoji se u propisivanju ili primjeni očigledno neprikladnog sredstva za liječenje, te uopšte nesavjesno postupanje pri liječenju. Posljedica krivičnog djela je prouzrokovanje uginuća stoke u većem broju.

Djelo je svršeno kad je usljed preduzimanja nekog od navedenih oblika radnje izvršenja došlo do prouzrokovanja navedene posljedice. Za postojanje djela je bitno da je radnja izvršenja preduzeta prilikom pružanja veterinarske pomoći, odnosno liječenja.

Izvršilac krivičnog djela može biti samo veterinar ili ovlašćeni veterinarski pomoćnik, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za osnovni oblik djela u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora do tri godine, dok je u KZ RS propisana novčana kazna ili kazna zatvora do dvije godine.

Lakši oblik djela iz člana 308 stav 2 KZ FBiH, člana 425 stav 2 KZ RS i člana 302 KZ BD BiH nastaje ako se krivično djelo iz stava 1 izvrši iz nehata. Za ovaj oblik djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do šest mjeseci.

4. Nepostupanje po propisima za suzbijanje bolesti životinja i bilja (član 310 KZ FBiH, član 423 KZ RS i član 304 KZ BD BiH)

Osnovni oblik ovog krivičnog djela nepostupanja po propisima za suzbijanje bolesti životinja i bilja iz KZ FBiH i KZ BD BiH vrši ko za vrijeme epidemije stočne bolesti koja može ugroziti stočarstvo ne postupi po naredbi ili odluci nadležnog organa donijetoj na osnovu propisa kojom se određuju mjere za suzbijanje ili sprečavanje bolesti.

Osnovni oblik krivičnog djela iz KZ RS vrši ko ne postupi po propisima i naredbama kojima nadležno državno tijelo određuje mjere za suzbijanje ili sprečavanje zarazne bolesti kod životinja ili bilja i time izazove opasnost od širenja te bolesti ili njenih uzročnika ili biljnih štetočina.

Radnja izvršenja krivičnog djela sastoji se u nepostupanju po naredbi ili odluci nadležnog organa, koja je donijeta na osnovu propisa kojom se određuje mjere za suzbijanje ili sprečavanje bolesti životinja.

Djelo se može izvršiti činjenjem ili nečinjenjem, dok nepostupanje mora postojati u vrijeme epidemije kakve stočne bolesti, koja ugrožava stočarstvo. Prema tome, vrijeme preduzimanja radnje izvršenja je bitno obilježje ovog krivičnog djela, odnosno ono može biti izvršeno samo u to vrijeme. Posljedica krivičnog djela se sastoji u apstraktnoj opasnosti za stočarstvo. Djelo je svršeno samim nepostupanjem po naredbama ili odlukama nadležnog organa.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za osnovni oblik djela u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora do jedne godine, dok je u KZ RS propisana novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

Drugi osnovni oblik krivičnog djela iz člana 310 stav 2 KZ FBiH, člana 423 stav 2 KZ RS i člana 304 stav 2 KZ BD BiH vrši ko za vrijeme dok traje opasnost od bolesti i štetočina koje mogu ugroziti biljni svijet, ne postupi po naredbi ili odluci nadležnog tijela donijetoj na osnovu propisa kojom se određuju mjere za suzbijanje ili sprečavanje bolesti ili štetočina. Za ovaj oblik djela propisana je ista kazna kao i za prvi osnovni oblik.

Teži oblik ovog krivičnog djela iz člana 310 stav 3 KZ FBiH, člana 423 stav 3 KZ RS i člana 304 stav 3 KZ BD BiH postoji ako je krivičnim djelom iz st. 1 i 2 prouzrokovana znatna šteta. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora do tri godine.

Lakši oblik djela iz člana 310 stav 4 KZ FBiH, člana 423 stav 4 KZ RS i člana 304 stav 4 KZ BD BiH nastaje kada se krivično djelo iz st. od 1 do 3 izvrši iz nehata. Za ovaj oblik djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

5. Šumska krađa (član 316 KZ FBiH, član 430 KZ RS i član 310 KZ BD BiH)

Osnovni oblik djela šumske krađe vrši ko radi krađe obori u šumi jedno ili više stabla, a količina oborenog drveta je veća od dva kubna metra (prema KZ RS – veća od tri kubna metra).

Radnja izvršenja krivičnog djela sastoji se u obaranju jednog ili više stabala u šumi radi krađe. Djelo se može izvršiti samo u tuđoj šumi.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za osnovni oblik djela u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora do tri godine, dok je u KZ RS propisana novčana kazna ili kazna zatvora do dvije godine.

Teži oblik djela iz člana 316 stav 2 KZ FBiH, člana 430 stav 2 KZ RS i člana 310 stav 2 KZ BD BiH vrši ko krivično djelo iz stava 1 počini s ciljem da se oboreno drvo proda, ili ako je količina oborenog drveta veća od pet kubnih metara (prema KZ RS – veća od osam kubnih metara), ili ako je krivično djelo iz stava 1 počinjeno u zaštićenoj šumi, nacionalnom parku ili drugoj šumi posebne namjene. Za ovaj oblik djela u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od jedne do pet godina, dok je u KZ RS propisana kazna za-tvora od šest mjeseci do pet godina i novčana kazna.

U članu 430 stav 3 KZ RS propisano je da se oboreno drvo i sredstva koja su upotrijebljena za obaranje drveta oduzimaju.

6. Protivzakoniti lov (član 319 KZ FBiH, član 436 KZ RS i član 313 KZ BD BiH)

Osnovni oblik krivičnog djela protivzakonitog lova iz KZ FBiH i KZ BD BiH vrši onaj ko protivpravno ubije, rani ili uhvati za vrijeme lovostaja divljač u većem broju ili u većoj vrijednosti, ili divljač čiji je lov stalno zabranjen, ili ko neovlašćeno iznese izvan zemlje vrhunski trofej veće vrijednosti ili vrhunske trofeje u većem broju, ili ko lovi zaštićenu životinjsku vrstu.

Osnovni oblik ovog djela iz KZ RS vrši onaj ko lovi divljač za vrijeme lovostaja.

Objekt zaštite je divljač kao dobro od opšteg interesa koja se štiti i koristi na način koji je predviđen zakonom i drugim propisima.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za osnovni oblik djela u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine, dok je u KZ RS propisana novčana kazna ili kazna zatvora do šest mjeseci.

Teži oblik krivičnog djela iz člana 319 stav 2 KZ FBiH i člana 313 stav 2 KZ BD BiH vrši ko krivično djelo iz stava 1 počini sredstvima ili na način koji je zabranjen ili kojim se divljač masovno uništava. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine.

Teži oblik djela iz člana 436 stav 2 KZ RS vrši ko neovlašćeno lovi u zabranjenom lovištu, ubije ili rani divljač ili je uhvati živu. Za

ovaj oblik djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

Drugi teži oblik djela iz člana 436 stav 3 KZ RS postoji ako je djelo iz stava 2 učinjeno prema visokoj divljači. Za ovaj oblik djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do dvije godine.

Treći teži oblik djela iz člana 436 stav 4 KZ RS vrši ko lovi rijetku ili prorijeđenu vrstu divljači čiji je lov zabranjen, ili ko lovi bez posebne dozvole određenu vrstu divljači za čiji je lov potrebna takva dozvola, ili ko lovi na način ili sredstvima kojima se divljač masovno uništava. Za ovaj oblik djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

U članu 319 stav 3 KZ FBiH, članu 436 stav 5 KZ RS i članu 313 stav 3 KZ BD BiH propisano je da se ulovljena divljač i sredstva koja su upotrijebljena za lov oduzimaju.

7. Protivzakoniti ribolov (član 320 KZ FBiH, član 437 KZ RS i član 314 KZ BD BiH)

Djelo se sastoji u protivpravnom lovu ribe ili druge vodene životinje za vrijeme lovostaja ili u vodama u kojima je lov zabranjen.

Osnovni oblik djela protivzakonitog ribolova iz KZ FBiH i KZ BD BiH vrši onaj ko lovi ribu, druge slatkovodne ili morske životinje ili organizme u vrijeme kad je to zabranjeno ili na teritoriji na kojoj je to zabranjeno, ili ko lovi ribu, druge slatkovodne ili morske životinje ili organizme eksplozivom, električnom strujom, otrovom, sredstvima za omamljivanje ili drugim načinom ili sredstvom koji su štetni za njihovo rasplodavanje ili koji su propisima zabranjeni.

Osnovni oblik ovog djela iz KZ RS vrši onaj ko lovi ribu i druge slatkovodne životinje u vrijeme kada je to zabranjeno ili na područjima na kojima je to zabranjeno ili ko lovi ribu i druge slatkovodne životinje eksplozivom, električnom strujom, otrovom, sredstvom za omamljivanje i time prouzrokuje uginuće ribe ili ko lovi ribu na način štetan za njeno rasplodavanje.

Radnja izvršenja određena je alternativno. Posljedica ovog krivičnog djela je apstraktna opasnost za riblji fond, dok za postojanje djela se ne traži da je i nastupila konkretna opasnost.

Izvršilac krivičnog djela može bit svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za osnovni oblik djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

Teži oblik krivičnog djela iz člana 320 stav 2 KZ FBiH i člana 314 stav 2 KZ BD BiH postoji ako je krivičnim djelom iz stava 1 prouzrokovano uginuće ribe ili drugih slatkovodnih ili morskih životinja ili organizama u širim razmjerima. Za ovaj oblik djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do dvije godine.

Teži oblik djela iz člana 437 stav 2 KZ RS nastaje ako je djelom iz stava 1 prouzrokovano uginuće ribe ili drugih slatkovodnih životinja u većim razmjerama. Za ovaj oblik djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do dvije godine.

U članu 320 stav 3 KZ FBiH, članu 437 stav 3 KZ RS i članu 314 stav 3 KZ BD BiH propisano je da će se ulov i sredstva koja su upotrijebljena za lov oduzeti.

GLAVA SEDAMNAESTA

KRIVIČNA DJELA PROTIV OPŠTE SIGURNOSTI LJUDI I IMOVINE

Glava XXVII KZ FBiH, Glava XXXI KZ RS i Glava XXVII KZ BD BiH

I OPŠTE KARAKTERISTIKE

Krivična djela protiv opšte sigurnosti ljudi i imovine su ona djela čijim se izvršenjem, zbog opasnosti radnje izvršenja, upotrijebljenog sredstva ili usljed neke druge okolnosti, dovodi u opasnost život manjeg ili većeg broja ljudi ili imovina većeg obima.³⁰ Prema tome, osnovna karakteristika krivičnih djela iz ove grupe ogleda se u tome što ona izazivaju opštu opasnost za život ljudi i imovinu. Dakle, u pitanju je opasnost za život ili tijelo ljudi, koja prijete neodređenom broju lica, odnosno neodređenoj imovini. Može se raditi i samo o jednom licu ili jednoj stvari, s tim što se unaprijed ne smije znati o kom licu ili kojoj stvari se radi. Ovakva zaštita predstavlja poljedicu tehničko-tehnološkog razvoja.

Čovjekov rad su u mnogome zamijenile mašine koje su mu sa jedne strane olakšale i obogatile život, ali sa druge strane su ga istovremeno i ugrozile. Mašine koje su zamjenile ljude su automatizovane i imaju ogromnu proizvodnu moć, ali isto tako i moć kojom ugrožavaju živote i zdravlje ljudi i uništavaju materijalna dobra. Cilj ove inkriminacije je da se poveća ljudska pažnja u radu i postupanju sa opasnim sredstvima i energijama, što znači da je neophodno da se preduzmu sve mjere da se opasnost upotrebe tih sredstava i posljedica koje ona ostavljaju ograniče, odnosno da se obezbijedi kakva-takva sigurnost.

Radnja izvršenja ovih krivičnih djela je u stvari oslobađanje prirodnih ili vještačkih stvorenih sila koje čovjek nije u stanju da drži u svojoj vlasti. Kod ovih krivičnih djela, za razliku od drugih, radi se o

---

³⁰ Lj. Lazarević, Krivično pravo, posebni dio, Beograd, 2000, str. 137.

posljedicu ugrožavanja, koja zapravo proizilazi iz društveno korisnih i neophodnih radnji, koje same po sebi nose opasnost, do kojih dolazi greškom u postupanju ili samoj kontroli, izazivajući nesreće kod kojih stradaju ljudi i uništava se imovina. Posljedica ovih krivičnih djela je, kao što je već rečeno, izazivanje opšte opasnosti za život ljudi i imovinu.

Krivična djela iz ove glave su toliko specifična, s obzirom na svoju posljedicu, potom, na sredstvo izvršenja, vrijeme i mjesto izvršenja, da ih treba izdvojiti u posebnu cjelinu, te da se na taj način istakne njihov značaj.

Izvršilac krivičnih djela iz ove glave može biti svako lice, dok kod nekih djela to može biti samo službeno ili odgovorno lice, a u pogledu krivice kod jednog broja djela potreban je umišljaj, s tim da se veći dio tih djela može izvršiti iz nehata.

Prema posljedici krivična djela iz ove glave mogu se podijeliti u tri podgrupe i to na: a) krivična djela konkretne opasnosti, b) krivična djela apstraktne opasnosti, i c) krivična djela povrede.

II. POJEDINA KRIVIČNA DJELA

1. Izazivanje opšte opasnosti (član 323 KZ FBiH, član 402 KZ RS i član 317 KZ BD BiH)

Osnovni oblik krivičnog djela izazivanja opšte opasnosti vrši onaj ko požarom, poplavom, eksplozijom, otrovom ili otrovnim gasom, jonizirajućim ili radioaktivnim zračenjem, motornom silom, električnom ili drugom energijom, pucanjem iz vatrenog oružja ili kakvom drugom opšteopasnom radnjom ili opšteopasnim sredstvom, izazove opasnost za život ljudi ili za imovinu većeg obima.

Radnja izvršenja krivičnog djela sastoji se preduzimanju opšteopasne radnje ili korišćenju opšteopasnog sredstva kojim se stvara opasnost za život ljudi i imovinu. Posljedica ovog krivičnog djela je konkretna opasnost za život ljudi, odnosno imovinu većeg obima.

Izvršilac djela može biti svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovaj osnovni oblik krivičnog djela u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine, dok je u KZ RS propisana kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Drugi oblik ovog krivičnog djela iz člana 323 stav 2 KZ FBiH, člana 402 stav 2 KZ RS i člana 317 stav 2 KZ BD BiH vrši službeno ili odgovorno lice koje ne postavi propisane uređaje za zaštitu od požara, eksplozije, poplave, otrova, otrovnih gasova ili jonizirajućih ili radioaktivnih zračenja, električne energije ili drugih opasnih sredstava, ili ove uređaje ne održava u ispravnom stanju, ili ih u slučaju potrebe ne stavi u dejstvo, ili uopšte ne postupa po propisima ili tehničkim pravilima o zaštitnim mjerama, i time izazove opasnost za život ljudi i imovinu većeg obima. Za ovaj oblik djela propisana je ista ka-zna kao i za prvi osnovni oblik.

Teži oblik djela iz člana 323 stav 3 KZ FBiH, člana 402 stav 3 KZ RS i člana 317 stav 3 KZ BD BiH vrši ko krivično djelo iz st. 1 i 2 počini na mjestu gdje je okupljen veći broj ljudi. Za ovaj oblik djela u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina, dok je u KZ RS propisana kazna zatvora od jedne do osam godina.

Lakši oblik oblik djela iz člana 323 stav 4 KZ FBiH, člana 402 stav 4 KZ RS i člana 317 stav 4 KZ BD BiH vrši ko krivično djelo iz st. 1 i 2 počini iz nehata. Za ovo djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine, dok je u KZ RS propisan novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

Teži oblik djela iz člana 402 stav 5 KZ RS postoji ako su djela iz st. 1, 2. i 3 učinjena iz mržnje. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina.

Drugi teži oblik djela iz člana 402 stav 6 KZ RS postoji ako je usljed djela iz st. 1, 2, 3 i 4 nastupila teška tjelesna povreda jednog ili više lica ili imovinska šteta velikih razmjera. Za ove oblike djela učinilac se može kazniti: za djelo iz st. 1 i 2 – zatvorom od jedne do deset godina, za djelo iz stava 3 – zatvorom od jedne do dvanaest godina, a za djelo iz stava 4 – zatvorom od šest mjeseci do pet godina.

Najteži oblik djela iz člana 402 stav 7 KZ RS postoji ako je usljed djela iz st. 1, 2, 3 i 4 nastupila smrt jednog ili više lica. Za ove oblike djela učinilac se može kazniti: za djela iz st. 1, 2 i 3 – zatvorom od tri do petnaest godina, a za djelo iz stava 4 – zatvorom od jedne do osam godina.

2. Uništenje ili oštećenje važnih privrednih objekata ili javnih naprava (član 324 KZ FBiH, član 405 KZ RS i član 318 KZ BD BiH)

U savremenim društvima razvojem tehnike i civilizacije uopšte došlo je do toga da se normalan život građana teško može zamisliti bez korišćenja određenih uređaja za javnu upotrebu kojima se omogućava zadovoljavanje nekih zajedničkih potreba građana.³¹

Osnovni oblik ovog krivičnog djela iz KZ FBiH i KZ BD BiH vrši ko rušenjem, paljenjem ili na drugi način uništi ili ošteti, važan industrijski, poljoprivredni ili drugi privredni objekt, napravu ili postrojenje za vodu, toplotu, plin, električnu ili drugu energiju, naprave sistema veza ili druge naprave javne upotrebe i time izazove njihov zastoј ili otežani rad.

Osnovni oblik ovog krivičnog djela iz KZ RS vrši onaj ko uništi, ošteti, izmjeni, učini neupotrebljivim ili ukloni uređaje javne upotrebe za vodu, toplotu, gas, električnu ili drugu energiju ili uređaje sistema veza ili druge javne uređaje i time prouzrokuje poremećaj u životu građana ili funkcionisanju privrede.

Objekt krivičnopravne zaštite kod ovog djela su su važni industrijski, poljoprivredni i drugi privredni objekti, uređaji i postrojenja za vodu, toplotu, gas, električnu ili drugu energiju, uređaji sistema veza i drugi uređaji javne upotrebe.

Radnja izvršenja krivičnog djela sastoji se u uništenju ili oštećenju važnih privrednih objekata ili javnih naprava. Krivično djelo je svršeno kada je uništenjem, oštećenjem, ili činjenjem neupotrebljivim ovih uređaja došlo do poremećaja u životu građana, odnosno funkcionisanju privrede. Posljedica djela sastoji se u zastoju, potpunog ili djelimičnog prestanka ili otežanog rada objekta uređaja ili postrojenja.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovaj oblik djela u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina, dok je u KZ RS propisana kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Lakši oblik djela iz člana 324 stav 2 KZ FBiH i člana 318 stav 2 KZ BD BiH vrši ko protivpravno ukloni ili isključi iz rada sprave ili postrojenja iz stava 1 i time izazove poremećaj u redovnom životu gra-

---

³¹ Z. Stojanović, Krivično pravo, posebni dio, Sarajevo, 2001. str. 167-168.

đana. Za ovaj lakši oblik djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Teži oblik djela iz člana 405 stav 2 KZ RS postoji ako je usljed djela iz stava 1 nastao znatan poremećaj u korišćenju ovih uređaja. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do osam godina.

Lakši oblik djela iz člana 324 stav 3 KZ FBiH i člana 318 stav 3 KZ BD BiH vrši ko krivično djelo iz stava 1 počini iz nehata. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora do pet godina.

Lakši oblik djela iz člana 405 stav 3 KZ RS postoji ako su djela iz st. 1 i 2 učinjena nehatno. Za ove oblike djela učinilac se može kazniti: za djelo iz stava 1 – kaznom zatvora do dvije godine, a za djelo iz stava 2 – kaznom zatvora do tri godine.

Drugi lakši oblik djela iz člana 324 stav 4 KZ FBiH i člana 318 stav 4 KZ BD BiH vrši ko krivično djelo iz stava 2 učini iz nehata. Za ovaj oblik djela propisana je novča kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

3. Oštećenje zaštitnih naprava na radu (član 325 KZ FBiH, član 404 KZ RS i član 319 KZ BD BiH)

Osnovni oblik krivičnog djela oštećenja zaštitnih naprava na radu vrši onaj ko u rudniku, tvornici, gradilištu ili nekom drugom mjestu gdje se obavlja rad uništi, ošteti, isključi ili ukloni zaštitne uređaje i tako prouzrokuje opasnost za život ljudi ili za imovinu većih razmjera.

Objekt zaštite su život i tijelo ljudi za vrijeme rada na radnom mjestu, odnosno uređaji koje služe za zaštitu u procesu rada.

Radnja izvršenja krivičnog djela sastoji se u uništenju, oštećenju ili uklanjanju zaštitnih naprava. Posljedica krivičnog djela je konkretna opasnost za život ljudi ili za imovinu vežeg obima.

Za postojanje djela bitno je da se radnja izvršenja preduzima u rudnicima, fabrikama, radionicama, ili na svakom drugom mjestu gdje se obavlja bilo kakav rad.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za osnovni oblik djela u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od jedne do osam godina, dok je u KZ RS propisana kazna zatvora od jedne do pet godina.

Drugi oblik djela iz člana 325 stav 2 KZ FBiH i člana 404 stav 2 KZ RS i člana 319 stav 2 KZ BD BiH vrši lice koje je odgovorno za preduzimanje mjera zaštite na radu u rudnicima, tvornicama, gradili-

štima ili drugim mjestima gdje se obavljaju radovi, ne postavi zaštitne uređaje ili ih ne održava u ispravnom stanju, ili ih u slučaju potrebe ne stavi u funkciju, ili uopšte ne postupa po propisima o mjerama zaštite na radu i tako prouzrokuje opasnost za život ljudi ili imovinu većih razmjera. Za ovaj oblik djela u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do pet godina, dok je u KZ RS propisana kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Lakši oblik djela iz člana 325 stav 3 KZ FBiH, člana 404 stav 3 KZ RS i člana 319 stav 3 KZ BD BiH vrši ko krivično djelo iz st. 1 i 2 počini iz nehata. Za ovaj oblik djela u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora do tri godine, dok je u KZ RS propisana novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

U članu 325 stav 4 KZ FBiH i članu 404 stav 4 KZ BD BiH propisano je da pri izricanju uslovne osude za krivično djelo iz st. 2 i 3 sud može počiniocu odrediti obavezu da u određenom roku postavi zaštitne naprave.

Teži oblik djela iz člana 404 stav 4 KZ RS postoji ako je usljed djela iz st. 1, 2 i 3 nastupila teška tjelesna povreda jednog ili više lica ili imovinska šteta velikih razmjera. Za ove oblike djela učinilac se može kazniti: za djelo iz st. 1 i 2 – zatvorom od jedne do deset godina, a za djelo iz stava 3 – zatvorom od šest mjeseci do pet godina.

Najteži oblik djela iz člana 404 stav 5 KZ RS postoji ako je usljed djela iz st. 1, 2 i 3 nastupila smrt jednog ili više lica. Za ove oblike djela učinilac se može kazniti: za djelo iz st. 1 i 2 – zatvorom od tri do petnaest godina, a za djelo iz stava 3 – od jedne do osam godina.

4. Nepropisno i nepravilno izvođenje građevinskih radova (član 326 KZ FBiH, član 403 KZ RS i član 320 KZ BD BiH)

Osnovni oblik krivičnog djela nepropisnog i nepravilnog izvođenja građevinskih radova vrši odgovorno lice koje pri projektovanju, rukovođenju ili izvođenju građevinskih radova (prema KZ RS – još i gradnji mostova ili puteva ili kakvoj drugoj gradnji), postupi protivno propisima ili opštepriznatim tehničkim pravilima i time izazove opasnost za život ili tijelo ljudi ili za imovinu većeg obima. Odgovorno lice koje pri projektovanju, rukovođenju ili izvođenju građevinskih radova, gradnji mostova ili puteva ili kakvoj drugoj gradnji, postupi protivno propisima ili opštepriznatim tehničkim pravilima i time izazove opasnost za život ili tijelo ljudi ili za imovinu većeg obima.

Radnja izvršenja krivičnog djela sastoji se u postupanju protivno propisima ili opštepriznatim tehničkim pravilima pri projektovanju, rukovođenju, ili izvođenju kakve gradnje ili građevinskih radova. Posljedica krivičnog djela sastoji se u izazivanju opasnosti za život i tijelo ljudi, odnosno za imovinu većeg obima.

Izvršilac krivičnog djela može da bude samo lice koje je odgovorno za izvođenje građevinskih radova, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za osnovni oblik krivičnog djela u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od jedne do pet godina, dok u KZ RS propisana kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Lakši oblik djela iz člana 326 stav 2 KZ FBiH, člana 403 stav 2 KZ RS i člana 320 stav 2 KZ BD BiH nastaje kada neko krivično djelo iz stava 1 učini iz nehata. Za ovaj oblik djela u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora do tri godine, dok je u KZ RS propisana novčana kazna ili zatvor do tri godine.

Teži oblik krivičnog djela iz člana 403 stav 3 KZ RS postoji ako je usljed djela iz st. 1 i 2 nastupila teška tjelesna povreda jednog ili više lica. Za ove oblike djela učinilac se može kazniti: za djelo iz stava 1 – zatvorom od jedne do deset godina, a za djelo iz stava 2 – zatvorom od šest mjeseci do pet godina.

Drugi teži oblik krivičnog djela iz člana 403 stav 4 KZ RS postoji ako je usljed djela iz st. 1 i 2 nastupila smrt jednog ili više lica. Za ove oblike djela učinilac se može kazniti: za djelo iz stava 1 – zatvorom od tri do petnaest godina, a za djelo iz stava 2 – zatvorom od jedne do osam godina.

Najteži oblik krivičnog djela iz člana 403 stava 5 KZ RS postoji ako je izvršenjem djela iz stava 1 pribavljena protivpravna imovinska korist ili je prouzrokovana šteta koja prelazi iznos od 10.000 KM. Za ovaj oblik djela učinilac se može kazniti zatvorom od jedne do osam godina, a ako iznos štete prelazi 50.000 KM – kaznom zatvora od tri do petnaest godina.

5. Nepropisni prevoz eksplozivnog ili zapaljivog materijala (član 329 KZ FBiH, član 407 KZ RS i član 323 KZ BD BiH)

Osnovni oblik krivičnog djela nepropisnog prevoza eksplozivnog ili zapaljivog materijala vrši onaj ko protivno propisima o prometu eksplozivnog ili lako zapaljivog materijala preda na prevoz javnim sa-

obraćajnim sredstvima eksplozivni ili lako zapaljivi materijal ili takav materijal sam prenosi koristeći se javnim saobraćajnim sredstvima.

Radnja izvršenja krivičnog djela sastoji se u nepropisnoj predaji na prevoz eksplozivnog ili lako zapaljivog materijala, ili u prenošenju takvog materijala uz korišćenje javnih prevoznih sredstava. Posljedica krivičnog djela je apstraktna opasnost za život ili tjelo ljudi ili imovinu većeg obima. Djelo je svršeno preduzimanjem radnje izvršenja.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo djelo propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

GLAVA OSAMNAESTA

KRIVIČNA DJELA PROTIV BEZBJEDNOSTI JAVNOG SAOBRAĆAJA

Glava XXVIII KZ FBiH, Glava XXXII KZ RS i Glava XXVIII KZ BD BiH

I OPŠTE KARAKTERISTIKE

Objekt krivičnopravne zaštite kod ovih krivičnih djela jeste bezbjednost javnog saobraćaja. Normalno i bezbjedno odvijanje javnog saobraćaja je od višestrukog društvenog značaja. Kada se radi o bezbjednosti saobraćaja, naročito kada je riječ o drumskom saobraćaju stanje kod nas je veoma nezadovoljavajuće. U javni saobraćaj uključuje se sve veći broj vozila čija se brzina kretanja konstantno povećava. Loše saobraćajnice, neispravna vozila, slaba tehnička opremljenost i druge okolnosti povećavaju stepen ugroženosti ljudi i imovine pri vršenju saobraćaja. Uz pomoć saobraćajnih sredstava došlo je do velike pokretljivosti ljudi i robe. Sve to doprinosi da u saobraćaju često dolazi do saobraćajnih nesreća, gdje strada veliki broj ljudi i dolazi do velike materijalne štete. Zbog toga mjere prevencije imaju poseban značaj u sprečavanju saobraćajnih nesreća i suzbijanju saobraćajne delikvencije.

Zaštita ljudskih života i imovine u saobraćaju ostvaruje se i primjenom sankcija prema onima koji ne poštuju obaveze i zabrane koje proizilaze iz saobraćajnih propisa. Cilj inkriminacije iz ove galave je da se kažnjavanjem učesnika u saobraćaju podigne njihova svijest u saobraćaju, da se poštuju saobraćajni propisi i tehnička pravila u vožnji i korišćenju saobraćajnih sredstava, kako bi se na taj način doprinijelo sprečavanju saobraćajnih nesreća. Krivična djela protiv bezbjednosti saobraćaja mogu se podijeliti na: a) krivična djela kojim se štiti javni saobraćaj na putevima, b) krivična djela zaštite željezničkog, brodskog, tramvajskog, trolejbuskog i prometa žičarom, i c) krivična djela kojim se štiti uopšte javni saobraćaj.

Posljedice ovih krivičnih djela je ugrožavanje, odnosno izazivanje opasnosti za život ljudi ili imovinu većeg obima, ali i ugrožavanje javnog saobraćaja. Izvršilac krivičnog djela je najčešće učesnik u saobraćaju, dok je sredstvo izvršenja vozilo u saobraćaju.

II. POJEDINA KRIVIČNA DJELA

1. Ugrožavanje javnog saobraćaja (član 332 KZ FBiH, član 410 KZ RS i član 326 KZ BD BiH)

Ovim krivičnim djelom obuhvaćeni su razni oblici ugrožavanja javnog saobraćaja. Osnovni oblik djela vrši učesnik u saobraćaju na putevima koji se ne pridržava saobraćajnih propisa i time tako ugrozi javni saobraćaj da dovede u opasnost život ljudi ili imovinu većeg obima, pa usljed toga kod drugoga nastupi imovinska šteta preko 5.000 KM (prema KZ RS – pa usljed toga kod drugoga nastupi teška tjelesna povreda ili imovinska šteta preko 3.000 KM).

Objekt zaštite kod ovog djela je bezbjednost svih vidova javnog saobraćaja, odnosno život i tjelo ljudi i imovina većeg obima.

Radnja izvršenja krivičnog djela sastoji se u nepridržavanju saobraćajnih propisa, odnosno svako postupanje učesnika u saobraćaju koje je suprotno propisima u saobraćaju. Posljedica krivičnog djela sastoji se u konkretnoj opasnosti za život ljudi ili za imovinu većeg obima.

Izvršilac krivičnog djela može da bude učesnik u saobraćaju na putevima, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za osnovni oblik djela u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora do pet godina, dok je u KZ RS propisana kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Drugi oblik djela iz člana 332 stav 2 KZ FBiH i člana 326 stav 2 KZ BD BiH vrši ko ugrožavanjem željezničkog, brodskog, tramvajskog, trolejbusnog ili saobraćaja žičarom dovede u opasnost život ili tijelo ljudi ili imovinu većih razmjera. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora do pet godina.

Lakši oblik djela iz člana 332 stav 3 KZ FBiH, člana 410 stav 2 KZ RS i člana 326 stav 3 KZ BD BiH vrši ko krivično djelo iz st. 1 i 2 (prema KZ RS – samo iz stava 1) počini iz nehata. Za ovaj oblik djela u

KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora do tri godine, dok je u KZ RS propisana novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

Teži oblik djela iz člana 410 stav 3 KZ RS postoji ako je usljed djela iz st. 1 ili 2 nastupila smrt jednog ili više lica. Za ove oblike djela učinilac se može kazniti: za djelo iz stava 1 – zatvorom od dvije do dvanaest godina, a za djelo iz stava 2 – zatvorom od jedne do osam godina.

2. Nesavjestan nadzor nad javnim saobraćajem (član 335 KZ FBiH, član 413 KZ RS i član 329 KZ BD BiH)

Osnovni oblik krivičnog djela nesavjesnog nadzora nad javnim saobraćajem vrši odgovorno lice kome je povjeren nadzor nad stanjem i održavanjem saobraćajnica i objekata na njima, prevoznim sredstvima ili javnim saobraćajem ili nad ispunjavanjem propisanih uslova rada vozača, ili kome je povjereno rukovođenje vožnjom, koje nesavjesnim vršenjem svoje dužnosti izazove opasnost za život ili tijelo ljudi ili za imovinu većeg obima.

Radnja izvršenja krivičnog djela sastoji se u nesavjesnom nadzoru nad javnim saobraćajem.

Ovo krivično djelo je blanketnog karaktera, što znači da će nesavjesno postupanje biti ono postupanje koje je suprotno obavezama, odnosno zabranama koje proizilaze iz odgovarajućih propisa kojima se reguliše javni saobraćaj. Posljedica krivičnog djela sastoji se u konkretnoj opasnosti za život i tijelo ljudi, odnosno za imovinu većeg obima.

Izvršilac krivičnog djela može biti samo odgovorno lice kome su povjereni poslovi nadzora nad saobraćajem, odnosno licu kome je povjereno rukovođenje vožnjom, dok je u pogledu krivice potreban umišljaj.

Za osnovni oblik djela u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora do pet godina, dok je u KZ RS propisana kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Drugi oblik djela iz člana 335 stav 2 KZ FBiH, člana 413 stav 2 KZ RS i člana 329 stav 2 KZ BD BiH vrši odgovorno lice koje izda nalog za vožnju ili dopusti vožnju iako zna da vozač zbog umora, bolesti, uticaja alkohola ili drugih razloga nije u stanju da bezbjedno upravlja vozilom ili da vozilo nije ispravno, pa tako izazove opasnost za život ili tijelo ljudi ili za imovinu većeg obima. Za ovaj oblik djela propisana je ista kazna kao i za osnovni oblik djela.

Lakši oblik djela iz člana 335 stav 3 KZ FBiH, člana 413 stav 3 KZ RS i člana 329 stav 3 KZ BD BiH vrši ko krivično djelo iz st. 1 i 2 počini iz nehata. Za ovaj oblik djela u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine, dok je u KZ RS propisana kazna zatvora do tri godine.

Teži oblik djela iz člana 413 stav 4 KZ RS postoji ako je usljed djela iz st. 1, 2 i 3 nastupila teška tjelesna povreda jednog ili više lica ili imovinska šteta velikih razmjera. Za ove oblike djela učinilac se može kazniti: za djelo iz st. 1 i 2 – zatvorom od jedne do osam godina, a za djelo iz stava 3 – zatvorom od šest mjeseci do pet godina.

Najteži oblik djela iz člana 413 stav 5 KZ RS postoji ako je usljed djela iz st. 1, 2 i 3 nastupila smrt jednog ili više lica. Za ove oblike djela učinilac se može kazniti: za djelo iz st. 1 i 2 – zatvorom od dvije do dvanaest godina, a za djelo iz stava 3 – zatvorom od jedne do osam godina.

3. Neukazivanje pomoći licu povrijeđenom u saobraćajnoj nesreći (član 337 KZ FBiH, član 414 KZ RS i član 331 KZ BD BiH)

Osnovni oblik krivičnog djela neukazivanja pomoći licu povrijeđenom u saobraćajnoj nesreći iz KZ FBiH i KZ BD BiH vrši vozač motornog vozila ili drugog prevoznog sredstva koji ostavi bez pomoći lice koje je povrijeđeno tim prevoznim sredstvom ili čiju je povredu prouzrokovao.

Osnovni oblik ovog krivičnog djela iz KZ RS vrši vozač motornog vozila ili drugog prevoznog sredstva koji ostavi bez pomoći lice koje je tim prevoznim sredstvom ili radi njega povrijeđeno.

Objekt zaštite kod ovog djela je život povrijeđenog lica u saobraćajnoj nesreći.

Radnja izvršenja krivičnog djela sastoji se u ostavljanju bez pomoći lica koje je povrijeđeno u saobraćajnoj nesreći.

Za postojanje djela nebitna je priroda i težina prouzrokovane povrede, već da je povrijeđeni u trenutku kada je postojala obaveza pružanja pomoći bio živ, a djelo je svršeno samim ostavljanjem lica bez pomoći.

Izvršilac krivičnog djela može biti samo vozač motornog vozila ili drugog prevoznog sredstva, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za osnovni oblik djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

Teži oblik djela iz člana 337 stav 2 KZ FBiH i člana 331 stav 2 KZ BD BiH postoji ako je krivičnim djelom iz stava 1 prouzrokovana teška tjelesna povreda ili smrt povrijeđenog lica. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine.

Teži oblik djela iz člana 414 stav 2 KZ RS nastaje ako je zbog neukazivanja pomoći nastupila teška tjelesna povreda povrijeđenog lica. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do tri godine.

Drugi teži oblik djela iz člana 414 stav 3 KZ RS postoji ako je zbog neukazivanja pomoći nastupila smrt povrijeđenog lica. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od jedne do osam godina.

GLAVA DEVETNAESTA

KRIVIČNA DJELA PROTIV JAVNOG REDA I PRAVNOG SAOBRAĆAJA

Glava XXX KZ FBiH, Glava XXIX, XXX i XXXI KZ RS i Glava XXX KZ BD BiH

I OPŠTE KARAKTERISTIKE

Krivična djela iz ove glave imaju dvojako određeni objekt zaštite, a to su: a) javni red i mir i b) pravni saobraćaj. Kada se radi o krivičnim djelima protiv javnog reda i mira ona čine jednu heterogenu grupu djela. U ovu grupu svrstana su različita djela čiji se objekti međusobno i ne dodiruju, odnosno nemaju bližu povezanost, sem da se njima remeti javni red i mir. U ovu grupu svrstana su, na primjer, krivična djela sprečavanje službenog lica u vršenju službene dužnosti, nasilničko ponašanje, i dr.

Krivična djela protiv pravnog saobraćaja poznatija su pod imenom krivičnih djela falsifikovanja isprava. U ovu grupu spadaju, na primjer, falsifikovanje isprave, navođenje na ovjeravanje neistinitog sadržaja i dr. Krivičnopravna zaštita pravnog saobraćaja se uglavnom svodi na zaštitu vjerodostojnosti isprava, odnosno sigurnost pravnog saobraćaja. Prema tome, ono što je odlučujuće za razlikovanje ovih krivičnih djela od drugih jeste objekt krivičnopravne zaštite. To je saobraćaj, odnosno povjerenje u istinitost isprava koje treba da postoji u pravnim odnosima u koje stupaju fizička i pravna lica.³²

Za postojanje djela iz ove grupe potrebno je da je radnja izvršenja preduzeta najčešće upotrebom nasilja, silom, prijetnjom ili na neki drugi protivpravni način.

Posljedica kod ovih djela javlja se u vidu povrede ili ugrožavanja, kao što je narušavanje javnog reda i mira, stvaranje opasnosti za spokojstvo i sl.

---

³² B. Čejović, M. Kulić, *Krivično pravo*, Beograd, 2011, str. 560.

Izvršilac krivičnog djela iz ove glave može biti svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

II. POJEDINA KRIVIČNA DJELA

1. Sprečavanje službenog lica u vršenju službene radnje (član 358 KZ FBiH, član 387 KZ RS i član 352 KZ BD BiH)

U vršenju svojih ovlašćenja službena lica preduzimaju određene djelatnosti, tj. dužna su da ih preduzimaju. Osnovni oblik krivičnog djela sprečavanja službenog lica u vršenju službene radnje iz KZ FBiH i KZ BD BiH vrši onaj ko silom ili prijetnjom da će neposredno upotrijebiti silu spriječi službeno lice u obavljanju službene radnje koju je preduzelo u okviru svojih ovlašćenja ili ga na isti način prisili na obavljanje službene radnje.

Osnovni oblik ovog krivičnog djela iz KZ RS vrši onaj ko silom ili prijetnjom da će neposredno upotrijebiti silu da spriječi službeno lice u institucijama Republike Srpske u vršenju službene radnje koju je preduzelo u okviru svojih ovlašćenja ili ga na isti način prinudi na vršenje službene radnje.

Objekt zaštite je službena dužnost, što znači njeno neometano vršenje, odnosno samostalnost službenih lica u obavljanju službenih radnji.

Radnja izvršenja krivičnog djela sastoji se u sprečavanju službenog lica u vršenju službene radnje. Posljedica djela je povreda u vidu sprečavanja službenog lica u izvršenju radnje koju je bio dužana da izvrši u okviru svojih ovlašćenja. Djelo je svršeno kada je službeno lice spriječeno da izvrši službenu radnju. Moguć je i pokušaj ovog djela, odnosno moguća je situacija da je upotrebljena sila ili prijetnja ali službeno lice nije spriječeno da izvrši službenu radnju.

Izvršilac djela može biti svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za osnovni oblik krivičnog djela u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine, dok je u KZ RS propisana kazna zatvora do tri godine.

Teži oblik djela iz člana 358 stav 2 KZ FBiH, člana 387 stav 2 KZ RS i člana 352 stav 2 KZ BD BiH postoji ako je krivičnim djelom

iz stava 1 službeno lice zlostavljano ili je lako tjelesno povrijeđeno (prema KZ FBiH – i ako je službeno lice uvrijeđeno), ili je krivično djelo iz stava 1 počinjeno prijetnjom upotrebe oružja. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od šest mje-seci do pet godina.

Najteži oblik djela iz člana 358 stav 3 KZ FBiH i člana 352 stav 3 KZ BD BiH vrši ko krivično djelo iz st. 1 i 2 počini prema službenom licu pri obavljanju poslova javne bezbjednosti ili bezbjednosti Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Brčko distrikta ili dužnosti čuvanja javnog reda, hapšenja počinitelaca krivičnog djela ili čuvanja lica kome je oduzeta sloboda. Za ovaj oblik djela u KZ FBiH propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina, dok je u KZ BD BiH propisana kazna zatvora od tri mjeseca do pet godina.

U članu 358 stav 4 KZ FBiH, članu 387 stav 4 KZ RS i članu 352 stav 4 KZ BD BiH propisano je da se učinilac krivičnog djela iz st. 1, 2 i 3 može osloboditi kazne ako je bio izazvan protivzakonitim ili grubim postupanjem službenog lica.

2. Učestvovanje u grupi ljudi koja spriječi službeno lice u vršenju službene radnje (član 360 KZ FBiH, član 389 KZ RS i član 354 KZ BD BiH)

Krivično djelo učestvovanja u grupi ljudi koja spriječi službeno lice u vršenju službene radnje sastoji se u učestovanju u grupi ljudi koja zajedničkim djelovanjem spriječi ili pokuša da spriječi službeno lice u vršenju službene radnje ili ga na isti način prisili na vršenje službene radnje.

Radnja izvršenja krivičnog djela sastoji se u učestovanju u grupi lica koja zajedničkim djelovanjem spriječi službeno lice u vršenju službene radnje ili pokuša spriječiti službeno lice u vršenju službene radnje ili je prinudi na isti način na vršenje službene radnje. Djelo je svršeno kada je zajedničkim djelovanjem grupe službeno lice spriječeno u vršenju službene radnje ili je na tu radnju prinuđeno.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice koje je učesnik u grupi ljudi koja je povezana sa nekom namjerom, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za osnovni oblik djela u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora do tri godine, dok je u KZ RS propisana novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

U članu 360 stav 2 KZ FBiH, članu 389 stav 2 KZ RS i članu 354 stav 2 KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od jedne do pet godina

za onog ko organizuje ili bilo kako rukovodi grupom ljudi koja učini krivično djelo iz stava 1.

3. Organizovanje otpora (član 361 KZ FBiH, član 391 KZ RS i član 355 KZ BD BiH)

Krivično djelo organizovanja otpora se sastoji u organizovanju ili pozivanju drugih na pružanje nasilnog otpora prema zakonitim odlukama ili mjerama nadležnih organa ili prema službenom licu u vršenju službene radnje.

Objekt zaštite je javni red i mir koji se sastoji u poštovanju na zakonu zasnovanih odluka i mjera organa vlasti.

Radnja izvršenja krivičnog djela sastoji se u organizovanju ili pozivanju na pružanje nasilnog otpora zakonitim odlukama ili mjerama nadležnih organa, dok se posljedica djela sastoji u ugrožavanju izvršenja zakonitih odluka, mjera i službenih radnji. Djelo je svršeno samim organizovanjem drugih i pozivanjem na pružanje nasilnog otpora.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice, a u pogledu krivce potreban je umišljaj.

Za osnovni oblik djela u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine, dok je u KZ RS propisana novčana kazna ili kazna zatvora do dvije godine.

Teži oblik djela iz člana 361 stav 2 KZ FBiH, člana 391 stav 2 KZ RS i člana 355 stav 2 KZ BD BiH postoji ako je krivičnim djelom iz stava 1 prouzrokovano nesprovođenje ili je znatno otežano sprovođenje zakonite odluke ili mjere nadležnog organa. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine.

U članu 361 stav 3 KZ FBiH i članu 355 stav 3 KZ BD BiH propisano je da će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina kazniti onaj ko organizuje ili bilo kako rukovodi grupom ljudi koja učini krivično djelo iz stava 1, dok je u članu 391 stav 3 KZ RS propisano da će se istom kaznom kazniti organizator ili vođa grupe.

4. Neučestvovanje u otklanjanju opšte opasnosti (član 365 KZ FBiH, član 409 KZ RS i član 359 KZ BD BiH)

Krivično djelo neučestvovanja u otklanjanju opšte opasnosti vrši onaj ko protivno naredbi nadležnoga organa, odnosno organizacije bez opravdanog razloga odbije da učestvuje u otklanjanju opasnosti od požara, poplave ili slične opasnosti.

Radnja izvršenja djela sastoji se u neotklanjanju opasnosti od požara, poplave ili drugih opštih opasnosti. Da bi postojalo ovo krivično djelo mora da postoji naredba nadležnog organa koja je obavezujuća za odklanjanje opasnosti, a odbijanje izvršenja te obaveze mora biti bez opravdanog razloga, što se procjenjuje u svakom konkretnom slučaju. Djelo je svršeno odbijanjem učestvovanja u otklanjanju opasnosti od poplave, požara i drugih sličnih opasnosti.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice koje je po naredbi nadležnog organa obavezno da učestvuje u otklanjanju opšte opasnosti, dok je u pogledu krivice potreban umišljaj.

Za ovo djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do šest mjeseci, dok je KZ RS propisana novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

5. Skidanje ili povreda službenog pečata ili znaka (član 366 KZ FBiH, član 394 KZ RS i član 360 KZ BD BiH)

Krivično djelo skidanja ili povrede službenog pečata ili znaka vrši onaj ko skine ili povrijedi službeni pečat ili znak koji je ovlašćeno službeno lice stavilo radi osiguranja predmeta ili prostorije, ili ko bez skidanja ili povrede pečata ili znaka uđe u takvu prostoriju ili otvori predmet na koji je bio stavljen službeni pečat ili znak.

Objekt zaštite su predmeti ili prostorije na kojima su stavljeni službeni pečati ili znaci.

Radnja izvršenja krivičnog djela sastoji se u skidanju službenog pečeta ili znaka, u povredi službenog pečata ili znaka, ili u otvaranju osiguranog predmeta, odnosno u ulasku u osiguranu prostoriju bez skidanja ili povrede službenog pečata ili znaka.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine, dok je u KZ RS propisana novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

U članu 394 stav 2 KZ RS propisano je da je i pokušaj kažnjiv.

6. Oduzimanje ili uništenje službenog pečata ili službenih spisa (član 367 KZ FBiH, član 395 KZ RS i član 361 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo čini onaj ko protivpravno oduzme, sakrije, uništi, ošteti ili na neki drugi način učini neupotrebljivim službeni pečat, knjigu, spis ili ispravu institucije u Federaciji Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine ili druge koja vrši javna ovlašćenja ili se kod njih nalazi.

Krivično djelo oduzimanja ili uništenja službenog pečata ili službenih spisa iz KZ FBiH i KZ BD BiH vrši ko protivpravno oduzme, sakrije, uništi, ošteti ili na drugi način učini neupotrebljivim službeni pečat, knjigu, spis ili ispravu institucije u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno u Brčko distriktu, ili drugog pravnog lica koje vrši javno ovlašćenje, ili se kod njih nalazi.

Ovo djelo prema KZ RS vrši onaj ko protivpravno oduzme, sakrije, uništi, ošteti ili na drugi način učini neupotrebljivim službeni pečat, knjigu, spis ili ispravu koja pripada državnom organu, preduzeću, ustanovi ili drugom pravnom licu koje vrši javna ovlašćenja ili se kod njih nalazi.

Objekt zaštite su službeni pečati, knjige, spisi ili isprave koje pripadaju državnim organima, odnosno subjektima koji vrše javna ovlašćenja.

Radnja izvršenja krivičnog djela sastoji se u oduzimanju, skrivanju, uništenju, oštećenju, ili činjenju neupotrebljivim na drugi način službenog pečata, knjige, spisa ili isprave. Djelo je svršeno oduzimanjem službenog pečata, knjige, isprave, ili spisa, odnosno činjenjem tih predmeta neupotrebljivim bilo da su oni uništeni ili oštećeni.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ FBH, KZ RS i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora do tri godine.

7. Lažno predstavljanje (član 369 KZ FBiH, član 396 KZ RS i član 363 KZ BD BiH)

Osnovni oblik krivičnog djela lažnog predstavljanja vrši onaj ko se u namjeri da sebi ili drugom pribavi kakvu korist ili da drugom na-

nese kakvu štetu lažno predstavlja kao službeno ili vojno lice, ili neovlašćeno nosi kakve znake službenog ili vojnog lica.

Ovim djelom štiti se ugled i autoritet službenih i vojnih lica, odnosno njihove službe.

Radnja izvršenja krivičnog djela sastoji se u lažnom predstavljanju ili u neovlašćenom nošenju oznaka službenog ili vojnog lica. Djelo je svršeno momentom lažnog predstavljanja, odnosno kada se izvršilac lažno predstavi kao službeno ili vojno lice ili kada neovlašćeno nosi znak službenog ili vojnog lica. Za postojanje djela potrebno je da se jedna od napred navedenih radnji izvršenja preduzima u određenoj namjeri, odnosno da izvršilac na ovaj način za sebe ili drugo lice pribavi kakvu imovinsku ili neimovinsku korist ili da nekome nanese štetu.

Izvršilac djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

Poseban oblik krivičnog djela iz člana 369 stav 2 KZ FBiH, člana 396 stav 2 KZ RS i člana 396 stav 2 KZ BD BiH vrši onaj ko izvrši kakvu radnju koju je ovlašćeno da izvrši samo određeno službeno lice (prema KZ RS – koju je ovlašćeno da izvrši samo određeno službeno ili vojno lice). Za ovaj oblik krivičnog djela propisana je ista kazna kao i za osnovni oblik.

8. Samovlašće (član 370 KZ FBiH, član 397 KZ RS i član 364 KZ BD BiH)

Osnovni oblik krivičnog djela samovlašća iz KZ FBiH i KZ BD BiH vrši onaj ko upotrebom sile ili ozbiljnom prijetnjom pribavlja neko svoje pravo ili pravo za koje smatra da mu pripada.

Osnovni oblik ovog djela iz KZ RS vrši onaj ko samovlasno pribavlja neko svoje pravo ili pravo za koje smatra da mu pripada.

Objekt zaštite je autoritet državnih organa koji su po zakonu nadležni da obezbjeđuju ostvarivanje prava i obaveza građana i pravnih lica, te da uspostavljaju narušena prava na zakonu zasnovan način. Objekt napada mogu biti različita prava kao što su stvarna, nasledna, obligaciona, roditeljska i dru-ga prava.

Radnja izvršenja krivičnog djela određena je kao pribavljanje nekog svog prava, odnosno prava za koje izvršilac smatra da mu pripada. Krivično djelo će postojati, samo onda ako se neko pravo pribavlja bez

pravnog osnova. Djelo je svršeno kad je neko pribavio pravo koje mu pripada ili za koje smatra da mu pripada.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do šest mjeseci.

Teži oblik krivičnog djela iz člana 370 stav 2 KZ FBiH i člana 364 stav 2 KZ BD BiH vrši ko krivično djelo iz stava 1 počini u sastavu grupe ljudi ili udruženja organizovanog radi počinjenja tog krivičnog djela. Za ovo krivično djelo propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine.

Teži oblik krivičnog djela iz člana 397 stav 2 KZ RS vrši ko samovlasno pribavlja neko svoje pravo ili pravo za koje smatra da mu pripada upotrebom sile ili ozbiljne prijetnje da će napasti na život ili tijelo, ili u sastavu organizovane grupe. Za ovo djelo propisana kazna zatvora od šest mjeseca do tri godine.

Poseban oblik djela iz člana 397 stav 3 KZ RS nastaje kada izvršilac djela iz prethodnih stavova učini za drugoga, kada će se kazniti kaznom propisanom za ta djela.

U članu 397 stav 4 KZ RS propisano je da se gonjenje za djelo iz stava 1 preduzima po prijedlogu.

9. Falsifikovanje isprave (član 373 KZ FBiH, član 377 KZ RS i član 367 KZ BD BiH)

Isprave imaju veliki značaj za pravni saobraćaj svake zemlje. Krivično djelo se sastoji u pravljenju lažne isprave, ili u preinačenju prave isprave u namjeri da se upotrijebi kao prava, ili u upotrebi lažne ili neistinite isprave kao prave, ili u nabavljanju ovakve isprave radi upotrebe. Pravni saobraćaj se zasniva na povjerenju u istinitost isprava. On se ne bi mogao normalno odvijati, naročito u savremenim uslovima, ako bi se provjeravala istinitost svake upotrebijene isprave.³³

Objekt zaštite je pravni saobraćaj, odnosno isprava. Pod ispravom se smatra svaki predmet koji je podoban ili određen da služi kao dokaz kakve činjenice koja ima vrijednost za pravne odnose.

Radnja izvršenja krivičnog djela sastoji se u pravljenju lažne isprave ili u preinačenju prave isprave u namjeri da se takva isprava

---

³³ LJ. Lazarević, Krivično pravo, posebni dio, Beograd, 2000. str. 346.

upotrijebi kao prava ili u nabavljanju takve isprave radi upotrebe ili upotrijebi lažne ili preinačene isprave kao prave.

Objekt napada je isprava, a moguće je razlikovati isprave u *užem* i *širem* smislu. Isprava u širem smislu je svaki predmet koji je podoban i određen da služi kao dokaz kakve činjenice (npr. broj motora, broj šasije, kamen koji obilježava među, i dr.). Isprava u užem smislu je izjava volje ili misli nekog lica o pravno relevantnoj činjenici koja je data u pisanoj formi, koju čine sljedeća četiri elementa: 1) izjava mora da predstavlja izjavu volje ili misli nekog lica, 2) izjava mora da bude data u pisanoj formi, 3) izjava mora da sadrži neku pravno relevantnu činjenicu, i 4) izjava mora biti ovjerena od strane lica koju ju je dalo da bi se znalo da je autentična.

Isprave mogu biti: *a) privatne* i *b) javne*. *Privatna isprava*, je isprava koja je izdata od pojedinaca bez učešća državnih organa ili organizacija koje imaju javna ovlašćenja (npr. ugovor, priznanica, testament, i dr.). *Javna isprava* je ona isprava koju izdaje državni organ, odnosno ovlašćeni organ ustanove ili organizacije koja vrši javne funkcije u pisanoj formi u granicama svoje nadležnosti (npr. izvod iz matične knjige rođenih, vjenčanih, umrlih, i dr.).

Postoji podjela isprava i na: *a) originale*, *b) duplikate*, *c) prepise i kopije*. *Original* je ona isprava koja potiče od izdavaoca. *Duplikat* je originalna isprava koja sadrži izjavu volje ili misli izdavaoca sačinjena u više primjeraka istovremeno ili naknadno. *Prepis* sadrži volju ili misao izdavaoca, s tim da nije izdat od njega, a dokaznu snagu ima samo onda ako je ovjeren od nadležnog organa. *Kopija* se razlikuje od prepisa, jer ona predstavlja tehničkih sredstava umnoženu ispravu.

Djelo je svršeno samim pravljenjem lažne isprave, dok za postojanje djela nije obavezno da je i došlo do takve upotrebe.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine

Teži oblik krivičnog djela iz člana 373 stav 2 KZ FBiH, člana 377 stav 2 KZ RS i člana 367 stav 2 KZ BD BiH vrši ko napravi lažnu javnu ispravu, testament, mjenicu, ček, javnu ili službenu knjigu ili drugu knjigu koja se mora voditi na osnovu zakona, (prema KZ RS – i ko preinači takvu pravu ispravu ili ko takvu lažnu ili preinačenu ispravu stavi u opticaj, ili je drži radi toga da je upotrijebi ili je upotrijebi kao pravu). Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do pet godina.

10. Navođenje na ovjeravanje neistintog sadržaja (član 375 KZ FBiH, član 381 KZ RS i član 369 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH naziva se *ovjeravanje neistinitog sadržaja*, dok se u KZ RS naziva *navođenje na ovjeravanje neistinitog sadržaja*.

Osnovni oblik ovog krivičnog djela vrši onaj ko dovođenjem u zabludu navede nadležni organ da u javnoj ispravi, zapisniku ili knjizi ovjeri nešto neistinito što ima da služi kao dokaz u pravnom saobraćaju

Objekt krivičnog djela su javne isprave, zapisnici i knjige. Dakle, objekt krivičnog djela ne mogu da budu privatne isprave.

Radnja izvršenja krivičnog djela sastoji se u navođenju nadležnog organa na ovjeravanje neistinitog sadržaja. Krivično djelo se može izvršiti kako navođenjem činjenica koje uopšte ne postoje, tako i poricanjem činjenica koje stvarno postoje, ili mijenjanjem njihove sadržine i smisla.³⁴ Djelo je svršeno kada nadležni organ, koji je doveden u zabludu, ovjeri nešto neistinito u javnoj ispravi, zapisniku ili knjizi, a koje treba da služi u pravnom prometu kao dokaz.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do pet godina, dok je u KZ RS propisana novčana kazna ili kazna zatvora do dvije godine.

Drugi oblik djela iz člana 357 stav 2 KZ FBiH, člana 381 stav 2 KZ RS i člana 369 stav 2 KZ BD BiH vrši ko ispravu, zapisnik ili knjigu iz stava 1 upotrijebi znajući da su neistiniti. Za ovaj oblik djela propisana je ista kazna kao i za osnovni oblik.

11. Nadripisarstvo (član 377 KZ FBiH i član 371 KZ BD BiH)

Krivično djelo nadripisarstva vrši onaj ko se, nemajući propisanu stručnu spremu, neovlašćeno za nagradu bavi ukazivanjem pravne pomoći.

Objekt zaštite je zakonito ukazivanje pravne pomoći od ovlašćenih lica, na način i po postupku koji su određeni zakonom. Da li je pružanje pravne pomoći vršeno neovlašćeno, to se procjenjuje u svakom konkretnom slučaju s obzirom na odgovarajuće propise kojima se reguliše ova djelatnost.

---

³⁴ J.Tahović, o.s. str. 443.

Radnja izvršenja sastoji se u neovlašćenom bavljenju ukazivanja pravne pomoći za nagradu. Pravna pomoć se pruža na različite načine, od davanja pravnih savjeta i obavještenja, do pisanja podnesaka za postupanje pred sudom i drugim državnim organima kao i zastupanje fizičkih i pravnih lica u odgovarajućim postupcima pred ovim organima.

Za postojanje djela potrebno je da se neovlašćeno pružanje pomoći vrši za nagradu, što znači da nagrada mora biti ugovorena, odnosno primljena. Nagrada se uglavnom sastoji u novcu, ali je moguće da predstavlja i neku drugu imovinsku korist.

Krivično djelo je svršeno bavljenjem neovlašćenim pružanjem pravne pomoći.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice, s tim da to može biti i lice sa završenim pravnim fakultetom, ako nije ovlašćeno da drugima pruža pravnu pomoć.

Za ovo krivično djelo propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

GLAVA DVADESETA

KRIVIČNA DJELA PROTIV BEZBJEDNOSTI RAČUNARSKIH PODATAKA

Glava XXXII KZ FBiH, Glava XXIV A KZ RS i Glava XXXII KZ BD BiH

I OPŠTE KARAKTERISTIKE

U savremenom komuniciranju između pojedinaca ili između pojedinaca i pravnih lica, odnosno između pravnih lica, koriste se mnogobrojne i raznovrsne tehnologije.³⁵ Na ovaj način omogućuje se da se brže upute određene informacije, i da se lakše i brže dođe do njih ili do nekih podataka. Danas kompjuter, odnosno računar, predstavlja jednu od najznačajnijih tekovina tehničko-tehnološkog razvoja društva. Pored prednosti koje računar nosi sa sobom i pored ogromne koristi za čovječanstvo, računar je vrlo brzo postao i sredstvo zloupotrebe nesavjesnih pojedinaca, grupa pa i čitavih organizacija. Ovdje je riječ o krivičnim djelima koja su nova i koja ulaze u tzv. visoko-tehnološki ili kompjuterski kriminalitet, odnosno sajber kriminalitet.

Ova krivična djela imaju za objekt zaštite zakonito, efikasno, pravilno i blagovremeno funkcionisanje sisema elektronske obrade podataka kao i povjerenje u tačnost podataka unijetih u računarske, odnosno kompjuterske sisteme. Za različite oblike i vidove zloupotrebe kompjutera u teoriji se upotrebljavaju različiti nazivi, kao što su: zloupotreba računara, računarska prevara, informatički kriminalitet, sajber kriminalitet i dr.

Ovu grupu krivičnih djela karakteriše specifičan način izvršenja krivičnih djela i sredstvo kojim se izvršavaju krivična djela. Ova krivična djela se vrše upotrebom kompjutera, odnosno uz pomoć računara ili posredstvom računara. Pošto se radi o novoj tehnologiji koja ima

---

³⁵ B. Vučković, V. Vučković, Krivično pravo Crne Gore, Tivat, 2011. str.718.

velike mogućnosti primjene, računarski kriminalitet karakteriše velika dinamika i šarolikost pojava oblika, formi i vidova ispoljavanja.

Izvršiocima ovih krivičnih djela su specifična kategorija lica, odnosno to su lica koja posjeduju određena specijalna, stručna i praktična znanja iz oblasti informatike i računarske tehnike. Ova djela se teško otkrivaju, iz razloga što se vrše prikriveno, i bez vidljive prostorne i vremenske bliske povezanosti između izvršioca djela i pasivnog subjekta.

Izvršilac ovih krivičnih djela može da bude svako lice, ali su to najčešće lica koja raspolažu sa određenim specijalnim znanjem i vještinama iz oblasti informatike i kompjuterske tehnologije. Ova djela vrše se isključivo sa umišljajem.

II. POJEDINA KRIVIČNA DJELA

1. Oštećenje računarskih podataka i programa (član 393 KZ FBiH, član 292a KZ RS i član 387 KZ BD BiH)

Osnovni oblik krivičnog djela oštećenja računarskih podataka i programa vrši onaj ko neovlašćeno izbriše, izmijeni, ošteti, prikrije ili na drugi način učini neupotrebljivim računarski podatak ili program.

Objekt zaštite je bezbjednost računarskih podataka ili programa. Objekt radnje je računarski podatak ili program.

Radnja izvršenja sastoji se u brisanju, izmjeni, oštećenju, prikrivanju ili na drugi način činjenju neupotrebljivim računarskih podataka ili programa. Krivično djelo je svršeno kada je usled radnje izvršioca računarski podatak ili program postao neupotrebljiv. Podatak ili program se smatraju neupotrebljivim kada se usljed preduzete radnje više uopšte ne mogu koristiti za svrhu kojoj su namijenjeni. Posljedica djela sastoji se u povredi zaštićenog dobra.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice, ali će to najčešće biti lice koje raspolaže sa određenim specijalnim znanjem i vještinama iz oblasti informatike i kompjuterske tehnologije. U pogledu krivice, za postojanje djela potrebno je da je izvršilac postupao sa umišljajem.

Za ovo krivično djelo propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

Teži oblik krivičnog djela iz člana 393 stav 2 KZ FBiH i člana 387 stav 2 KZ BD BiH vrši ko suprotno zaštitnim mjerama neovlašćeno pristupi računarskim podacima ili programima ili neovlašćeno presreće njihov prenos. Za ovaj oblik djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

Teži oblik djela iz člana 292a stav 2 KZ RS postoji ako je djelom iz stava 1 prouzrokovana šteta u iznosu koji prelazi 10.000 KM. Za ovaj oblik djela predviđena je kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine.

Poseban oblik djela iz člana 393 stav 3 KZ FBiH i člana 387 stav 3 KZ BD BiH vrši onaj ko onemogućí ili oteža rad ili korišćenje računarskog sistema, računarskih podataka ili programa ili računarsku komunikaciju. Za ovaj oblik djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

Drugi teži oblik djela iz člana 292a stav 3 KZ RS postoji ako je djelom iz stava 1 prouzrokovana šteta u iznosu koji prelazi 30.000 KM. Za ovo djelo propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do pet godina.

Drugi teži oblik djela iz člana 393 stav 4 KZ FBiH i člana 387 stav 4 KZ BD BiH postoji ako je krivično djelo iz st. od 1 do 3 počinjeno u odnosu na računarski sistem, podatak ili program organa vlasti, javne službe, javne ustanove ili privrednog društva od posebnog javnog interesa, ili je prouzrokovana znatna šteta. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do pet godina.

Poseban oblik djela iz člana 393 stav 5 KZ FBiH i člana 387 stav 5 KZ BD BiH i člana vrši onaj ko neovlašćeno izrađuje, nabavlja, prodaje, posjeduje ili čini drugome dostupne posebne sprave, sredstva, računarske programe ili računarske podatke stvorene ili prilagođene za izvršenje krivičnog djela iz st. od 1 do 3. Za ovo djelo propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

U članu 393 stav 6 KZ FBiH i članu 387 stav 6 KZ BD BiH propisano je da će se oduzeti posebne sprave, sredstva, računarski programi ili podaci stvoreni, korišćeni ili prilagođeni za izvršenje krivičnih djela, kojima je izvršeno krivično djelo iz st. od 1 do 3, dok je u članu 292a stav 4 KZ RS propisano da se oduzimaju uređaji i sredstva kojima je učinjeno krivično djelo iz st. 1 i 2, ako su u svojini učinioca.

2. Računarska prevara (član 395 KZ FBiH, član 292g KZ RS i član 389 KZ BD BiH)

Po svojoj prirodi krivično djelo računarske prevare predstavlja poseban oblik prevare. Osnovni oblik djela iz KZ FBiH i KZ BD BiH vrši ko neovlašćeno unese, ošteti, izmijeni ili prikrije računarski podatak ili program ili na drugi način utiče na ishod elektronske obrade podataka s ciljem da sebi ili drugom pribavi protivpravnu imovinsku korist i time drugom prouzrokuje imovinsku štetu.

Osnovni oblik ovog djela iz KZ RS vrši onaj ko unese netačan podatak, propusti unošenje tačnog podatka ili na drugi način prikrije ili lažno prikaže podatak i time utiče na rezultat elektronske obrade i prenosa podataka u namjeri da sebi ili drugom pribavi protivpravnu imovinsku korist i time drugom prouzrokuje imovinsku štetu.

Objekt zaštite kod ovog djela je bezbjednost računarskih sistema od unošenja neistinitih podataka i povjerenje u ove sisteme.

Radnja izvršenja krivičnog djela sastoji se u neovlašćenom uticanju na rezultat elektronske obrade podataka. Da bi se radilo o ovom djelu potrebno je da su te radnje preduzete sa ciljem da se sebi ili drugom pribavi imovinska korist. Posljedica djela se ogleda u prouzrokovanju imovinske štete za drugog, bez obzira na iznos štete.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina, dok je u KZ RS propisana novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

Teži oblik djela iz člana 395 stav 2 KZ FBiH, člana 292g stav 2 KZ RS i člana 389 stav 2 KZ BD BiH postoji ako je krivičnim djelom iz stava 1 pribavljena imovinska korist koja prelazi 10.000 KM. Za ovo djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od dvije do deset godina, dok je u KZ RS propisana kazna zatvora od jedne do osam godina.

Drugi teži oblik djela iz člana 395 stav 3 KZ FBiH i člana 389 stav 3 KZ BD BiH postoji ako je krivičnim djelom iz stava 1 pribavljena imovinska korist koja prelazi 50.000 KM. Za ovo djelo propisana je kazna zatvora od dvije do dvanaest godina.

Drugi teži oblik djela iz člana 292g stav 3 KZ RS postoji ako je djelom iz stava 1 pribavljena imovinska korist koja prelazi iznos od 30.000 KM. Za ovo djelo propisana je kazna zatvora od dvije do deset godina.

Lakši oblik djela iz člana 395 stav 4 KZ FBiH, člana 292g stav 4 KZ RS i člana 389 stav 4 KZ BD BiH vrši ko krivično djelo iz stava 1 počini samo s ciljem da drugoga ošteti. Za ovo djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine, dok je u KZ RS propisana novčana kazna ili kazna zatvora do šest mjeseci.

3. Ometanje rada sistema i mreže elektronske obrade podataka (član 396 KZ FBiH i član 390 KZ BD BiH)

Krivično djelo ometanja rada sistema i mreže elektronske obrade podataka vrši onaj ko neovlašćenim pristupom u sistem ili mrežu elektroničke obrade podataka izazove zastoj ili poremeti rad toga sistema ili mreže.

Objekt zaštite ovog krivičnog djela je neometani rad sistema i mreže elektronske obrade podataka.

Radnja izvršenja krivičnog djela je posljedična, odnosno određena je njenom posljedicom.

Za postojanje djela mora se raditi o neovlašćenom pristupu u sistem, odnosno mrežu elektronske obrade podataka, te da je zbog toga došlo do zastoja ili poremećaja u njihovom radu.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo krivično djelo propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

4. Neovlašćeni pristup zaštićenom sistemu i mreži elektronske obrade podataka (član 397. KZ FBiH, član 292d KZ RS i član 391 KZ BD BiH)

Ovo krivično djelo u KZ BiH i KZ BD BiH naziva se *neovlašćeni pristup zaštićenom sistemu i mreži elektronske obrade podataka*, a u KZ RS – *neovlašćeni pristup zaštićenom računaru, računarskoj mreži, telekomunikacionoj mreži i elektronskoj obradi podataka*.

Ovim krivičnim djelom štiti se računarski sistem, pod kojim se podrazumijeva skup međusobno povezanih računara koji komuniciraju razmjenjujući podatke.

Osnovni oblik ovog krivičnog djela iz KZ FBiH i KZ BD BiH vrši onaj ko se neovlašćeno uključi u sistem ili mrežu elektronske obrade podataka kršenjem mjera zaštite.

Osnovni oblik ovog djela iz KZ RS vrši onaj ko se, kršeći mjere zaštite, neovlašćeno uključi u računar ili računarsku mrežu ili neovlašćeno pristupi elektronskoj obradi podataka.

Objekt zaštite kod ovog djela je sigurnost sistema i mreže elektronske obrade podataka.

Radnja izvršenja krivičnog djela određena je kao neovlašćeno uključivanje u sistem ili mrežu elektronske obrade podataka, pod uslovom da se to čini kršenjem mjera zaštite, odnosno bez pravnog osnova.

Za postojanje djela nisu od značaja motivi neovlašćenog uključivanja, niti je važno da li se radi o uključivanju u cijeli sistem, odnosno mrežu, ili jedan njihov dio.

Izvršilac krivičnog djela može biti svako lice, a u pogledu krivice potreban je direktni umišljaj.

Za ovo krivično djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine, dok je u KZ RS propisana novčana kazna ili kazna zatvora do šest mjeseci.

Teži oblik djela iz člana 397 stav 2 KZ FBiH, člana 292d KZ RS i člana 391 stav 2 KZ BD BiH vrši ko upotrijebi (prema KZ RS – ili snimi) podatak dobijen na način iz stava 1. Za ovaj oblik djela u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana kazna zatvora do tri godine, dok je u KZ RS propisana novčana kazna ili kazna zatvora do dvije godine.

Drugi teži oblik krivičnog djela iz člana 397 stav 3 KZ FBiH i člana 391 stav 3 KZ BD BiH postoji ako su krivičnim djelom iz stava 2 prouzrokovane drugome teške posljedice. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Teži oblik krivičnog djela iz člana 292d stav 3 KZ RS postoji ako je usljed djela iz stava 1 došlo do zastoja ili ozbiljnog poremećaja funkcionisanja elektronske obrade i prenosa podataka ili mreže ili su nastupile druge teške posljedice. Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora do tri godine.

5. Računarska sabotaza (član 398 KZ FBiH, član 292b KZ RS i član 392 KZ BD BiH)

Krivično djelo računarske sabotaze iz KZ FBiH i KZ BD BiH postoji kada neko unese, izmijeni, izbriše ili prikrije računarski podatak ili program ili se na drugi način umiješa u računarski sistem, ili uništi ili ošteti sprave za elektronsku obradu podataka s ciljem da onemogući ili znatno omete postupak elektronske obrade podataka značajnih organima vlasti, javnim službama, javnim ustanovama, trgovačkim društvi-

ma ili drugim pravnim licima od posebnog javnog interesa (prema KZ FBiH – pa time prouzrokuje štetu u iznosu većem od 500.000 KM).

Prema KZ RS ovo djelo postoji kada neko unese, uništi, izbriše, izmijeni, ošteti, prikrije ili na drugi način učini neupotrebljivim računarski podatak ili program ili uništi ili ošteti računar ili drugi uređaj za elektronsku obradu i prenos podataka sa namjerom da onemogući ili znatno ometa postupak elektronske obrade i prenosa podataka koji su od značaja za državne organe, javne službe, ustanove, preduzeća ili druge subjekte.

Objekt zaštite kod ovog djela su elektronski sistemi i mreže za elektronsku obradu i prenos podataka koji imaju poseban društveni značaj.

Radnja izvršenja krivičnog djela sastoji se u onemogućavanju ili znatnom ometanju postupka elektronske obrade i prenosa podataka koji su od značaja za državne organe, javne službe, ustanove, preduzeća ili druge subjekte. Za postojanje djela neophodno je da je radnja izvršenja preduzeta u određenoj namjeri. Krivično djelo je svršeno preduzimanjem djelatnosti koja predstavlja radnju izvršenja.

Izvršilac krivičnog djela može da bude svako lice, ali će to, po pravilu, biti lice koje raspolaže određenim specijalnim znanjem i vještinama iz oblasti informatike i kompjuterske tehnologije. U pogledu krivice, potrebno je da je izvršilac postupao sa direktnim umišljajem.

Za ovo krivično djelo u KZ FBiH i KZ BD BiH propisana je kazna zatvora od jedne do osam godina, dok je u KZ RS propisana kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

LITERATURA

- Atanacković. D. Krivično pravo, posebni dio, Beograd, 1981.
- Babić. M., Marković. I., Krivično pravo, posebni dio, Banja Luka, 2013.
- Bačić. F., Kazneno pravo, Zagreb, 1998.
- Čejović. B., Miladinović. V. Krivično pravo. posebni dio, Niš, 1995.
- Čejović. B., Kulić. M., Krivično pravo, Beograd, 2011.
- Grubiša. M., Činjenično stanje u krivičnom postupku, Zagreb, 1980.
- Horović. S., Krivično pravo, posebni dio, Mostar, 2000.
- Kulić. M., Poresko pravo, Beograd, 2012.
- Lazarević. Lj., Perić. O. Krivično pravo, posebni dio, Novi Sad, 1979.
- Lazarević. Lj. Krivično prav, posebni dio, Beograd, 1998.
- Lazarević. Lj., Krivično pravo, posebni dio, Beograd, 2000.
- Nešić. Lj., Krivično pravo, posebni dio, Beograd, 1987.
- Krivični zakon i zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, program za krivično pravo, Sarajevo, 2003.
- Simić. D., Priručnik za polaganje pravosudnog ispita, Beograd, 1984.
- Sržentić. N., Stajić. A., Krivično pravo, Opšti i posebni dio, Sarajevo, 1983.
- Stajić. A., Vešović. M.: Krivično pravo, posebni dio, Sarajevo, 1987.
- Stanković. N., Terorizam i Finansiranje terorizma, Brčko, 2013.
- Stanković. N., Krivično pravo, Opšti dio, Brčko, 2016.
- Stojanović. Z., Krivično pravo, Beograd, 2014.
- Stojanović. Z., Krivično pravo, posebni dio, Sarajevo, 2001.
- Tahović. J., Krivično pravo, posebni dio, Beograd, 1961.
- Tomić. Z. Krivično pravo, posebni dio, Sarajevo, 2007.
- Vučković. B., Vučković. V., Krivično pravo Crne Gore, Tivat. 2011.
- Vučkovic. B., Vučković. V. Krivično pravo Crne Gore, Cetinje, 2009.
- Zlatarić. B. Krivični zakonik u praktičnoj primjeni, Zagreb, 1958.

PROPISI

- Krivični zakon Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10, 47/14, 22/15 i 40/15);
- Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“, broj 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14 i 46/16);
- Krivični zakon Republike Srpske („Službeni glasnik RS“, broj 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10, 1/12 i 67/13), i
- Krivični zakon Brčko distrikta Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst (“Službeni glasnik Brčko distrikta BiH”, broj 33/13).

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна и универзитетска библиотека
Републике Српске, Бања Лука

343.3/.7(075.8)

СТАНКОВИЋ, Недељко, 1957-

Krivično pravo : posebni dio / Nedeljko Stanković. - Brčko
[Distrikt] : Evropski univerzitet Brčko Distrikta, 2017 (Banja Luka :
Markos). - 276 str. ; 25 cm

Tiraž 200. - Napomene i bibliografske reference uz tekst. - Bibliografija:
str. 275.

ISBN 978-99955-99-20-1

COBISS.RS-ID 6328088